

Magyar Regényvilág

SUE JENŐ:

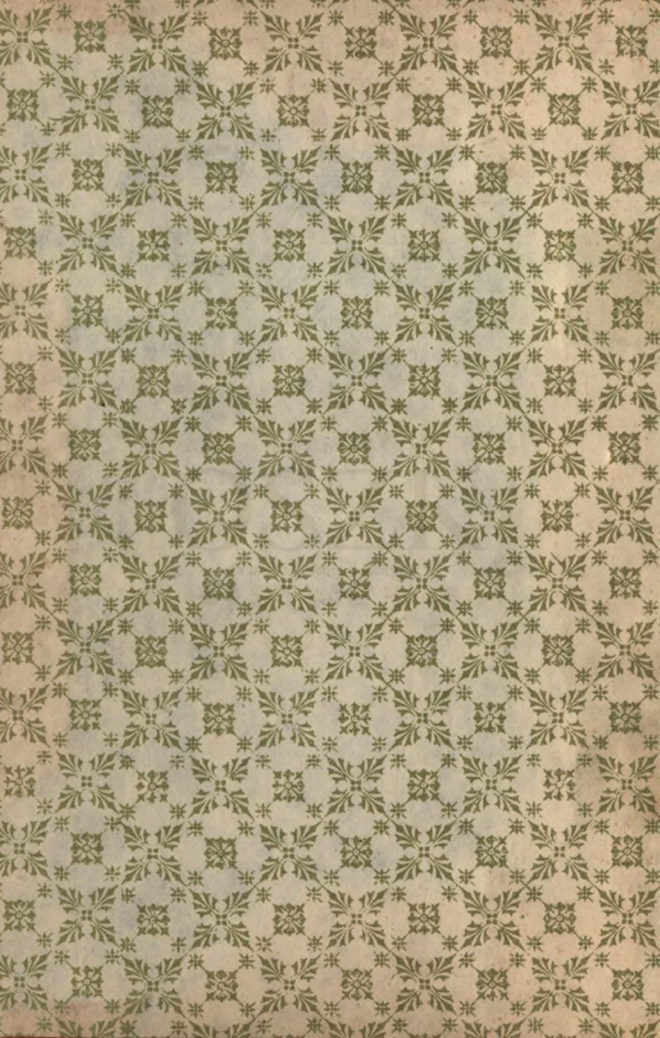
PÁRIS REJTELMEI

.....
10.759

158/5-8
.....

OSZK

10.759/158/5-8

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

B 1294/1990

LELTÁRI SZÁM

— Tüstént megmondom, Fenség. Ez az asszony megsejtette, hogy egy jólétben élő ember az öreg korba érve, szereti, ha hizelgően emlegetik külső megjelenésének előnyeit, mert ezek a dicséretek életének legszébb idejét juttatják eszébe; atyámnak eme gyöngeségét kiismerve, ez a ravasz asszony dicsérte arcának kellemes és megnyerő vonásait, alakjának utánozhatatlan előkelőségét... És atyám magas értelmessége ellenére vakon hitt ennek a durva alakoskodásnak. Ez volt az oka az asszony nagy befolyásának... És, Fenség, szomorú gondolataim ellenére mosolyognom kell, amidőn arra emlékszem, hogy férjhezmenetelem előtt gyakran hallottam Roland asszonytól azt az állítást, hogy a férfinél az igazi érettség, a legszébb életkor, nem következik be előbb, mint az ötvenötödik, avagy hatvanadik életkorban.

— Az atyja kora?

— Igen, uram... Mint Roland asszony mondta, csak ebben az életkorban éri el a szellem és a tapasztalat végső kifejlődését, csak ekkor részesül egy előkelő állásban lévő férfiú mindama tiszteletben, amire jogosan igényt tarthat; csak ekkor érik el arcvonásai az összhangot, társalgási módja a tökéleltséget, egész lényé a nyugodt, derűs méltóságot. Szerinte a negyven éves suhancok telfölösszáju arcán hiába keressük az élettapasztalat komoly és tiszteletreméltó vonását.

Rudolfnak el kellett mosolyodnia azon a gunyos beszéden, amellyel Harville asszony a nevelőnője jellemét eléje állította.

— Egyetlen dolgot nem tudok soha megbocsátani a nevetséges embereknek — mondta a herceg Harville asszonynak.

— Mit, Fenség?

— Azt, ha gonoszak... ez megakadályozza az embert, hogy kedve szerint nevessen rajtuk. Például, ha feledni tudnám, hogy ez a Roland asszony önnek sok

rossz órát szerzett, akkor nagyon sokat mulatnék az igazi érettségéről szóló fejtegetéseim, amely annyira lenézi a negyven esztendőös süvölvényeket.

— Különösen az anyámmal szemben tanusított gyűlöletes magaviseletével keltette fel ellenszenvemet... és azt, hogy szerencsétlenségemre, nagyon is tevékenyen részt vett a férjhezmenetelemben — mondta Harville asszony pillanatnyi habozás után.

Rudolf meglepetve nézett rá.

— Harville ur az ön barátja, Fenség — folytatta Klémentin szilárd hangon. — Ismerem a szavak fontosságát, amelyeket mondani akarok... Fenséged tüstént megmondja nekem, hogy helyesek-e. De visszatérek Roland asszonyhoz, ki képtelensége ellenére nevelőnőm lett. Anyámnak ebben a dologban kinos jelenete volt atyámmal, mely után atyám a legnagyobb elhidegülést tanusította irántunk. Ezek után én és anyám visszavonultan éltünk a mi szobáinkban, mi alatt Roland asszony, az állítólagos nevelőnő, a házi-asszony szerepét játszotta.

— Mily sokat szenvedhetett az ön anyja!

— Többet miattam, mint önmaga miatt, Fenség; mert a jövőre gondolt... Anélkül is gyenge egészsége, még inkább meggyengült; a végzet úgy hozta magával, hogy házi orvosunk, Lorhier ur, meghalt. Roland asszonynak volt egy olasz orvosa, kit nagyon dicsért; ez kezelte szegény anyámat utolsó betegségében. — E szavaknál a márkiné szemei könnyekkel teltek meg. — Restelem Fenséged előtt gyengeségemet bevallani, — folytatta tovább — de már egyedül az a körülmény (ekkor még nem volt más ok), hogy az orvost Roland asszony ajánlotta atyámnak, akaratlan idegenkedést keltett bennem és bizonyos félelemmel láttam, hogy anyám bizalommal fordul hozzá; ámde Polidori orvos a tudomány örve alatt....

— Mit mond ön, asszonyom? — szakította félbe Rudolf.

— Parancsol, Fenség? — kérdezte Klementin meglepetve, Rudolf arckifejezése által.

— Lehetetlen — mondta a herceg magához beszélve — bizonyára tévedek... mintegy öt vagy hat éve, hogy — mint nekem mondták — Polidori orvos két évig hamis név alatt időzött Párisban... Bizonyára őt láttam tegnap... azt a Bradamanti kuruzslót... Mégis... két orvos ezen a néven!... milyen különös találkozás... Asszonyom, néhány szót erről a Polidori orvostól — mondta Rudolf Harville asszonynak, ki növekvő meglepetéssel nézett reá, — hány éves volt az az olasz?

— Mintegy ötven éves.

— Arca, kifejezése?

— Komor... sosem felejttem el zöldes szemeit és a keselyü csőréhez hasonló orrát.

— Ez ő... bizonyára ő! — kiáltott fel Rudolf. — És ön azt hiszi, asszonyom, hogy Polidori orvos még Párisban lakik?

— Nem tudom, Fenség. Körülbelül egy évre atyám házassága után az orvos elhagyta Párisot; báránőim egyike, kinek abban az időben szintén ő volt az orvosa, Lucenay asszony...

— Lucenay hercegné! — kiáltott fel a herceg.

— Igenis, Fenség... miért e csodálkozás?

— Engedje meg, hogy az okát elhallgassam... Nos, abban az időben, mit mondott Lucenay asszony erről az emberről?

— Hogy az orvos gyakran irt neki Párisból távozása óta igen szellemes leveleket azokról az országokról, amelyeket meglátogatott; mert sokat utazott. Most eszembe jut, hogy amidőn mintegy hónappal ezelőtt megkérdeztem Lucenay asszonyt, hogy még mindig kap-e leveleket Polidori orvostól, zavart arccal

azt felelte nekem, hogy már hosszú idő óta nem lehet róla hallani, hogy nem tudják, mi történt vele, hogy némelyek holtnak hiszik.

— Különös... — mondta Rudolf, visszaemlékezvén Lucenay asszonynak Bradamanti kuruzslónál tett látogatására.

— Fenséged tehát ismeri ezt az embert?

— Sajnos, igen... De kérem, folytassa elbeszélését, majd aztán én mondom meg önnek, hogy ki ez a Polidori.

— Hogyan, ez az orvos...

— Mondja inkább ez az ember, aki csunya büntettekkel szennyezte be magát....

— Büntettekkel!... — kiáltott fel ijedten Harville asszony — bűncselekményeket követett el ez az ember... a Roland asszony barátja, az anyám orvosa! és az én anyám az ő kezei között halt meg néhány napi betegség után!... Ah, Fenség, tehát előérzetem nem csalt!

— Az ön előérzete?

— Igen... mindjárt beszélek arról az idegenkedésről, amelyet az orvos keltett bennem, már csak azért is, mert Roland asszony vezette be hozzánk, mert még nem mondtam el önnek mindent, Fenség...

— Hogy értsem ezt?

— Attól tartottam, hogy egy ártatlant vádolnék meg, hogy túlságosan engedtem magamat befolyásolni elkeseredésem által. De most már mindent elmondok Fenségednek. Anyám öt nap óta betegeskedett; mindig mellette virrasztottam. Egy este a kertre nyíló terraszra léptem friss levegőt szivni. Negyed óra múlva egy hosszú, sötét folyosón tértem vissza. Egy bágyadt világosság fényénél, amely a Roland asszony lakásából szűrődött ki, Polidori urat láttam távozni. Az asszony kísérte. Miután árnyékban voltam, nem láttak meg. Roland asszony halk hangon mondott valamit.

amit nem tudtam megérteni. Az orvos hangosabban felelte a következőket: „Holnapután“. És amidőn Roland asszony ismét halk hangon beszélt, amaz sajtós nyomatékkal mondta: „Holnapután, mondom, holnapután...“

— Mit jelentettek ezek a szavak ?

— Hogy mit jelentettek, Fenség ? Polidori szerdán mondta ezt: „holnapután“ és csütörtökön az én anyám meghalt !

— Ó, szörnyűség !

— E gyászos esemény után egy rokonomhoz vezettek engem, ki feledve azt a tartózkodást, amelyet korom megkövetelt, minden tartózkodás nélkül megmondta nekem, hogy miért kell nekem Roland asszonyt gyűlölnöm és felvilágosított azokról a becsvágyó reményekről, amelyek beteljesedését ez a nő már legközelebb várja. Végre megértettem, hogy anyám menyit szenvedhetett. Amidőn ismét láttam atyámat, csaknem meghasadt a szívem. Azért keresett fel, hogy Normandiába vigyen, hol gyászunk első idejét tölteni akarta. Utközben, minden átmenet nélkül, mint a legtermészetesebb dolgot a világon, közölte velem, hogy Roland asszony iránta és irántam való jóindulatból, elvállalta házunk vezetését és nekem barátnőm és vezelőm fog lenni. Atyám birtokára, Aublezbe érkezve, az első személy, aki bennünket fogadott, Roland asszony volt. Anyám halálának napján fészkelte be magát a birtokba. Alázatos és kedveskedő viselkedése diadalmas örömét csak rosszul tudta rejtegetni. Soha sem felejttem el gunyos és egyszersmind gonosz tekintetét, amelyet megérkezésem pillanatában rám vetett ; mintha ezt akarta volna nekem mondani : „Én itthon vagyok, te vagy az idegen.“ Egy újabb bánatot kellett elviselnem : akár megbocsáthatatlan tapintatlanságból, akár lelketlen szemtelenségből, ez a jövevény, anyám lakosztályát foglalta el. Felháborodásomban

meglehetős illelenséggel panaszkodtam atyámnak, mire ő szigoruan azt felelte, hogy e fölött annál kevésbé van okom csodálkozni, mivel hozzá kell szoknom ahhoz, hogy Roland asszonyt második anyámnak tekintsem. Azt mondtam neki, hogy ez a szent név megszenteltetését jelentené és nagy haragjára egy alkalmat sem mulasztottam el kimutatni azt, hogy mennyi ellenszenvvel viseltetem Roland asszony iránt, atyám többször fellobbant és hevesen kifakadt ellenem e nő előtt. Szememre hányta hálátlanságomat, hidegségemet e vigasztaló anygallal szemben, kit a Gondviselés küldött nekünk: „Kérem, atyám, beszéljen csak a maga részéről“ — mondtam neki egy napon. Atyám szigorú bánásmódban részesített. Roland asszony, az ő édeskedő hangján körmönfont alakoskodással pártomat fogta. „Legyen elnéző Klementin iránt — mondta — a fájdalom, amelyet neki annak az értékes egyéniségnek az elvesztése — kit mindnyájan siratunk — okoz, oly természetes, hogy tekintettel kell lennünk fájdalmára és részvéttel kell lennünk iránta még akkor is, amikor igazságtalan gyanuval illet bennünket. — „Ime! — mondta atyám, csodálattal Roland asszonyra mutatva — hallottad, hogy mit mondott? Nem elég jó, nem elég nagylelkű? Tüstént kérj tőle bocsánatot.“ — „Anyám lát és hall engem... anyám sohasem bocsátaná meg nekem ezt a gyávaságot“ — mondtam atyámnak és kimentem, átengedve neki, hogy Roland asszonyt vigasztalja és hamis könnyeit letörölje... Bocsásson meg Fenség, hogy ilyen sokáig időztem ezeknél a gyermekségeknél, de fogalmat akartam önnek nyújtani arról, hogy mit kellett átélnem.

— Mintha csak jelenvolnék ezeknél a szomorúan jellemző családi jeleneteknél — jegyezte meg őszinte érdeklődéssel Rudolf. — Hány családban játszódhatnak le hasonló jelenetek!... De mely minőségben

mutatta be az ön atyja Roland asszonyt a szomszédoknak ?

— Mint az én nevelőnőmet és az ő barátnéját... és a szomszédok tudták, hogy mit gondoljanak.

— Azt talán szükségtelen kérdezniem, hogy visszavonultan éltek-e.

— Néhány ritka látogatást leszámítva, amelyeket a szomszédi viszony és a gazdaság érdekei tettek szükségessé, senkit sem fogadtunk. Atyám, bizonyára Roland asszony kivánságára, alig három hónap múlva felhagyott a gyásszal, azt hozva fel, hogy a gyászt a szívében viseli. Hidegsége irántam egyre nőtt, közömbössége annyira ment, hogy nem véve tekintetbe koromat, teljesen szabadjára bocsátott. Csak a reggelizés idejekor láttam őt, aztán Roland asszonnal együtt, ki titkáraként szerepelt, a dolgozószobájába ment; később gyalog vagy kocsin távozott vele és csak ebéd idején tért vissza... Ekkor Roland asszony toalettet váltott és atyám korához nem illő választékossággal átöltözött; ebéd után fogadta azokat az egyéneket, akiknek fogadását el nem kerülhette, aztán tíz óráig tric-tracot játszott Roland asszonnal, majd karját nyújtotta neki, hogy anyám szobájába kísérje és visszavonult. Ami engem illet, teljesen szabadon rendelkezhettem időmmel; egy lovásztól követve lóra ültem, vagy hosszú gyalogsétát tettem az erdőben, mely a kastélyt körülvette; olykor, amikor túlságosan szomorú voltam, nem jelentem meg a reggelinél, mi atyámat éppen nem nyugtalanította...

— Mily különös megfélelkezés!... mily elhagyottság!

— Miután egy szomszédal az erdőben, hová rendszeren lóháton jártam, többször találkoztam és ez a találkozás nekem terhemre volt, lemondtam ezekről a sétákról és többé nem mentem ki a parkból.

— De mint viselte magát Roland asszony önnel szemben, amidőn egyedül volt vele ?

— Ugy, mint én vele szemben, amennyire lehetett, került a találkozást. Egyizben, arra a néhány kemény szóra célozva, amelyet előző nap hozzá intéztem, hidegen így szólt hozzám : „Vigyázzon magára, ön harcolni akar velem . . . összezuzom.“ — Mint az anyámat ? — feleltem neki — ugye bosszantó, asszonyom, hogy Polidori ur nincs kéznél önt biztosítani arról, hogy „holnapután“ meg fog történni ?

— És mit válaszolt ő, amidőn ön Polidori eme szavaira emlékeztette ?

— Először elpirult, aztán felindulását leküzdve, kérdezte tőlem, hogy mit akarok ezzel mondani. „Amidőn egyedül lesz, asszonyom, kérdezze meg önmagát és aztán feleljen önmagának !“ — Kevés idő múlva egy jelenet játszódott le, mely ugyszólván eldöntötte sorsomat. A nagyszámu családi képek között, amelyek egy termünket díszítették, ahol esténként találkozni szoktunk, ott volt anyám képe is. Egy napon ez a kép eltűnt. Két szomszédunk ebédelt nálunk : az egyik Dorval jegyző ur, ki mindig a legnagyobb tisztelettel viseltetett anyám iránt. A szalonba lépve : „Hol van anyám képe ? — kérdeztem atyámtól. — E kép látása nagy fájdalmat okozott nekem — válaszolt atyám zavart arccal és burkolt jellel utalt a jelenet idegen tanura. — És hol van most ez a kép, atyám ?“ — kérdeztem állhatatosan. Atyám türelmetlenül Roland asszonyhoz fordult : „Hova tették a képet ? — kérdezte. — A butorraktárba — felelte ez, dacos tekintetet vetve rám abban a hiszemben, hogy a szomszédok jelenléte megakadályoz engem a válaszolásban. — „Értem, asszonyom, — mondtam neki — hogy anyám emléke sulyosan nehezedik önre, de ez nem ok arra, hogy a raktárba tegyék egy asszony képét, aki önt, amidőn önt a balsors üldözte könyörületesen a házába fogadta.“

— Nagyon jó! — mondta Rudolf — ez a jéghideg megvetés lesújtó volt reá.

— Kisasszony, — kiáltotta atyám — ön felejtí, hogy Roland asszony anyai gonddal örködött és örködik ma is az ön nevelése fölött, ön felelt az is, hogy én a legnagyobb tisztelettel viseltetem iránta... és miután ön idegen urak előtt ilyen illetlen kifakadást enged meg magának, én azt mondom önnek, hogy a hálátlanok azok, akik feledve a leggyengédebb gondos-ságot, a nemes balsorsát merik a szemére hányni egy olyan egyénnek, aki érdeklődést és tiszteletet érdemelt!

— Atyám, — válaszoltam én engedelmes hangon — nem engedhetem meg magamnak, hogy önnel ebben a kérdésben vitatkozzam. — Talán nekem több szerencsém lesz! — kiáltott fel Roland asszony felháborodva és a megszokott óvatosságáról teljesen megfélekedve — talán nekem kegyes lesz megengedni, hogy nemcsak a legcsekélyebb hálával sem tartozom az ön anyjának, de még nem is emlékszem vissza egyébre, mint arra a mellőzésre, melyet szüntelenül tanusított irántam; mert, igenis, én az ő akarata ellenére maradtam a házbán... — Ah, asszonyom, — szakítottam beszédét félbe — atyám iránt való tiszteletből és önmagának tartozó szeméremből... mentse fel magát eme szégyenletes leleplezésektől... igazán sajnálnom kell, hogy önnek erre a lealázó vallomásra adtam alkalmat..

— Ez még a jónál is jobb! — kiáltott fel Rudolf — ez egy tökéletes kivégzés volt. És ez az asszony?...

— Roland asszony egy nagyon közönséges, de igen kényelmes eszközzel fejezte be a vitát, felkiáltott: „Istenem! Istenem!“... rosszul lett... E jelenet után a két vendég ürügyet talált a távozásra, én is távoztam, mialatt atyám gyengéd gondjaiba vette Roland asszonyt.

— Mily nagy lehetett atyja haragja amidőn önnel ismét találkozott!

— Másnap reggel hozzám jött és a következőket mondta: „Hogy a jövőben a tegnapihoz hasonló jeleneteknek utját vágjam, kijelentem önnek, hogy mihelyt a szigorú gyászunk letelik, nőül veszem Roland asszonyt. Ennekutána ön tartozik neki azt a tiszteletet és figyelmet megadni, amelyet a feleségem megérdemel... Különben szükségesnek tartom, hogy ön még előttem házasságra lépjen; anyja vagyona felül van a millió, ez az ön hozománya. Már a mai naptól kezdve foglalkozni fogok azzal, hogy önt megfelelő házassághoz juttassam és tekintetbe fogom venni azokat az ajánlatokat, amelyek ebben az ügyben már hozzám érkeztek.“

Az imént elmondott jelenet után még visszavonultabban éltem. Atyámat csak az étkezések ideje alatt láttam, amelyek komor hallgatással teltek el. Életem olyan komor volt, hogy türelmetlenül vártam a pillanatot, amelyben atyám valamely házasságot ajánl nekem elfogadásra... Roland asszony lemondott arról, hogy gonoszul beszéljen anyámról, e helyett azzal bosszulta meg magát rajtam, hogy minden percben újabb szenvedéseket gondolt ki részemre: a szívemig sértett például azzal, hogy anyám kedves tárgyait használta: az ő karszékét, az ő himző eszközeit, az ő könyvtárának könyveit, az ő párnáit, általam készített asztalterítőit, mindeme drága emlékeimet használta és nekem kimondhatatlan fájdalmat okozott ez a megszenstelenítés...

— Ó! nagyon értem az ön szenvedését.

— És aztán az elszigeteltség még fájdalmasabbá tette bánatomat.

— És nem volt senkije, akihez bizalommal fordulhatott volna?

— Senki... De mégis az érdeklődésnek egy bizonyítékát nyertem, mely meghatott és némi bepillantást engedett a jövőmbe: az egyik vendég adta ezt, ki

tanuja volt ama jelenetnek, amelyben olyan keményen megfeleltem Roland asszonynak, Dorval ur, egy idős és tisztességes jegyző, kinek anyám szívességeket tett. Atyám tilalma folytán sohasem mentem le a szalonba, amidőn ott idegenek voltak... Tehát nem láttam ismét Dorval urat, amidőn egy napon, nagy meglepetésemre, titokzatos kifejezéssel keresett fel a parknak egy fásorában, ahol rendszeren sétálni szoktam. „Kisasszony, — mondta — félek, hogy a gróf ur meglep, olvassa el ezt a levelet, aztán égesse el, önre nézve nagyon fontos dologról van benne szó.“ — E szavak után eltűnt. Ebben a levélben Dorval ur közölte velem, hogy engem Harville márkihoz akarnak férjhez adni; ez a házasság elfogadhatónak látszik minden tekintetben; az ajánlattevő felelősséget vállal Harville ur jó tulajdonságairól; fiatal, dúsgazdag, szellemes, kellemes megjelenésű. És mégis már két fiatal leány családja hirtelen lemondott a tervezett házasságról... A jegyző nem tudja megmondani e szakítás okát, de mégis kötelességének tartja engem erről értesíteni, anélkül, hogy azt állítaná, hogy ez a szakítás hátrányos színben tüntette volna fel Harville urat. Az egyik hölgy atyja, akiről szó volt, Beauregard ur, francia pair, a másiknak Dudley lord. Dorval bizalmasan közölte ezt velem, mert atyám, ki nagyon türelmetlenül kívánta férjhezmenetelemet, nem látszott elég fontosságot tulajdonítani azoknak a körülményeknek, amelyekről engem Dorval értesített.

— Valóban, — mondta Rudolf néhány pillanatyos gondolkodás után — most emlékszem, hogy az ön férje egy évi időközben két egymást követő házassági terve meghiusultáról értesített engem, felmerült ellentéteket hozva fel okul...

Harville asszony keserűen mosolygott és így szólt:
— Fenség tüstént megtudja az igazat. Az öreg jegyző levelének elolvasása után kíváncsi és nyugtalan lettem egyszerre. Ki az a Harville? Atyám sohasem

beszélt róla. Hiába kerestem emlékezetemben, erre a névre nem emlékeztem. Nagy csodálkozásomra Roland asszony csakhamar Párisba utazott. Utazása legfeljebb nyolc napra volt tervezve; mégis atyámat nagyon bánította ez az időleges elválás; hangulat akeserűbb lett; elhidegülése irántam megkétszereződött. Sőt amidőn egy nap hogyléte felől tudakozódtam, ez a válasz röppent ki a szájából: „Szenvedek az ön hibájából.“ — Az én hibámból, atyám? — „Bioznyára; ön tudja, hogy mennyire hozzászoktam Roland asszony társaságához és ez a csodálatraméltó asszony, kit ön megbántott, az ön érdekében teszi meg ezt az utat, mely őt távol tartja tőlem.“ Ez a szó, hogy Roland asszony az én érdekemben fáradozik, megrémített engem; ösztönöm határozatlanul megérezte, hogy a férjhezmenetelemlről van szó. Fenség, önre bizom, hogy elképzelje atyám örömét, amidőn jövődöbeli mostoha anyám visszaérkezett Párisból. Atyám másnap magához kéretett; egyedül találtam Roland asszonnyal. — „Már régóta foglalkozom azzal a gondolattal, hogy önt férjhez adjam“ — mondta atyám. — „Az ön gyásza egy hónap múlva véget ér. Holnap ideérkezik Harville márki, egy kiválóan finom fiatalember, dussgazdag, ki minden tekintetben biztosítani tudja az ön boldogságát. Harville márki már látta önt a társaságban és élénken óhajtja ezt a házasságot; az összes érdekbéli kérdések el vannak intézve. Így tehát a házasságnak hat hét lefolyása előtt okvetetlen meg kell történnie. Ha ellenben, ön valami előre nem látott szeszélyből ezt az igazán nem remélt kitünő házasságot visszautasítaná, én, szándékomnak megfelelően, mégis megnősülök, mihelyt a gyászom letelik. Ez utóbbi esetre vonatkozólag azzal a kijelentéssel tartozom önnek, hogy az ön jelenléte nálam nem lenne kellemes, hacsak meg nem ígéri, hogy a feleségemnek mindazt a tiszteletet és gyöngédséget meg nem adja, amit megérdemel.“ — Értém önt,

atyám. Ha nem megyek férjhez Harville urhoz, ön megnősül; és akkor, ha a Sacré-Coeur zárdába vonulok, nemde nem érhet engem semmi kellemetlenség? — „Semmi“ — válaszolt hidegen az atyám.

— Ah, ez már nem gyengeség, ez kegyetlenség! — kiáltott fel Rudolf.

— Tudja, Fenség, hogy mi óvott meg engem mindig abban, hogy atyám iránt a legcsekélyebb ellenszenvet érezzek? Az előérzetnek egy neme, mely megjósolta nekem, hogy atyám egykor, sajnós, nagyon drágán megfizeti Roland asszony iránt táplált kárhozatos szenvedélyét... Hála Istennek, atyám ez idő szerint még jól érzi magát.

— És ön nem mondott neki semmit, arról a két oly hirtelenül felbontott házassági tervről, amelyet Harville ur megkötni készült?

— De igenis mondtam... Még aznap kértem atyámat, hogy vele külön beszélhessek. Roland asszony hirtelen felállt és kiment. — Nem kívánom az ön által ajánlott házasság elhalasztását, — mondtam — de hallottam, hogy Harville már kétizben állott azon a ponton, hogy megnősüljön... — „Tudom, tudom“ — válaszolt atyám beszédembe vágva — „tudom, hogy miről van szó. Mindkét szakítás érdekeltérések miatt következett be, amelyek tárgyalásánál Harville ur a legtapintatosabban viselkedett. Ha önnek egyéb kifogása nincs, akkor úgy tekintheti magát, mintha már férjhez ment volna... és pedig boldogan, mert én csak a boldoságát kívánom.“

— És Roland asszony ugye el volt ragadtatva ettől a házasságtól?

— Igen, Fenség, — mondta keserűen Klementin. — Ó, nagyon el volt ragadtatva, mert ez a házasság az ő műve volt. Ő adta atyámnak ezt a tanácsot... Ő tudta az okát annak, hogy Harville ur két első házassá-

sági szándéka miért hiúsult meg... ezért kívánta ezt a házasságot.

— De mi volt vele a célja?

— Bosszút akart állni rajtam azzal, hogy egy szörnyű sorsba akart juttatni.

— De az ön atyja...

— Őt félrevezette Roland asszony; atyám tényleg elhitte neki, hogy érdekellették hiúsították meg Harville házassági tervét.

— Mily szörnyű összeesküvés!... És mi az a titokzatos ok?

— Mindjárt megmondom, Fenség. Harville ur megérkezett Aubiersbe; modora, szelleme, arca tetszett nekem; jóképű ember volt, jelleme szelid, kissé szomorú. Egy ellentétet vettem benne észre, mely csodálkozást keltett bennem, de egyszersmind kedvezően hatott rám: szelleme művelt volt, vagyona irigyléreméltó, származása fényes és mégis rendszerint erélyes és határozott, vonásai olykor bizonyos tartozkodást, csaknem félelmet, levertséget és az önbizalom hiányát árulták el, mi engem nagyon megindított. Sosem láttam ennyi ragaszkodó jóságot egy öreg szobainashoz, ki őt felnevelte; csakis ő általa engedte magát kiszolgálni. Megérkezése után nemsokára Harville ur két napig bezárkozott lakásába; atyám meg akarta látogatni... Az öreg szolga ellenkezett, azt hozva fel, hogy ura oly heves fejfájásban szenved, hogy senkit sem tud fogadni. Amidőn Harville ur ismét megjelent, nagyon sápadtnak és megváltozottknak találtam. Később, ha eme muló rosszullétét szóba hoztuk, bizonyos türelmetlenséget, sőt bánatot tanusított... Azon mértékben, hogy Harville urat megismertem, olyan tulajdonságokat fedeztem fel benne, amelyek nekem rokonszenvesek voltak. Annyi oka volt arra, hogy boldog legyen, hogy jó szemmel néztem szerénységét a boldogságban... Miután a házasságkötés idejét megállapi-

tottuk, a jövő terveiről beszélve mindig megelőzte kívánságaimat. Ha néha lehangoltsága oka iránt érdeklődtem, anyjáról, atyjáról beszélt, akik büszkék és boldogok, hogy a fiuk a szive és izlése szerint nősül. Nem tagadom, hogy ezt jól esett hallanom. Harville ur megsejtette azt a viszonyt, amelyben ennekelőtte Roland asszonnyal és atyámmal éltem, noha az utóbbi, afölötti örömeiben, hogy férjhezmenetelem által ő is közelebb jut a házassághoz, ismét nagyon gyengéd lett hozzám. Ismételt alkalmakkor Harville ur sok tapintattal és tartózkodással érezte velem, hogy átélt rossz napjaim talán még értékesebbé tettek engem az ő szemében... Én pedig kötelességemnek tartottam vele közölni, hogy atyám újra meg akar nősülni; és amidőn felhoztam, hogy atyám nősülésével az én vagyoni körülményeimben változás áll be, Harville nem engedte szavaimat befejezni és bizonyítékát adta legnemesebb érdektelenségének, miből azt a meggyőződést merítettem, hogy azok a családok, akik nehézségeket támasztottak, amikor vele a házasság kérdésében tárgyaltak, nagyon piszkosan viselhették magukat.

— Ilyennek ismertem Harvillet mindig, — mondta a herceg — meleg szívűnek, hűségesebbnek és finomnak... De ön sohasem beszélt vele arról a két meghiusult házasságról?

— Megvallom, Fenség, hogy amidőn őt ilyen jónak és nemesnek láttam, többizben már az ajkaimon volt ez a kérdés, de attól tartva, hogy érzékenységét megbánthatnám, nem mertem kimondani. Mennél közelebb jutottunk a kitűzött naphoz, Harville annál boldogabbnak mondta magát... Azonban két vagy három izben egészen leverve találtam a komor szomorúságtól. A többi között egy napon reám függesztette szemét, melyekből egy könny csordult ki; elérzékenyültnek látszott, azt lehetett róla gondolni, hogy egy fontos titkot szeretett volna, de nem mert velem közölni...

Két első házassági tervének meghiusulására gondoltam... Megvallom, hogy féltem... Egy titkos előérzet azt sugta nekem, hogy talán egész életem sorsa forog a kockán... de oly sietős volt nekem atyám házat elhagyni, hogy legyöztem aggodalmaimat.

— És Harville ur nem mondott el önnek semmit?

— Semmit. Amikor kérdeztem buslakodásának okát, ezt felelte: — „Bocsásson meg, de az én boldogságom szomorú...” Ezek a megindító hangon mondott szavak kissé megnyugtattak... és aztán hogyan mertem volna, abban a pillanatban, amidőn a szemei könnyekkel teltek meg, iránta a multat illetőleg bántó bizalmatlanságot mutatni? Néhány nappal a házasság megkötése előtt megérkeztek Harville ur tanúi: Lucenay ur és Saint-Renny ur, mi is csak a legközelebbi rokonaimat hívtuk meg. Szándékunk volt a szertartás után tüstént Párisba utazni... Nem voltam szerelmes, de érdeklődtem vőlegényem iránt: jelleme tiszteletre hangolt... A végzetes házasodást követő események nélkül kétségkívül egy gyengédebb érzés fűzött volna hozzá... Megkötöttük a házasságot.

E szavak után Harville asszony kissé elhalványult, mintha határozottsága elhagyná. Aztán folytatta:

— Az esküvő után atyám gyengéden megölelt. Roland asszony is megölelt, annyi ember jelenlétében nem szabadulhattam ettől az újabb alakoskodástól; száraz és fehér kezével szinte fájdalmasan megszorította kezemet és édeskés álnoksággal a fülembe sugta ezeket a szavakat, amelyeket sosem felejték el: „Boldogsága közepette gondoljon reám, mert én hoztam létre az ön házasságát...” Sajnos, akkor nem tudtam megérteni e szavak valódi értelmét. Esküvőnk tizenegy órakor ment végbe, mindjárt utána kocsira ültünk... velünk jött egy nő a részemre és az öreg szobainas a Harville ur részére. Olyan gyorsan utaztunk, hogy még esti tíz óra előtt Párisba kellett érkeznünk. Meglepőd-

tem volna Harville ur hallgatásától és buskomorságától, ha nem tudtam volna, hogy ő, mint mondta, szomorúan boldog. Magam is fájdalmasan meg voltam indulva; először látom Párist anyám halála óta; egyedül érkezem oda férjemmel, kit hat hét óta ismerek és ki eddig még nem mondott nekem egyebet, mint tiszteletteljes udvariasságokat. Talán nem számolnak az emberek azzal a félelemmel, amit nekünk a hangnak és modornak hirtelen változása okoz, amelyet még a jól nevelt férfiaknál is észlelünk mihelyt az övék leszünk... Arra nem is gondolnak, hogy a fiatal asszony néhány óra alatt nem felejtheti el a fiatal leány féltékenységét és aggályait.

— Mi sem tetszett nekem barbárabbnak és vadabbnak, mint az a szokás, hogy zsákmányként durva kézzel elragadnak egy fiatal nőt, holott az esküvőnek az lenne a célja, hogy utána a szentesített jogot a szerelem összes eszközeivel, a gyengédség összes csábításával igyekezzenek megszerezni.

— Fenséged tehát megérti azt a határozatlan féltelmet, amellyel Párist viszontláttam, ezt a várost, ahol anyám alig egy éve hogy meghalt. Megérkeztünk Harville házába.

A fiatal asszony megindulása megkétszereződött, arcát égő pir vontá be és szivbe markoló hangon mondta:

— Mégis, önnek tudnia kell mindent, mert e nélkül én nagyon megvetésre méltónak tünnék fel ön előtt... Nos tehát — folytatta kétségbeesett elhatározással — a részemre szánt lakosztályba vezettek... egyedül hagytak... Egy óra múlva Harville ur bejött hozzám... Majd meghaltam a rémülettől... a zokogás fojtogatott... az övé voltam... bele kellett nyugodnom... De férjem hirtelen, borzalmasan felkiáltott, megragadta, csaknem eltörte karomat... hiába

akartam magamat kiszabadítani görcsös öleléséből... hiába könyörögtem kegyelemért... nem hallott többé... arcát iszonyu vonaglások torzítottak el... szemei dermedtő gyorsasággal forogtak üregekben, száját véres hab lepte el, karjai szünet nélkül fojtogattak... Egy kétségbeesett erőfeszítést tettem... megmerevült ujjai végre engedtek... és én abban a pillanatban ájujtam el, amikor Harville ur egy rettenetes roham őrjöngésében vergődött... Ime az én nászéjszakám, Fenség... ime a Roland asszony bosszúja!...

— Szerencsétlen asszony! — mondta Rudolf lesujtva — értem... nehézkezes!... Ah, szörnyűség!

— És ez még nem mind — tette hozzá Klementin szivszaggató hangon. — Ó, ez a szörnyü, átkos éjszaka! A leányom, ez a szegény angyal, örökölte ezt a rettenetes betegséget!...

— Az ön leánya szintén. Hogyan! a sápadtsága... a gyengesége?...

— Innen van, Istenem, innen van. És az orvosok azt mondják, hogy a baj gyógyíthatatlan... mert öröklött.

Harville asszony a kezeibe rejtette arcát; a szörnyü nyilatkozat által lesujtva, nem volt többé hátor-sága egy szót mondani.

Rudolf is néma maradt.

Gondolata ijedten meghátrált e szörnyü nász-éjszaka rejtelvei elöl...

Maga elé képzelte ezt a fiatal leányt, — ki már elszomorodva tért vissza abba a városba, ahol anyja meghalt — amint megérkezik ebbe az ismeretlen házba, egyedül egy férfivel, ki iránt érdeklődést, tiszteletet érez, de szerelmet nem és semmit sem érez abból, ami édes zavarba ejt, ami megrészegít, ami egy nővel feled-teti a szüzies rémületet egy törvényes és megosztott

elragadtatás szenvedélyében. Nem, nem, ellenkezően, a szemérmes félelemtől reszketve érkezett Klementin ide... szomorúan, fagyosan, összetört szívvvel, szegénytől pirosuló homlokkal, könnyekkel telt szemekkel, törődik bele sorsába... aztán ahelyett, hogy gyengéd, szerető hálálkodó szavakat hallana... egy embert lát a lábaihoz gurúlni, egy vonagló, megmerevedő, tajtékot hányó, kinjában ordító embert, ki egy szörnyű, undorító betegségben szenved, amelyre nincs gyógyulás.

És még ez nem minden... kis leánya, az a kis ártatlan angyal ezzel a szörnyű betegséggel született...

Az imént hallott szomorú és fájdalmas vallomások ilyen gondolatokat sugalmaztak Rudolfnak.

— Ime, ilyen ennek az országnak a törvénye — mondta magának :

Egy fiatal, szép és ártatlan leány, őszinte és hiszékeny áldozatul esik egy sötét megtévesztésnek ; egyesíti sorsát egy rettenetes betegségben szenvedő férfivel, ki baját átörökíti gyermekére, a szerencsétlen aszszony felfedezi az iszonyu titkot és...

Mit tehet már ekkor ?

Semmit...

Semmit, csak szenvedhet és sirhat, semmit, csak azon fáradozhat, hogy szörnyűködését és iszonyatát leküzdje... semmit, csak végnélküli aggodalmak és rettegek között töltheti életét... semmit, hacsak bűnös vigaszt nem keres magának az ő tönkretett házasságán kívül, amelybe belevitték.

— Ime egy kárhozatos törvény, mely szegényletes, lesújtó együttlétre kényszerít embereket, akik nem egymáshoz valók.

E törvény magasabb fokon tünteti fel az állatokat az embernél annál a gondosságnál és javító törekvésnél fogva, amelyet állatainkra fordítunk. annál az olta-

lomnál és kiméletnél fogva, melyben azokat részesítjük... Ha ön egy állatot vásárol, amelyről utólag kitudnik, hogy valami szavatossági hibája van, a vásárlás érvénytelenné válik. Mert ugy okoskodunk, hogy minő méltatlanság, sőt bűn volna a vásárlót arra kényszeríteni, hogy egy kehes, vagy havi vakságban szenvedő lovat tartson egy egészséges ló helyett. De ha egy az Isten képét viselő lényről, ha egy fiatal lányról van szó, aki az ő ártatlan bizalmában egyesül egy férfivel, akiről aztán kitudnik, hogy nehézkóros, hogy egy izonyu betegséggel van megverve, melynek erkölcsi és anyagi következményei borzalmasak; egy betegség, amely felforgatja egy egész családot és öröklővé tesz nála nemzedéken át egy borzalmas betegséget, akkor ez a törvény, amely hajthatatlan akkor, amikor egy sánta, kehes, vagy vak állatokról van szó, ez a törvény, mely nem türi, hogy egy nyavalyával terhelt ló tenyésztési célra használtassék, ugyanez a törvény óvatosan őrizkedik attól, hogy az embereket hasonló eshetőségtől megoltalmazza.

Ezek a frigyek szentek, feloldhatatlanok; inkább vétkezni Isten és ember ellen, mint az ilyen frigyét feloldani!

— Valóban, — mondta Rudolf — az ember néha szégyenletesen megalázkodó és gögösen önző egész az undorig; az állaton alul lealacsonyítja magát, jobban oltalmazva azt, mint saját magát, botorul azt állítván, hogy ezt a képtelenséget az isteni törvények parancsolják.

Rudolf magában sulyosan elítélte Harvillet, de Klementin előtt mégis mentegetni akarta, noha ennek szomorú felfedezései után meg volt győződve, hogy a szive végleg elidegenedett a márkítól.

Egyik gondolatról a másikra áttérve Rudolf így beszélt magához: Ime, én kötelességérzésből eltávo-

lodtam egy nőtől, akit szerettem . . . és aki talán titokban hajlandóságot érzett irántam. Ez a nő akár mert a szive szabad volt, akár könyörületből, közel állott ahhoz, hogy a becsületét, az életét veszítse egy boldondért, akit szerencsétlennek hitt. Ha én ahelyett, hogy tőle eltávolodom, figyelmemmel, szerelemmel és tisztelettel vettem volna körül, tartozkodásommal elértem volna azt, hogy híréen nem esik csorba; férje nem sejtett volna meg semmit, míg most, ez a nő csaknem ki van szolgáltatva Károly Róbert ur szeszélyének és attól tartok, hogy ez az ember annál követelőbb lesz, mennél kevesebb oka van rá. És aztán ki tudja most, hogy Harville asszony szive, az őt fenyegető veszélyek ellenére, mindig szabad lesz-e? Férjéhez való közeledése ezek után ki van zárva . . . Fiaival, szép, ünnepeelt asszony létére, ki minden szenvedővel rokonszenvez — mennyi, de mennyi veszély fenyegeti őt és mennyi aggodalom és bánat Harville urat, ki félti is, szereti is a feleségét és nem tud beletörődni ennek elhidegülésébe és a szomorú nászéjszaka óta örökös rettegésben él . . . mily gyászos sors!

Klementin kezére támasztott homlokkal, nedves szemekkel, szégyentől égő arccal kerülte Rudolf tekintetét; imént tett nyilatkozata mélységesen felindította kedélyét.

A hosszú csendet Rudolf szakította meg:

— Ah! most már értem az okát a Harville ur szomorúságának, értem sajnálatát . . .

— Sajnálatát! — kiáltott fel Klementin — mondja inkább lelkifurdalását . . . ha ugyan érez ilyet, mert soha hidegebb megfontolással nem követtek el büntettet . . .

— Büntettet! . . . asszonyom . . .

— Fenség, mi másnak nevezzem azt, hogy egy

férfi, aki feloldhatatlanul magához láncol egy becsületében bizakodó leányt, olyan betegségben szenved, amely rettegést és undort kelt mindenkiiben. Mi másnak nevezzem azt, ha egy ember a saját nyomoruságának áldoz fel egy szerencsétlen gyermeket? ... Mi kényszerítette Harville urat arra, hogy két embert áldozzon fel egy vak, esztelen szenvedélynek... Ő nem, nem a szenvedélynek... neki tetszett az én előkelő származásom, a vagyonom, a személyem... ő egy előnyös házasságot akart kötni, mivel a legényéletét bizonyára unalmasnak találta — ez az egész.

— Asszonyom, legalább száналomból...

— Száналomból! ... Tudja, Fenséged, hogy ki érdemli meg a száalmamat? ... az én gyermekem! ... Szegény áldozata ennek a borzalmas frigynek, ó, minő éjszakákat, minő nappalokat töltöttem vele! Mennyi keserű könnyet facsartak ki a szemeimből a kis ártatlan szenvedései!

— De az ő atyja is ezeket a meg nem érdemelt szenvedéseket szenvedte!

— De az ő atyja ítélte őt el egy beteges gyermekkorra, egy hervadó fiatalságra és ha szegényke tovább él, egy gyötrelmekkel telt magános életre; mert az én leányom sosem megy férjhez. Ő, nem, sokkal jobban szeretem, semhogy kitegyem annak, hogy egy napon olyan keserves könnyeket sirjon beteg gyermeke fölött, mint aminőket én sírok ő fölött... Sokkal többet szenvedtem ettől az árulástól, hogysen hasonló bűn elkövetésére képes lennék!

— Önnek, asszonyom, igaza van... az ön mostohájának bosszuja borzalmas... Legyen türelmes... talán egykor ön is megbosszulhatja magát — mondta Rudolf pillanatnyi gondolkodás után.

— Mit akar ezzel mondani, Fenség? — kérdezte Klementin. kit meglepett a herceg hangjának eltérése.

— Nekem csaknem mindig meg volt az az... örömem, hogy bűnhődni, ah, kegyetlenül bűnhődni láttam azokat a gonoszokat, akiket ismertem — tette hozzá a herceg olyan hangsúlyozással, mely megremegettette Klementint. — De a szerencsétlen éjszaka után másnap mit mondott férje önnek?

— Csodálatos őszinteséggel bevallotta, hogy azok a családok, amelyekkel össze akart házasodni, megtudták betegségének titkát és lemondtak a tervezett házasságról... Tehát miután két ízben elutasítottak... mégis... Ó, ez gátságság! És mégis egy ilyen embert tisztességes és jóra való uriembernek neveznek a társaságban!

— Asszonyom, ön aki mindig olyan jó, most kegyetlen!

— Kegyetlen vagyok, mert méltatlanul megcsaltak. Harville ur jónak ismert engem, miért nem volt bizalommal a jószágomhoz, hogy az igazat megmondta volna!

— Ön elutasította volna...

— Ez a szó elítéli őt, Fenség, az ő viselkedése, ha szintén ettől tartott, becsstelen árulás volt.

— De ő szerette önt...

— És ha szeretett, szabad volt neki engem feláldozni?... Istenem, engem annyira üldöztek, annyira siettem atyám házáat elhagyni, hogy ha Harville ur őszinte, talán meghat engem; talán megszántam volna, megszántam volna zárkózottságát, szomorú elhagyottságát, amelyre szomorú sorsa kárhóztatja; Igen, ha őt ilyen becsületesnek, ilyen szerencsétlennek látom, akkor nincs szívem őt elutasítani és ha egyszer magamra vállalom szent kötelességem következményeit, akkor hősiiesen meg is tartom ígéretemet. De kikényszeríteni érdeklődésemet és szánalmamat, engem

előbb függő helyzetbe hozni, hogy aztán ezt az érdeklődést és szánalmat mint a feleségétől követelhesse tőlem — ő, aki a becsületes férfi kötelességét elárulta — ez örültség és gyávaság egyszerre!... Most, Fenség, ítélje meg életemet! ítélje meg kegyetlen csalódásaimat! Biztam Harville ur becsületességében és ő méltatlanul megcsalt engem... Szelid és félnk buskomorsága érdeklődést keltett bennem; és ez a bukomorság, amelyről azt állította, hogy kegyeletes emlékeinek következménye, nem volt egyéb, mint gyógyíthatatlan betegségének tudata és leplezgetése.

— De végre is legyen ő bár idegen, vagy ellenség, szenvedései mégis könyörületre indítják önt; az ön szive nemes és nagylelkű!

— De hát képes vagyok-e az ő szenvedéseit enyhíteni? Ha még a hangomat megértené, ha egy bálás tekintet válaszolna meghatott pillantásomra! De nem így van... Ó, Fenség, ön nem tudja, hogy milyen szörnyűek ezek a rohamok, amelyek alatt a beteg nem lát semmit, nem hall semmit, nem érez semmit és csak azért hagy fel az őrjöngéssel, hogy a vad kábulatnak egy nemébe essék bele... Amikor a leányomat egy ilyen roham támadja meg, nem küzdhetem le kétségbeesésemet, szivem megreped, sirva csókolom apró megmerevült karocskáit, szörnyű vonaglásoktól gyötört tagjait... De ez a gyermekem... a gyermekem... és amikor így szenvedni látom, ezernél is többször átkozom az atyját. Ha gyermekem szenvedései enyhülnek, haragom is enyhül férjem ellen... ekkor... igen, ekkor sajnálom őt, mert a szivem jó; haragomat nyomon követi egy fájdalmas részvét érzése... De végre, tizenhét év óta vagyok-e már férjnél, hogy sohasem érzek egyebet, mint a gyűlölet és könyörület eme váltakozásait, mint sirassak egy szerencsétlen gyermeket, kit talán nem is tudok az életnek megtartani? És gyermekemet említve, engedje meg, Fenség, megelőzni

egy szemrehányást, mit kétségkívül megérdemlek, noha ön nem mer vele-illetni. Gyermekeknek le kellene kötnie egész szívet, mert én szenvedélyesen szeretem őt; de ez a szívzaggató érzés ánnyi keserőséggel, ánnyi rossz sejtelemmel vegyül, hogy leánykám iránt érzett gyengédsegem mindig könnyekben oszlik fel.

Amikor mellette vagyok, a szívemet a fájdalom tépdesi, kinozza, ejti kétségbe, mert tehetetlenül kell nézmem gyógyíthatatlan szenvedéseit. Hogy ebből a fojtogató, halálosan gyászos levegőből kiléphessek... egy vonzalomról álmodoztam, melyhez menekülhetnék, melynél megpihenhetnék... Fájdalom, megcsaltam, méltatlanul megcsaltam magamat, beismerem és visszaesem abba a fájdalmas életbe, amelybe férjem által jutottam. Hát ilyen életet érdemeltem én, Fenség? Hát csak én vagyok a bűnös azokért az igazságtalanságokért, amelyeket Harville ur ma reggel az életemmel akart megfizettetni? Ezek az igazságtalanságok nagyok... tudom, annál nagyobbak, mert pirulnom kell válaszfásoméért. Szerencsémre az, amit Fenséged Sarolta grófné a fivére beszélgetéséből Károly Róbertről megtudott, megkimél engem ettől az újabb vallomástól... De remélem, hogy most úgy tekint engem, mint aki nemcsak ócsárlást, hanem részvétet és szánalmat is érdemlek.

— Asszonyom, ki sem tudom mondani, hogy az ön elbeszélése mennyire megrendített engem; anyja halála óta a leánya születéseig mennyi gyötrelmes bánat, mennyi rejtett szomorúság!... Ön, akit annyira csodáltak, ünnepeltek és irigyeltek!

— Ó, Fenség, higye el, amidőn a balsors sujt, rosszul esik hallani, hogy: „Milyen boldog volt!”

— Nemde, ennél nincs kinosabb? De nem ön az egyedüli, akit ama kegyetlen ellenjét gyötör, ami a valóság és a látszat között van.

— Hogyān, Fenség ?

— Az emberek azt hiszik, hogy az ön férje még holdogabb, mint ön, mert ön az övé... És mégis nem sajnálatra méltó ő is ? Van-e a világon szörnyűbb élet az övénél ? Ő nagyot vétkezett ön ellen, de borzalmasan megbűnhődött érte ! Ő úgy szereti önt, mint ahogy ön megérdemli, hogy szeressék... és mégis ő tudja jól, hogy ön nem lehet más az ő számára, mint egy elérhetetlen távolság... szenvedő leányában pedig ez a szerencsétlen ember egy örökös szemrehányást lát. De még ez nem mind, még a féltékenység is kínozza...

— És mit tehetek én erről, Fenség ?... ne adjak neki okot a féltékenységre !... hát igen ; de ha a szívem nem lesz senkié, ezzel az övé lesz-e ? Ő tudja, hogy nem. Ama szörnyű jelenet óta, amelyet önnek elbeszéltem, külön élünk ; de a világ szeme előtt azzal a tekintettel vagyok iránta, amit az illendőség parancsol ; kivéven Fenségedet, senkinek se tettem említést e fájdalmas titokról ; és csak öntől bátorkodtam tanácsokat kérni, mástól senkitől.

— És én biztosítom önt, asszonyom, hogy hā szolgálatom, amit önnek teszek, valamelyes hálát érdemel, azt ezerszeresen megjutalmazva látom az ön bizalma által. De miután ön sziveskedik tanácsomat kérni és megengedi, hogy önnel nyíltan beszéljek...

— Ó, kérem Fenségedet erre...

— ... Engedje megmondanom, hogy ön, amidőn egyik legértékesebb tehetségét nem használja fel kellően, nagy örömeiről mond le, amelyek a szükségben nemcsak kielégitenék a szívét, de családi bánatait is enyhítenék és helyt állnának fájó, mardosó felindulásoknál is ugyszintén — tette hozzá a herceg mosolyogva — merem állítani (bocsássa meg, asszonyom, rossz véleményemet az asszonyokról) a titokzatosság és cselszövés iránt való női hajlamot is kielégitenék.

— Mit akar ezzel mondani, Fenség ?

— Azt akarom mondani, hogy ha ön a jótevésével akarna szórakozni, mi sem nyujtana önnek több érdekességet.

Harville asszony csodálkozva nézett Rudolfra, mire ez folytatta :

— Ön megérti, hogy ezzel nem azt akarom mondani, hogy küldjön gondatlanul, csaknem lenézéssel egy gazdag alamizsnát szerencsétlen embereknek, kiket ön nem ismer és akik gyakran a jótéteményt nem érdemlik meg. De ha ön úgy mint én szórakozását találja abban, hogy időközönként a Gondviselést játssza, akkor elismerné, hogy bioznyos ójtettek épp oly érdekesek, mint egy regény.

— Sohasem gondoltam arra Fenség, hogy az irgalmasságot a szórakoztatás szempontjából tekintsem — mondta Klementin, a maga részéről is elmosolyodva.

— Ez egy fölfedezés, mit annak köszönhetek, hogy mindentől irtózom, ami unalmas ; ez az irtózat különösen akkor fogott el, amikor a politikai értekezéseim voltak miniszereimmel. Ha arról lenne szó, hogy egyszerűen kamarásaim egyikével néhány száz Lajos-aranyat küldjek Páris egyes kerületeibe, akkor, megvallom őszintén, nem találnék benne izlésemnek megfelelő szórakozást, míg a jótékonyságnak azt a nemét, amelyet én gyakorolok, a világ legmulattatóbb szórakozásának tartom. Ragaszkodom ehhez a szóhoz, mert mindazt tartalmazza, ami tetszik, ami kedves és ami leköt. És valóban, asszonyom, ha ön néhány ilyenmü sötét cselszövényben a büntársam akar lenni, akkor ismételten tapasztalni fogja, hogy, eltekintve a cselekedet nemes voltától, semmi sem érdekesebb, szórakoztatóbb, vonzóbb, sőt akárhány esetben változatosabb, mint ezek a jótékonysági kalandok. És aztán

mennyi titokzatosság, hogy rejtegezzük a jótettet, mennyi óvatosság, hogy el ne áruljuk magunkat... mennyi különféle, hatalmas izgalmak a szegény és jó emberek láttára, akik sirnak örömben és áldanak bennünket! Bizony ezek vonzóbb látványok, mint egy féltékeny és hűtlen szerető mogorva arca, pedig a szeretők lassanként mint ilyenekké válnak. Ime, ezek az izgalmak, amelyekről önnek beszélek, körülbelül olyanok, aminőket ön érzett, amidőn a Temple-utcában járt... Nagyon egyszerűen öltözve, hogy fel ne tűnjön, dobogó szívvel távozik hazulról és nagyon nyugtalanul ül abba az egyszerű fiákerbe, melynek függönyeit lehuzza, hogy ne lássák és aztán meglepetéstől tartva jobbra-balra tekint, majd gyorsan besurran egy nyomoruságos házba... épp úgy, mint reggel tette... Az egyetlen különbség az, hogy reggel ezt mondta magának: „Ha felfedeznek, elvesztem“ és most ezt fogja mondani: „Ha felfedeznek, áldani fognak!“ De ön, aki imádni való erényeivel szerény marad, a legalattomosabb ravaszságokat fogja kifejtetni, hogy meg ne áldják.

— Ah, Fenség, — kiáltott fel Harville asszony megindultan — ön megment engem!... Nem tudom önnek kifejtetni azokat az új gondolatokat, vigasztaló reményeket, amelyeket az ön szavai ébresztenek bennem. Ön igazat beszél... elfoglalni a szívet, a lelke azzal, hogy imádjassuk magunkat a szenvedőkkel, és csaknem annyi, mint szeretni... mit mondok?... több mint szeretni... Ha összehasonlítom ezt az életet amelyet futólag látok azzal, amit egy szégyenletes félelem okozott volna nekem, akkor még keserűbb szemre hányásokat tehetnék magamnak.

— Ez nagyon bántana engem, — válaszolt Rudolf mosolyogva — mert legforróbb kívánságom lenni önnel a múltat felejtetni és önnek csak azt bizonyítani hogy a szív szórakoztatásának módjai nagyon változ-

zatosak... A jónak és a rossznak eszközei gyakran egyeznek egymással... csak a végében van a különbség... Szóval... ha a jó épp oly vonzó, épp oly mulattató, mint a rossz, akkor miért ne válasszuk az elsőt? Ime, mondok önnek egy közönséges hasonlatot: Miért választ sok nő olyan szeretőt, aki nem ér annyit, mint a férje? Mert a szerelem legnagyobb varázsa az eléje tornyosuló nehézségekben rejlik; ha megfosszuk a szerelmet az aggodalomtól, rettegéstől, a nehézségektől, a titokzatosságtól, a veszélyektől, akkor nem marad semmi, vagy valami csekélység, a szerető, az ő egyszerű kezdetlegességében; szóval ez löbbé-kevésbé annak az embernek a kalandja lenne, akinek ezt mondják: „Ugyan miért nem veszi nőül ezt az özvegyet, az ön szeretőjét? — Bizony, erre én is gondoltam, — válaszolt ez — de ekkor nem tudnám hol tölteni az estéimet.“

— Ez egy kicsit nagyon igaz, Fenség — mondta Harville asszony mosolyogva.

Nos, ha megtalálom a módját, hogy ezeket az aggodalmakat, ezeket a félelmeket, ezeket a nyugtalanságokat önrel éreztessem, amelyek önt csábítják, ha hasznosítom az ön természetes izlését a titokzatosság és a kalandok iránt, az ön hajlamát a színlelés, a ravaszság iránt (mint látja, akaratom ellenére minduntalan kiütözik belőlem a nőkről táplált undok véleményem), — folytatta vidáman Rudolf — akkor ne változtassam meg nagylelkűen a parancsoló és kérlelhetetlen ösztönöket, amelyek kitünöek, ha jól és végzetesek, ha rosszul alkalmazzák őket?... Nos, mondja, akarja, hogy mi ketten hozzáfogjunk, mindentféle nemű jóteköny ravaszkodáshoz, könyörületes csinytevéshez? Meglennének a magunk találkozásai, levelezései, titkai és különösen titkoloznánk a márkai előtt; mert az ön ma reggeli látogatása Moreléknél bizonyára felkeltette

éberségét. Nos, ha ön akarja, akkor a cselszövésben társak vagyunk.

— Örömmel és hálával fogadom ezt a testvéri társulást, Fenség — mondta Klementin. — És hogy megkezdjük regényünket, már holnap visszatérek a szerencsétlenekhez, akiknek reggel, sajnos, néhány vigasztaló szónál nem vihettem egyebet, mert a zavart és ijedtségemet felhasználva egy kis sánta fiu ellopta az erszényt, amelyet ön nekem átadott... Ah, Fenség, — tette hozzá Klementin, miközben arca elvesztette a szelid derültséget, mely pillanatig megélénkítette — ha ön tudná, hogy minő nyomor! mily iszonyu kép!... Nem, nem hiszem, hogy ehhez fogható szerencsétlenség volna a világon!... És még én kesergek és még én vádolom sorsomat!...

Rudolf nem akarta Harville asszonynak mutatni, hogy mennyire meghatotta őt ez az önkínzáshoz való visszatérés, mely oly szép bizonyítéka volt Harville asszony lelke szépségének és hogy a fiatal asszonyt a szomorú gondolatoktól eltérítse, derűsen mondta:

— Ha megengedi, akkor a Morel családot kivésem közösségünkéből; nekem engedi át ezekről a szegény emberekről való gondoskodást és különösen ígérje meg nekem, hogy többé nem megy vissza ebbe a szomorú házba... mert hiszen én ugyis ott lakom.

— Ön, Fenség? ... micsoda tréfa!

— Sőt nagyon is komoly... igaz, hogy a lakásom nagyon szerény... kétszáz frankot fizetek évente; mi több hat frankért önzetlenül ad enni minden hónapban Pipelet asszony, a portásné, ez a borzalmas vén asszony, akit ön ismer; de mintegy kárpótlásként szomszédnőm a legcsinosabb varróleány a Templenegyedben, a Kacagógerle kisasszony; és ön megengedi, hogy egy kereskedősegédnek, kinek jövedelme tizennyolcszáz frank (engem u. i. ott segédnek tartanak) ez eléggé elviselhető állapot.

— Az ön képzelhetetlen jelenléte ebben a szomorú házban bizonyítja, hogy Fenséged komolyan beszél... bizonyára valami nemes cselekedet vonzza önt oda. De miféle jó cselekedetre kíván ön engem alkalmazni? Minő szerepet szánt ön nekem az ön jötevéseinél?

— A vigasztaló angyalét és, bocsássa meg ezt a csunya szót, a csselfogás és a ravaszság rossz szellemét... mert vannak bizonyos kényes és fájdalmas sebek, amelyeket csak egy női kéz tud gondozni és gyógyítani; vannak aztán olyan büszke, gyanakvó, szégyenlős szerencsétlenek is, akiknél ritka fürkésző képesség kell, hogy őket felfedezze és ellenállhatatlan varázs, hogy bizalmukat megnyerje.

— És mikor fejthetem ki ezt a fürkésző képességet és azt az ügyességet, amit ön bennem föltételez? — kérdezte türelmetlenül Harville asszony.

— Remélem, hogy asszonyom csakhamar tehet egy hozzá méltó hódítást; de szüksége lesz összes furfangjának a kifejtésére.

— És mely napon bizza rám Fenséged ezt a nagy titkot?

— Lássuk csak... miután éppen a találkánál tartunk... lenne ön olyan kegyes engem négy nap múlva fogadni?

— Oly későn! — mondta Klementin.

— Hiszen titokról és illemszabályról van szó. Vegye csak tekintetbe, ha bennünket büntársaknak gondolnának tüstént bizalmatlannok lennének irántunk; de talán irni fogok önnek... Ki az az idős nő, ki ma este az ön levelét hozta nekem?

— Anyám egykori szobalánya, a megtestesült hűség és megbízhatóság.

— Tehát hozzá címzem leveleimet; ő adja át

őnek. ~~1111~~ Ön olyan szives lesz, nekem válaszolni, ezt írja: Rudolf urnak, Plumet-utca. Az ön szobaasszonya adja a levelet a postára.

— Magam adom fel, Fenség, amikor szokásos gyalogsétámra megyek.

— Ön gyakran jár ki gyalog egyedül?

— Szép időben csaknem naponta.

— Nagyon jó! Ezt a szokást minden asszonynak fel kellene vennie már házasságának első hónapjában... A jó, avagy a rossz előrelátások ezt a szokást üdvösnek tartják. Ez egy precedens, egy mérvadó eset mondják a törvény nyelvén, mert később ezek a szokásos séták nem adnak soha okot veszélyes magyarázatokra. Ha asszony lettem volna (és könnyelmű asszony lettem volna) mindjárt férjhezmenetelem után másnap a legártatlanabb arccal a legtitokzatosabb magaviseletet vettem volna föl. A leggyermetegeből kifejezéssel a leggyanútkeltebb látszattal vettem volna körül magamat... mindezt az említett precedens megállapíthatása végett, hogy ekképpen egy napon látogatást tehessek a szegényeimnél... avagy a szeretőmnél.

— De hiszen ez egy szörnyű hűtlenség, Fenség — mondta Harville asszony, mosolyogva.

— Szerencséjére, ön asszonyom, sohasem jutott abba a helyzetbe, hogy ezeknek az előrelátásoknak a bölcsességét és hasznosságát megértse.

Harville asszony nem mosolygott többé, lesütött szemeit, elpirult és szomorúan mondta:

— Fenség, ön nem nagylelkű.

Rudolf meglepetve nézett a márkinére, aztán így szólt:

— Értem önt, asszonyom... De egyszersmind

korra állapítsuk meg nyíltan az ön helyzetét, Károly Róbert urral szemben. Tegyük fel, hogy egy napon az ön barátnőinek egyike egy nyomoruságos koldust mutat önnek, aki szemeit meghatóan forgatva, kétségbeejtő hangon fujja fuvoláját, hogy a járókelőket könyörületre indítsa. „Ez egy jóra való koldus — mondja önnek a barátnője — van legalább hét gyermeke és egy vak, süket, néma felesége stb.” — „Ah, a szerencsétlen” — mondja ön, amidőn a könyörület alamizsnáját nyújtja neki; és ahányszor ön a koldussal találkozik, mihelyt ennek szemei önt még a távolban megpillantják, a fuvolája siránkozó hangokat ad ki magából és az ön alamizsnája bőven hull az ő kalapjába. Egy napon, mindinkább növekvő szánakozással e szegény ember iránt, kit barátnője ajánlott önnek, ön arra szánja el magát, hogy meglátogatja a szerencsétlen embert nyomoruságos hajlékában... Odaérkezik, de, sajnos, semmi nyoma a mélabus hangu fuvolának, semmi látszata a szánalomraméltó, könyörgő tekintetnek... de egy vidám, élénk és mulatságos kópét talál ott, ki egy kabarénótát dudolgat... Az ön szánalmát csakhamar a megvetés váltja fel, mert egy rossz szegényt talált egy jó szegény helyett, ennyi az egész, se több, se kevesebb, nem igaz?

Harville asszony eme különös hasonlaton nem tudott egy mosolyt visszatartani.

— Bármily elfogadható legyen is ez a bizonyítás, nekem túlságos könnyűnek tetszik — mondta a hercegnek.

— És mégis, amit ön elkövetett, nem egyéb egy nemes és nagylelkű meggondolatlanságnál... Hiszen önnek annyi sok módja van a hiba kijavítására és megbánására... De nem fogom ma este látni Harville urat?

— Nem, Fenség, a reggeli jelenet oly nagyon fel-

izgatta, hogy most... gyengélkedik, — mondta a márkiné halk hangon.

— Ah, értem — válaszolt szomoruan Rudolf. Nos, bátorság! Önnek hiányzott egy életcél, egy bánatúzó, mint ahogy ön mondta. Ha ez meglesz, akkor az ön lelke megtelik szelid vigasztalásokkal, mely az ön ellenszenvét fényje iránt talán nem találja helyénvalónak. És talán valamelyes érdeklődést fog iránta érezni, olyasmit, mint szegény gyermeke iránt érez... Ami pedig ezt a kis angyalt illeti, most, hogy ismerem beteges állapotának okát, csaknem biztatni merem önt azzal, hogy némi reményt táplálhat...

— Igazán, Fenség? remélhetek? és hogyan? — kiáltott fel Klementin és hálásan összekulcsolta kezeit.

— Az én orvosom egy nagyon ismeretlen és nagyon tudós férfiú; sokáig volt Amerikában; emlékszem, hogy két vagy három csaknem csodálatos gyógyításáról beszélt, amelyet ebben a borzalmas betegségben szenvedő rabszolgákon vitt végbe.

— Ah, Fenség, ha ez lehetséges volna!...

— Őrizkedjék a túlságos reménytől, asszonyom, mert a csalódás kegyetlen lenne. Csak ne engedje át magát a teljes reménytelenségnek.

Klementin a hála leirhatatlan kifejezésével nézett Rudolf nemes arcára, erre a hercegre, aki őt annyi megértéssel, annyi részvéttel és annyi jósággal vigasztalta. És csodálkozva kérdezte magától, hogyan is érdeklődhetett Károly Róbert iránt... Ez a gondolat borzalmasnak tetszett most neki.

— Mennyi hálaival tartozom önnek, Fenség! — mondta megindult hangon. — Ön megnyugtató engem, akaratom ellenére arra ösztönöz, hogy bízzak kis lányom felgyógyulásában, egy új jövőt sejtet velem, mely vigaszt, örömet és értéket fog adni életemnek... Há! nem volt okom önnek azt írni, hogy ha ön szíves

lesz ma este hozzám jönni, akkor ezt a napot úgy fejezi be, ahogy kezdte: egy szép cselekedettel?!

— És tegye legalább hozzá, asszonyom, egy olyan szép cselekedettel, amely az én izlésem szerint való... vonzó, mulattató és bájos, — mondta Rudolf és felkelt, mert a szalon órája tizenegy és negyedét ütött.

— Isten önnel, Fenség, ne feledkezzék meg, engem mielőbb értesíteni a Temple-utca szerencsétlen lakóinak sorsáról.

— Holnap délelőtt meglátogatom őket... sajnos, nem tudtam, hogy az a kis sánta ellopta azt az erszényt... és azok a szerencsétlenek talán rettenetes helyzetben vannak. Méltóztassék ráemlékezni, hogy négy nap múlva eljövök öntől megtudni, hogy minő szerepet akar a megbeszélte jótékony munkában vállalni... De előre meg kell mondanom, hogy okvetetlen szüksége lesz egy álruhára.

— Álruhára, ah, milyen furcsa! és minő legyen az, Fenség?

— Még nem tudom megmondani... Szabad választást engedek önnek.

A herceg szívélyesen elköszönt és távozott.

Lakására érkezve, a herceg örült annak az eredménynek amelyet a Harville asszonnyal folytatott megbeszéléssel elért. Terve tisztán állott előtte: Nagylelkű cselekedetekkel akarja foglalkoztatni ennek a fiatal asszonynak a lelkét és szívét, akit áthidalhatatlan ür választ el férjétől; egy regényes érdeklődést akar kelteni benne, érdeklődést a titokzatosság iránt a szerelem kizárásával; kielégíteni képzeletének és lelkének kívánságait, hogy ekképp megóvjá egy új eltévelyedéstől.

A NYOMOR.

Már említettük, hogy a Temple-utcai ház padlás-lakását egy szerencsétlen család lakta, melynek feje egy Morel nevű ékszmunkás volt.

Ebben a szomoru lakásban találjuk reggeli öt óra-kor magunkat. Kint mély csönd, fekete, fagyos éjszaka, vastag pelyhekben esik a hó.

Benn egy homályos, füstös gyertya, mely alig vet egy sápadt, komor félhomályt a sötét padlásszobába. A falakon a pusztta téгла látható. Egy sarokban egy rozoga ajtó nyilik a lépcsőre. A megnevezhetetlen színű padozathoz odatapad a lábbeli, rothadó szalmaszálak és rongyok feküsznek rajta szanaszét; itt-ott csontokat lehetett látni, mint maradékait olyan husdaraboknak, amelyek fogvasztására csak a végső szükség kényszeritheti a nyomorgó embert. Ily szörnyű szegénység élhetetlenségre vagy rossz magaviseletre mutat, avagy olyan tisztos, lesujtó és kétségbeesett nyomorra, amelyben az elalélt, lefokozott ember már nem érez magában sem akaratot, sem erőt, sem szükségét ahhoz, hogy az iszapból felemelkedjék, hanem egy magával tehetetlen állathoz hasonlóan rothad el abban.

Amig a nap tart, egy, a háztetőn hagyott kis ablakon szűrődik be némi napfény ebbe a sötét oduba. Abban az órában, amelyről beszélünk, vastag hóréteg takarta el ezt az ablakot. A gyalupadon, egy piszkos, négyszögletes asztalon, csillogtak, ragyogtak, maroknyi halomban a munkába adott gyémántok, rubinok, csodás nagyságban, káprázatos fényben.

Morel ékszerész volt a valódi ékszerekben, nem pedig a hamisakban, de ő az utóbbit állította és a Temple-utcában is ezt gondolták róla. Eme ártatlan hazugságnál fogva, azok a kövek, amelyeket rábiztak, oly csekély értékűeknek látszottak, hogy magánál tartatta őket, anélkül, hogy lopástól kellett volna félnie.

Amidőn ennyi gazdagságot biztak ennyi nyomor kénye-kedvére, akkor fölösleges dolog lenne Morel becsületességéről valamit beszélni.

Morel ékszerész, egy rozoga zsámolyon ülve, a hosszú, éjjeli munka által kimerülve, álmatlanságtól nehéz fejét és karjait a gyalupadra ejtette; homloka a munkaasztal köszörülőkövéhez támaszkodott, melyet egy kis fogaskerék hajtásával szokott mozgásba hozni; egy finom acélfűrész és néhány egyéb eszköz hevert szanaszét körülötte; a gyémántkörös, kinek csak szürke hajjal koszoruzott kopasz fejét lehetett látni, egy régi, barna, kötött mellényt viselt meztelen testén és egy vászonnadrágot. Rongyos cipőiből kilátszottak a hidegtől elkékült lábai.

A hideg oly metsző és átható volt, hogy a mester, noha a gyöngeségtől valósággal álmokörbe merült, mégis többizben egész testében összerázkódott. A gyertya hosszú, elszenesedett bele jelezte, hogy Morel álma már jó darab idő óta tart; a padlásszobában nem hallani egyebet, mint az ő nehéz lélegzését; mert a szoba hat másik lakója nem alszik.

Igen, ebben a szűk oduban hét személy lakik. Öt gyermek, kik közül a legfiatalabb négy éves, a legidősebb alig tizenkét éves; aztán beteg anyjuk... és végül egy nyolcvan éves, eszelős asszony, Morelné anyja.

A hideg nagyon csipős, mert az a hét ember, aki ebben a szobában összezsufolva él, nem tudja lehelével a jéghideg levegőt meglángyosítani; ez a hét nyomoruságos, kimerült, fagyos test nagyon is csekély kalóriát képviselt, hogy tudományos kifejezéssel éljünk.

A munka által kimerült apát kivéve, kit az álmok elnyomott, senki sem alszik, mert a hideg, az éhség és a betegség nyitva tartja a szemeket. A jólétben élők nem tudják, hogy a szegény embernél mily ritka a mély, egészséges álmok, mely erőt pótol és gondot űz

amely után az ember frissen, vidáman és a nehéz munkára készen ébred fel. Ilyen álmot csak az az ember alszik, aki nem szneved sem hideget, sem éhséget — és akiket aggasztó gondokkal nem terhel az élet.

Ha összehasonlítjuk ennek az ékszerésznek az ijesztő nyomorát a rábizott drágakövek értékével, egy meglepő ellentét tűnik a szemünkbe, mely ellentét szomorú és lélekemelő egyszerre. Ez az ember szünet nélkül maga előtt látja övéinek szivszaggató nyomorát; minden, amit lát, lesújtó hatással van rá az éhségtől kezdve az örültségig és ő mégis tiszteli ezeket a drágaköveket, amelyek akármelyike kiszakítaná feleségét, gyermekeit a nélkülözés és betegség lassan ölő karjaiból. Kétségkívül, ez az ember kötelességét teljesíti, egyszerűen, mint becsületes ember a kötelességét; de hát ezért teljesítménye kevésbé szép, kevésbé nagy? És ez a munkás, aki nagy nyomorában is oly becsületesnek maradt meg a nagy kincs mellett, nem képviseli-e e tekintetben a munkások óriási többségét, amely az örökös nélkülözésre kárhoztatva, mégis kitart a becsületesség mellett és irigység nélkül látja maga körül a gazdagok pompáját és fényűzését? Végül nem nemes és vigasztaló-e a gondolat, hogy nem az erőszak, és nem a rettegés, hanem az erkölcsi jóézés az, amely ezt a félelmes népóceánt a medrében tartja. Nem teljes rokonszenvünket érdemlik-e meg azok a nagylelkű szellemek, akik egy kis részt követelnek a nap melegéből, annyi szerencsétlenség, annyi bátorlás és annyi türelmesség számára?

De térjünk vissza az imént említett borzalmas nyomorhoz, amely e padlásszobában a maga irtóztató meztelenségében tárul a szemeink elé.

A gyémántköszörűsnek már csak egy kis vánkosa és darabka takarója volt az eszelős nagymama részére, ki az ő hülye és vad önzésében senkivel sem akarta a vackát megosztani. A tél elején dühös öriöngés fogta

el és csaknem megfojtotta a legkisebb gyermeket, akit mellé akartak fektetni... ezt a szegény, négy éves kis leánykát, aki darab idő óta tüdővészben szenvedett és aki sokat kinlódott a szalmazsákon, amelyen fivéréivel és nővéreivel együtt feküdt. Az állatok fekvőhelye valószínű fényűzés ehhez képest, mert az állatok almát fel szokták ujitani, míg eme szegény gyermekek rothadó szalmán feküdtek.

Az egyik fal mellett, amely kevésbé volt nedves, mint a többi, a kövezeten feküdt egy szalmazsák, amelyen az agg eszelős nő feküdt. Miután a fején nem türt el semmit, rövidre nyirt fehér haja koponyájának lapos formáját mutatta; sűrű szürke szemöldökök árnyékolták mély szemgödreit, melyekből két vadul villogó szem meredt ki; üreges, sápadt arcát ezer ránc borította. Az egyik oldalán feküdt és annyira felhuzta sovány lábait, hogy térdei csaknem az álláig értek; ennek ellenére kilátszottak a rövid, vékony takaró alól és a hidegtől megkékülve, reszkettek... A szag, amely erről a fekvőhelyről áramlott, dögleletes volt.

Pár lépésnyire a nagymama fekvőhelyétől, a másik, nedvesebb fal mellett feküdt az öt gyermek szalmazsákja; nem a szalmazsákon feküdtek, hanem a szalmazsákban, a rothadt szalmán, vagyis inkább trágyán, mert csak ennek volt nevezhető az az undok, büzhödött valami, amibe a gyermekek belebujtak és szorosan egymáshoz simulva feküdtek, hogy az irgalmatlan hideg ellen védekezzenek.

Két kis lány, az egyik súlyos betegen, feküdt egymással, három kis fiú, szintén egymással, mindnyájan felöltözve, ha ugyan rongyaikat ruháknak lehetett nevezni. Különböző színárnyalatu, borzas, ápolatlan hajuk félig befedte sovány, sápadt, szenvedő arcukat. A kisebbik leány tüdővész, kiaszott testével, mely már a halál színét és merevségét mutatta, szorosan odasimult idősebb nővérehez, ki megható szeretettel igye-

kezett beteg nővérét a saját testének melegével felmelegíteni.

Egy másik szalmaszákon, a gyermekek közelében, feküdt láztól elgyötörve és egy fájdalmas testi nyavalya által több hónap óta az ágyhoz kötve a gyémántkőszőrüs felesége. A harminchat éves asszonynak egy kék kendő volt a homloka körül kötve, mely sovány arcának epés sápadtságát még ijesztőbbnek tüntette fel. Barna gyűrű környezte mélyen ülő, kialudt fényű szemeit; véres bőrkiütések szaggatták meg sápadt ajkait. Szomoru, levert arculata, jelentéktelen vonásai ama jellemek egyikét árulták el, amelyek szelidek, de nélkülözik az erélyt, amelyek nem tudnak harcolni a rossz sors ellen, amelyek meghajolnak, megroskadnak és panaszkodnak. Gyenge, renyhe, korlátolt lévén, tisztességes maradt, mert férje becsületes volt; saját magára hagyatva, a tudatlanság és a szerencsétlenség megronthatta és az erkölcstelenségbe lökhette volna. Szerette gyermekeit és a férjét; de nem volt sem bátorsága, sem ereje arra, hogy keserű panaszait a közös szerencsétlenség fölött visszatartotta volna. Az aranyműves, ki nehéz munkájával tartotta fenn családját, gyakran kénytelen volt munkáját félbehagyni, hogy a szegény beteg asszonyt megvigasztalja, megnyugtassa. Azon a rongyos, elnyütt takarón kívül, amely a felesége testét takarta, a gyengéd férj, hogy a reszkető asszonyt felmelegitse, még néhány olyan rongyot terített, aminőt a legszegényebb ember sem szedett volna fel az utcáról.

A takaréktűzhelyen egy cserépfazék és néhány csésze feküdt szanaszét, ezenkívül még egy nagy korsó volt látható a háztető sarkában, — ezekből állott a család egész konyhaberendezése.

A nyomornak eme kétségbeesett képét a leégett gyertya lángja világította meg, melyet a háztetőn át besüvöltő légáramlat ide-oda lobogtatott és szegényes,

sápadt világosságából egy-egy gyenge fényt vetett az asztalon kis halomban fekvő drágakövekre.

Noha a padlásszobában mély csend uralkodott, szerencsétlen lakói mind ébren voltak és a nagyanyától kezdve a legkisebb gyermekig, mindnyájan ösztönyszerűen az ékszerészre, az ő egyetlen reményükre és fentartójukra függesztették tekintetüket. Gyermekes önzésükben nyugtalankodtak, amidőn a családfőt a dologtól, a munka súlyától elgyengülten, mély álomba merülve látták. Az anya a gyermekeire gondolt; a gyermekek atyjukra, a tébolyult öreg asszony senkire...

Mégis, ez utóbbi egyszerre felemelkedett vackán, keresztbe tette csontváz mellén hosszú, sovány, szintelen karjait, a pislogó gyertyára bámult, majd lassan felemelkedve, rongyos, szennyes takaróját uszályként maga után vonszolta... Nagyon magas alakjához képest nyirott feje aránytalanul kicsinynek látszott, görcsös-mozgás izgatta állandóan vastag és lecsüngő alsó ajkát; ijesztő arca egy vad, tébolyodott, kuszált vonásait mutatta. Alattomosan közeledett a köszörülőasztalhoz, mint egy csinyre készülő gyermek. Amikor a gyertya közelébe ért, a lánghoz nyujtotta két, reszkető kezét, mely oly sovány volt, hogy a világosság előtt szinte átlátszott. Morel felesége, Magdolna, figyelemmel kísérték fekvőhelyéről az agg nő minden mozdulatát: ez tovább melegítette kezét a gyertya lángjánál, lehajtotta fejét és buta kíváncsisággal nézte a rubinok és gyémántok színjátékát, amelyek az asztalon csillogtak. Ennek szemléletével elfoglalva, megfeledkezett a vigyázatról és megégette a kezét, mire a fájdalomtól rekedt kiáltásba tört ki. Morel felriadt álmából és élénken felemelte a fejét. Negyven éves lehetett, nyílt, értelmes és szelíd arccal, melyet azonban a nyomor elhervasztott és megöregített; több hét óta meghagyott tüsskés szakáll borította himlőhelyes arcát,

korai redők barázdákat hasítottak kopasz homlokára, szeme környéke vörös volt az álmatlanságtól.

A gyémántkőszőrüs vézna alakján egy, gyenge-szervezetű munkásoknál, akik ülő foglalkozást üznek, gyakran előforduló tünet mutatkozott... Állandóan kénytelen lévén az asztalra hajolni és a kőszőrü hajtása végett folyton balra fordulni, teste ugyszólván megkövesedett, vagy inkább megcsontosodott ebben a testtartásban, amelyben naponta tizenkét-tizenöt óráig szünet nélkül dolgozott. Bal karja, mely állandóan a nehéz kereket hajtotta, tekintélyes izomfejlődést ért el, mialatt jobb karja, mely a gyémántokat a kőszőrüköire adogatta, az állandó pihenés folytán ijesztően elcsenevészett. Ugyanilyen csenevészek voltak állandóan pihenő lábai is, ugyannyira, hogy kimerült testét alig bírták el.

Igaza volt neki, amikor fájdalmas lemondással szokta mondogatni: „Én nem magamnak eszem, hanem a bal karomnak, hogy a kőszőrüt hajthassa.“

Az álmából felriadt gyémántkőszőrüs szembe találta magát az eszelős asszonnyal.

— Mi a baj? Mit akar anya? — szólt hozzá Morel; majd halkabban, hogy a családját, melyről azt hitte, hogy alszik, fel ne költse: — Feküdjön le, mama... Ne lármázzon, Magdolna és a gyermekek alszanak.

— Én nem alszom... fel akarom melegíteni Adélkát! — mondta a nagyobbik lány.

— Nem tudok aludni az éhségtől — szólalt meg a fiuk egyike, tegnap nem én voltam a soros, nem én vacsoráztam Kacagógerlénél.

— Szegény gyermekek — mondta Morel szomorúan — azt hittem, hogy legalább tudtok aludni.

— Morel, nem mertelek felkölteni — mondta az asszony — mert különben vizet kértem volna tőled; nagyon szomjas vagyok, megint lázas vagyok.

— Tüstént — válaszolt a munkás — de előbb rá kell bírnom anyádat a lefekvésre... Hagyja békében a köveimet, mama! — mondta az öreg asszonynak, ki egy nagy rubint akart felkapni, melynek csillogása megragadta figyelmét. — Ugyan, feküdjék már le, anya! — ismételte.

— Azt... azt... — válaszolt az eszelős, sovár szemekkel a drágakőre mutatva.

— Majd mindjárt megharagszunk egymásra, anya! — szólt hangosabban Morel, hogy ráijessen az anyósára, kinek kezét gyöngéden visszanyomta.

— Istenem! Istenem! Morel, milyen szomjas vagyok... — mormogta Magdolna. — Ugyan, adj már innom!

— De mit csináljak?... nem hagyhatom anyát itt a drágakövek mellett, hogy ismét elveszzen egy gyémántom, mint tavaly, elég volt annak árát egyszer ledolgoznom!

A köszörüs egyik kezét gondteltjes homlokához emelve, legidősb fiához fordult: — Félix, kelj fel, adj vizet a mamának.

— Ne, ne, inkább várok, nehogy a gyermek megfázzon — szólalt fel az anya.

— Odakint sem fáznak jobban, mint ebben a szalmazsákban — mondta a fiú és felkelt.

— No már most legyen vége! — kiáltott fel Morel fenyegető hangon, hogy elűzze az eszelős asszonyt, ki mindenáron egy követ akart felvenni.

— Mama, a korszóba befagyott a víz! — mondta Félix.

— Akkor törd be a jeget — felelte az anya.

— De nagyon vastag... nem tudom.

— Morel, törd hát te be a jeget abban a korszóban — mondta Magdolna szenvedő és türelmetlen hangon — hiszen nem ihatok egyebet... ne hagyj szomjan meghalni.

— Ó Istenem, Istenem! hát mit tegyek? ... hiszen anyád kezét kell fognom! — kiáltotta a szerencsétlen gyémántköszörüs.

Nem tudott az eszelőtől szabadulni, ki felingerülve a munkás ellenállásán, dühösen vinnyogott.

— Hivd el innen — folytatta Morel — neked inkább szótfogad.

— Mama, menjen, feküdjön le; ha szépen lefekszik, kap kávé.

— Ezt... ezt... hebegte az eszelős és hevesen kapott a rubin után, amelyet olyan nagyon megkívánt.

Morel kiméletesen visszalökte a kezét, de hiába.

— Istenem, hiszen tudod, hogy addig nem végzel vele, míg az ostorral rá nem ijesztel! — mondta Magdolna szenvedő hangon.

— Hát csakugyan ezt kell tenni, pedig nagyon nehezemre esik anyát ostorral fenyegetni — mondta Morel. — Aztán az öreg eszelős asszonyhoz fordult, ki dühében harapni akart, és a tőle telhető ijesztő hangon rákiáltott. — Anya, tüstént hozom az ostort, ha rögtön le nem fekszik.

De a fenyegetés is hiábavaló volt.

Ekkor Morel az asztal alól felkapott egy ostort és nagyot pattogatott vele a levegőbe.

— Tüstént feküdjék le, tüstént feküdjék le! — kiáltotta fenyegető hangon az eszelős asszonynak.

Ez hirtelen meghátrált az asztaltól, de egyszerre megállott és érthetetlen szavakat makogva, dühös pillantásokat vetett vejére.

— Az ágyba, az ágyba! — kiáltott rá Morel szigorú hangon és újra pattogtatta az ostort.

Erre az eszelős asszony lassan hátrálva, visszahúzódott szalmazsákjához, de még onnan is öklével fenyegette a vejét.

Morel véget akarván vetni a kegyetlen jelenetnek, hogy végre inni adhasson beteg nejének, néhány

lépést tett az eszelős felé és ostorát újra pattogatva, haragosan rákiáltott :

— Nem fekszik le tüstént ?

Mire az agg nő ijedtében és dühében rémesen felordított és a szalmazsákra dobta magát, egy megvert kutyához hasonlóan, meglapulva, anélkül, hogy az ordítást abbahagyta volna.

A gyermekek, akik azt hitték, hogy atyjuk rácsapott az öreg asszonyra, sirva könyörögtek :

— Apuska, ne bántsa a nagymamát, ne bántsa !

Lehetetlen ezt a szomorú éjjeli jelenetet leírni a gyermekek sirásával, az eszelős agg asszony vad ordításával és a beteg feleség fájdalmas panaszával.

Morel gyakran élt át ilyen jeleneteket, mégis, most a kétségbeesésnek egy rohamában, eldobta az ostort és fájdalmasan felkiáltott :

— Ó, milyen élet, milyen élet !

— Tehetek én róla, hogy az anyám elmebeteg ?
— kérdezte sirva Magdolna.

— Hát én tehetek ? — válaszolt Morel. — Mi is az én kivánságom ? Az, hogy agyondolgozzam magamat értelek... Éjjel-nappal a munkát hajszolom... Nem panaszkodom... amíg erővel győzöm, dolgozom; de nem tudom végezni a dolgomat, ha ugyanakkor az ostort is kell kezelnem, beteget is kell ápolnom és a gyermekeknek is kell gondját viselnem!... Nem, az Ég nem igazságos, valóban nem igazságos!... ez túlságos sok nyomor egy embernek! — kiáltott fel a gyémántköszörüs, szivszaggató hangon.

És megtörten visszaesett zsámolyára, fejét a kezeibe rejtve.

— Tudod, hogy anyámat nem akarták befogadni az elmebetegek házába, mert azt mondták rá, hogy nem tébolyodott, csak eszelős, hát tehetek én róla ? — válaszolt Magdolna siránkozó hangon. — Mit érsz el

vele, ha olyasmivel epested magad, amin nem tudsz segíteni?

— Semmit — válaszolt Morel, egy könnyet törülve le szeméről — semmit sem érek el vele — igazad van, Magdolna. De ha minden baj utóléri az embert, akkor elveszti önuralmát.

— Ó, Istenem, Istenem, mily szomjas vagyok... reszketek és mégis lázban égek... nyögte Magdolna kinosan.

— Várj csak, mindjárt adok vizet.

Morel kezébe vette a korsót. Miután nagynehezen betörte benne a jeget, egy csészébe öntött ebből a jeges folyadékból és át akarta nyújtani nejének, ki feleje nyújtotta türelmetlen kezeit.

De pillanatnyi gondolkodás után Morel visszavonta a csészét és így szólt:

— Nem, ez a víz túlságos hideg — mondta — ebben a nagy lázadban meg fog ártani.

— Nekem megártani? Bár ugy lenne, add ide gyorsan — felelte az asszony keserűen — legalább hamarébb vége lesz és te megszabadulsz tőlem... nem lesz másra gondod, mint anyámra és a gyermekekre.

— Miért mondod nekem ezt Magdolna? ezt igazán nem érdemlem tőled — mondta szomorúan Morel. Ne szaporítsd a bánatomat, hiszen ugyis alig van annyi erőm és eszem, amennyi a munkámhoz kell... a fejem úgy sem elég erős, nem bírna ki egy újabb bánatot... és ekkor mi lenne belőletek? Miattatok aggódom, ha rólam lenne szó, nem törődnék a holnap-pal... ott a Szajna, az mindenkit befogad.

— Szegény ember! — szólt meghatva Magdolna — igazad van, rosszul tettem, hogy bosszús hangon kivántam: bár megszabadulnál tőlem. Ne neheztelj rám emiatt, nem akartam rosszat, de végre is én felesleves vagyok neked és gyermekeinknek... hat hónap

óta nyomom az ágyat... ah, Istenem, de szomjazom... kérlek, adj inni, férjecském!

— Tüstént, először meg akarom melegíteni a csészét a kezeimben.

— Milyen jó is vagy te és én mégis milyen rossz dolgokat mondok neked!

— Szegény asszony... téged a szenvedés tesz keserüvé... de mondj nekem, amit akarsz, csak azt az egyet ne mondd, hogy meg akarsz szabadítani magadtól...

— De hát mire kellek én?

— Hát a gyermekeink mire kellenek?

— Arra, hogy téged túlterheljenek munkával.

— Ugyvan, de másrészt nektek köszönhetem az erőmet, hogy néhanapján husz óráig is dolgozom, ugyanannyira, hogy egész belenyomorodtam... Hát azt hiszed, hogy nélkületek is megtenném, amit teszek? Ó, az élet nem elég szép ahhoz, hogy nélkületek élni kívánnék.

— Épp úgy vagyok én is — válaszolt Magdolna — ha nincs gyermek, már rég ezt mondtam volna: „Neked, férjem elég volt, de nekem is, gyujtsunk hát meg egy serpenyő szenet és vége lesz a nyomoruságnak“ — csak a gyermekek... a gyermekek!...

— Ime láthatod, hogy valamire mégis jók a gyermekek — jegyezte meg Morel gyermekes őszinteséggel. — Nos, ime, igyál, de csak kis kortyokkal, mert még most is hideg...

— Ó, köszönöm — mondta Magdolna és mohón ivott a jegesvizből.

— Elég, elég! — kiáltott fel Morel.

— Túlságos hideg volt... most még jobban elfog a reszketés — mondta Magdolna, amidőn a csészét visszaadta.

— Istenem, Istenem, ugye mondtam... Magdolna, te szenvedsz...

— Már nincs erőm a reszketésre... Olyan érzésem van, mintha egy nagy jégbe volnék beágyazva.

Morel levetette mellényét és a felesége lábára terítette, míg az ő felső teste egész meztelenül maradt, mert nem volt inge.

— De megfázol, Morel!

— Ha majd fázni fogok, újra felveszem.

— Szegény ember!... ah, igazad van, az Ég nem igazságos... mit vétettünk mi, hogy ilyen szerencsétlenek vagyunk, míg mások...

— Mindenkinek megvan a maga baja... a nagyoknak, úgy mint a kicsinyeknek.

— Igen, de a nagyoknak olyan baja van, amely nem rágja a gyomrukat és amely nem dideregteti meg testüket... Tudod, ha rágondolok arra, hogy eme gyémántok legkisebbjének árán gyermekeinkkel együtt kényelmesen élhetnénk, ez a gondolat fellázít engem... És ugyan mire kellene nekik ezek a gyémántok?

— Ha azt kérjük, hogy: „Mire kellene nekik“ — ez annyi mint ha ezt kérdeznéd: Mire kell annak az urnak, akit Pipelet asszony parancsnok urnak címez, minek kell neki az első emeleten az a butorozott lakás, hol sohasem lakik, minek neki az az ágy, azokkal a pompás matracokkal, takarókkal, miután másutt lakik?

— Ez igaz... Egy olyan szegény háztartás, mint a mienk, sok ideig fényesen elláthatná magát abból a berendezésből... nem is számítva, hogy Pipelet asszony naponta átfüti az egész lakást, hogy a butorok ne romoljanak a nedvességtől... Ennyi hiábavaló melegség, mialatt mi és gyermekeink majd meghalunk a hidegtől... Persze, te erre ezt felelnéd: „Mi nem vagyunk butorok... és ezek a gazdagok, milyen keményszívűek!

— Nem keményebbek, mint a többiek, Magdolnám... Ők nem tudják, hogy mi a nyomor... Bol-

dogan születnek, boldogan élnek, boldogan halnak, hogyan kívánhatod, hogy ők velünk törődjenek? ... És aztán nem is tudnak rólunk... Honnan szereznének tudomást mások nélkülözéséről? Ha nagy az éhségük, ők ennek csak örülnek, mert annál jobban ebédelnek... ha nagyon fáznak, annál jobb, mert ők erről azt mondják, hogy milyen szépen fagy és bárhova mennek is, mindenütt meleg kályhát találnak; nem nagyon sajnálhatnak hát bennünket, miután az éhséget és a hideget is csak a kellemes oldaláról ismerik... szóval, nem tudják, hogy az éhség és a hideg milyen fájdalmas... Az ő helyükön mi sem lennénk jobbak.

— A szegény emberek jobbak, mint ők, mert azok segítik egymást... Ez a kis Kacagógerle, aki oly gyakran virrasztott mellettem és a gyermekek mellett, ha betegek voltunk, tegnap elvitte magával Jeromost és Pétert, hogy megossa velük vacsoráját. És amidőn a vacsora nem volt elég, adott nekik egy csésze tejet és kenyeret. Pedig az ő korában jó étvágya van az embernek, biztos vagyok benne, hogy magától vonta meg az ételt...

— Szegény leány! igen, ő egy jó teremtés. És miért? mert ismeri a szükségét... És amint mindig mondom: Ha a gazdagok tudnák... ha tudnák!

— Az a kis hölgy, aki tegnapelőtt ijedt arccal jött kérdezni, hogy van-e valamire szükségünk, most már tudja, hogy mi a szerencsétlenség... és mégsem jött vissza.

— Valószínűleg visszajön; mert ijedt arca egyszermind jóságról és szelidségről tanuskodott.

— Ó, te azt hiszed, hogy mihelyt valaki gazdag, mindjárt esze is van... mintha a gazdagok más anyagból valók volnának, mint mink!

— Ezt nem mondom — válaszolt szeliden Morel; inkább azt tartom, hogy nekik is megvannak a maguk

hibáik, mint ahogy nekünk megvannak. A baj az, hogy nem ismerik a szegénységet. A baj az, hogy van sok rendőr, a büntettes koldusok felkutatására, de nincsenek rendőrök ama becsületes munkások felfedezésére, akik családjaikkal együtt a legvégsőbb nyomorba jutottak és akiket némi segítséggel vissza lehetne tartani a bűnözéstől... Kell büntetni a bűnt, de jobb volna azt megelőzni... Valaki becsületesen él ötven éves koráig, de a nagy nyomor, az éhség beletaszítja a bűnbe... ime, a gazemberek száma eggyel szaporodott, holott, ha tudomást szereznek a nyomorról, ez az ember becsületes maradt volna... De minek erről beszélni?... a világ már olyan, amilyen... Én pedig szegény vagyok és kétségbeesett, azért beszélek így... ha gazdag volnék, akkor multságokról és örömekről beszélnék... Nos, kedves asszonykám, hogy érzed magad?

— Mindig egyformán... Nem érzem többé a lábaimat... De te meg reszketsz... vedd fel a mellényedet... és fujd el a gyertyát, mely hiába ég... hiszen már reggel van.

Tényleg, halvány napsugár tört magának utat a havon és a keskeny ablakon át a nyomortanyába, a szomoru félhomályban még borzalmasabbnak tüntetvén fel, az anélkül is szivszaggató látványt.

— Megvárom, amig annyira kivilágosodik, hogy dolgozhassam — mondta a gyémántkőszőrüs és leült felesége szalmazsákjának szélére, két kezére támasztva fáradt fejét. Néhány percnyi szünet után Morel szakította meg a csendet.

— Ma délelőtt csak egy hamis gyémántot kell csiszolnom.

— Te hamis gyémántot csiszolsz? Eddig még mindig igazi gyémántot csiszoltál csak a ház lakói gondolták hamisaknak.

— Hogyan hát nem tudod? de hiszen aludtál,

amikor tegnap Mathieu asszony itt volt. Tíz hamis gyémántot adott át köszörülés végett, hogy éppen olyanok legyenek, mint az a szintén tíz darab igazi gyémánt, amelyet a rubinokkal együtt hozott ide és hatvanezer franknál is többet érnek.

— És miért kell ezeket hamisakkal utánozni?

— Egy nagyuri hölgy, azt hiszem, egy hercegné, megbizta Baudoin ékszerész urat, hogy adja el az ő ékszereinek gyémántjait és tegyen helyettük hamisakat az ékszerekbe. Mathieu asszony, a Baudoin ur alkusz-nője, közölte ezt velem, amikor az igazi köveket elhozta és utasított arra, hogy teljesen hasonló formájú és metszésű hamis köveket csináljak neki. Mathieu asszony még négy köszörüsnek adott ilyen megbízást, mert valami negyven vagy ötven követ kell így átdolgozni... Nem vállalhattam el mind, mert délelőtt készen kell lenniök, hogy Baudoin ur a hamis köveket behelyezhesse. Mathieu asszony azt mondja, hogy a hölgyek titokban helyettesítik igaz gyémántjaikat hamis gyémántokkal.

— Ime, a hamis gyémántok ugyanolyan hatást tesznek, mint az igaziak és a nagyuri hölgyek mégsem gondolnak soha arra, hogy egy gyémántot áldozanak fel az olyan szerencsétlenek segélyezésére, amiknek mink vagyunk.

— Szegény asszony! légy hát okos, a bánat igazságtalanná tesz téged.. Hát ki tudja, rajtunk kívül, hogy mi szerencsétlenek vagyunk?

— Ó, milyen ember, milyen ember!... Ha téged darabokra vágnának, akkor is azt mondanád: köszönöm.

Morel lehajtotta a fejét és részvétellel nézett a lázas asszonyra.

— Mennyivel tartozik ma délelőtt neked Mathieu asszony? — kérdezte újra Magdolna.

— Semmivel, mivel százhusz frank előlegem van.

— Semmivel! de hiszen tegnapelőtt adtuk ki utolsó pénzünket; nincs már egy fityingünk sem.

— Igaz — mondta Morel levert arccal.

— Hát mit fogunk csinálni?

— Nem tudom...

— És a pék már nem akar hitelezni?

— Nem, tegnap egy negyed kenyeret kértem kölcsön Pipelet asszonytól.

— Hát Burette asszony nem kölcsönözne nekünk?

— Nekünk kölcsönözne?... Most hogy már minden holmink zálogban van nála, mire kölcsönözzön?... a gyermekeinkre? — kérdezte Morel keserű mosollyal.

— De anyám, a gyermekek és te nem ettetek egyebet, mint egy font kenyeret... Hát nem halhattok éhen! Látod, ez is a te hibád... nem akartad magadat beiratni a könyörületesek irodájában.

— Nem írják be az olyan szegényeket, akiknek butoraik vannak... pedig már nincs is. Épp így állunk a menhelyel, csak az olyan gyermekeket veszik fel oda, akiknek legalább egy kabátjuk van, de a mieinknek csak rongyaik vannak.

— Hát mit tegyünk?

— Talán az a kis hölgy, aki tegnap itt volt, nem feledkezik meg rólunk...

— No erre ugyan ne számíts... De Mathieu asszony talán kölcsönöz neked száz sőt... hiszen tíz év óta dolgozol neki... nem hagyhat ilyen helyzetben egy becsületes családos munkást.

— Nem hiszem, hogy valamit kölcsönözhetne nekünk. Amit lehetett megtett, midőn apró részletekben százhusz frankot előlegezett nekem; ez egy nagy összeg ő tőle, mert, mint alkusz nő, ő is keveset keres, legfeljebb száz frankot havonta, miből két unokahugát is kell tartania. Miután már százhusz frankjával tartozom, nem adhatja nekem ide a kenyeret a szája elől.

— Ime így járunk, ha az alkusznak dolgozunk.

ahelyett, hogy a jobb ékszerészeknek dolgoznánk, ezek kevésbé garasoskodnak. De te sohasem látsz tovább az orrodnál... ez a te hibád.

— Ez az én hibám? — kiáltott fel Morel, e képtelen szemrehányáson elkeseredve — hát nem az anyád oka az összes szerencsétlenségünknek? Ha nem kellett volna megfizetni a gyémántot amit ő elvesztett, akkor mennyivel előbbre lennénk; meg volna a napi keresményem, meg volna a tizenegyszáz frank, amelyet a takarékból kivettünk, hogy csatoljuk ahhoz a tizenháromszáz frankhoz, amelyet nekünk az a Ferraud József kölcsönzött, hogy az Isten verje meg!

— És te még makacskodsz, hogy nem kérsz tőle semmit... igaz, hogy nagyon zsugori ember, de próbát kellene vele tenni.

— Tőle kérni... hozzá fordulni! — kiáltott fel Morel izgatottan — inkább lassu tűznél égettetném el magamat... Ne is beszélj nekem erről az emberről, mert megbolondulok.

E szavakat mondva az ékszerésznek különben oly szelid és lemondó vonása komor határozottság kifejezését vették föl, sápadt arca kissé megszinesedett. Iirtelen felkelt felesége vackáról, hol eddig ült és izgatottan járt fel és le a padlásszobában. Cingár, szánalmas megjelenése ellenére, magatartása és arcvonásai önéreztetes felháborodást fejeztek ki.

— Nem vagyok gonosz, — kiáltotta — senkinek sem vétettem életemben, de, tudod, ezt a jegyzőt!... oh, neki kívánom mindazt a rosszat, amit velem elkövetett. — Aztán mindkét kezét a homlokára téve fájdalmas hangon mormogta: — Istenem! miért ért engem ez a gonosz sors, amelyet nem érdemeltem meg, miért vagyok én és az enyéim tehetetlenül kiszolgáltatva ennek az álnok embernek? Hát joga van neki arra, hogy gazdagságát azok elvesztésére és megrontására használja, akiket tönkretenni akar?

— No csak tüzed fel magad etenc, — mondta Magdolna — majd akkor jobb lesz, ha az adósok börtönébe csukat, mint ahogy máról holnapra meg is teheti, mert váltója van tőled tizenháromszáz frankról, amiről birói végrehajtási rendelete van ellened a kezében. Madzagon tart téged, mint egy kis madarat. Én bizonyára csak úgy utálok ezt az embert, mint te, de miután tőle függ a sorsunk...

— Tehát engedjük meggyalázni leányunkat, nemde? — kiáltotta a gyémántköszörűs magából kikelve.

— Istenem, csendesebben; a gyermekek hallják...

— Ej, annál jobb, — válaszolt Morel ijesztő gunnyal — ez egy jó példa lesz a mi két kis lányunk számára, ez előkészíti őket... nem kell egyéb hozzá, mint hogy egy napon ez a szeszélye jöjjön a jegyző urnak!... Há nem tőle függ a sorsunk, mint ahogy te mindig mondd?... Lássuk csak, ismételd, hogy a börtönbe juttathat engem, halljuk csak, beszélj szabadon... ugye engedjük át neki a lányunkat, ugye?

A szerencsétlen ember végső szavai zokogásba fultak, mert becsületes lelke nem tudott tovább a fájdalmas gunnyal megmaradni.

— Ó, gyermekeim! — folytatta, keserű könnyeket ontva — szegény gyermekeim! Lujzám, jó és szép Lujzám, te túlságosan szép, igen túlságosan szép gyermekem, miattad vagyunk ilyen szerencsétlenek! Ha ő nem volna ilyen szép, ez az ember nem ajánlotta volna fel ezt a kölcsönt... Szorgalmas és tisztességes ember létemre, az ékszerész időt engedett volna nekem, nem köteleztem volna le magamat ennek a vén szörnyetegnek és ő nem élhetett volna vissza azzal a szolgálattal, amit azért tett nekünk, hogy leplezze vele azt az igyekezetét, hogy meggyalázza a leányomat... nem eresztem többé hozzá... De muszáj, muszáj, sorsom

a kezében van ennek az embernek... O, a nyomor... a nyomor... minő gyalázatot kell miatta megélnem!

— De mit csináljunk? — tépelődött az asszony.

— Ezt mondta az az ember Lujzának: „Ha elnégy tőlem, akkor börtönbe csukatom apádat.“

— Igen, tegezi Lujzát, mint a legutolsó teremtest! — jegyezte meg felháborodva az apa.

— Ha csak ennyiből állna, még ki lehetne vele békülni; de ha eltávozik a jegyzőtől, akkor ez lecsukat téged és ekkor, mialatt te a börtönben ülsz, mi lesz velünk, belőlem, a gyermekekből és anyámból? Ha Lujza husz frankot keresne más helyen havonta, megélhetnénk mi hatan ebből?

— Igen, hogy megélhessünk, ezért kell Lujzánkat talán a gyalázatnak átengednünk.

— Te mindig túlzol: a jegyző üldözi őt, ez igaz... Lujza ezt megmondta nekünk; de tudod, hogy ő tisztességes.

— Ó igen, ő tisztességes, szorgalmas és jó... Amidőn bennünket a betegségem miatt bajban látott, szolgálatba akart menni, hogy ne legyen terhünk; nem akartam neked mondani, hogy ez nekem menyire fájt!... Hogy cseléd legyen, hogy őt hajszolják, lealázzák... őt, aki olyan önérzetes, ki, ha nevetett — emlékszel? — mindnyájan neveltünk; hercegkisasszonynak neveztük, mert mindig azt mondta, hogy tisztaság tekintetében ő egy kis palotává szeretné varázsolni a mi odunkat... Az az édes gyermek, őt tekintetem a mi fényezésünknek, amidőn az éjszakákat munkában virrasztottam át... Amidőn az ő piros arcát, barna szemeit magam előtt, a munkaasztalom mellett láttam és őt dalolni hallottam, a munkám nem volt többé nehéz. Szegény Lujza, mily dolgos volt és vidám... Még anyáddal is azt tehette, amit akart!... Hát amidőn velünk beszélt, amikor ránk

nézett, lehetetlen volt mást mondani, mint amit ő akart... És téged, hogyan ápolt, hogyan szórakoztatott!... És a fivéreivel és nővéreivel mennyire elfoglalta magát! Mindenre talált időt. Vele együtt minden, minden boldogságunk elhagyott bennünket.

— Ah, Morel, ne emlékeztess erre, összetöröd a szivemet — dadogta Magdalena, forró könnyek között.

— És amidőn arra a vén szörnyetegre gondolok... e gondolatnál szédül a fejem... kedvem támad megölni őt, hogy aztán magammal végezzek.

— És akkor mi lenne mi belőlünk, jó ember? Ujra mondom, te túlzol, Morel. A jegyző talán csak enyelegni akart Lujzával... Hiszen minden vasárnap misére jár és sokat érintkezik a papokkal... Vannak emberek, akik azt mondják, hogy szivesebben bízzák megtakarított pénzünket őrá, mint a takarékpénztárra.

— Mit bizonyít ez? Azt, hogy gazdag és képmutató... Én ismerem jól Lujzát... ő tisztességes... igen; de szeret bennünket gyengéden és a szive vérzik a nyomorunkon. Tudja, hogy nélkülem éhen vesznétek; és ha a jegyző őt azzal fenyegeti meg, hogy engem börtönbe juttat... a szerencsétlen leány talán képes lenne rászáni magát arra... Jaj a fejem... meg kell örülnöm!

— Istenem! ha ez igaz volna, akkor a jegyző pénzt és ajándékokat adott volna neki és ebben az esetben Lujza semmit sem tartott volna magánál, hanem hazahozta volna nekünk és...

— Hallgass... nem tudom megérteni, hogyan jöhetsz ilyen gondolara... Lujza elfogadna valamit... Lujza...

— Nem a maga számára, hanem a mi számunkra...

— Ugyan hallgass, mondom még egyszer... fel-lázítasz beszédeddel... Igazán nem udom, hogy nél-

külem mi lenne belőled és a gyermekeimből e mellett a gondolkodásod mellett.

— Hát mi rosszat mondani?

— Semmit...

— Nos, miért félsz, hogy...

A köszörüs türelmetlenül félbeszakította feleségét:

— Azért félek, mert észrevettem, hogy Lujza három hónap óta ahányszor hazajön és engem megölel... mindig elpirul.

— A vizionlátás örömétől.

— Vagy a szégyentől... Lujza egyre busabb és busabb.

— Mert egyre szerencsétlenebbeknek lát bennünket. És aztán, amikor a jegyzőről beszélek veled, azt mondja, hogy a jegyző már nem fenyegeti, hogy téged börtönbe zárat.

— Igen, de minő árat fizetett neki, hogy többé nem fenyegeti? Ezt nem mondja Lujza és én észrevettem, hogy elpirul, amikor engem megölel... Ó Istenem, hiszen már az is rossz lélekre mutatna egy szolgálatadó ur részéről, ha egy szegény leányhoz, kinek kenyere tőle függ, így szólna: „Engedj kívánságomnak, vagy elkergetlek és ha aztán magaviseleted felől értesítést kérnek, azt felelem, hogy haszontalan leány vagy, hogy így meggátoljam, hogy másutt kapj helyet“, — már az ilyen beszéd is hitvány beszéd lenne; de ezt mondani: „Engedj kívánságomnak, mert ha nem engedsz, börtönbe juttatom atyádat!“ — ezt mondani neki, amikor az a szolgálatadó tudja, hogy az egész család az apa keresetéből él, ó, ez ezerszer hitványabb és gonoszabb!

— És ha meggondolja az ember, hogy az asztalon fekvő gyémántok közül eggyel ki tudnád fizetni az adósságodat, amellyel a jegyzőnek tartozol és hazahozhatnád tőle lányunkat és itthon tarthatnánk Lujzánkat... — mondta csendesen Magdolna.

— Miről jó az, hogy százszor is elmondod nekem ugyanezt? ... Mindenesetre, ha gazdag volnék, nem volnék szegény — mondta Morel szomorú türelmetlenséggel.

A becsületesség annyira természete volt, hogy úgy mondjuk a szervezetéhez tartozott ennek az embernek, hogy a feleségéről, noha ezt a szerencsétlenség lesújtotta és elkeserítette pillanatig sem tudta elképzelni, hogy ez valami rossz hátsó gondolattal foglalkozik és a férje szeplőtlen tisztességét akarja megkísérteni. A szájalomraméltó családapa keserű hangon folytatta:

— Bele kell nyugodnunk a változhatatlanba. Boldogok, akik a gyermekeiket maguknál tarthatják és megoltalmazhatják őket a kelepccétől; de a szegény ember lányát ki védi meg? Senki... Ha eléri azt a kort, amidőn már kereshet valamit, reggel munkára megy és este tér haza; az anyja a maga dolgát végzi, az apa szintén a magáét. Az idő, ez a mi egyetlen vagyionunk és a kenyér olyan drága, hogy nem marad annyi pihenő időnk, hogy a gyermekeinkkel foglalkozzunk; és az emberek mégis csodálkoznak a szegénysorsú lányok romlottságán... mintha azok szülei könnyelműen mulasztanak el szülői kötelességeiket, holott ezeknek nincs módjukban leányaikra felügyelni, mert ezek a nap nagy részét házon kívül töltik... Pedig a nélkülözések sem okoznak nekünk annyi bánatot, mint az, hogy a férj kénytelen távol lenni nejétől, a nő gyermekétől, a gyermek szülőitől, holott a szegény ember a családi életben találná fel legfőbb üdvét és boldogságát... És mégis, mihelyt gyermekeink valamennyire felcseperednek, kénytelenek vagyunk tőlük megválni! Nem magunknak, hanem a jólétben élőknek neveljük gyermekeinket!

E pillanatban zajosan kopogtak a padlásalakás ajtaján.

Az ékszerésmunkás csodálkozva kelt fel és nyitott ajtót. A padláslakásba két férfi lépett be. Az egyik sovány, magas, visszataszító, pattanásos arccal, melyet szürkülő fekete szakáll rámázott be, kezében vastag bot ólomfogantyúval, fején puha, alakatlan kalap, hosszú zöldszinü, sűrű gombu felöltője sárral volt befreccsenve. Fekete bársonygallérja hosszú vörös nyakat engedett látni, mely kopaszságával a kánya nyakához hasonlított... Ennek az embernek a neve Malicorne volt. A másik férfi, emennél kisebb, vastag, köpcös alakkal, de hasonlóan alacsony kifejezésű vénásokkal, furcsa választékossággal volt öltözve. Kétes tisztaságú ingjében gyémántgombok ragyogtak és egy hosszú arany óralánc kigyózott vasalt skótposztó mellényén, melyet nyitott sárga felső kabátja látni engedett. E furcsa megjelenésű embert Bourdin-nak hívták.

— Ó, hogy büdöslük itt a szegénység! — mondta Malicorne a küszöbön megállva.

— Tény dolog, hogy nem a legfinomabb parfümszag, ami itt illatozik. Teringettét, hogy lehet ilyen helyen élni? — kiáltott fel Bourdin az undor és lenézés kifejezésével; aztán nagy hetykén a munkás felé közeledett, ki meglepetve és bosszusan nézett a jövevényekre.

A félig nyitva hagyott ajtón látni lehetett Tortillard gonoszul figyelő ravasz arcát, ki a két idegent tudtukon kívül követte, kémlelte és kihallgatta.

— Mit akarnak? — kérdeze hirtelen az aranyműves, felháborodva a két férfi durvaságán.

— Ön Morel Jeromos? — válaszolt Bourdin.

— Az vagyok...

— Ékszerésmunkás?

— Igen.

— Valóban az?

— Még egyszer mondom, az vagyok... Önök próbára teszik a türelmet... mit akarnak?... beszéljenek, vagy távozzanak...

— Hát ez az udvariasság?... Köszönöm!...
— válaszolt Bourdin tettezett érzékenységgel, aztán társához fordulva: — Nos, Malicorne, itt nem találunk nagy bőséget, nem úgy, mint Saint-Rémy vikomtnál.

— Csakhogy ahol bőség van, ott zárt ajtókat találunk, mint a Chaillot-utcában. A veréb még az előző napon kirepült és tán még most is csatangol, míg az ilyenféle férgek a lakásukhoz tapadnak.

— Ugy van, az ilyen nem kíván egyebet, mint a lecsukást, örül ha a börtönben ellátást kap.

— Hát legyen olykor a hitelező jó fiú; ez többbe kerül ugyan, mint amennyit ér, de már mindegy, benne vagyunk...

— Hallja az ur, — szófált fel Morel felháborodva — ha nem volna olyan részeg, mint aminőnek látszik, kihozna a béketüresből... de most már takarodjanak ki a lakásomból!

— Ej, ej, de mulatságos ez a görbe ember — szólt vigyorogva Bourdin sértő célzást téve az ékszerész munkától meggörnyedt alakjára. — Képzeld csak, Malicorne, van neki mersze lakásnak nevezni ezt az odut, hová a kutyámat sem tenném...

— Istenem, Istenem! — kiáltott fel Magdolna, ki eddig beszélni sem tudott az ijedtségtől — Morel, kiálts segítségért... ezek betörőknek látszanak... vigyázz a gyémántjaidra.

Tényleg, Morel is, amidőn a két rosszarcu idegent mindinkább közeledni látta az asztalhoz, amelyen még ott feküdtek a gyémántok, ő is azt hitte, hogy a két idegen rossz szándékkal jött ide; az asztalhoz futott és két tenyerével takarta el az értékes köveket.

Tortillard, aki még mindig hallgatózott és leleskedett, megértette Magdolna szavait, látta a munkás

mozdulatát és így szólt magához: — Ime, a házban az mondják, hogy hamis gyémántok; ha tényleg hamisak volnának, akkor a köszörüs nem féltené őket ennyire a lopástól... ezt jó tudni; hiszen a Mathieu néni, ki oly gyakran jár ide, a gyémántkereskedő ügynöke... tehát ezek a kövek, amiket ő ebben az oduban tart, valódi gyémántok és ezt megmondom a Bagolynak — fejezte be gondolatmenetét a Vöröskar fia.

— Ha tüstént ki nem mennek innen, rendőrért kiáltok — mondta Morel.

A gyermekek a fenyegető helyzettől megijedve, sirni kezdtek, az öreg tébolyodott asszony fölemelkedett szalmafekhelyén...

— Ha valakinek oka van rendőrért kiáltani... akkor nekünk van és nem magának, maga görbe félkéz-kalmár! — mondta Bourdin gunyosan.

— Igen, a rendőrségtől kérünk karhatalmat, hogy magát a fogházba vezesse, ha makacskodik — tette hozzá Malicorne. — Igaz, hogy nincs velünk hatósági kiküldött, de ha maga ahhoz köti magát, hogy egy ilyen jöjjön velünk, akkor kaphat egyet frissen, melegen, úgy ahogy az ágyából felkel... majd Bourdin elmegy érte.

— A fogházba akarnak engem vinni? — kiáltott fel Morel hüledezve.

— Igen, a Clichy-fogházba.

— A Clichybe? — ismételte a munkás vad kifejezéssel.

— Micsoda tökfej! hát nem érti? — kérdezte szemtelen vigyorgással Malicorne.

— Az adósok börtönébe... tán így jobban megérti? — mondta Bourdin.

— Maguk... maguk... hogyan?... maguk a jegyzőtől jönnek?... Ó Istenem!

És a munkás halálsápadtan rogyott le a zsámolyra, anélkül, hogy még egy szót tudott volna kiejteni.

— Mi a kereskedelmi hatóság biztosai vagyunk, akik fel vagyunk hatalmazva arra, hogy magát letartóztassuk... Nos végre megéri?

— Morel... mutasd fel Lujza gazdájának levelét!... El vagyunk veszve! — kiáltotta Magdolna szivszaggató hangon.

— Itt az ítélet, — mondta Malicorne, — okmánytáskájából egy piszkos, zsiros bélyeges okmányt kihuzva.

Miután szokás szerint az okmány tartalmát csaknem érthetetlenül elhadarta az utolsó, de szomorú jelentőségű szavakat hangsúlyozottan mondta ekképpen:

„Felsorolt okoknál fogva a törvényszék ítéletileg kimondja, hogy Morel Jeromos köteles Petit Péternek vagyoni és testi felelősség mellett tizenháromszáz frankot és ennek kamatait megfizetni a törvényes eljárás költségeivel együtt.

Páris, 1820. szeptember 13.

A törvényszék.”

Hogy az ítéletben a jegyző neve helyett Petit Péter szerepel hitelező gyanánt, ennek oka az volt, hogy a jegyző a saját nevében nem pörölhetvén adóságát, követelését szinleg Petit Péterre ruházta át.

A reá nézve lesujtó okmány felolvasása után Morel csaknem eszt veszve felkiáltott:

— És Lujza... mi történt vele? Hol van? Ott hagyta a jegyzőt, hogy ez engem lecsukat?... Lujza, Istenem, mi történt Lujzával?

— Kicsoda ez a Lujza? — kérdezte Bourdin.

— Ne törődj vele, — válaszolt nyersen Malicorne — nem veszed észre, hogy csak a szót szaporítja? Nos, talpra, induljunk, hadd jussunk ki ebből a büzből a tiszta levegőre!

— Morel ne menj, ne hagyd magad — kiáltotta

Magdolna őrjöngve. — Old meg ezeket a nyomorultakat. Ó, te gyáva!... Elhagyod magad vezettetni? Elhagysz bennünket?

— Csak beszéljen, ahogy tetszik, asszonyom, — mondta Bourdin gunyos mosollyal. — De ha az ön férje kezét emel rám, akkor tüstént megszéliditem — tette hozzá, miközben megforgatta kezében ólmos botját.

Morel, egyedül Lujzával elfoglalva, nem hallotta amit körülötte beszéltek. Hirtelen a keserű öröm kifejezése derítette fel arcát és felkiáltott:

— Lujza elhagyta a jegyző házát... szívesen megyek a fogházba... — De egy pillanatást vetett maga körül és felsóhajtott: — És a feleségem... meg az anyja... meg a gyermekeim?... Ki tartja őket? Nem bízzák rám a köveket, hogy a fogházban dolgozzam... Azt fogják hinni, hogy rossz magaviseletem miatt jutottam oda... De hát az enyéim halálát, mindnyájunk halálát kívánja a jegyző ur?

— Nos, vége lesz már egyszer a sok beszédnek? — kérdezte türelmetlenül Bourdin. — Szedelőzködjék össze és induljunk.

— Jó uraim, bocsássák meg nekem, amit az imént önöknek mondtam, — mondta Magdolna könyörgő hangon — önöknek nem lesz szívük ahhoz, hogy a férjemet elvezessék... Mivé lennék öt gyermekemmel és tébolyodott anyámmal? Ime, látják önök ott kuporogni a szalmazsákon?... Az a szegény asszony örült, uraim, teljesen örült!

— Az a nyírott fejű vén asszony?

— Nini, valóban, nyírott feje van, akár egy labda, hehehe... — kacagott Malicorne — micsoda csodabogár!... — És újra nevetett az elmés megjegyzésén.

— Gyermekeim, térdeljetek le azok elé a jó urak elé, — szólitotta fel Magdolna gyermekeit, ezzel az utolsó kísérlettel akarván meglágyítani a poroszlókat

— kérjétek meg őket, hogy ne vigyék el apátokat... a mi egyellen kenyérkeresőnket...

Az anya parancsa ellenére az ijedtségükben siró gyermekek nem merték elhagyni fekvőhelyüket.

A szokotlan zajra, a két idegen ember viselkedésére a tébolyodott agg asszony tompa ordításba tört ki és a falnak fordulva ebbe verdeste a fejét. Morel pedig mintha nem látott és nem hallott volna semmit: ez az újabb csapás olyan szörnyű, olyan új volt neki, e letartóztatás következményeit oly borzalmasaknak látta, hogy nem tudta elhinni. A cingár ember a sok nélkülözések által elgyengülve, ereje fogytán, sápadtan, vad kifejezéssel ült a zsámolyon, önmagába összeesve, lecsüngő karokkal, fejét keblére csüggesztve.

— Eh, a pokolba velük... lesz-e már vége? — kiáltott fel Malicorne. — Nem azt hinné az ember, hogy lakodalmat tartunk? Induljunk, vagy mindjárt karhatalmat használok.

A poroszló a munkás vállára tette a kezét és durván megrázta... A fenyegető szavak és a durva taglejtés nagyon megijesztették a gyermekeket; a három kis gyermek felugrott fekhelyéről és sirva vetette magát a kereskedelmi biztos lábaihoz, összetették kezecskéiket és szívszaggató hangon kiáltották: — Bácsi... ne ölje meg az apánkat!...

A hidegtől és ijedtségtől reszkető szerencsétlen gyermekek láttára Bourdin természetes keménysége és hasonló jelenetektől edzett szíve ellenére, csaknem meglágyult. Ellenben társa, könyörtelenül kiszabadította lábait a gyermekek kezeiből, akik könyörögve kapaszkodtak hozzá.

— Eh, piszkos kölykei!... A kutyának kívánnám a foglalkozásomat, ha mindig ilyen koldusnépséggel lenne dolgom!

Az ijesztő jelenetet még borzalmasabbá tette egy másik jelenet... Az idősebb kis lány, aki kis hugával

a szalmazsákon maradt, egyszerre felkiáltott: — Mama, mama, nem tudom, hogy Adélnak mi baja... Olyan hideg az egész teste és mindig rám néz és nem vesz lélegzetet...

A szegény tudóveszes gyermeknek már nem volt semmi baja, csendesesen, panasz nélkül elhunyt, utolsó tekintetét erre a nővérere függesztve, kit gyengéden szeretett.

Azt a sikolyt leírni, mely az ékszerész feleségének ajkát erre az iszonyu felfedezésre elhagyta, nem lehet leírni. Ilyen szörnyű, vonagló sikoly csak egy kétségbeesett anya összetört szívéből szakadhat ki.

— A nővérkém olyan mint egy halott, Istenem, Istenem, én félek tőle! — kiáltott fel a kis lány és szalmazsákjáról felugorva anyja karjaiba vetette magát.

Ez, megfélekedve arról, hogy mindkét lábára béna, megfeszítette minden erejét, hogy felkeljen és holt leányához fusson; de erő híjján visszaesett, miközben velőtrázóan felsikoltott.

Ez a sikoltás visszhangra talált Morel szívében; a gyémántkőszőrüs felriadt kábultságából, egy ugrással a szalmazsáknál termett és karjára kapta négy éves lánykáját.

A gyermek halott volt.

A hideg és a nélkülözés siettették kimulását a nyomorszülte betegségben... Kis sovány végtagjai már hidegek voltak és merevek...

Morel a kétségbeeséstől és rémülettől felborzolt hajjal mozdulatlanul állott és tartotta holt leányát a karjaiban. Merev, száraz, vörös szemekkel bámult rá.

— Morel, Morel... add ide gyermekemet — kiáltotta a szerencsétlen anya, karjait férje felé tárva. — Nem igaz... nem, nem halt meg... majd meglátod, hogy az én szívemen fel fog melegedni...

A tébolyodott, agg nő kíváncsiságát felkeltette a

két poroszló türelmetlensége, akik a holt gyermekétől megválni nem tudó munkáshoz közeledtek. A tébolyodott nő felhagyott az orditással, felkelt fekhelyéről, lassan odasompolygott vejéhez, ijesztő, hülye fejét ennek vállára tette és néhány pillanatig unokája hullájára bámult. — Vonásai az ő megszokott, vad tébolyát fejezték ki; néhány pillanat múlva rekedt, üres ásítás hagyta el a száját, mint a kiéhezett marháét; aztán visszatért fekvőhelyéhez és rádobva magát, ordította: — Éhes! Éhes!

— Látják, uraim, ez az én kis lányom, négy éves... Adélka a neve. Tegnap este még megöleltem és most... ime... vége! Önök azt mondják erre, hogy eggyel kevesebb a kenyérevő és hogy ez inkább szerencse, nemde? — kérdezte a munkás vad kifejezéssel.

Józan esze ingadozni kezdett a szerencsétlénnek.

— Morel,* a lányomat akarom, a lányomat — kiáltotta Magdolna őrjöngve.

— Igazad van, te is részesülni akarsz ebből az örömből, nemde? — válaszolt a gyémántkőszőrüs. És a felesége karjaiba tette a leánykát.

Aztán egy hosszut sóhajtvá, a kezeibe rejtette arcát.

Magdolna, nem kevésbé megzavarodva a férjénél, szalmazsákjának szalmájába ágyazta be gyermeke testét, a vad féltékenység egy nemével borult rá miáltal a gyermekek az ágy mellé térdepelve, hangosan zokogtak.

A poroszlók, akiket pillanatra megindított a gyermek halála, csakhamar visszaestek megszokott, durva kiméletlenségükbe.

— Nos, cimbora — szolt Malicorne a gyémántkőszőrüshöz — a kis lány meghalt, ez bizony baj, de mindnyájan halandók vagyunk, a halál ellen nem tehetünk semmit... Most már jöjjön velünk, sietünk

mert még egy valakit kell nyakon csipnünk, mert holnap már...

Morel nem hallotta, amit ez az ember beszélt.

Teljesen belezavarodva szomorú gondolataiba, a munkás tompa és szaggatott hangon így szólt magához:

— De mégis el kell temetni az én kis lányomat... virrasztani kell mellette, ... amíg nem jönnek érte... El kell temetni!... de miből? Nekünk nincs semmink... És a koporsó... ki ad nekünk hitelbe? Ó, csak egy egész kicsi koporsót... egy négy éves leánykának valót... ez nem kerülhet sokba... aztán nem is kell halottas kocsi... a karom alá veszem... Hahaha! — tört ki belőle egy iszonyú kacaj — milyen szerencsés ember vagyok én... meghalhatott volna tizenhét éves korában, a Lujzám korában és ekkor bizony nem hiteleztek volna egy nagy koporsóra valót...

— No még ez kellett! ez a fickó még megbolondul — mondta Bourdin a cimborájának — nézd csak a szemét... ijesztő... No meg ez a vén hülye asszony, aki úgy ordít, mint egy éhes farkas... Micsoda állatsereglet!

— De mégis végére kell járni... Noha ennek a koldusnak a letartóztatásáért nem számíthatnánk fel többet, mint hetvenhat frank hatvanöt centimet, mi felfujjuk kétszáznegyven vagy kétszázötven frankra. Majd megfizeti a farkas...

— De induljunk már, végre-valahára. No, szép dolog lesz, ha ez a fickó az uton bögni fog. Hát tehetünk mi róla, hogy a kis lánya meghalt?

— Ah, ilyen koldusnak ne legyen gyermeke.

— Ugy van — helyeselte Malicorne, majd Morel vállára kopogtatva: — Nos, cimbora, nincs időnk tovább vesztegelni. Ha nem tud fizetni, be a fogházba!

— A fogházba? Morel ur! — kiáltott fel egy fiatal, friss hang.

És egy fiatal, barna, eleven, rózsás arcu, gondosan fésült leány lépett be élénk mozdulattal a padlás-lakásba.

— Ah, a Kacagógerle kisasszony — mondta az egyik fiu siránkozva — ah, mentse meg apánkat, hogy ne vigyék a fogházba... és az Adélkánk meghalt...

— Adélka meghalt! — kiáltott fel a fiatal lány és nagy fekete szemei elfátyolosodtak a könnyektől. — Apátokat a fogházba viszik!... lehetetlen!

És mozdulatlanul nézett a gyémántkőszőrüsre, ennek feleségére és a poroszlókra.

Bourdin közelebb lépett Kacagógerléhez:

— Nos, kedves gyermekem, ön, aki megőrizte hidegvéréét, térítse észre ezt a jó embert... Meghalt a kis lánya, hát jó! de mi azért vagyunk itt, hogy ezt az embert Clichybe vigyük, az adósok börtönébe, mi kereskedelmi biztosok vagyunk.

— Tehát igaz! — kiáltott fel a fiatal leány elszörnyűködve.

— Nagyon igaz. Most, hogy az asszony az ágyába vette a halottat és vele foglalja el magát, itt a legalkalmasabb pillanat, hogy az apa észrevétlenül kiosonhasson velünk együtt a lakásból.

— Istenem, Istenem, milyen szerencsétlenség — kiáltott fel Kacagógerle fájdalmasan — minő szerencsétlenség! mit tegyünk?

— Fizetni, vagy a fogházba menni, nincs más választás; tudna ön két vagy három ezer frankot neki kölcsönözni? — kérdezte Malicorne gunyos hangon — ha van, szurkolja le azt a pár bankót és mi megyünk Isten hírével.

— Ah, ez szörnyűség — mondta Kacagógerle megbotránkozva. — Tréfát űzni az ilyen szerencsétlenségből!

— Nos, tréfán kívül — felelte a másik poroszló — miután ön valami jót szeretne tenni, gondoskodjék róla, hogy az asszony ne lássa, amikor a férjét elvezetjük. Ezzel mind a kettőt megkiméli néhány rossz perctől.

— Noha a tanács durván hangzott, mégis jó volt; Kacagógerle követte azt és Magdolna ágyához lépett. Ez, kétségbeesésétől megzavarodva, nem látszott észrevenni a fiatal leányt, ki a gyermekekkel együtt a fekvőhely elé térdelt.

Morel csak azért tért magához muló örjögéséből, hogy a leglesujtóbb gondolatoknak engedje át magát; észére térve, mérlegelni tudta helyzetének borzalmasságát. A jegyző, amikor ehhez a végső eszökhöz nyult, könyörtelenül eljár ellene, a poroszlók csak kötelességüket teljesítik.

A gyémántköszörüs beletörödött sorsába.

— Nos, menjünk végre? — szölt hozzá Bourdin.

— Nem hagyhatom itt ezeket a gyémántokat: a feleségem félig örült — mondta Morel az asztalon szanaszét fekvő gyémántokra mutatva. — Az ügynöknő, akinek dolgozom, reggel, vagy a nap folyamán eljön értük, a gyémántok nagy összeget képviselnek.

— Nagyon jó — mondta Tortillard, ki még mindig ott leskelődött a félig nyitott ajtó mögött — nagyon jó, ezt megmondom a Bagolynak.

— Hagyjanak nekem időt csak holnapig — folytatta Morel — hogy visszaadhassam a gyémántokat az ügynöknőnek.

— Lehetetlen! Nos, végezzünk! . . .

— De én nem hagyhatom itt a gyémántokat, hogy elvesszenek.

— Hozza magával . . . odalenn vár a fiákerünk, maga fizeti a költséget. Elhajtatunk az ügynöknőhöz; ha nem lesz otthon, akkor letétbe helyezi a gyémántokat a fogház irodájában, hol oly biztönságban lesz-

nek, mint a bankban... Nos, haladjunk, haladjunk, illanjunk ki innen, hogy a felesége és a gyermekei észre ne vegyék távozásunkat.

— Engedjenek nekem holnapig időt, hogy a gyermekemet eltemessem! — szólt Morel könyörögve, a visszafojtott zokogás hangján.

— Nem lehet... már így is több, mint egy órát vesztettünk el maga miatt.

— A temetés csak elszomorítaná magát, barátom, — tette hozzá Malicorne.

— Igen, elszomorítana — mondta a gyémántkőszőrüs keserűen — és önök annyira irtóznak az emberek megszorításától!... Még egy utolsó szót!

— Nos, adta-teremtette, siessen... — mondta Malicorne durva türelmetlenséggel.

— Mióta vannak önök megbizva az én letartóztatásommal?

— Az ítéletet négy hónappal ezelőtt mondták ki, de a kézbesítő tegnap kapta a rendeletet a jegyzőtől, az ítélet foganatosítására...

— Csak tegnap?... miért ily későn?

— Hát tudhatom én azt?... Vegye a csomagját és jöjjön!

— Tegnap!... és Lujza nem jött haza; hol van? mi lett belőle? — mondta a gyémántkőszőrüs és egy gyapottal telt dobozt vett ki az asztalfiókból, abba rakosgatva a gyémántokat. — De nem akarok erre gondolni... a börtönben lesz elég időm rá.

— Csak gyorsan, csomagoljon és öltözzék fel.

— Nincs mit becsomagolnom, csak a gyémántokat viszem, hogy beadjam a fogház irodájába.

— Hát öltözzék fel!

— Nincs más ruhám, csak ami rajtam van.

— Ezekben a rongyokban akar az utcán menni? — kérdezte Bourdin.

— Önök bizonyára restelnek velem jönni? — kérdezte Morel keserűen.

— Nem, mivel az ön fiákerében megyünk. — válaszolt Malicorne.

— Apa, a mama hi' — mondta az egyik fiu.

— Nézze — mormogta gyorsan Morel az egyik poroszlónak — ne legyen embertelen... Tegyen nekem egy szívességet. Nem bucsuzhatok el a feleségemtől, a gyermekeimtől... megszakadna a szívem... Ha látnák, hogy önök elvezetnek, megrohannának bennünket... Ezt el akarom kerülni. Kérem önöket, mondják nekem hangosan, hogy három vagy négy nap múlva visszajönnek és tetsessék magukat, mintha elmennének... megvárnak engem az alsó emeleten... öt perc múlva utánuk megyek... ezzel megkimélnék engem a bucsuzkodástól, mit nem bírnék ki; higgyék el, hogy megörülnék... hiszen az imént is csak kis hijja volt...

— Ismerjük ezt a fogást. Maga el akar bennünket küldeni!... — mondta Malicorne — el akar illanni... vén róka.

— Ó Istenem, Istenem! — kiáltott fel Morel fájdalmas megbotránkozással.

— Nem hiszem, hogy csalni akarna — mondta egész halkán Bourdin a társának — tegyük meg, amit kíván, különben sosem szabadulunk innen; én ugyanis itt vigyázok majd, az ajtón kívül... más kijárat pedig nincs a lakásból, nem tud előlünk elillanni.

— Hát jó, de hogy a mennykő csapjon belé! mi-csoda egy unalmas fráter! — Aztán Morelhez fordulva, halkán: — Jó, legyen meg a kívánsága. A negyedik emeleten várjuk... hát tegye meg, amit mondott és siessen.

— Köszönöm a szívességüket — hálálkodott Morel.

— Jó, jó! — válaszolt Bourdin, aztán hangosan,

megértő arccal a gyémántkőszőrűshöz ; — miután ön megígérte, hogy fizetni fog, itt hagyjuk és öt-hat nap múlva visszajövünk . . . de ekkor készen legyen !

— Ó, uraim, reményelem, hogy akkor tudok fizetni — felelte Morel.

A két poroszló kiment.

Tortillard, nehogy rajtakapják, abban a pillanatban, amidőn a két poroszló a lakásból kilépett, eltűnt a lépcsőn.

— Morel asszony, hallotta, amit a poroszló mondott ? kérdezte Kacagógerle, hogy a szegény asszonyt szomorú töprengéséből kiragadja, immár békében hagyják a férjét, a két ember eltávozott.

— Hallod, anyukám ? apát nem vezetik el — ismételte az egyik fiu.

— Morel ! . . . Morel ! . . . Végy egyet a nagy gyémántok közül, nem tudja meg senki és megmentesz bennünket ! — mormogta Magdolna lázas őrjöngésében. — A mi kis Adélkánk nem fázik többé, nem fog többé meghalni . . .

Morel felhasználta a pillanatot, amikor az övéi közül senki sem nézett rá és halkán, óvatosan kilépett a lakásból.

A kereskedelmi biztos künn várakozott rá a fedett lépcsőfordulón, mely egy raktárhelyiségre nyílt, amelyben Pipelet bőrkészletét és ócska hőlmijait tartotta. A ház becsületes portása azt a rekeszt színházi páholynak nevezte, mert a deszkafalon lévő hézagon át kényelmesen megfigyelhette a Moreléknél lejátszódó szomorú jeleneteket.

A poroszló észreveite ezt a raktárajtót és pillanatig arra gondolt, hogy az ő foglya vajjon nem számít-e arra, hogy ezen a szomszédos helyiségen át elillanjon és csak akkor nyugodott meg, amikor a kőszőrűst az odujából kilépni látta.

— No előre, gyászvitéz! — szolt mogorván hozzá és már indult is a lépcső felé.

— Még egy pillanatot, könyörgök!... — mondta Morel.

Letérdelpelt a köveztetre és az ajtó hézagán át egy utolsó pillantást vetett a családjára, összekulcsolta kezeit és halk hangon, mely azonban a követ is megindította volna, dadogta:

— Isten veletek, szegény gyermekeim... Isten veled, szegény feleségem... éljete boldogul!

— Nos, vége lesz már a nagy imádkozásnak? — mondta nyers hangon Bourdin. — Malicorne-nak igaza volt, amikor kifogyott a türelemből.

Morel felkelt, követte a poroszlót; egyszerre alulról ezt a kiáltást hallotta:

— Apám! Apám!

— Lujza! — kiáltott fel a gyémántkőszőrös és kezeit az Égnek emelte. — Tehát megölelhetem, mielőtt távoznék!

— Hála Istennek idejekorán érkeztem!... — hangzott a gyorsan közeledő hang.

És hallatszott, amint a fiatal lány gyorsan jött fel a lépcsőn.

— Légy nyugodt, kis lányom — mondta egy harmadik, zsiros, dohogó, lihegő hang, még mélyebbről — inkább lesbe állok a seprőmmel és az öregemmel, de azok a fogdmegek innen nem mennek ki addig, amig nem beszéltél velük.

A hang a Pipelet asszonyé volt, ki nem lévén oly fürge mint Lujza, lassan tipegett utána a lépcsőn. Néhány pillanat múlva, a fiatal lány apja karjaiba omlott.

— Te vagy, Lujzám! az én jó gyermekeim! — mondta Morel sirva. — De milyen sápadt vagy! Istenem, mi bajod?

— Semmi... semmi... — válaszolt dadogva Lujza. — Oly gyorsan futottam!... Itt a pénz...

— Hogyan?

— Szabad vagy, apám!

— Hát tudod?...

— Tudom, igen, tudom. Fogja uram, itt a pénz — mondta a fiatal lány és egy tekeres aranyat adott át Malicornenak.

— De ez a pénz, Lujzám, ez a pénz?...

— Mindent elmondok, légy nyugodt... Menjünk, nyugtassuk meg anyát!

— Nem, mindjárt! — mondta Morel és megállt az ajtó előtt; a kis lány halálára gondolt; miről még Lujza nem tudott. — Várj, beszélnem kell veled... De ez a pénz?...

— Türelem! — szólt Malicorne, az aranydarabok olvasását bevégezve és azokat zsebre rakva. — Hatvanöt arany, ez annyi, mint tizenháromszáz frank. Csak ennyi az egész, kis mama?

— De hiszen, apa, te csak tizenháromszáz frankkal tartozol? — mondta Lujza meglepetve atyjának.

— Annyival — felelte Morel.

— Türelem!... mondta a poroszló — az adóslévél tizenháromszáz frankról szól; ezt felvettem... de a költség?... nem számítva a letartóztatás költségét, a költség tizenegyszáz koronára rug.

— Ó Istenem! Istenem! — kiáltott fel Lujza — azt hittem, hogy az adósság csak tizenháromszáz frank. De uram... később megfizetjük a hátralékot... ez törlesztésnek elég tekintélyes összeg volt, nemde, apám?

— Később... jó!... vigye majd a pénzt a fogházirodába és akkor az atyját tüstént szabadon bocsátják. Most pedig gyerünk!

— Ön elviszi az atyámat?!

— De el ám!... Ön, galambom, törlesztett...

mihelyt lelizeti a maradékot, az apuskája tüstént szabad lesz... És most gyerünk, gyerünk!

— Legyen irgalmas!... — könyörgött Lujza.

— Azt a keserveő állapotját!... már megint ezek a nyöszörgések... ez még télidőben is megizzasztja az embert, Isten ugye! — kiáltott fel durván a poroszló. Aztán odalépett Morelhez: — Ha nem jön tüstént, akkor a gallérjánál fogva vezetem, végre is ami sok, az sok!

— Ó, szegény, jó atyám... azt hittem, hogy legalább megmentettem! — mondta Lujza lesujtva.

— Nem, nem, az Isten nem igazságos!... — kiáltott fel a köszörős kétségbeesett hangon és haragosan egyet dobantott a lábával.

— Nyugodjék meg, van egy Gondviselés a tisztességes emberek fölött — mondta egy szelid, megindult hang.

E percben Rudolf jelent meg a rekeszajtóban, hol láthatatlanul tanuja volt az imént lefolyt jeleneteknek. Halvány és megindult volt. A hirtelen megjelésre a poroszlók meghátráltak; Morel és leánya csodálkozva nézett az ismeretlen férfiúra. Rudolf egy kis csomag bankjegyet húzott ki a mellényzsebéből, kivett belőle három darabot és azokat Malicornenak kínálva, így szólt hozzá:

— Itt van kétezeröttszáz frank, adja vissza ennek a fiatal lánynak az aranyat, amelyet önnek adott.

A poroszló egyre jobban elámulva, habozva vette át a bankjegyeket, gondosan megvizsgálta, megforgatta s végre zsebébe dugta azokat. Azután meglepetéssel vebyes ijedtsége multával, természetes durvaságát visszanyervén, a szemeivel méregette Rudolfot és így szólt hozzá:

— A bankjegyek jók, de hogyan jutott az ön kezébe ennyi pénz? Tényleg az ön pénze ez?

Rudolf nagyon egyszerűen volt öltözve, ruhája

nagyon poros volt, miután a Pipelet ur raktárában huzamosabb ideig tartózkodott.

— Azt mondtam neked, hogy add vissza az aranyat ennek a fiatal lánynak — válaszolt Rudolf rövid és kemény hangon.

— Azt mondtam neked?!... És miért tegezel te engem!... — válaszolt a poroszló fenyegető arccal Rudolfhoz közeledve.

— Az aranyat!... add vissza az aranyat! — mondta a herceg és oly hevesen megszorította Malicorne karját, hogy ez meggörbült a vasszorítás alatt és felkiáltott: — Jaj, ne szorítson!...

— Add vissza az aranyat!... Te fickó, ki vagy fizetve, most takarodj, de anélkül, hogy valami szemtelenséget mondanál, mert ledoblak a lépcsőn.

— Jó, ime itt az arany — mondta Malicorne — és visszaadta a fiatal lánynak, — de ne tegezzen és ne kinozzon engem csak azért, mert ön erősebb nálamnál...

— Ugy van... ki ön, hogy ilyen tekintélyt ad magának? — kérdezte Bourdon a cimborája háta mögül; — kicsoda ön?

— Hogy kicsoda?... hát az én lakóm... az én legjobb lakóm, maguk pedig beteg, faragatlan, ügyetlen, neveletlen fráterek! — ripakodott rájuk Pipelet asszony, ki végre nagyokat fujva, megjelent a szintéren az ő Tituszmódra, felparókázott fejével; egy bográcsot tartott a két kezében, füstölgő levessel, amelyet jószíviuen Moreléknek akart felvinni.

— Mit akar ez a vén hörcsög? — kérdezte Bourdin.

— Ha maguk megtámadják az én testemet, akkor a képükre mászok maguknak! — kiáltott fel Pipelet asszony — és ráadásul az én finom, kiváló lakóm ledobja magukat a lépcsőről... én pedig kisöpröm magukat, mint ahogy a szemetet szoktam!

— Ez a vén asszony még felláztatja a házat ellenünk. Kifizettek bennünket, felvettük a költségeket is, tünjünk el! — mondta Bourdin Malicornenak.

— Itt az adóslevele! — mondta ez, egy okiratot Morel lábához dobva.

— Vedd fel!... majd megtanítalak tisztességre! — és erős kézzel megállította a poroszlót.

Erre az újabb, rettenetes szorításra érezvén, hogy egy ilyen hatalmas ellenféllel szemben tehetetlen, a kereskedelmi biztos dohogva lehajolt, felvette az okmányt és átadta Morelnek, ki gépiesen vette át az iratot.

Azt hitte, hogy álmodik.

— Az ökle ugyan olyan, mint egy harapófogó, de azért vigyázzon, hogy a kezeink közé ne kerüljön! — mondta Malicorne.

És miután az öklét mutatta Rudolfnak, tíz lépcsőfokot ugrott át egyszerre, követve cimborájától, ki futás közben is ijedten tekintett hátra.

Pipelet asszony meg akarta bosszulni a Rudolf felé dobott fenyegetéseket és a bogrács forró levesre pillantva, elkiáltotta magát: — Morelék adóssága ki van fizetve... már most van miből élniök; nincs többé szükségük az én kotyvalékomra, hát kiöntöm!

És a lépcsőkoriáton áthajolva, az öreg asszony leöntötte a bogrács tartalmát, egyenesen a két poroszló hátára, akik éppen ebben a pillanatban érték le az első emeletre.

— Ej, nem tudnak vigyázni?! — kiáltott utánuk mulatságos haraggal Pipelet asszony — most elviszik a drága, jó levesemet ezek az ingyenélők!

— Hogy a mennykő üssön bele — kiáltott fel dühösen, a jó, zsiros levessel leöntött Malicorne — hát nem leforrázott ez a vén condra!

— Alfréd! — kiáltott le Pipelet asszony tele tüdővel, olyan hangon, hogy egy süket dobhártyát is

megremegtelett volna, — Alfréd, kedves öregem, tapogasd csak jól meg azt a két csirkefogót még belém akartak kötni a komiszok, alig tudtam őket elhessegetni, üss a derekukra azzal a söprűvel, ugy... ugy, csak ne kiméld azt a seprőt, ugy kell nekik, máskor ne kezdjenek ki tisztességes asszonyokkal... no még egyet a fejébe... bum, bum, így ni, most hadd őket futni, elég volt nekik.

Mialatt Pipelet asszony ekképpen nagy hűhóval és a legfurcsább szidalmakkal kísérte a két póruljárt poroszlót, Morel kimondhatatlan érzéssel, túlaradó szívvvel, Rudolf lábaihoz borult.

Ó, jó uram, ön megmentette az életünket!... Kinek köszönhetjük ezt a nem remélt segítséget?...

— A jó emberek Istenének... mint ahogy Béran-ger, a szegény nép költője, mondja.

KACAGÓGERLE.

Lujza, a gyémántkőszőrüs leánya, karesu, magas alakjával, nemes, komoly vonásaival, feltűnő szép leány volt. Arca halványsága, kidolgozott kezének vörös színe, szegényes ruhája ellenére a fiatal leány egész lényé nemes és rokonszenves volt.

Nem is próbáljuk leírni a család boldog hálaérzetét és örömteljes álmélkodását, amidőn egy borzalmas sorsból egyszerre kiragadva érezte magát. Pillanatra, örömmámorban uszva, még a kis lány haláláról is megfeledkeztek. Egyedül Rudolf vette észre Lujza nagy sápadtságát és azt a komor elfogultságot, mely a fiatal leányt atyja szerencsés megszabadulása dacára elfogta. A herceg biztosítani akarván a Morel-családot a jövője felől és magyarázatot kívánván adni bőkezűségének, nehogy ez az ő ismeretlenségét elárulja, a gyémántkőszőrüst a lépcsőfordulóra hívta ki,

hogy mialatt a Kacagógerle tapintatosan értesíti Lujzát kis huga haláláról, ő megadja a szükséges magyarázatokat Morelnek.

— Tegnapelőtt reggel egy fiatal hölgy volt önénél? — kérdezte a herceg a köszörüst.

— Igen, uram és úgy látszott, hogy nagyon meghatotta a szívét a mi állapotunk.

— Ön neki tartozik hálával, nem nekem...

— Valóban... uram? az a fiatal hölgy...

— Az ön jótevője. Gyakran vittem hozzá szöveket; amidőn idejöttem, hogy részemre a negyedik emeleten egy szobát béreljek, a portásnétól értesültem az ön kegyetlen helyzetéről; számítva a hölgy nagylelkűségére, hozzá siettem... és ő már tegnapelőtt eljött ide, hogy saját szemeivel fogalmat nyerjen az ön szerencsétlenségének nagyságáról; nagyon fájdalmasan meghatotta, amit látott, de miután meggyőződést kíván szerezni arról, hogy a szerencsétlenség nem az ön magaviseletének a következménye-e, engem bizott meg ezzel, hogy a leggyorsabb módon tájékozási szerezek önről, miután ő az ön becsületessége arányában akarja önt az ő jótevésében részesíteni.

— Ó, milyen jó hölgy! igazam volt, amidőn azt mondtam...

— Azt mondta Magdolnának: „Ha a gazdagok tudnák...” nemde?

— Hogyan, uram, ön ismeri a feleségem nevét? Ki mondta önnek, hogy...

— Ma reggel hat óra óta — mondta Rudolf, Morelt félbeszakítva — rejtőztem a maga szomszédságában lévő raktárban.

— Ön, uram?!

— És hallottam mindent, ön egy tisztességes, jóra való ember!

— Istenem, de hogyan jutott ön oda?

— Alaposabb tájékozást nem szerezhettem ön-

ről, mint saját maga által; látni és hallani akartam önt az ön tudtán kívül... A portás említette ezt a kis rekeszt, hogy ott tüzelőfát tarthatok magamnak. Ma reggel feljöttem oda, hogy megnézzem; egy óráig időztem ott és meggyőződtem róla, hogy becsületesebb, nemesebb, hősiesebben kitartó jellem nincs az önénél.

— Istenem, uram, ez csak nem érdem, így születtem, nem is tudnék másforma lenni.

— Tudom, azért nem is dicsérem önt, csak méltánylom!... Azért hagytam el a rekeszt, hogy önt megszabadítsam a poroszlóktól, amikor meghallottam az ön leánya hangját. Neki akartam átengedni az örömet, hogy önt megmentse... Szerencsétlenségre a poroszlók ragadozó vágya megfosztotta a szegény Lujzát ettől a kedves elégtételtől; ekkor jelentem meg én. Tegnap egy kis követelésemet vettem kézhez, melyből az ön jótévőnöje nevében egy kis előleget akartam önnek adni az ön adósságának kiegyenlítésével. De az ön szerencsétlensége olyan nagy és olyan tisztességes volt, hogy az érdeklődés, amit ön megérdemel, ennél nem fog megállni. Az ön angyali megmentője nevében kezeskedem önnek egy békés, boldog jövőről, az ön és a családja részére.

— Ah, ez lehetséges volna!... De legalább szeretném tudni a nevét annak a mentőangyálnak, mint ahogy ön nevezi?

— Igen, ő egy angyal... És önnek megint oka lesz azt mondani, hogy nagyoknak és szegényeknek megvannak az ő fájdalmaik.

— Ez a hölgy szerencsétlen?

— Kinek nincsenek bánatai?... De nincs semmi okom arra, hogy ön előtt elhallgassam a nevét... Ennek a hölgynek a neve...

Rudolf abban a feltevésben, hogy Pipelet asszony nem tudja, hogy Harville asszony a parancsnok felkeresésére jött a házba, nehogy a portásné kifeesegje.

amit ő mondani akar, pillanatig gondolkodott, majd halkán, így szólt:

— Megmondom önnek ennek a hölgynek a nevét... egy föltétel mellett...

— Ó, beszéljen, uram!...

— A föltételem az, hogy senkinek se mondja meg ezt a nevet... érti, senkinek...

— Ó, erre esküszöm önnek... De legalább nem mondhatnék köszönetet a szerencsétlenek nemes gondviselőjének?

— Majd megkérem Harville asszonyt; reményelem, hogy beleegyezését adja.

— Ennek a hölgynek a neve?

— Harville márkiné.

— Ó, e nevet nem felejttem el soha. Szentnek tartom és imádni fogom... Ha arra gondolok, hogy a feleségem és gyermekeim megmentését neki köszönhetem!... Ő mentette meg őket... de, sajnos, nem mind... nem mind... szegény Adéomat nem látjuk többé!... Hej, azzal kell magunkat vigasztalnunk, hogy egyik vagy másik napon csak el kellett volna őt vesztelnünk...

— Ami a szegény kis halott iránt tartozó, utolsó kötelességet illeti, a következő tanácslom önnek: Még nem foglaltam el a szobámat, mely nagy, egészséges, levegős; már van benne egy ágy, majd bevisznek oda mindent, amire önnek és családjának addig szüksége lesz, amíg Harville asszony egy megfelelő lakást nem talál számukra... Gyermeke holtteste maradjon a mostani lakásban, ahol, amint illik, egy lelkész fog nála az éjjel virrasztani. Majd megkérem Pipelet asszonyt, hogy ő gondoskodjék a szükséges teendőkről.

— De uram, én nem foszthatom önt meg a szobájától!... ez véték lenne!... Most, hogy már nyugodtak vagyunk, hogy már nem kell a fogházba mennem... a mi szegényes lakásunk palotának tetszik ne-

kem, különösen, ha a Lujzám nálunk marad, ő mindenről fog gondoskodni, mint ennekelőtte.

— Az önök Lujzája többé nem hagyja el önöket... Ön azt mondta, hogy az lenne az önök legnagyobb fényüzése, ha a leánykájuk nálunk maradna... nos, nálunk marad... ez lesz a kárpótlásuk a szenvedéseikért...

— Istenem!... hát lehetséges ez? nekem álmoknak tetszik az egész... Nem voltam soha vallásos... csak a tisztesség vallását ismertem... de egy ilyen sorscsapás... ez megfájt hinni — nem a papokban... hanem a Gondviselésben!...

— És ha egy apa fájdalma elismerhetné azt, hogy veszteségére van kárpótlás, — mondta szomorúan Rudolf — akkor azt mondanám önnek, hogy egyik leányát elvesztette ugyan, de a másikat visszanyerte.

— Ez igaz, uram, most már Lujzánk a miénk marad.

— Tehát elfogadja a szobámat, ugyebár? különben mit tenne azzal a szegény kis halottal?... Gondoljon csak szegény feleségére, kinek a feje már ugyis egészen elgyengült... mi lenne a szegény asszonyból, ha huszonnégy óráig azt a szomorú látványt látná maga előtt!

— Ön mindenre gondol!... mindenre!... Ó, milyen jó ember is ön, uram!

— Ezt, az ön jótevő angyalának köszönje, ne nekem; az ő jósága ösztönöz engem. Én csak azt mondom önnek, amit ő mondana, ő bizonyára jóvá fogja hagyni intézkedéseimet... Tehát ön elfogadja ajánlatomat, ebben megegyeztünk... Most, mondja nekem, mi van azzal a Ferrand Jánossal?

Egy sötét árnyék borult Morel homlokára.

— Ez a Ferrand János — kezdte újra Rudolf — ugye az a Ferrand János jegyző, aki a Sentier-utcában lakik?

— Igen, uram... Ismeri ön? — kérdezte Morel, majd újra elfogta Lujzáért az aggodalom és bánatosan felkiáltott: — Miután ön, uram, mindent hallott, hát mondja... mondja meg nekem, van-e jogom erre az emberre haragudni?... ki tudja... hogy a lányom... a Lujzám...

Nem tudta befejezni és a kezeibe rejtette arcát.

Rudolf megértette az apa ki nem mondott aggodalmát.

— Már a jegyző ön ellen való kiméretlen eljárása is megnyugtathatja önt, mondta neki; — bizonyára azért akarta önt lecsukadni, hogy bosszút álljon önön, amiért a leánya elutasította szemtelen kívánságát; különben is minden okom megvan arra, hogy őt tisztességtelen embernek tartsam... És ha így van — mondta Rudolf, pillanatnyi hallgatás után — akkor biztosak lehetünk abban, hogy a Gondviselés meg fogja büntetni ezt a bűnös embert... mert ha a Gondviselés gyakran szunnyad is, de néha mégis felébred.

— A jegyző nagyon gazdag, uram és nagyon alatomos.

— Ön kétségbe volt esve és egy mentőangyal jött önhöz... ugye lehet, hogy a jegyzőt egy kérlelhetetlen büntetés fogja elérni...

E pillanatban Kacagógerle lépett ki, könnyeit törülgetve a padláslakásból. Rudolf megszólította:

— Ugyebár, szomszédnőm, Morel ur jól teszi, ha elfoglalja családjával együtt a szobámat, amíg az ő jötevője, kinek én vagyok a megbizottja, egy megfelelőbb lakást talál számára?

Kacagógerle csodálkozva nézett Rudolfra.

— Hogyan uram, ön olyan nagylelkű lenne...

— Igen, de csak egy föltétel mellett, mi öntől függ, szomszédnőm...

— Ó, ami tőlem telik...

— Néhány sürgős számlát kell rendeznem a fő-

nőköm részéről... nemsokára eljönné kérte... papirjaim a szobámban vannak. Ha ön, mint szomszédnőm megengedné, hogy ezt a munkát az ön lakásán... az asztalának egyik sarkán végezzem, amíg ön a dolgát végzi, én nem zavarnám önt munkájában és a Morel-család Pipelet asszony segítségével tüstént elfoglalhatná az én szobámat.

— Ó, hacsak ennyit kíván, uram, a legnagyobb készséggel; a szomszédok segítsék egymást... Ön adja erre a példát azzal, amit ezért a jó Morel urért tesz... Szolgálatjára állok, uram.

— Hivjon engem szomszédjának... enélkül feszélyezve érezném magam... és nem merném sziveségét elfogadni, — mondta Rudolf mosolyogva.

— Ó, ezen nem fog mulni! Szivesen nevezem önt szomszédomnak, miután tényleg az.

— Apus, anya hívja... jöjjön! jöjjön! — mondta a padlásalakásból kilépve az egyik kis fiú.

— Menjen, kedves Morel ur; amikor odalenn minden készen lesz, majd értesíteni fogjuk önt.

A gyémántköszörüs gyorsan besietett a lakásába.

— Most, szomszédnőm — mondta Rudolf Kacagógerlének — még egy szivességre kell önt megkérnem.

— A legnagyobb örömmel teljesítem, ha tőlem telik, szomszéd.

— Biztos vagyok benne, hogy ön egy kitünő kis gazdasszony; arról van szó, hogy a Morel-családot a legszükségesebb ruhákkal, ágyneműekkel és az én legényszobámból hiányzó butorizzal ellássuk. Hogyan szerezzük meg mindezt még ma Morelék számára?

Kacagógerle pernyi gondolkodás után ekképp válaszolt:

— Két óra múlva itt lesznek teljesen készen a meleg ruhák és fehéreneműek az egész család számára, két kis ágy a gyermekek, egy a nagymama, egy a Morel

és egy a felesége számára, ezenkívül minden egyéb ami szükséges, de ez bizony sok pénzbe kerül.

— Ej no, ugyan mennyibe ?

— Ó, legalább öt-hatszáz frankba.

— Mindent felszámítva ?

— Igen, bizony ez elég sok pénz — mondta Kagógerle két nagy szemét még tágabbra nyitva és a fejét csóválva.

— És mikor lesz itt a holmi ?

— Két óra alatt itt lesz.

— De hiszen ön egy tündér, szomszédnőm !

— Istenem, a dolog nagyon egyszerű... A Temple-ház tiz lépésnyire van innen és ott mindent találunk, amire szükségünk van.

— A Temple ?

— Igen, a Temple.

— Mi az ?

— Ön nem tudja, hogy mi az, szomszéd ?

— Nem én, szomszédnőm.

— Pedig az olyan emberek, mint ön és én ott szokták bevásárolni butoraikat és más holmijaikat, ha takarékosak. Ott minden olcsóbb, mint másutt és épp oly jó.

— Igazán ?

— Igazán, például mennyiért vette ön a felsőkabátját ?

— Nem tudom biztosan.

— Hogyan, szomszéd, ön nem tudja biztosan, hogy mennyibe került a felsőkabátja ?

— Bizalmasan megmondom önnek szomszédnőm — mondta Rudolf mosolyogva — hogy még tartozom az árával... Most már érti, ugye, hogy nem tudhatom...

— Ah, szomszéd... szomszéd, ugy látszik, hogy ön nem tart rendet a dolgaiban.

— Sajnos, nem, szomszédnőm...

— Ezen pedig változtatni kell, ha azt akarja, hogy jó barátok maradjunk... és én ugy látom, hogy azok leszünk... önnök olyan jó arca van! Meglátja, hogy cseppet sem fogja sajnálni, hogy szomszédok lettünk. Ön segít nekem, én segítek önnek, azért vagyunk szomszédok... Én gondjaimba veszem az ön fehérneműjét, ön segít nekem a szobám padlóját kifényesíteni... Én korán kelek és felkeltem önt, hogy ne késsen el az üzletből. Kopogtatok a közfalon mindaddig, amíg ezt nem mondja nekem: „Jó reggelt, szomszédnőm!”

— Áll az egyezés, ön felkelt engem és gondjába veszi a fehérneműimet, én pedig fényesítem a szobája padlóját.

— Ért ön jól hozzá?

— Hogyne, sokat fényesítettem életemben!

— És ha valamit kell vásárolnom, akkor menjen a Temple-házba, mert nézze, például a felső kabátja, számításom szerint, nyolcvan frankba került, nos, ugyanilyen kabátot vásárolhat a Temple-ben-harminc frankért.

— De hiszen ez csodálatos!... Tehát ön azt hiszi, hogy öt- vagy hatszáz frankkal a szegény Moreléket...

— El lehet teljesen látni mindennel hosszú időre.

— Szomszédnőm, nekem van egy ötletem.

— No halljuk!

— Ön szakértő a házi holmikban?

— Hát igen... valamennyire — felelte Kacagógerle kedves kérkedéssel.

— Fogadja el a karomat és menjünk együtt a Temple-be bevásárolni, amire a Moreléknek szükségük van, beleegyeznek?

— Ó, mennyire örülök!... azok a jó lelkek, mily boldogok lesznek!... de van-e rávaló pénze?

— Van.

— Ötszáz frankja ?

— A Morelék jótevője szabad kezet adott nekem, nem sajnálja a pénzt, hogy ezek a szegény emberek jó sorsba jussanak... hát ha van egy olyan hely, ahol jobb berendezést lehet vásárolni, mint a Temple-ben...

— Sehol sem kapnánk jobbat és aztán itt mindent készen kapunk : kis ruhácskákat a gyermekek és nagy ruhákat az anya számára.

— Hát akkor a Temple-be szomszédnőm !

— Ó, Istenem, de...

— Nos, mi baj ?

— Semmi... csak éppen... tudja... kissé eltelt az idő azoknál a szegény Moreléknél és, ön megérti, hogy egy óra itt, egy óra ott és oda van az egész nap ; egy nap pedig nekem harminc sout jelent és ha az ember nem keres, élni mégis csak kell... no, de mindegy... majd megpótlom az éjszakával és aztán az élvezetek olyan ritkák, nekem pedig ebben a vásárlásban nagy élvezetem telik... úgy érzem majd magam, mintha gazdag, nagyon gazdag lennék és hogy mindazt a sok szépet, amit a szegény Moreléknek vásárlók, a saját pénzemem vásárolnám... Nos, veszem a sálomat, a sapkámat és tüstént az öné leszek.

— Közben bevihetem a papírjaimat az ön szobájába ?

— Csak tessék, ekkor legalább meglátja a szobámat — mondta Kacagógerle büszkeséggel — mert az én szobám már rendben van, miből meggyőződhetik, hogy korán kelő vagyok és ha ön későn kelő és lusta... ez rossz ajánlólevél önre és akkor én rossz szomszédnő leszek...

És egyet kacagva, könnyedén, mint egy madárka, ment le a lépcsőn, követve Rudolf által ; hozzá ment, hogy megtisztítsa magát a Pipelet ur raktárának porától. Később elmondjuk, hogy Rudolf miért nem értesült az Énekesnő elrablásáról, mi az előző nap este-

jén ment végbe a Bouqueval-major mellett és hogy Rudolf látogatása után Harville asszony másnap miért nem ment el Morelékhez.

Rudolf, egy nagy tömeg irással a kezében, lépett be a Kacagógerle szobájába.

Kacagógerle körülbelül egyidős volt az Énekesnővel, egykori fogolytársnőjével. A két leány között az volt a különbség, ami a nevetést megkülönbözteti a könnytől, a gondtalanságot a mélabútól, a legvakmerőbb vigyázatlanságot, a jövőtől való szüntelen aggodalomtól, egy vidám, boldog, élénk, jólelkű természet egy finom, emelkedett, költői, fájdalmasan érzékeny, lelki-furdalásoktól gyötört lélektől. Kacagógerlének nem volt egyéb bánata, mint amit másokért érzett; a szenvedőkkel rokonszenvezett, azoknak szentelte magát testtel-lélekkel; de ha tőlük eltávozott, ismét visszanyerte vidámságát. Gyakran megtörtént, hogy kacagása hirtelen sirásba ment át és viszont a szeme még sirt, amikor piros ajkai már kacagtak. Mint igazi párisi gyermek, Kacagógerle jobban szerette a mámort a nyugalomnál, a mozgást a pihenésnél, Páris süketítő lármáját a mezők esendjénél, a tüzijátékok káprázatát a csöndes, mélabus, holdvilágos estéknél, a párisi körutak porát az aranykalászkok és mezei virágok illatánál... Kacagógerle csak vasárnap és a kora reggeli órákban távozott a szobájából, a hétköznapokon csak azért, hogy kenyeret, tejet és egyéb élelmiszert vásároljon magának és madáréteit a két madarának, de azért mégis Párisban és Párisért élt és kétségbeesett volna, ha másutt kellett volna élnie, mint az ő Párisában.

Még néhány szót a kis varrólány személyéről. Kacagógerle alig mult tizennyolc éves, inkább kicsiny, mint közép nagyságu, de olyan bájosan formált alakkal, olyan finom és kerekded idomokkal, könnyed já-

rással, hogy nem is lástzott járni, hanem mintha csak tovalebent volna a járdán. Rudolf, ki eddig csak a lépcsőház homályában látta a fiatal lányt, az ajtón belépve, meglepetve állt meg, amidőn a két ablakon beszűrődő napfénytől megvilágított szobába belépve, káprázatos szépségében látta Kacagógerlét maga előtt. Pillanatig mozdulatlanul gyönyörködött az eléje tárult látványban. A fiatal leány a kandallón álló kis tükör előtt csokorba kötötte az álla alatt a sapkájának cseresznyeszínű szalagját. Nem vette észre Rudolfot, ki még mindig mozdulatlanul állott az ajtóban. Pici lábát egy székre tette, hogy cipőjének fűzőjét megszorítsa, miközben Rudolf indiszkrét szemei akadálytalanul gyönyörködhetek a hófehér harisnyában, feszülő, formás lábikráiban.

A kis varrólány most gondosabban végezte öltözködését, mint máskor szokta, hogy ezzel figyelmet tanúsítson új szomszédja iránt, amidőn őt a Temple-be kíséri. Az állítólagos kereskedősegéd nagyon meggyerte a kis, bájos varrónő tetszését; jóságot mutató s emellett büszke, férfias és vakmerő arcát nagyon rokonszenvesnek találta; és tetszett neki az a nagylelkűség is, amellyel az új szomszéd szobáját a szerencsétlen családnak átengedte. Mindenképpen szerencsének tartotta, hogy Cabrion és Germain, kereskedelmi utazók után ez a kereskedősegéd lett a szomszédja.

Rudolf felhasználta az ő észrevétlenül maradt bejövetelét arra, hogy pillantást vessen a lakásra, melyet a Pipelet asszony minden dicséreténél fölül szépnek, izlésesnek és tisztának talált. Derüesebb, bájosabb ott-hont el sem tudott képzelni. Gyönyörködve bámulta meg a hófehér ablakfüggönyöket, a tiszta, fényezett szekrényeket, a kis munkaasztalt, rajta a készülőfélben lévő fehérneművel és egy előtte álló kis taburet-székkal, aminőn a varrólányok szoktak ülni, amikor dolgoznak, a kalitkát is megnézte az édesen csiripelő két

csizzel, anelyekkel Kacagógerle, nevének megfelelően, vidám óráiban kacagva versenyzett a dalolásban.

Rudolf tekintete gépiesen az ajtóra tévedt; egy hatalmas tolózárt pillantott meg rajta — egy olyan zárat, aminő egy börtön ajtajának is díszére vált volna. Ez a zár gondolkodóba ejtette Rudolft. Kettős jelentősége, kettős használati célja lehetett ennek a zárnak.

Bezárkózni a szerelmes ellen...

Bezárkózni a szerelmessel...

Rudolf éppen e kérdés fölött elmélkedett, amidőn Kacagógerle észrevette őt és anélkül, hogy állásán változtatott volna, mondta neki:

— Nos, szomszédom, ön már itt van?

Most a kecses láb hirtelen eltűnt a szoknya fodrai alatt és Kacagógerle nevelve mondta:

— Ah, alattomos ur, itt van?

— Igen, itt vagyok... csendesen csodálkozom.

— És mit csodál... szomszéd?

— Ezt a kedves kis szobát... hiszen ön szomszédnőm, úgy lakik, mint egy királyné!

— Ej, ez az én egyetlen fényüzésem... nem megyek sehová... hát legalább lakásomban leljem örömemet...

— Alig tudok magamhoz térni... milyen szép függönyök... és ez a kis munkaasztal milyen bájos, ... önnek rengeteg pénzébe kerülhetett ez a berendezés!

— Ne mondjon ilyent!... Négy százhuszonöt frankom volt, amikor kijöttem a fogházból...

— Ön a fogházból!... ön?

— Igen, ennek van egy egész históriája! Ön, ugyebár azt gondolja, hogy nem azért voltam fogházban, mintha valami rosszat tettem volna?

— Kétségkívül, de mégis?

— A kolera után teljesen magamra maradtam a világon... ekkor körülbelül tíz éves voltam...

— De addig ki gondozta önt ?

— Ó, nagyon jó emberek!... de meghaltak a kolerában — e szónál Kacagógerle nagy, fekete szemű nedvesek lettek. — Ami kevesük marad, eladták adósságaik kielégítésére és én egyedül maradtam, anélkül, hogy valaki törődött volna velem ; nem tudtam, hogy mitévő legyek és odamentem egy rendőrhöz, ki szemben állt a házunkkal és így szóltam hozzá : „Katona bácsi, a szüleim meghaltak, nem tudok hova menni, mit csináljak ?“ Ekkor ért oda egy tiszt, ki elvezetett a rendőrségre, hol, mint csavargónőt fogházba csuktak ; tizenhat éves koromban szabadultam ki innen.

— De a szülői ?

— Nem tudom, hogy ki volt apám, hat éves voltam, amikor elvesztettem anyámat, ki visszavett a gyermekmenhelyről, hova elébb kénytelen volt beadni. A jó emberek, akiről' az imént beszéltem, s akik egy házban laktak velünk, nem lévén gyermekük, mint árvát vettek magukhoz.

— És mi volt az állásuk, foglalkozásuk ?

— Crétu apa — így hívtam őt — szobafestő volt, a felesége himzőnő.

— Békésen éltek legalább ?

— Hát, amint a jó házaséletben szoktak, amidőn házaséletet mondok, ez nem házasságot jelent, de ők férj és feleségnek nevezték magukat. Aztán hol fent, hol lent ; ma bőségben, ha munka volt, holnap szükségben, ha nem volt munka ; de ez nem akadályozta őket abban, hogy mindig vidámak legyenek. (Erre a visszaemlékezésre Kacagógerle arca ismét felderült.) Ehhez hasonló háztartás nem volt messze földön, mindig dal és vidámság. Aztán a lehetetlenségig jólelkűek voltak : ami az övék volt, az a másoké is volt, Crétu mama, egy kövér, harminc éves asszonyka és olyan

tiszta, mint a patyolat, olyan élénk, mint egy mokus, olyan vidám, mint egy pinyőke. A férje, egy bohókás ember, nagy orral, nagy szájjal, szünet nélkül a piktorok papirsapkájával a fején, egy olyan mulatságos alak, hogy nevetés nélkül nem lehetett ránézni! Ha a munkából hazaérkezett, dalolt, bohóskodott, tréfált, bukfencet hányt, szóval úgy viselkedett, mint egy pajkos gyerek; táncolt velem, a térdén lovagoltatott és úgy játszott velem, mintha velem egyidős pajtásom lett volna; és a felesége úgy elkényeztetett, hogy jobban már nem lehet. Mindkettő csak azt az egyet kívánta tőlem, hogy jókedvű legyek és én hála Istennek, teljesítettem ezt a kívánságukat, örökösen nevettem. Azért kereszteltek el Kacagógerlének és ez név megmaradt nekem. Ami a vidámságot illeti, ők adták nekem erre a példát; sosem láttam őket szomorúaknak. Ha nagy ritkán egymásnak valamit a szemére hánytak, akkor az asszony így szólt az urához: „Igazan Crétu, te megneveltetsz engem!”, vagy a férj mondta a feleségének: „Hallgass, fülemüle (nem tudom, miért hívta fülemülének), hiszen oldalfájást kapok a nevetéstől, olyan furákat mondasz!...” És én nevettem, amikor őket nevetni láttam... Így neveltek engem, így formálták a kedélyemet... azért lettem olyan, amilyen vagyok!

— Pompás dolog, szomszédnőm... Így hát sohasem volt köztük civódás?

— Soha, de soha!... Vasárnap, hétfőn, sőt néha kedden is elmentek szórakozni, mint ők mondták, lakziba és engem mindig magukkal vittek... Crétu papa jó munkás volt; amikor dolgozni akart, annyit keresett, amennyi neki tetszett; a felesége szintén. Mihelyt annyi pénzük volt, hogy jó vasárnapot és hétfőt csinálhattak maguknak és a többi napokon jól-rosszul megélhettünk, boldogok voltunk. Ha aztán koplalni kellett, akkor is meg voltunk elégedve... Emlékszem, hogy

amikor kenyérenél és víznél, nem volt egyébünk, Crétu pápa kivett a könyvtárából...

— Könyvtára volt Crétu papának?

— Ennek nevezett egy kis szekrényt, hol a dalgyűjteményét tartotta, ugyanis megvett minden új dalt és tudta mindegyiket. Hát amikor egyéb, mint kenyér, nem volt a házban, kivett a könyvtárából egy régi szakácskönyvet és így szólt hozzánk: „Nézzük csak, mit együnk ma ebédre? Ezt? Amazt?... És egész tömeg címét olvasott fel nekünk a legjobb ételekről; mind-egyikünk hozott magának egy tányért, Crétu pápa hozott egy üres lábast és a világ legtréfásabb, legmulatságosabb kifejezésével szinlelte, mintha a lábásba mindent belerakna, ami egy jó husvagdalék elkészítéséhez szükséges, majd úgy tett, mintha egyenként osztana az üres tányérainkra, mindehhez olyan arcot vágott, hogy az oldalunkat tartottuk a nevetéstől; aztán ismét elővette a könyvét és mialatt felolvasta például egy jó csirkepörkölt készítési módját és ezzel az étvágyunkat még inkább felesigázta, a száraz kenyeret együtt fogyasztottuk az ő felolvasásával és úgy kacagtunk, mint a bolondok.

— És ez a vidám háztartás nem csinált adóságot?

— Soha!... Amikor volt pénz, lakoztunk, amikor nem volt pénz, akkor kenyeret ettünk vízfestékekkel — mint Crétu egy foglalkozásából vett hasonlattal mondta.

— És a jövőre nem gondolt a pápa?

— De igen, a mi jövőnk a vasárnap és a hétfő volt: a nyarat künn töltöttük a népligetben, a telet egy kis családi kávéházban.

— Miután ez a jó pár ennyire szerette egymást s miután annyiszor lakozott, miért nem házasult meg?

— Egyik barátjuk egyszer, jelenlétémben, szintén ezt kérdezte tőlük...

— Nos ?

— Ezt felelték : „Ha gyermekeink volnának, akkor igen... de csak magunk miatt ? mi így is jól érezzük magunkat... Minek bennünket kényszeríteni arra, amit a saját jókedvünkből ugyis megteszünk ?... És ez költségbe is kerülne, nekünk pedig nincs felesleges pénzünk.“ — De nézze csak — szakította félbe magát Kacagógerle és egyet legyintett az ajkára — hogy fecsegek... Igazán, ha ezekre a jó emberekre gondolok, nem tudok róluk eleget beszélni... Kérem, szomszéd, legyen olyan kedves, hozza ide azt a vállkendőt és adja a vállamra, tűzze össze ezzel a nagy tüvel az állam alatt, aztán siessünk, mert a Templomben idő kell a válogatáshoz, hogy jó dolgokat vásároljunk a szegény Morelék számára.

Rudolf sietett eleget tenni Kacagógerle kívánságának, gondosan betakarta a leányka bájos vállait a kendővel.

— Most szomszédom tűzze ezzel a tüvel a két végét az állam alatt a ruhámhoz, de vigyázzon, hogy meg ne szurjon.

A herceg pontosan teljesítette ezt a kívánságot is és mosolyogva mondta :

— Kacagógerle kisasszony, nem szeretnék a komornája lenni... ez veszélyes dolog lenne...

— Reám nézve, mért könnyen megszurhatna — jegyezte meg vidáman Kacagógerle. — Most — tette hozzá a szobából kilépve és az ajtót bezárva — tegye el a kulcsomat, olyan nagy, hogy mindig vigyáznom kell, nehogy^o kilyukassza a zsebemet... valóságos pisztoly.

És kacagott, mint egy gerlice.

Rudolf magára vállalta a terhet, mely tényleg teher volt és azokhoz a kulcsokhoz hasonlított, amiket a középkorban a legyőzött városok bársonypárnáir

yujtottak át a győztes vezérnek. — Noha Rudolf az vek folyamán eléggé megváltozottak hitte magát, bban a tekintetben, hogy Polidori ne ismerje fel, mégis, amikor ennek az ajtaja előtt elhaladt, szükség-esnek tartotta, felső kabátja gallérját feltűrni.

— Szomszédom, ne feledje Pipelet urat figyel-neztetni, hogy amikor a holmikat hozzák, menjen fel az ön szobájába, — mondta Kacagógerle.

— Igaza van szomszédnőm, menjünk be egy pillanatra a portás páholyába.

Pipelet mester, nélkülözhetetlen sapkájával a fe-lén, komoly méltósággal ült bőrdarabokkal és folto-zásra szorult cipőkkel fedett munkaasztala előtt és éppen egy cipőtalpalással volt elfoglalva. Életpárja nem volt a páholyban.

— Nos, Pipelet bácsi, itt vagyunk. Hála Istennek, immár szegény Morelék túlvannak a bajon... Ó, azok-nak a kereskedelmi biztosoknak nincs szívük!

— Sem erkölcsük, kisasszony — tette hozzá Pi-pelet ur és haragosan hadonászott cipőbe bujtatott jobb kezével... igenis, nincs erkölcsük; a fickók a sötétség leple alatt illetlenül viselték magukat a fele-ségem iránt... Amikor a szegény, szégyenkező asz-szony kiáltásait hallottam, nem tudtam uralkodni ma-gamon és jókat csördítettem a fajtalan fickók dere-kára... de szinte megsejtettem, hogy valami kelle-metlenség ér, mert ma arról a hitvány Cabrionról álmodtam!

Kacagógerle mosolygott, Pipelet mester dohogó szavai pedig összevegyültek kalapácsütéseinek zajá-val, amint ez a szerszám sűrűn koppant le egy öreg cipő ujonnan szegezett sarkára.

— Nagyon jól tette, kedves Pipelet bácsi, hogy móresre tanította azokat a fickókat... és most egy szívességre kérem... mondta Rudolf.

— Az ember azért van a világon, hogy egymáson

segítsen — válaszolt Pipelet mester bölcs szemlélé-
déssel — különösen ha egy ilyen derék lakóról van
szó, mint az ur.

— Tudniillik arra kérem, hogy a holmikát, ami-
ket csakhamar hozni fognak, vegye át; a Moreléknek
hozzák.

— Legyen nyugodt, uram, vigyázni fogok.

— Aztán — folytatta Rudolf megilletődve — lel-
készt kellene hívni, hogy virrasszon a kis halott mel-
lett, meg aztán el kellene járni a temetés dolgában...
Itt a költség reá... ne takarékoskodjék, mester; a
Morelék jótevője, kinek megbizottja vagyok, azt akarja,
hogy mindent a legjobb módon végezzünk.

— Legyen nyugodt uram — felelte Pipelet mes-
ter — mihelyt a feleségem hazaérkezik, én az előljáró-
sághoz, a templomba és a vendéglőshöz sietek... A
templomba a halottért, a vendéglőbe az élőkért — tette
hozzá bölcsen és poétikusan a költői lelkületű foltozó
varga... úgy vegye az ur, mintha már meg is tettem
volna...

A bejárat folyosóján Rudolf és Kacagógerle talál-
koztak Pipelet Anasztázia asszonnyal, ki egy élelem-
mel telt hatalmas kosárral tért vissza a vásárcsar-
nokból.

— Ej, ezt már szeretem — kiáltott fel a portásné
asszony hangos kacagással — így kart-karba öltve, így
szép az élet... ez pezsgésbe hozza a vért, ez kell a fiatal-
ságnak; csinos lánynak, csinos legény, éljen a szere-
lem! — Ezt mondva, a kövér asszonyság vidáman
tünt el a sötét folyosó mélyében és még hallani lehe-
tett kedveskedő hangját: — Öregem, öregem, itt van
a kis feleséged, hozott neked jó falatokat...

Rudolf mosolyogva nyujtotta karját Kacagógerle-
nek és vele együtt távozott a Temple-utcai házból.

(Folytatása következik.)

A TEMPLE-BAZÁR.

Az éjszakai nagy havazásra jeges szél következett. Kacagógerle és Rudolf a különös Temple-bazár felé vették utjukat. A fiatal leány egész természetesen karonfogta Rudolfot, mintha hosszú évek óta lennének már jóbarátok.

— Furcsa ez a Pipeletné a megjegyzéseivel, mondja a lány Rudolfnak.

— Én igazán úgy találom, hogy igaza van.

— Miben?

— Azt mondta, *ugy is elmulik a flatalság, éljen a szerelem*. Így gondolkozom én is.

— Hogyan?

— Önnel szeretném eltölteni ifjuságom, hadd kiálthassam én is: *Éljen a szerelem*.

— Azt hiszem, maga nem nagyon finnyás.

— Mi van abban, szomszédok vagyunk.

— Ha nem volnánk szomszédok, nem mennék ki így magával.

— Tehét reményt nyujt, hogy szeretni fog.

— Már is szeretem!

— Igazán?

— Természetesen, maga jókedvű, jószívű, csinos, mindez elég ok arra, hogy szeressem.

— Milyen boldog vagyok!

— Miért ne mondanám meg őszintén, ha nem szeretném, azt is megmondanám. Nem csaltam meg soha senkit, nem vagyok kacér, ha valaki tetszik nekem, megmondom mindjárt.

Aztán másra terelte a beszédet. Egy kirakatra mutatott.

— Nézze ezt a két szép vázát és az órát! Már volt vagy három frank megtakarított pénzem, hat év alatt megvehettem volna!

— Megtakarít pénzt? És mennyit keres?

— Átlag harminc sous naponta.

— Hogy lehet ennyivel kijönni ?

— Maga nagy pazarlónak látszik, jó lesz, ha meghallgatja beosztásom. Egy font kenyér naponta négy sous, tej két sous, ez már hat, télen főzelék, nyáron saláta, gyümölcs négy sous, na ez már tiz. Három sous a vaj, olaj, ecet, tizenhárom, jó hideg víz két sous, hetenként két sous sárgarépa, kendermag a mada-ramnak, ez éppen huszonhét frank havonként, egy ga-rassal sem több.

— Hát hust sohasem eszik ?

— Arra bizony nemigen gondolhatok. De ahe-lyett gyakran eszem kedvenc ételemet, főtt krumplit tejjel eldörzsölve. Kitünő. Ha nagyon kedves lesz, egy-szer magának is adok belőle kóstolót.

— Ha szép kis kezei főzik, igazán jó lehet. De folytassuk tanulságos beosztását. Huszonhárom frank az ételmezés, tizenkettő a lakás, ez harmincöt frank havonként.

— Keresek negyvenöt, ötven frankot, marad te-hát tiz-tizenöt frank fára, világításra, mosásra, job-ban mondva szappanra, mert bizony magam mosok.

— Szóval még marad száz frankja.

— Igen és ebből takarítottam meg a három frankot.

— De hol marad az öltözködés ?

— Kalapjaimat én csinálom, ruhát, cipőt... — hát mire való a Temple ? Nagyszerű ruhát lehet ott venni, olcsón. A nagyuri hölgyek egyszer-kétszer vesz-nek fel egy ruhát és odaajándékozzák szobalányaik-nak, azok meg eladják a Templeben. Öt-hat frankért már nagyon csinos nyári ruhát lehet ott venni. Meg-igazítom magamnak és kész ! És nézze, cipőm, mintha rám szabták volna.

Kacagógerle igazán bájos, csinos lábára büszke lehetett.

— Gyönyörű láb, mondta Rudolf. Gyermekcipőt vesz bizonyára a Templeben.

— Ne hizelegjen, kedves szomszéd! De vallja be, hogy számítással egész jól lehet élni. De aztán be kell vallanom, hogy a négyszázötven frank, amit a börtönben kerestem, nagyon jól jött nekem. Ezzel rendezkedhettem be és volt időm kivárni, amíg otthon munkát kaptam.

— Igazán, senki sem nézne ki ebből a szép kis arcból ennyi józanságot.

— Hja, ha az ember egyedül áll, számítással kell élni.

— És a kis fészke milyen bájos.

— Ugy-e? De nem is tagadok meg semmit magamtól. Még madaraim is vannak.

— És hova lett a megtakarított pénze?

— Istenem, azok a szegény Morelék olyan nyomorban voltak, kölcsön adtam nekik. Csak azért mondtam, hogy kölcsön, hogy meg ne szégyenitsem őket. De arra nem számítok, hogy megadják.

— De most már összeszedték magukat, megadhatják.

— Bizony jó is volna, ez lenne egy töltött garnitúrához az alap.

— És a jövőre is gondolni kell. Hátha megbetegszik.

Erre felnevetett Kacagógerle. Nem, erre nem gondolt.

Egy ember ment arra, ölében kutyával.

— Hát ez szegény fáradt? Nevetett oda Kacagógerle. Az ember morogva ment tovább.

— Bolondos kis lány, mondta Rudolf.

— Maga az oka, minek beszél olyan bolondokat?

— Hogy beteg lehet?

— Persze! Tizennyolc éves vagyok, józanul élek,

egészségesnek érzem magam, mint a makk! Mi bajom lehetne, mit gondol?

Rudolf már megbánta, hogy megingatta ezt a nagy önbizalmat. Másra terelte a beszélgetést.

— Nincs semmi különös vágya?

— Nincs! Az az, egy szép garnitúra butor.

— És ezenkívül?

— Semmi! Éppen ma óta... mert tegnap még vágyódtam egy szomszéd után, aki kellemes legyen, kedves és jó hozzám, én meg visszafizetném a kedves-ségét.

— Nagyszerű. Maga tartsa rendben a fehérneműm, én felkefelem a szobáját, nem is beszélve arról, hogy fel fog költeni korán, minden reggel egy erős kopogással a falon.

— Ez minden?

— Még mi legyen?

— Óh, hát a vasárnapok. Együtt sétálunk.

— Persze, nyáron kirándulunk vidékre.

— Óh, utálok a vidéket. Csak Párist szeretem. Régebben kirándultam néha egy ismerőssel, akivel a börtönben barátkoztam össze, Énekesnőnek hívták.

— És mi lett vele?

— Nem tudom. Elköltötte a börtönben keresett pénzét és még csak jól sem mulatott mellette. Mikor munkát kaptam, nem mozdultam ki hazulról. Megadtam a címem, de sohasem keresett fel. — Csak Párist szeretem! Elmehetünk néha cirkuszba, vagy kávéházba. Meglátja, milyen csinos leszek, nem fog szégyent vallani velem. De a nők is megnézik majd magát. Milyen csinos fiú, mondják majd. És én olyan büszke leszek!

Rudolf élvezettel hallgatta a fiatal leány fecsegését. Nem volt egészen tisztában erkölcsseivel.

— Nagyon örülök én is ezeknek a vasárnapok-

nak, mondta, legyen nyugodt, kitűnően fogunk mulatni.

— De pazarló uram, én tartom az erszényt! Nem dobáljuk a pénzt! Táncol?

— Nagyon jól!

— Jaj be jó! Cabrion mindig a lábamra lépett és tréfából gyutacsót dobott a földre, úgy, hogy kitiltottak minket a Chartreuseból.

— Legyen nyugodt, én jól fogok viselkedni. De mit csinálunk télen?

— Télen az ember kevésbé éhes. Egész jól meg lehet ebédelni negyven sousból, marad három frank a cirkuszra. Sokkal jobban jár, ha velem van. Egyedül többet költené biliárdra azokkal a dohányszagu férfiakkal. Nem jobb, ha jókedvű, nevetős barátnőjével rándul ki?

— Százszor jobb! És mit fognak szólni barátaim, ha karonfogva látnak minket?

— Azt fogják mondani: „Szerencsés ember ez a Rudolf“.

— Azt fogják hinni, hogy boldog vagyok.

— Annál jobb.

— De ha nem lennék olyan boldog, mint amilyennek látszom?

— Mit bánja a látszatot?

— És a maga hirneve?

Kacagógerle felnevetett.

— A magamfajta grizettek hirneve! Hisz valaki az ilyen üstökösökben? Ha volna apám, anyám, testvérem, vigyáznék az ő kedvükért, hogy tisztességesnek tartsanak. De így! Füttyülök a világra!

— De én nagyon szerencsétlen leszek.

— Miért?

— Mert boldognak fognak tartani, és szeretni fogom magát, körülbelül úgy, ahogy maga ebédelte Cretü

papánál, száraz kenyeret majszolva olvasmánya mellett.

— Ne féljen attól. Olyan kedves leszek magához, olyan meleg. Azt fogja mondani, a legjobb barátommal töltöm a vasárnapokat. Látja Germain, az utolsó szomszédom minden estéjét velem töltötte. Walter Scottot olvasott fel. Ha vasárnap csuf idő volt, vásárolt valamit, én megfőztem és együtt ebédeltünk. Nem vagyok én nehézkes, könnyen ki lehet jönni velem. Nem is tudja Rudolf, milyen ternót csinált azzal, hogy én vagyok a szomszédja.

— Igaz, szerencsém volt mindig. De hol van most Germain?

— Azt hiszem, Párisban.

— Sohasem látja?

— Mióta elköltözött innen, nem látogatott meg.

— Hol lakik, mit csinál?

— Miért kérdezi?

— Mert féltékeny vagyok rá!

— Ugyan! És Kacagógerle felnevetett. Igazán nincs mire!

— De komolyan szeretnék találkozni Germainnel, esküszöm, hogy csak az ő érdekében.

— Sajnálom, de nem mondhatom meg a címét, megfogadtatta velem, hogy senkinek sem árulom el.

— De...

— Ne is beszéljen róla! Megígértette velem és meg is tartom az ígéretem, akármennyit kinez.

— Akkor ne is beszéljünk róla. Olyan jól őrzi a más titkait, hát még a magáét.

— Nekem nincs titkom!

— Nincs szivitka? Nem szeretett soha? Rudolf élesen figyelte Kacagógerlét.

— Sohasem szerettem? Hát Girandea, hát Cabrion, hát Germain?

— Nem szerette azokat jobban, mint engem, vagy másképpen ?

— Igazán nem. Sőt talán kevésbé ! Sok idő telt bele, amig megszoktam Girandeaum kancsal szeméit, Cabrion vörös szakállát és különös modorát, Germain szomorúságát. De maga mindjárt megtetszett.

— Engedjen meg egy bizalmas, baráti kérdést. — Mondja, sohasem volt magának kedvese ?

— Istenem, honnan lett volna időm rá.

— Ideje ?

— Persze. Mert féltékeny lennék, mint egy tigris, mindig kinoznám magam. Nem tudnék dolgozni, sírnék, kétségbeesném . . . Szép kis időtöltés !

— De hiszen nem mind hűtlenek és rikatják meg barátnőjüket.

— Ha túlkedves volna, még rosszabb volna. Egy percig sem tudnék nélküle élni. Ha elmenne irodába, dolga után, ezer rémkép kinozna, azt képzelném, más szeretőt, más után jár, elhagy ! Mit tudom én ! Óh jobban szeretem a szabadságom. Azért nem fogadok el házonkívüli munkát sem.

— És arra sohasem gondolt, hogy férjhez menjen ?

— Ilyen szegény lány ! Látja, mire vezetett Moreléknél is ! Egyedül csak megélek valahogy.

— Nincsenek álmaj, ábrándjaj ?

— Dehogyan nincsenek. A szép garnitúra, mást mit kívánjak ?

— De ha valami rokona egy kis pénzt hagyott volna magára ?

— Talán jó volna, talán rossz !

— Mert így boldog vagyok, ahogy vagyok ! Mit tudom én, hova vezetne a nagy gazdagság. De nézze, itt vagyunk a Templennél. Vallja be, hogy szép látvány.

Rudolf ugyan nem volt annyira elragadtatva,

mint a Kacagógerle, de mégis meglepte a különös kép. Mint valami nagy város a maga kerületeivel, utcáival, olyan volt ez az óriás bazár. A Temple-utca középtáján, a nagy tér sarkán levő kúttól nem messze állott a hatalmas, négyszögű palával fedett épület. Árkádok veszik körül.

Hosszu ut metszi pontosan ketté, ezek a félrészek újra részekre vannak osztva. Az elképzelhető mindenféle áru van egy-egy ilyen részben felhalmozva. Vastörmeléktől kis szövetryongyokig, mindent lehet itt vásárolni. A legkülönbözőbb koru árusok árulnak cipőmaradványtól ruhafoszlányokig elképzelhetetlen színű, alaku öltözékdarabokat, függönyrészleteket, kalaproncsokat. Üveget, poharat, kabátot, butort, ágyneműt. Egyszóval a ház és öltözék felszerelésének minden szükségletét össze lehetett volna itt vásárolni néhány perc alatt. És minden a legnagyobb tisztasággal volt egymásra halmozva.

Rudolf elcsodálkozott, milyen jókedvűen kínálták a kereskedők áruikat.

— Jöjjön be uram, nézze meg paplanyaimat, mint az uj! kibontok egy sarkot, a báránybunda sem melegebb, puhább.

— Asszonyom, gyönyörű vászنام van, jobb, mint az uj, mert nem kemény már.

— Kedves kis, fiatal párocska, vegyék meg ezt a paplanyt. Puha, meleg, könnyű. Nem használták ezt huszszor sem.

— Ez az asszony eltalálta, mit mondjon, házasoknak nézett. Menjünk be hozzá. Ott fogunk vásárolni.

Bementek Bouvard asszony rekeszébe. És a szomszédai nem irigykedtek. Családja van, gyermekei, keressen ő is.

— Nézze, szép kicsi asszonyka, itt mindent ve-

het, amit parancsol. Kél szép úgy, egészen új még és ha íróasztalt is óhajt, azzal is szolgálhatok. Olyan szerencsétlen emberektől vettem ezt a butort, úgy látszik, ehhez az íróasztalhoz ragaszkodtak legjobban. Családi darab lehetett.

Rudolf figyelmesen vizsgálta az íróasztalt, míg Kacagógerle különböző holmira alkudozott. Régi, rózsafa-szekreter volt, majdnem teljes háromszög-alaku, egy kinyitható széles ajtó képezte az íróasztal-részt. Ennek a deszkának a közepén M. R. betűket vett észre Rudolf, grófi koronával. Most még jobban érdekelte az ócska butor. Megnézte az összes fiókokat, kihuzogatta őket, amig véletlenül egy kis kiálló papirdarabot vett észre az egyik fiók mögött. Kiváncsian nézegette felfedezését. Sok kihuzással, átírással összefirkált levélfogalmazványt tartott kezében. Elolvasta.

„Uram!

Legyen meggyőződve róla, hogy csak a legnagyobb szerencsétlenség készítet e levél írására. Nem álgögből mondom ezt, hanem mert semmi jogcímet sem látok kérésem indokolására. Szerencsétlen leányom és én a legnagyobb nyomorban élünk. Néhány szót csak szerencsétlenségünk okáról. Férjem halála után háromszáz frank maradt ránk, Ferrand jegyzőnél letettem. Angersben kaptam ennek az összegnek a kamatait, oda vonultam vissza, bátyám közvetítése által. Ismeri uram azt a rettenetes szerencsétlenséget, amely kioltotta bátyám életét, tönkretéve szerencsétlen vállalkozásokkal, öngyilkos lett körülbelül nyolc hónapja. Néhány kétségbeesett sort írt, mikor elolvasom őket, már nem lesz az élők sorában. Azt írta, hogy semmi összefüggésben nincs az ő dolga a Ferrandnál letett pénzzel; de Ferrand sohasem adott nyugtát, olyan

becsületes, vallásos ember, hogy ez nem is szükséges, menjek csak el hozzá, majd elszámol velem. Mihelyt másra is gondolhattam, mint a szomorú gyászomra, feljöttem Párisba, ahol senkit sem ismertem, csak önt, férjem barátját. Mondtam már, hogy a Ferrandnál letett pénz volt minden vagyonom és bátyám minden hat hónapban elküldte nekem a kamatokat. Több mint egy év telt el az utolsó fizetés óta. Elmentem Ferrandhoz, hogy pénzt kérjek tőle. Alighogy megneveztem magam, Ferrand nem tisztelve gyászomat, a lehető leggorombább kifejezésekkel vádolta bátyámat, azt mondta, hogy kétezzer frankot adott kölcsön neki, amit halálával elvesztett. Nem csak hogy bűn az öngyilkossága Isten előtt, de berántotta vele Ferrandot is. Ez a beszéd felháborított. Ismertem bátyám becsületességét, igaz, hogy elvesztette vagyonát merész vállalkozásokban, de tiszta névvel halt meg, nem hagyott semmi adósságot maga után, csak a jegyzőét. Azt feleltem rögtön Ferrandnak, hogy én hatalmaztam fel a kétezzer frank felvételére... Erre rémülten nézett rám. A háromezrezer frankból mondtam. Miféle háromezrezer frankból? kérdezte. Amit bátyám tett le önnél másfél év előtt és amelynek kamatait mostanig küldte nekem, bátyám közvetítésével. Nem tudok semmiről, mondta hidegen. Lehet, hogy bátyja, ahelyett, hogy nálam tette volna le a pénzt, ezt is elspekulálta. Nem irhatom le megdöbbenésem. — De hát mi lett ezzel az összeggel? — kiáltottam. Lányomnak és nekem nincs más alapunk a megélhetésre. A legnagyobb nyomorba süllyedünk. Mi lesz velünk? — Erre nem tudok felelni, felelt a jegyző ridegen. Bizonyára elspekulálta bátyja a pénzt, ahelyett, hogy hozzám tette volna le. — Uram, ez lehetetlen! Bátyám a megtestesült becsületesség. Nemhogy kifosztott volna minket, in-

kább mindenét ránk áldozta. Sohasem akart megházasodni, hogy vagyonat lányom örökölje. — Merné ön azt állítani, asszonyom, hogy letagadom a hozzám letétbe tett összeget, kérdezte a jegyző olyan felháborodással, hogy nem merem mást válaszolni, minthogy ismert jó hirneve mellett világért sem merném ezt állítani. De bátyámba is bizom feltétlenül. Milyen címen követeli ön tőlem ezt a pénzt...

— Másfél év előtt azt írta bátyám, aki olyan szives volt, hogy elvállalta vagyonom kezelését, „Nagyszöűen helyeztem el pénzed hat percentre, küldj felhatalmazást, hogy eladjam papirjaidat, leteszek háromszázezer frankot Ferrand jegyzőnél“. Elküldtem a felhatalmazást, néhány nap múlva jelezte bátyám, hogy az elhelyezés megtörtént és hat hónap múlva elküldte az esedékes kamatot. — És van-e erre vonatkozólag legalább néhány levele? — Nincs uram. Nem tettem el ezeket az üzleti leveleket. — Szerencsétlenségre semmit sem tehetek, felelte a jegyző. Ha becsületességem nem állana minden gyanun felül, azt mondanám, nyitva áll a törvényszék, ön előtt, pereljen be, a bíróság itélni fog egy becsületes, harminc év óta ismert és tisztelt ember és egy olyan ember nyilatkozata között, aki csak az öngyilkosságban talált menedéket. Pereljen be, asszonyom és bátyjának emléke be lesz mocskolva. De azt hiszem, hogy ön inkább arra határozza el magát, hogy beletörődjön egy nagy szerencsétlenségbe, amelyről nem tehetek. — De uram, én anya vagyok! Nincs már semmi más megélhetésünk, mint szerény berendezésünk, ha azt eladtuk, nyomor vár ránk, a legrémesebb nyomor. — Asszonyom, önt megcsalták, nagy szerencsétlenség, de nem tehetek róla. Mit volt, mit teunem? Nem volt semmi bizonyítékom, meg voltam ugyan győződve bátyám becsületességéről, nem tudtam kihez for-

duljak tanácsért (őn akkor uton volt), tudtam, hogy a per pénzbe kerül és meg akartam tartani azt a kicsit, amim volt, nem mertem perelni. Akkor...

Eddig a levél. A papir alján a következő emlékeztetés. Irni Lucenay hercegnőnek és Saint Rémynek:

Rudolf elgondolkozott a levéltöredék olvasása után. Meg volt győződve arról, hogy Ferrand becsapta ezt a szerencsétlen nőt is.

— Nos, kedves férjem, mondta vidáman Kacagógerle, mit olvas?

— Kis feleségem, ne legyen olyan kíváncsi. Befejezte már a vásárlásait?

— Be bizony. Már csak fizetni kell.

— Kis feleségem, van egy eszmém. Nem válogatna valami ruhát Morelnének és gyermekeinek, miatt én fizetek.

— Nagyon jó! Mindig eltalálja, amit tenni kell, kedves férjem. Várjon itt rám. Bouvard asszony, magára bízom a férjem, ne kacérkodjék vele.

És nevetve távozott el.

— Jó kis feleséget választott, kitűnően ért a vásárláshoz, — mondta a Bouvardné. És milyen helyes kis asszony.

— Ugy-e csinos? Boldog férj vagyok, ugy-e?

— Mint amilyen boldog asszony a felesége.

— De mondja, mivel tartozom?

— Kis felesége nem akart adni háromszázharminc frankot az egészért. Nem volt szívem alkudni, mikor vásároltam, olyan szerencsétlen emberektől vettem. Bizony nem is nyerek többet tizenöt franknál az egészen.

— Nem ott vette ezeket is, ahol az íróasztalt?

— De, ugyanott. Az embernek meghasad a szive, ha csak rá gondolk. Szép asszony jött ide hozzám, de olyan sovány, sápadt, hogy száncalom ránézni. Mély

gyászban volt, rendes, de kopott, januárban szalmakalapot viselt. Látszott rajta a polgári nyomor. Mert tudom, hogy nagyon uriasszony lehetett. Pirulva kérdezte, akarok-e venni két ágyat felszereléssel és egy szekretért. Mondtam, hogy veszek, de látni akarom a butort. Akkor kért, mennék vele a körut másik oldalára. Itt hagyom a boltot a hugomra és elmegyek a hölgygel egy kislakásu házba, felmegyünk a negyedik emeletre, ahogy kopog az ajtón egy tizennégy éves kis lány nyit ajtót, ő is gyászban volt és igen sápadt, de szép, mint a nap, egészen el voltam tőle ragadtatva. A hölgy leánya volt.

— És a lakásuk ?

— Két tiszta kis szoba, de majdnem kopasz és jéghideg. Régóta nem lehetett tüz ottan. Minden butorzat két ágy, íróasztal és néhány málya. Megvettem mindent tőlük, még a kis íróasztalt is, pedig arra nem is számítottam.

— Megveszem öntől, Bouvard asszony.

— Bizony az jó lesz, sokáig maradna különben a nyakamon. Cnak azért vettem meg, hogy segítsek rajtuk. Abból is látszik, hogy uriemberék, hogy mikor megmondtam az árat, rögtön rámondta, jó. Önnel megyek, mondta, mert ide már nem jöhetünk vissza. A leánya sirva ült a ládán : „Klára, vedd a csomagot, bátorság, leányom“ mondta és elindultunk. A házmesternek meghagyta, hogyha eljövök a butorokért, fizessenek ki és ide visszajöjünk. Én átadtam háromszáz-tizenöt frankot és többet nem láttam őket.

— Lakcímüket ?

— Nem tudom.

— Talán a régi lakásukon ismerik ?

— Ott sem. Érdeklődtem, de a házmester nem tudta.

Rudolf minden reménye abban a pár sorban volt:

Irni Lucenay hercegnőnek és Saint Rémynek. Ezek Harvillené emberei.

— Itt a pénz, asszonyom. Hol találunk egy kis kocsit?

— Ha nincs nagyon messze, jó lesz egy kézikocsi is.

— Temple-utca 17.

— Jól ismerem ezt a házat.

— Járt már ott?

— Sokszor. Egy fiatal embernek a butorát vettem meg utoljára.

— Germainnek hívták?

— Éppen úgy.

— Én is ismerem. Sajnálatomra nem tudom az új lakáscímét.

— Ezen könnyen segíthetünk.

— Ismeri az új lakását?

— Nem, de tudom, hol dolgozik.

— Kinél.

— Ferrand jegyzőnél, annál a szent embernél.

— Honnan tudja?

— A fiatalember azt ajánlotta, vegyem meg butorát egyben. Megvettem, mert nem akartam kellemetlenkedni. Kifizetem és úgy látszik, meg volt elégedve, mert két hét múlva eljött megint hozzám ágyat venni. Becsomagolok mindent, de mikor fizetésre került a sör észre veszi, hogy nincs pénze. Otthon felejtette az erszényét. „Csomagoljanak csak be mindent, mondtam, majd bejövök a pénzért.“ „De soha sem vagyok otthon. Jöjjön holnap Ferrand jegyzőhöz a Sentier-utcába, ott dolgozom, ott ki is fizetem.“ Másnap elmentem és kifizetett. Csak azt találom különösnek, hogy eladta a butorát és két hét múlva másikat vett.

Germain bizonyára el akart tünni nyomorult üldözői elől, gondolta Rudolf. A herceg remegett az izgalomtól, hogy Georgesné végre megtalálja régen kere-

sett flát. Közben visszajött Kacagógerle, ragyogón, nevetve.

— Ugy berendezkedünk, mint a hercegek, — mondta — semmi sem fog hlányzani. De most aztán mozogjon a tñm, hogy kipótoljam azt a délelöttöt.

Rudolf fizetett és elmentek.

Mikor hazaértek majdnem feldöntötte őket Pipeletné, aki ijedten, zavartan futkosott.

— Istenem, — mondta Kacagógerle — mi baja, Pipelet asszony? Hova fut így?

— Ön az, Kacagógerle, az Isten küldi. Segítsen megmenteni az Alfréd életét. Elájult szegény öreg. Hozzon két sousért abszintot. Tegye meg nekem. Ettől jobban lesz. És én visszamehetek Alfréd mellé.

Kacagógerle kihuzta karját a Rudolféból és elfutott abszintért.

— Mi történt, Pipeletné? — kérdezte Rudolf.

— Nem udom én, drága uram! Néhány utam volt és mikor hazajöttem mit látok, szegény öregemet a földön. Nézze meg, Rudolf ur.

Szomorú látvány. Alfréd az ágy előtt ült a földön, nagy Castor kalapja majdnem az állaig behuzva, az ágyhoz támaszkodott. Éppen kezdett magához térni. Próbálta levenni sisakját.

— Már mozdul. Jó jel! Mi bajod, Alfréd? — kiáltotta a jó asszony férje fülebe. — Én vagyok itt, Stazi. Hoznak abszintot. Mindjárt jobban leszel.

Alfréd mélyet lélegzett és csak annyit mondott: Cabrion!!!

Reszkető kezei mintha valami rémlátomást akartak volna elhárítani.

— Cabrion, az a nyomorult festő! — kiáltott Pipeletné. — Alfréd róla álmodott egész éjjel. Már az éjszakáit is megzavarja! Mintha Alfréd lenne a gonosztevő és Cabrion a lelkiismerete.

Rudolf csendesen mosolygott. Ugy látszik Kacagógerle régi szomszédja megint elkövetett valamit.

— Cabrion — ismételte Alfréd és hátratulva kalapját révedező szemekkel nézett körül.

Kacagógerle belépett most egy üveg abszinttal.

— Köszönöm, kisasszonykám. Milyen jószivü. Nézd, öregem, hajtsd azt le, magadhoz térsz.

Valóban, amint lenyelt egy pár kortyot erőhöz kapott és lábra állt Alfréd. Még egész rémülten kérdezte:

— Látták?

— Kit?

— Elment?

— De hát ki?

— Cabrion.

— Ide merészkedett?

Pipelet némán, mint valami kisértet, kétszer igenlőleg fejet hajtott.

— Az a szörnyeteg Alfréd után vetette magát! Oh ha itt lettem volna — a seprüvel fenyegetőzött Pipeletné — lenyelettem volna vele. Beszéld csak el szerencsétlenséged.

— Feleségem elment, hogy néhány utat megtakarítson nekem, — kezdte Pipelet meghatott hangon. — Egész éjjel rossz álmaim voltak. Mintha felülről küldték volna ezt a jelt. Cabrionról álmodtam. És el kellett viselnem Cabriont. Csendesen ültem az asztal mellett, gondolkozva, mikor lármát hallok. Szívem összeszorult. Rossz előérzetem volt. Felemelem a fejem és az üvegen át látom... látom...

— Cabriont, — kiáltja Anasztázia.

— Cabriont, — feleli Pipelet tompán. — Rettentetes arcát odanyomta az üveghez és úgy nézett rám, mint egy tigris. Éppen, mint álmomban. Mintha odanöttem volna a széken, mozdulni sem tudtam... akkor fordul a kulcs a zárban és belép Cabrion.

— Bejött! Hallatlan arcátlanság.

— Bejött csendesen, megállott egy percig, aztán megint közeledett, megállott, közeledett, mint valami kísértet. Közbe egyre nézett szuró szemeivel.

— Még ahogy mondd is borzongok, — sápitozott Anasztázia.

— Meg sem tudtam mozdulni. Cabrion mind közelebb jött, már egészen mellettem volt, nem bírtam ki tekintetét, behunytam a szemem, akkor éreztem, hogy a fejemhez mert nyulni és leveszi a kalapom. Szédülés fogott el. Füleml zugott, mozdulni sem tudtam. Ekkor megfogta jéghideg kezeivel a fejem és megcsókolta hideg verejtékes homlokom... a gazember.

Anasztázia égnek emelte szemeit.

— Hallatlan merészség! Legnagyobb ellenségem jön és megcsókol. De ez nem elég. Fogja a kalapom és benyomja nyakig a fejembe. Ez teljesen feldulta lelkemet. Minden forgott velem, elájultam.

Mintha kimerítette volna minden erejét az elbeszélés, megint visszaesett a szegény ember székére, mint a megtestesült néma kétségbeesés. Kacagógerle kifutott, nem tudta visszafóitani nevetését. Rudolf is alig állotta meg kacagás nélkül.

Hirtelen nagy tömeg lépéseinek zaja hallatszott be az utcáról. Kavarodás, mozgás keletkezett a ház előtt és puskák zörgése verte fel a folyosó csendjét.

A LETARTÓZTATÁS.

— Istenem, Rudolf, — kiáltott Kacagógerle, sápadtan, remegve — rendőrbiztos van itt és őrség.

— Az isteni igazság örökös fölötem, — mondta Pipelet hálatelt szívvél — Cabriont akarják elfogni. Sajnos... későn.

Egy rendőrbiztos a nemzetiszínű övvel lépett be. Arca komoly és szigorú volt.

— Biztos ur, már késő, a bűnös elmenekült —
mondta Pipelet szomoruan.

— Kiről beszél?

— Cabrionról, uram. Ha sietnek, még utólérhetik.

— Nem tudom én, ki az a Cabrion. Morel Jeromos, drágakőmunkás itt lakik?

— Itt, biztos uram, — mondta Pipeletné.

— Vezessen a lakásába.

— Morel, de hiszen az az Isten báránycájája, az nem képes...

— Itt lakik Morel Jeromos, vagy nem?

— Itt lakik családjával egy padlásszobában.

— Vezessen oda. A két rendőr várjon lenn, — fordult most az őrcsapathoz — el ne mozduljanak. János hozzon kocsit. Most menjünk.

— Ha megengedi, biztos ur, én megyek a férjem helyett. Szegényt még mindig nyomja Cabrion.

— Mindegy, csak menjünk.

Megindultak, elől a biztos és Pipeletné, utána Rudolf és Kacagógerle. A biztos megállott.

— Kik maguk és mit akarnak? — kérdezte.

— Két lakó a negyedikről — mondta Pipeletné.

— Oh bocsánat, nem tudtam, hogy lakók.

Rudolf bátorságot merített a biztos udvarias modorából és azt mondta:

— Nagyon szerencsétlen családot fog ott találni, biztos ur. Nem tudom, milyen újabb csapás vár rájuk, de az éjjel nagy szerencsétlenség érte szegényeket. Egyik lánya meghalt az éhségtől és hidegtől agyongyötörve.

— Igazán?

— Így van, uram, — erősítette meg Pipeletné. — Ha ez az ur nincs itt, az egész Morel-család éhen halt volna.

A biztos érdeklődve nézett Rudolfra.

— Sajnálom, uram, hogy ilyen kellemetlen küldetést kell ön előtt végrehajtanom — mondta.

— Miről van szó?

— Morel Lujzát kell letartóztatnom.

— Istenem, mivel vádolják?

— Gyermekgyilkosság kísérletével.

— Oh szegény apja!

— Elképzelem, milyen rettenetes lehet ezek után a szegény apára ez az újabb csapás.

— De csak kísérlet. A vád nem biztos.

— Nem mondhatok többet. Nagyon tekintélyes férfit vezetett nyomra az igazságszolgáltatást, a Morel Lujza gazdája.

— Ferrand a jegyző?

— Ó uram!

— Ferrand nyomorult, gazember!

— Ugy látom, hogy ön nem ismeri azt, akiről szó van. Mindenki ismeri Ferrand becsületességét.

— Mondom, hogy a jegyző gazember! Be akarta záratni Morelt, mert leánya visszautasította alávaló ajánlatait. Ha ilyen ember vádolja Lujzát, kevés hitelt lehet adni szavainak.

— Nem az én feladatomban bírálni Ferrand vádját, az igazságszolgáltatás utban van, döntsön a törvényszék. Nekem parancsom van, hogy Morel Lujzát elfogjam és teljesíteni fogom parancsom.

— Igaza van uram. Csak egy szót még! A gyermek holtteste a szobában van még, én felajánlottam szobámat a családnak. Valószínűleg ott fogja megtalálni apát és leányát. Kérem, legyen könyörületes. Ne tartóztassa le durván Lujzát, mert megölné vele a szerencsétlen apát.

— Mindig kiméletes voltam, amennyire lehetett, most is az leszek.

— Egy kérésem volna. Ez a fiatal lány, aki velünk tart, szomszédomban. Bizonyára átengedi szobáját, hogy

oda hívja át Lujzát és ha kell Morelét, hogy a lánya elbucsuzzon tőle. Egy szegény beteg asszonyt megkímél így a tragikus jelenettől.

— Ha lehet, szívesen.

Halkan beszélgetett a két férfi, mialatt a nők távolabb maradtak. Rudolf most hozzájuk lépett.

— Kedves szomszédnőm, szükségem van a szobájára néhány percig.

— Szívesen, de megint valami nagy baj szakad Morelékra? És én már azt hittem, hogy hála önnek, túl vannak a bajokon. Visszamegyek a Templebe, — mondta Kacagógerle és elszaladt.

— Biztos ur, — szólalt meg Pipeletné — mint-hogy a Lakókirály vezeti önt, visszamehetek-e férjemhez. Még mindig izgatja az a Cabrion, nyugtalan vagyok miatta.

— Menjen, menjen.

A két férfi megérkezett a negyedik emeleti lakáshoz, ahol Morel és leánya jelenleg tartózkodtak.

Hirtelen kinyílt az ajtó.

Lujza sápadtan, kétségbeesetten jött ki.

— Isten veled apám, mindjárt visszajövök. El kell mennem.

— Lujza fiam, hallgass rám, — mondta Morel leánya után menve.

Mikor meglátták Rudolfot és a biztost, mindketten mozdulatlanok maradtak.

— Oh ön a mi megmentőnk, beszéljen Lujzával, mindenáron el akar menni. Ugy-e nem kell, hogy visszamenjen gazdájához?

Rudolf szíve majd meghasadt. Nem talált szavakat.

— Kegyed Morel Lujza? — kérdezte a biztos.

— Én vagyok.

Rudolf kinyitotta a Kacagógerle szobáját.

— És ön az apja?

— Igenis, uram...

— Jöjjön ide be leányával.

Lujza és apja zavartan, ijedten követték a biztost. Az ajtót becsukták.

— Tudom, hogy ön szerencsétlen, de becsületes, sajnálattal hozom tudomására, hogy letartóztatom leányát a törvény nevében.

— Mindent felfedeztek — kiáltotta Lujza kétségbeesetten borulva apja nyakára.

— Mit beszélsz, megbolondultál? Miért fognak el? Ki tartóztat le?

— Én, a törvény nevében.

— Oh jaj! én szerencsétlen!...

— Az nem lehet! Miért tartóztatnak le? Az nem én leányom... más Lujza lesz! Az lehetetlen!

— Sajnos, nincs semmi tévedés. Morel Lujzáról van szó. Bucsuzzon el apjától.

— Nem engedem elvinni a leányomat! — kiáltotta a szerencsétlen apa fenyegetve, úgy, hogy Rudolf kénytelen volt lefogni.

— Legyen nyugodt, ki fog derülni ártatlansága — mondta lecsendesítőleg.

— De hát mivel vádolják? Nem tett ő semmit. Vagy a reggeli pénz? Lujza?

Lujza megértette.

— Én nem loptam — mondta felháborodva.

— Tudtam, tudtam! Látja, biztos ur! Az én leányom nem hazudik! Nem kell neki az az arany. Viszsa fogja adni annak, aki kölcsönadta, ugy-e, Lujza?

— Nem lopással vádolják a lányát.

— Szent Isten, de hát mivel? Én, az apja csak kell hogy tudjam, miről van szó. Biztos ur, mondja meg!

A biztos néhány pillanatnyi habozás után siri hangon mondta:

— Lányát gyermekgyilkossággal vádolják.

— Nem értem... nem... értem.

— Leánya megölte gyermekét, ez a vád, de még nincs bebizonyítva.

— Azt nem, uram... azt nem! Esküszöm, hogy halott volt. Nem lélegzett. Hideg volt és merev.

— A gyermeked, nyomorult!

— Bocsáss meg, apám!

Néhány pillanatnyi halálos csend után:

— Biztos ur, vigye el ezt a lányt, nem az én lányom.

A biztos ki akart menni. Lujza a lábai elé vetette magát.

— Apám, hallgasson meg... hallgasson meg!

— Vigye el; biztos ur, átadom, — mondta Morel és minden erejével igyekezett megszabadulni Lujza öleléséből.

— Hallgassa meg, — mondta Rudolf — ne legyen könyörtelen.

— Istenem, Istenem! megbecstelenítették... a lányom... Rettenetes... rettenetes.

— És ha azért áldozta fel magát, hogy önt megmentse?

Ezek a szavak villámként sujtottak Morelre. Ránézett kétségbeesett lányára, aztán dühtől remegve kérdezte:

— A jegyző?

Szavak tolultak Lujza ajkára, beszélni akart, de aztán lehajtotta fejét és hallgatott.

— De hiszen be akart záratni ma reggel, — mondta Morel — akkor nem ő, még csak az a mentés sincs bünére, nem miattam történt. Oh megtudnám átkozni!

— Nem, ne átkozzon meg, apám! — elmondom az igazat... apám, egyedül önnek, meglátja, hogy meg fog bocsátani.

— Hallgassa meg könyörületből.

— Mit mondhat nekem? Bűnét... majd nyilvánosságra kerül. Várok addig.

— Uram, — fordult Lujza a biztoshoz — hagyjon az Istenért apámmal néhány szót beszélni. És ön előtt is elmondom, a megmentőnk előtt.

— Beleegyezem — mondta a biztos.

— Ne legyen kegyetlen, Morel ur! Ha úgy érzi, hogy tartozik nekem valamivel, akkor tegye meg a kedvemért és hallgassa meg leányát.

Néhány percnyi kegyetlen, komor hallgatás után megszólalt Morel:

— Menjünk.

— De hova? — kérdezte Rudolf.

— Hova? Fél a lakásunkba, a holttest mellé. Meglátom, lesz-e bátorsága Lujzának ehhez a való-máshoz ott fenn.

És Morel kisietett, egy pillantásra sem méltatva Lujzát.

— Az Istenért, — mondta a biztos Rudolfnak — ne nyujtsa túl hosszúra ezt a beszélgetést. Nézzen a szegény apára. Majdnem megőrül.

— Sajnos, én is valami nagy csapástól félek — mondta Rudolf. — Amennyire lehet megröviditem ezt a tragikus bucsút.

Rudolf Morelék után sietett.

Bármily különös volt is Morel sötét elhatározása, éppen megfelelt ez a gyászos környezet a tragikus jelenségnek.

A szoba közepén volt felravatalozva a szegény kis halott. Lepedővel volt letakarva. Rudolf a falhoz támaszkodott. Nagyon meg volt hatva. Morel leült asztala mellé, lehajtott fejjel és nem vette le szemét a kis Adél holttestéről. Előbbi vad felháborodása csendes fájdalomba ment át.

Lujza halálos sápadt volt. Ugy érezte, mindiárt elájul. Mégis remegve apja keze után nyult. Az apa nem

huzta el kezét, Lujza ajkához szoritotta ezt a lesoványodott, elerőtlenedett kezét. Apja lecsillapodott. Régióta visszafojtott könnyei megeredtek.

— Apám, ha tudná, ha tudná, mennyire sajnálatraméltó vagyok.

— Látod Lujza, ez lesz életem legnagyobb bánata. Te börtönben, a vádlottak padján!... Bár inkább látnálak a halottaságyon.

— Bár inkább ott lehetnék!

— Oh ne mondd! Hallgass! Ne mondj ilyet. Megbántam már, hogy én is mondtam!... Oh Istenem!

— Apám, elmondok mindent. De ígérjék meg, hogy senkinek sem mondják el. Ha megtudná, hogy beszéltem... — Lujza összeborzadt a félelemtől. — Nem ismerik ennek az embernek a kegyetlenségét és hatalmát.

— Miféle embernek?

— A gazdámnak.

— A jegyzőnek?

— Annak, — mondta Lujza olyan halkán, mintha félne, hogy meghallják.

— Legyen nyugodt, — mondta Rudolf — le fogjuk győzni ezt az embert. Ha beszélünk majd, az csak a maga érdekében lesz.

— De valakiről szó lesz még, aki nagy szivességet tett nekem, aki csupa jóság volt irántunk és aki ott dolgozott Ferrandnál. Megesküdtem, hogy nem árulom el.

Rudolf közbeszólt:

— Ha Germain Ferencről van szó, legyen nyugodt, ezt a titkát jól megőrzöm.

Lujza meglepetve nézett rá.

— Ismeri?

— Hogyne. Kitűnő, nagyszerű ember.

— Hiszen mikor itt volt, ugy tettel, mintha nem ismernéd — mondta Morel.

— Ez megbeszélés volt közöttünk. Súlyos okai voltak, hogy eltítkolja, hogy Ferrandnál dolgozik.

— De hát ki helyezte el az ön leányát a jegyzőhöz?

— Mikor a feleségem beteg volt, Buretteknek mondtam, hogy Lujza elmenne valahova, hogy segítsen rajtunk. Ő szerezte ezt a helyet. Bár sohase szerezte volna!

— Beszélje el részletesen a dolgot — kérte Rudolf Lujzát. — Hadd ismerjem meg szerencsétlenségüket minden részletében.

— Első időben, — kezdte Lujza — nem panaszkozhattam. Sok dolgom volt, a háziasszony goromba volt néha, a ház szomorú, de mindent elviseltem, szolgálat, szolgálat. Máshol más baj lett volna. Ferrandnak szigorú arca volt, templomba járt, velem keményen beszélt, főleg mások előtt. Én egyedül voltam nála Szerafin asszonnyal szolgálatban. Egy pavillonban laktunk, az én szobám egész fenn volt. Sokszor félttem egyedül. Egyszer sokáig foltoztam és éppen készültem lefeküdni, mikor lépteket hallottam a kis folyosón. Valaki megáll ajtómnál. Először azt hittem, Szerafin asszony, de nem jött be senki. Nagyon megijedtem. Kétszer, háromszor is kérdeztem, ki az, semmi válasz. Odatoltam ágyamat az ajtó elé, amelyen sem zár, sem kulcs nem volt. Hallgatóztam, semmi. Végre lefeküdtem. Az éjszaka csendesen telt el. Másnap kértem a házvezetőnőt, csináltasson lakatot az ajtóra. Azt felelte, forduljak Ferrandhoz. Mikor kértem tőle, hogy igazítsa meg ajtómat, vállat vont és azt mondta, hogy bolond vagyok. Többet nem mertem szólani. Nemsokára azután történt az a szerencsétlenség apával. Nem tudtam, mit csináljak. Szerafin azt mondta, forduljak Ferrandhoz, ő olyan jó. Este, mikor felszolgáltam az asztalnál, Ferrand hirtelen azt mondja: „Szüksége van apjának ezerháromszáz frankra. Mondja neki, hogy

jőjön ma este az irodámba, megkapja. Apja tisztességes ember, megérdemli, hogy az ember segítsen rajta." Erre a jószágra könnyes szemmel hálálkodtam. „Jól van, jól, mondta, nincs ebben semmi." Este boldogan futottam apához.

— Megkaptam az ezerháromszáz frankot váltóra, három hónapi lejáráttal. Én is sirtam meghatottságomban, — mondta Morel. — Hogy a váltó ürlapja nem volt kitöltve, az fel sem tűnt nekem. Azt hittem, hogy a jegyző csak elfelejtette kitölteni. Különben azt mondta, hogy nem kell fizetnem két éven belül, ez csak formaság. Az első három hónap végén beperelt és fizetnem kellett egy harmadát. A jegyző azt mondta, hogy irnoka tévedésből tette. De folytasd, Lujza. Én már beszélni sem tudok... megőrülök... rettenetes!

Rudolf lecsendesítette Morelt és Lujza folytatta:

— Kétszeres buzgalommal dolgoztam most, hogy megháláljam Ferrand jószágát.

A házvezetőnő attól a perctől fogva nagyon gyűlölt. Rettenetes sokat kellemetlenkedett velem, valósággal gyötört. Ferrand néha olyan pillantásokkal mért végig, hogy elpirultam. Egyszer a házvezetőnő elment, szokása ellenére az estebéd után. Az irnokok eltávoznak, Ferrand elküldi a szolgát valami megbizással, egyedül maradok gazdámval. Egyszerre csenget. Bemegyek hálósobájába, ott állott a kandalló előtt. Hirtelen megfordul és átölel. Olyan vörös volt, mint a pulyka. Elrémültem. Birokra keltem vele és sikerült elmenekülnöm, kifutottam az elsőszobába, de a kulcs kívül volt. Néhány pillanat múlva benyitott. A lámpát eloltottam, nem láthatott a sötétben. Ekkor bekiáltott: „Ha elmenekülni próbálsz, apád börtönbe kerül", mondta és kiment. Az ajtót bezárta. Nemsokára visszajött egy lámpással. Nem is tudom elmondani, milyen borzasztó küzdelmet állottam ki. Szobáról szo-

bára futottam, a kétségbeesés erőt adott, de ellenállásom dühbe hozta. Rám ütött. Arcom véres volt.

— Istenem, Istenem! És erre nincs büntetés — sóhajtozott Morel. — Ilyen gazember!

— Már nagyon sokáig tartott a dolog, erőm elhagyott, mikor a portás csengetett, levél jött. Ferrand félt, hogy ha nem megyek ki, a portás jön fel a levéllel, azt mondta: „Menj, de ha egy szót szólsz, apád elveszett ember. Ne próbáld elmenni, mert akkor véged van. Azt fogom mondani, hogy loptál.“ Másnap mégis hazafutottam és elpanaszoltam a dolgot apának, ha nem is teljesen. Azt akarta, hagyjam el rögtön a házat, de a börtön fenyegette. Amit kerestem, arra nagy szükség volt. Pénzt nem tudtunk szerezni.

— Hóhéraid voltunk, — mondta Morel szomorúan.

— Mikor újra találkoztam gazdámval, olyan volt hozzám, mint máskor, nyers és durva. A házvezetőnő tovább kinezott. Alig kaptam enni. A keneyeret elzárta, éjjel alig aludtam a félelemtől, hogy bejön a jegyző. Elvette a pamlagot, amelyet az ájtó elé szoktam tolni, csak egy kis asztal, szék és a ládám maradtak ott. Ruhástul aludtam mindig. Már-már kezdtem megnyugodni. Egy vasárnap megengedte, hogy kimenjek. Nagyon boldog voltam, megmondtam apának... Eddig tudták otthon... a többit sohasem mondtam el. Borzalmas...

Morel izgatottan felugrott, összevissza beszélt, Rudolf alig győzte lecsillapítani.

— Csodálatosak a sors utjai, — mondta Rudolf. — Nagy szenvedéseken megvünk keresztül és ki udja, mire jó mindez. Mondja tovább, gyermekem, — fordult Luiza felé.

— Egy este Ferrand és a házvezetőnő elmentek. Nem ebédelték otthon. Egyedül ettem, künn hagyták a részem és elzárták a kamarát, mint rendesen. Fel-

mentem a szobámba és dolgoztam. És szokásom ellenére elbóbiskoltam. Apám, kis testvérem holttestére esküszöm, hogy igazat mondok. Higyjen nekem!

— Csak mondja nyugodtan, — kérte Rudolf.

— Elaludtam a széken, ez amire emlékszem. Esküszöm, apám, hogy ártatlan vagyok... esküszöm...

— Hiszek neked, hiszek, csak beszélj!

— Nem tudom, mióta alhattam, óh olyan régen próbáltam megmagyarázni az egészet... egyszerre felébredtem, még mindig a szobámban voltam, de mellettem Ferrand és megbecstelenített.

— Hazudsz, hazudsz! Valld be, hogy engedték az erőszaknak, de ne hazudj!

— Nem apám, nem engedtem! Akár milyen lehetetlennek tetszik, így volt! De én sem értem! Nem értem, apám!

— De én értem — mondta Rudolf. — Ne vádolja hazugsággal leányát. Mondja, Lujza, nem érzett valami különös ízt az italában. Gondolkozzék jól.

— Emlékszem, valóban, — mondta Lujza — hogy valami kesernyés íze volt a bornak. Akkor nem is törődtem vele, mert Szerafin gyakran tett paprikát, sőt az italomba, hogy bosszantson.

— És mielőtt elaludt, a fejét, lábait nem érezte nehéznek?

— De igen. Lüktetett a halántékom, borzongtam.

— Az a nyomorult! Tudja mit csinált? Bizonyára ópiumot, vagy más altatót kevertetett a Lujza borába. Szerafin a cinkosa volt, ő tette!

— Most értem! Látja, apám, nem vagyok bűnös! Morel révedező tekintettel nézett maga elé.

— Baj, baj... — mondogatta, aztán apátikusan bámult a levegőbe.

Rudolf aggódva nézte.

— Csak bátorság gyermekem, fejezze be!

— Mikor megláttam Ferrandot, felsikoltottam, de

olyan gyenge voltam, bizonyára Ez álompor miatt, hogy mozdulni sem tudtam. — Mit akarsz, miért akarsz elmenni? — kérdezte Ferrand a világ legnyugodtabb arcával. — Rettenetes amit velem tett, visszaélt velem, — mondtam. Ferrand nevetett. — Mit beszélsz? — Elmondom apámnak! — Tán bolond vagy, ki hisz el neked ilyen hazugságot? Négy óra van most. Sokáig aludtál. Ne légy olyan szeszélyes. Valld be, hogy te akartad, különben megharagszom. Apád az én hatalmamban van. Vigyázz! Légy alázatos, már semmi okod sincs rá, hogy eltaszits. Ha nem leszünk jó barátok... jaj neked! — Megmondok mindent apámnak! — Mit, hogy itt a szobádban fogadtál? Csak próbáld meg, majd meglátod, hogy fogad. — De hiszen nem igaz, tudja, hogy nem az én akaratomból van itt. — Bolond vagy. Hát ellenállottál? Erőszakot követtem én el? Germaint ide rendeltem tíz órára és éjjel egy óráig dolgozott a fölötted lévő szobában. Ő csak hallott volna valamit? Le voltam sujtva. Nem tudtam, mit feleljek? Minden látszat ellenem volt.

Rudolfot egészen megzavarta Ferrand alattomos gazsága.

— Nem mondott el semmit itthon? — kérdezte Lujzától.

— Nem. Ugy sem hittek volna nekem. És apám függött tőle.

— És persze, hogy elhárítsa a bajt tovább is áldozata maradt annak a nyomorultnak?

Lujza pirulva sütötte le szemét.

— Később kevésbé durva volt?

— Oh nem. Hogy elhárítson magáról minden gyanút, mikor egyszer nála ebédelt a plébános ur és a vikárius, összeszidott előttük. Kérte a plébánost, feddjen meg engem, mert igen szabadon viselkedem az

irnokokkal. Rossz végem lesz. Csak száralombból tart. Mert az apám és családom olyan tisztességes.

— És mikor egyedül voltak, hogyan magyarázta meg ezt a viselkedést ?

— Esküdözött, hogy csak tréfált. De a plébános komolyra vette feladatát és arról beszélt nekem, hogy milyen nagy bűn rosszul viselkedni ilyen szent házban. Nem tudtam, mit feleljek. Olyan nagyon elkeseredtem, terhemre volt az élet, legszivesebben öngyilkos lettem volna, de szüleimért nem tettem.

Morel most magához tért apatiájából.

— Azt hiszem, nem voltam magamnál egy darabig — mondta. — Nem is hallottam, mit beszéltek... A fáradság... a bánat! De folytasd!

— Mikor Ferrandnak megmondtam, hogy anya leszek, úgy tett, mintha nem értene. Tettetett felháborodással mondta: — De hát mit akar tőlem? Bolond talán? — Mit csináljak? Istenem, ha engem nem sajnál, gondoljon a gyermekére! Ferrand dühösen ugrott fel. — Azt mered állítani, hogy én lesülýedtem hozzád, menj, kidoblak a házamból! Gyalázat! Hányszor mondtam a legtisztéletreméltóbb emberek előtt, hogy élj rendesen. Most itt a következménye! Menj az én házamból.

— Ez igazán felülmul minden képzeletet!

Morel egy szót sem szólt, szemei kitégultak, arca idegesen rángatózott, kinyitott gyors mozdulattal egy fiókot és kivett egy hosszú kést, aztán indult kifelé. Rudolf kitalálta gondolatát és karon ragadta.

— Morel, hova megy? A vesztébe rohan szerencsétlen!

Morel birkózni kezdett vele.

— Apa, Rudolf a megmentőnk!

— Eh, a jegyzőt akarja megmenteni! — És ma-
gánkívül küzködött Rudolfal.

Lujza odafutott apjához.

— Apám, jóltevőnkre emelsz kezet!

Ez kijózanította.

— Istenem, Istenem! Hát nincs törvény? Sze-
gény emberek mi! Hol vannak bizonyítékaink? —
Görcsös nevetésbe tört ki. — Nem hisznek majd ne-
künk! Csak a késebben bizom!

— Morel, maradjon nyugton. Lujza, folytassa,
kedvesem!

Morel kimerülten esett vissza székére.

— Minek mondjam tovább? Sirtam, kétségbe
voltam esvé, meg voltam törve. Ez tíz órakor történt
a Ferrand irodájában. A plébánost várta reggelire
akkor. Éppen abban a pillanatban lépett be, mikor
gazdám leszidott.

— És mit mondott?

— Természetesen, hogy a gazdám pártján volt.
Elhalmozta Ferrandot dicséretekkel és engem szit-
kokkal.

— Miért nem leplezte le a nyomorultat?

— Istenem, meg voltam rémülve. Védekezni akar-
tam, de Ferrand rám kiáltott: — Egy szót sem, hal-
lottad, mit mondott a plébános ur! Szánalom, gyen-
geség volna itt. Egy óra múlva elmész a házamból. —
Én könyörögtem, hogy ne kergessen el, de hiába. —
Nem vádолом, nem szólok semmit, csak ne üzzön
el innen! Könyörüljön apámon! Ügyelni fogok, hogy
semmit se vegyenek észre! Majd ha már nem tudom
eltakarni szomorú állapotom, akkor elmegyek. Végre
nagy nehezen beleegyezett, hogy maradhatok. Nagyon
szerencsétlen voltam ebben az időben. Csak Germain
szólt néha egy-egy jó szót hozzám.

— Ekkor jött ide lakni ugy-e?

— Igen!

— És sohasem próbálta meg elmondani mindent neki?

— Nem uram, őt is becsapta Ferrand alakoskodása. Azt hitte, Ferrand a világ legbecsületesebb embere.

— Apja sem beszélt arról, hogy Ferrand üldözte szerelmével?

— Nem. Apa sohasem beszélt ilyenekről idegenek előtt. Akkor én sem panaszkodtam már otthon. Igyekeztem apát megnyugtatni. Apám, megbocsátja most, hogy akkor hazudtam.

Morel nem felelt. Lehajtott fővel zokogott. Rudolf intett, hogy ne zavarja többé apját.

Lujza folytatta:

— Könnyek között töltöttem napjaimat. folytonos izgalomban. Amyira elővigyázatos voltam, hogy senki sem vette észre állapotom. A jövő egyre sötétebb lett. Ferrand kijelentette, hogy nem tart magánál többet. Mit tegyek? Bűnös gondolatom támadt ekkor, de szerencsére visszariadtam a kiviteltől... Azt hallottam, hogy lakik itt a házban egy sárlátán és...

Lujza nem tudta befejezni.

Rudolf emlékezett, hogy Pipeletné kapott egy levelet a portástól, amely durva papíron volt írva, torzított irással és a papíron könnyek nyoma látszott.

— Irt neki, szerencsétlen gyermek? Sirt, mikor irta és irását elferdítette.

— Honnan tudja?

— Legyen nyugodt, csak én voltam ott, mikor a postás átadta a levelet.

— Igen, azt irtam Bradamantinak, hogy nem merek hozzá menni, találkozzunk a Chateau d'Eau mel-

lett. Elvesztettem az eszem. Elmentem hazulról, azzal a szándékkal, hogy követem Bradamanti borzalmas tanácsait, de egy pillanat múlva megjött a jobbik eszem, hazafordultam és nem mentem el a találkozásra. Ekkor este történt egy rettenetes jelenet. Ez töltötte be nyomorom. Ferrand azt hitte, hogy két órahosszat maradok távol, és én nagyon hamar visszajöttem. Mikor a kis kertajtó mellett mentem el, nagy csodálkozásomra nyitva láttam. Erre mentem be és letettem a kulcsot az irodában, ott szokott állni rendesen. Irodája a hálószoba mellett volt, a ház legféltre esőbb szobája mellett. Itt fogadta titkos megbeszélésekre ügyfeleit. Jól ismertem a járást, nem gyujtottam világot, úgy mentem keresztül az ebédlőn az irodába. Abban a pillanatban, amint letettem a kulcsot, kinyílt a hálószoba ajtaja és a kiszűrődő lámpafénynél meglátott a gazdám. Hirtelen betette az ajtót, aztán rávetette magát, elkezdett fojtogatni és halk, dühös hangon mondta :

— Kémkedtél, hallgatóztál. Mondd, mit hallottál? Aztán más gondolt, kitolt az ebédlőbe, bedobott a szobába és rám zárta az ajtót.

— Nem hallott semmit.

— Semmit! Ha tudtam volna, hogy van a másik szobában valaki, nem mentem volna be. Még Szerafint is kitiltotta olyankor. A házvezetőnő engedett ki később és nem láttam akkor este Ferrandot. De az ijedségtől nagyon rosszul lettem. Másnap remegtem gazdámától, de az egész nyugodtan mondta: — Tudod, hogy nem szabad belépni az irodába, ha van nálam valaki. Ez alatt a rövid idő alatt, amit itt töltesz, már felesleges, hogy jobban megszidjalak. Nagyon csodálkoztam ezen a nyugalmon. Rendesen végeztem a dolgom, de nagy fájdalmak fogtak el hirtelen és elvesztettem eszméletem. Egész ösztönszerűleg belekapaszkodtam egy kabátba, amely a falon függött, azt is ma-

gammal rántottam, mikor leestem és egészen betakar-
tam véletlenül magam vele. Ez egy sötét alkovban
történt a Ferrand hálószobája mellett. Mikor magam-
hoz tértem, az üveges ajtó be volt zárva... hallottam
a Ferrand hangját, nagyon hangosan beszélt. Halálos
rémület fogott el. Ha egyet mozdulok, észrevesz és vé-
gem van. Még lélegzeni sem mertem.

— És ki volt a másik szobában Ferranddal.

— Nem tudom.

— Mit beszéltek?

— Már régóta beszélgethettek. — Nincs annál
egyszerűbb, mondta egy ismretlen hang. Valami Vö-
röskar nevű különös alak vitt bele a dologba, egy
édesvizi kalózcsaláddal kapcsolatban, akik Asniéres
mellett laknak egy szigeten. Ezek a föld legnagyobb
haramiái. Megölnek ezek egy garasért akárkit. De
nincs szükség rájuk, elég, ha szállást adnak az ön vi-
déki hölgyének. A Martial-család mint tisztességes ha-
lásznépség szerepelhet. Elmennék kétszer-háromszor
ahhoz a fiatal nőhöz az ön helyébe, rendelnék neki bi-
zonyos orvosságokat, és nyolc napon belül megismer-
kedik az asniéresi temetővel. Ebben a faluban olyan
egy halálozás, mint a postán egy levél, míg Párisban
igen tüzetesen vizsgálódnak. De mikor akarja odakül-
deni azt a nőt, hogy értesíthessem a Martial-családot?
Holnap érkezik ide, holnapután náluk lesz. Megmon-
dom neki, hogy Vincent doktor fog neki tanácsokat
adni. — Jó, legyen Vincent, épp ugy lehet ez, mint
más, mondta egy másik hang.

— Mi lehet ez az újabb gaztett?

— Nem új ez uram! Összefüggésben van egy
régebbivel, amelyet már ismer.

— Székek mozogtak, a beszélgetés véget ért. —
Nem kérek titoktartást, mondta Ferrand, egymás ke-
zében vagyunk. — Ezért csak használhatunk egymás-
nak, sohasem árthatunk. Látja, milyen buzgó vagyok.

Tegnap este tíz órakor kaptam a levelet és ma reggel már itt vagyok. Ne felejtse el a neveket. Asniéres-sziget, Martialék és Vincent orvos. Hála a három varázsszónak, a vidéki nő nyolc nap múlva nem lesz az élők sorában. — Várjon, mondta Ferrand, hogy levegyem a biztosító zárt az ajtóról és nézzem meg, nincs-e valaki az előszobában? Ferrand kiment, aztán visszajött és hallottam mindkettőt távozni. Képzelterti, milyen félelmet állottam ki. Két óra múlva a beszélgetés után feljött Szerafin a szobámba és így szólt: „Az ur hivatja. Igazán szerencsésebb, mint ahogy megérdemli.“ Ferrand a dolgozószobájában volt. Összeborzadtam, mikor megláttam. Hosszasan nézett, mereven, aztán így szólt: — Nagyon rosszul vagy? — Nagyon, feleltem és csodálkoztam, hogy tegez. — Ez mind azért van, mert el ekerta titkolni állapotát. De rossz viselkedése, kíváncsiskodása mellett is sajnálom, néhány nap múlva már nem tudja elrejtteni terhességét. Nem akarom, hogy a házamat ilyen szégyen érje. Családja is kétségbe esne. Ezért elhatároztam, hogy segíteni fogok magán. — Uram, annyi jóság! — kiáltottam fel. — Semmi, semmi, mondta. Hallgasson rám. Ma elmegy apjához. Megmondja, hogy két-három hónapra falura küldöm, házat vettem ott, azt fogja őrizni. Mialatt távol lesz, neki küldöm el a fizetését. Maga holnap elhagyja Párist, adok egy ajánlólevelet a Martial-családhoz, Asniéres mellett laknak, halászbemberek. Mondja, hogy vidékről jön, többet ne beszéljen. Martial anyó úgy fog bánni magával, mint a gyermekével. És Vincent doktor megadja a szükséges orvosságokat és utbaigazítást.

— Rettenetes, mondta Rudolf.

— Elborzadtam! Nem tudtam felelni, csak néztem Ferrandra, mintha elvesztettem volna az eszemet. — Nem érti, mit mondtam? — De igen, de nem szeretnék falura menni, mondtam remegve. — Miért. Ott

jól fognak bánni önnel. — Nem, nem, inkább bevallok mindent a családomnak! Nem megyek el innen! — Visszautasítasz. Miért változtattad meg a nézeted? Éreztem, ha elárulom magam, végem van! — Megbecsteleníted családod, te szerencsétlen. Holnap elmész Martialékhoz, mondta, vagy elmehetsz apádhoz, és megmondhatod, hogy elkergettelek. Ott maradtam egyedül a földön, nem volt erőm, hogy felkeljek. Szerafin jött segítségemre. Nagynehezen felvittek a szobámba, Ferranddal együtt. Lerogytam az ágyamra. Rettenetes fájdalemek fogtak el és éreztem, hogy világra hozom a gyermeket, idő előtt.

— Miért nem hívott segítséget?

— Nem mertem. Ferrand meg akart szabadulni ölem. Elhivatta volna Vincent doktort, hogy öljön meg nála, ne falun. Paplanom haraptam, úgy fojtottam el sikoltásom. Egyedül, sötétben hoztam a világra azt a szerencsétlen teremtést, akinek halálát bizonyára a korai születése okozta. Mert nem öltem meg... nem... nem. Bármilyen szerencsétlen voltam is, boldogan öleltem meg gyermekem.

És Lujza hangja zokogásba fulladt.

— Istenem, Istenem, jajgatott Morel, akit lánya zokogása kihozott közönyösségéből. — Jaj a fejem, hogy fáj a fejem!

— Ugy-e nem vagyok bűnös?

— Nem.

— Megbocsát?

— Meg.

— Igazán?

— Igazán, de... nem... tudok... beszélni... jaj... a fejem.

Lujza ijedten nézett Rudolfra.

— Hagyja, hogy csendesüljön le! Nagyon szenved, mondta Rudolf.

— Magamhoz öleltem gyermekem és csodálkoz-

tam, hogy nem lélegzett, de azt gondoltam, hogy nem hallom. Lámpám nem volt. Vártam, amíg hajnalodik. De a gyermek olyan hidegnek tetszett. Reggel néztem, néztem, rátapasztottam a számát ajkára, szívére, hideg volt, mozdulatlan, halott.

Lujza késervesen zokogott.

Rettenetes perceket éltem át. Féltem Ferrandtól, csak egy gondolatom volt, elrejtteni a hullát. Megszabadulok Ferrandtól, nem kell semmit bevallanom apámnak, ha mindent el tudok titkolni. Már csak néhány pillanatom volt, mindjárt felébred a ház.

— Milyen kinok!

— Nem haboztam tovább. Lementem a kertbe, hogy gödröt ássak a kis halottnak. De fagyott egész éjjel, a föld kemény volt. Akkor eldugtam a hullát egy pincébe, ahova sohasem mentek télen. Betettem egy üres virágládába és visszamentem szobámba. Az egészre csak homályosan emlékszem. Olyan gyenge voltam, nem is értem, hogyan volt erőm és bátorságom mindehhez. Kilenc órakor jött Szerafin, hogy miért nem kelek még fel. Mondtam, hogy olyan rosszul vagyok, nincs erőm, könyörögtem, hagyjon feküdni, holnap úgy is elmegyek innen. Egy óra múlva feljött Ferrand. — Látja, ez mind csak a makacsságáért van. De nem hagyhatom így szenvedni, ma este eljön Vincent doktor. Csaknem elárultam magam, annyira összeborzongtam e név hallatára. Azt mondtam Ferrandnak, belátom, hogy rosszul tettem, mikor visszautasítottam nemes ajánlatát, de nagyon rosszul vagyok még, nem tudok elmenni. Majd holnapután elmegyek Martialékhoz, de addig felesleges orvost hívni. Időt akartam nyerni mindenáron. Ferrandot megnyugtatta ígéretem és először életében Szerafin gondjaira bízott. Halálos félelmek között töltöttem el a napot, remegtem, hogy felfedezik gyermekem holttestét.

Azon imádkoztam, lenne az idő enyhébb. Havazott, ez némi reményt adott. Éjjel, megvártam, amíg mindenki aludt, lementem a fáskamrába fejszéért, hogy gödröt ássak a kertben. Nagy kinnal sikerült a dolog. Eltemettem gyermekem, ahogy tudtam, a virágládába, nem ismertem a halotti imát, elmondtam egy Miatyánkot és egy Üdvözlégyet, kértem az Istent, vegye be a kis lelket paradicsomába. Milyen keservesen hantoltam el azt a kis koporsót. Azt hittem, nem lesz erőm hozzá. Visszahuztam a havat a sirra, de nem tudtam elmenni. Azt éreztem, hogy a szegény kis halott fázik ott egyedül a fagyos sirban. Végre visszamentem szobámba. Heves láz borzongatott. Reggel felizent Ferrand érdeklődni, hogy vagyok? Azt üzentem, jobban, és egész biztosan kimehetek másnap falura. Este lementem a kertbe, elmondtam egy utolsó imát gyermekem sirján. Mikor visszamentem, az iroda küszöbénél találtam Germaint. Nagyon sápadt volt. Egy csomagot nyújtott át és halkán sugta: „Apját le akarják tartóztatni holnap, ezerháromszáz frankkal tartozik Ferrandnak. Fusson el holnap hajnalban és adja át neki ezt a pénzt. Csak most ismerem Ferrandot, gonosz ember. De el ne árulja, hogy a pénz tőlem van.“ Nem is volt időm, megköszönni, Germain hirtelen lefutott a lépcsőn. Ma reggel, mielőtt még megláthattak volna, idefutottam, de a pénz nem lett volna elég az ön nagylelkű hozzájárulása nélkül... Bizonyára távollétemben felmentek a szobámba és észrevették a tragédia nyomait... Egy utolsó kérés, legyen szives, adja vissza uram, ezt az aranyat Germainnek. Megígértem, hogy nem árulom el, hol dolgozik, de minthogy ön úgy is tudta, nem voltam fecsegő. És most esküszöm Isten színe előtt, hogy egy szó hazugságot sem mondtam... De nézze apámat! Az Istenért mit csinál?

Lujza ijedten szakította félbe vallomását. Morel apátiája elmúlt, de értelme elborult. Ott állott a szoba

sarkában és úgy tett, mintha köszörülne, közben nyelvével csettintett, a köszörű zaját utánözva.

— Az Istenért, mi az! Csak nem örült meg apa?

— Morel barátom, itt van a lánya. Ártatlan!

— Ezerháromszáz frank, mondta Morel és folytatta munkáját.

Lujza térdre vetette magát.

— Apám, nézz rám, könyörgök. Én vagyok, Lujza.

— Ezerháromszáz frank. Ezerháromszáz frank kell hamar... vagy... — és itt suttogni kezdett, — Lujzát lefejezik.

Nem lehetett észre téríteni. Tovább köszörült a levegőben.

— Megörült, kiáltotta Lujza! Istenem, Istenem, nem tehetek róla. Én jót akartam!

— Bátorság, gyermekem! — biztatta Rudolf, reméljük, hogy csak pillanatnyi örület!

— De anyám, nagyanyám, testvéreim. Mi lesz velük? Éhenhalnak!

— Itt vagyok én! Legyen nyugodt, gondoskodom róluk. Bátorság, utóléri a bűnöst büntetése.

— Látja uram, becsstelenség, halál, örület, mind ennek az embernek a lelkén száradnak.

— Nyugtassa meg az a tudat, hogy maga és családja meg lesznek bosszulva. Esküszöm, hogy ez a gonosz ember megbűnhődik összes bűneiért.

— Óh, bár hallgatná meg az Úr!

— Apám, Isten veled, kiáltotta Lujza, apám, apám! Elvisznek börtönbe.

De Morel nem hallotta. Meglazult az apai kötelesség is.

Az ajtó kinyílt, a rendőrbiztos belépett.

— Az időm ki van mérve, uram, sajnálom, de nem engedhetem a beszélgetés folytatását.

— Már be is végeztük. Lujzának nincs több mondanivalója, az apa pedig nem hallgat meg többé semmit. Megőrült.

— Rettenetes! sejtettem! mondta a rendőr. Higyje el uram, szivből óhajtom, hogy ennek a szegény teremtésnek ártatlansága minél előbb kiderüljön... De nem maradok meg a puszta óhajtásnál. Vallomást fogok tenni a család tisztessége, becsülete mellett.

— Uram, Morel Lujza vallomása, ártatlansága mellett szól. Megmondhatná-e, hogyan történt a feljelentés.

— Ma reggel eljött a Ferrand házvezetőnője és azt mondta, hogy miután Morel Lujza elment tőlük, a szobájában hirtelen lebetegedés nyomaira jöttek rá és a hóban lábnyomok egy kis gyermekhullához vezettek. Ferrand fel van háborodva, hogy ilyesmi történhetett a házában és Morel Lujza azonnali letartóztatását kérte.

— Köszönöm uram a felvilágosítást. Ezt a szerencsétlen embert beszállítatom az örültek házába és anyósát is... — mondta Rudolf.

Aztán Lujzához fordult: — Nyugodjon meg, gyermekeim. Menjen, de ne bucsuzzon el anyjától. Jó szomszédnője, Kacagógerle gondoskodni fog a gyermekekről. Apját meg ki fogják gyógyíttatni. Bátorság!

Két órával Lujza letartóztatása után a köszörüs és idióta anyósa elszállíttattak Rudolf gondoskodása folytán az örültek házába, ahol külön szobában ápolták őket. Morel minden ellenállás nélkül követte az embereket. Az öreg asszonyt ennivalóval csalták el. A köszörüs köveit átadták Mathieu asszonynak még aznap. Szerencsétlenségre a kis Sánta ismerte a kövek értékét, amelyeket hamisaknak mondtak, mert kihallgatta a Morel letartóztatásánál folytatott beszélgetését a tanuknak. A Vörösakar fia megtudta, hogy az ékszer-

ügynökönő Saint Denis-körut 11. alatt lakik.

Kacagógerle nagyon kiméletesen tudatta Morel Magdával Lujza letartóztatását és férje megőrülését. Szegény asszony rettenetesen szenvedett, de jóltevőjük gondoskodása a gyermekekről, kissé enyhítette fájalmát.

Rudolf keserű gondolatokkal eltelve gondolt Lujza vallomására.

— Nagyon gyakori, hogy a gazda így megrontja cselédjét, gondolta. Milyen csunya, aljas dolog. És a törvény nem védi eléggé ezeket a szegény teremtéseket.

Meg kellene büntetni a gazdát is. Éppen olyan bűnös, mint áldozata. Ez volna az igazság!

Rudolf egész védőbeszédet mondott el magában a Lujza érdekében, de érezte, hogy a bírák körül kevés adna neki igazat. — Mi az, játék? Megtettük volna mindnyájan, amit ez az ember tett, mert a lány csinos. Miért nem ment kórházba, miért nem nevelte fel gyermekét, ha már kilenc hónapig hordta szive alatt!

A társadalom igazat ad a csábító férfinak és elítéli a szegény áldozatot, akire csak kötelességeket ró.

FERRAND JÁNOS.

A Sentier-utca külső részén nagy kert közepén állott a Ferrand János villája. Piszkos, kopott kapu vezetett a kertbe. A kaputól jobbra, egy öreg félsüket portás lakott. Tulajdonképp foltozó szabó mesterséget folytatott. A villa pincelakásban a konyha és más mellékhelyiségek voltak elhelyezve, földszintből, egy emeletből és padláslakásból állott. Nagyon elhanyagolt állapotban volt az egész épület. A falban óriási lyukak tátongtak. Évek hosszú sora óta nem volt sem javítva, sem festve semmi. A kert is elhanyagolt, piszkos volt, tele gyommal, giz-gazzal.

Ferrand nagy sulyt helyezett erre a külső keretre. Klienseinek imponált és vakon biztak benne. Tudták róla, hogy óriási vagyon ura, szerénysége, igénytelen-sége bizalmat gerjesztett. Régi, fukar családból származott és nála a zsugoriság már annyira fokozódott, hogy mindent gyűlölt, ami pénzzel volt csak megszereshető. Egyetlenegy szenvedélyt ismert: a bujaságig menő érzékiséget. Ha vérét felkorbácsolta szenvedélye, olyan volt mint egy tigris, vagy mint egy farkas. A szerelem nála durva vágyakból, brutális forróságból, vad megvetésből állott. Ez a magyarázata Lujzával szemben való viselkedésének. A nagylelkűséget, a jóságot nem ismerte. Hogy Morelnek ezerháromszáz frankot kölcsönzött, az egyrészt csapda, másrészt jó üzlet volt. Azonban Lujza szépsége nagy befolyással volt elhatározására.

Csak az aranyat szerette Ferrand. Az aranyat önmagáért. Ez a kifelé szent életet élő férfiú azonban ravasz, önző és számító volt. Két nagy bűn nyomta lelkét. Az volt a szerencséje, hogy akik tudtak arról, nem jelenthették volna fel anélkül, hogy önmagukat is bajba ne keverjék.

A jegyző dolgozószobája a villa első emeletén volt. Ott ült íróasztala előtt. Habár az ötvenen már túl volt, alig nézett ki negyven évesnek. Arca halálfejhez hasonlított, lapos orrával és vékony ajkaival. Ha mosolygott, leirhatatlan gonosz kifejezést öltött, apró, fekete rossz fogai kilátszódtak szájából. Kitűnően látott ugyan, de azért mégis viselt szemüveget, mert ez alól nyugodtabban szemlélhette a vele beszélőt.

Rajongói úgy beszéltek róla, mint a megtestesült tőkélyről. Azt tartották, hogy sohasem élt volna vissza ügyfelei bizalmával, egyszerűen élt óriási vagyona és jövedelme dacára. Egyetlen szenvedélye a vasárnapi templombajárás, legjobban otthon érezte magát, hogyha frugális ebéd után a kerület plébánosával el-

beszélgethetett. Opera és színházak helyett a zenés miséket látogatta. Háziartása egy gazdasszonyból meg egy cselédlányból állott, holott a szolgák hadával rendelkezhetet volna.

Ügyes ember lehetett az, aki gyarlóságát így el tudta takarni és azt hitette el az emberekkel, amilyen akart.

AZ IRODA.

Ferrand irodája olyan volt, mint minden más iroda, irnokai, mint minden más irnokok. Négy székel butorozott előszobán át jutottak az irodába. Öt fiatalember hajolt fekete fairóasztala fölé, nevetve, beszélgetve, irtak folytonosan. Egy várószoba zsufolt aktatartókkal az irodavezető dolgozója. Aztán egy üres szoba és csak azután a jegyző irodája.

Egy régi óra kettőt ütött, élénk mozgolódást okozva az irnokok között.

— Bizony, ha valaki azt állítja, hogy Germain Ferenc tolvaj, — mondta az egyik fiatalember — azt feleltem volna rá: hazudik!

— Én is.

— Én is.

— Engem úgy felizgatott, mikor láttam, hogy elfogják és elhurcolják, hogy nem tudtam ebédelni, de legalább nem kellett lenyelnem a Szerafin anyó kotyvalékát!

— Mert ördög legyen a gyomrába, ki a Szerafin kosztját megrágja!

— Chalamel fejeddel játszol.

— Chalamel ne kezd újra!

— De tréfán kívül, szomorú eset! Ezerhét száz frank!

— Rosszul tette a főnök, hogy kitorpte a nyakát szegény Germainnek.

— Annál is inkább, mert szegény Germain csak ezerháromszáz frankot vett ki a kasszából és éppen abban a pillanatban tette vissza, mikor főnökünk a rendőrökért küldött.

— Ferrand ur azt mondta, hogy csak azért tette, mert elijesztő példát akart mutatni!

— Ennek nem sok értelme volna, mert, aki becsületes, az anélkül is az marad, aki pedig lopni akar, úgy is tisztában van vele, hogy az igazságszolgáltatás keze elérheti...

— Ez a ház egész érdekes lett!

— Miért?

— Reggel szegény Lujza... az imént pedig Germain!

— Én nem értem a Germain ügyet! Bevallotta, hogy ezerháromszáz frankot elvett, de azt határozottan tagadta, hogy a többi hiányzó papirpénzt és aranypénzt elvette volna!

— Tényleg, ha bevallja az egyik dolgot, miért ne vallaná be a másikat is?

— Na Jabulot mennyire meg lesz lepve, épp most jön vissza!

— Miért leszek meglepve? Mi történt Lujzával?

— Mindent tudnál, ha nem sétáltál volna olyan sokáig!

— Mit képzelték, messze jártam, nem repülhetek!

— Nos, mi ujság, eljött Saint Remy gróf?

— Nem.

— A kocsija már előállott. Azt üzente ki inasával, hogy azonnal jön! Uraim, micsoda gyönyörű palotában lakik! Csak a Faublas lovag kalandjaiban olvastam ehhez hasonló szépet.

— Sok adóssága lehet!

— Nem kell őt féltetni. Helyén van az esze! Palotáját teljes berendezésével inasára, lovait és kocsiját

pedig kocsisára iratta. De mondjátok el gyorsan, mi történt itt amióta elmentem ?

— Körülbelül két órával azelőtt, képéből kikelve herohan a főnök : — Nincs itt Germain ? — kérdi dühtől tajtékozva. — Nincs ! — feleljük. — Tegnap este tizenhétezer frankot lopott tőlem — mondja.

— Germain lopott... az lehetetlen !

— Tegnap este íróasztalának egyik fiókjába tettem a pénzt, ma reggel keresem... egy fillért sem találtam ! — kiáltja főnökünk. Abban a pillanatban belép Marriton és jelenti, hogy a rendőr mindjárt itt lesz !

— És Germain ?

— Várj ! Azt mondja főnökünk a portásnak, hogy ha látja jönni Germaint, küldje egyenesen ide, mert előttünk akarja megszégyeníteni. Egy negyed óra múlva mit sem sejtve belép Germain. Későn jön ! — mondja főnökünk. — Igen, Bellevillebe kellett men-nem ma reggel. — Persze, hogy a lopott pénzt elrejt-hesse ! — ordítja rettenetes hangon Ferrand ur.

— És Germain ?

— Halálsápadt lett. Dadogva felelte : Uram, ne tegyen tönkre !

— Lopott !

— Várj, Jabulot ! — Hát bevallja ? — kérdezi mérgesen főnökünk. — Igen, azonban a hiányzó ösz-szeget vissza is hoztam... azt hittem vissza tehetem még mielőtt ön felkel... szerencsétlenségemre, az aki-nél egy kis pénzem volt, tegnap este Bellevillebe uta-zott... azért kellett ma reggel oda kimennem... ezért késtem el... Kegyelem uram... ne okozza veszte-met... itt van a hiányzó ezerháromszáz frank ! — Hogyhogy ? — ordítja Ferrand. — Maga tizenöt darab ezerfrankos papírpénzt és kétezer frank aranypénzt lopott az íróasztal fiókjából tárcástól. — Én ? soha ! — kiáltott fel kétségbeesetten Germain. — Ezerhárom-száz frankot vettem ki, a fiókban nem volt semmiféle

pénziárca. — Hazug tolvaj... majd kiderül az igazság! Kérlelhetetlen leszek! Ennyire visszaélni az ember jóhiszemű bizalmával, mégis csak hallatlan!... Jabulot fiam, száz szónak is egy a vége, a rendőrök elhurcolták szegény Germaint!

— Rettenetes dolog! Ugy érzem magam, mintha fejbe ütöttek volna... Germain... ki hitte volna... olyan becsületes arca volt!

— Napok óta azt a benyomást tette rám, hogy úgy jár-kelek, mintha rossz előérzete volna.

— Talán Lujza miatt...

— Szerafin azt mondta ma reggel, hogy a Lujza kedvese Germain... ő a gyermek apja.

— Az nem igaz.

— Honnan tudod, Jabulot?

— Alig két hét előtt bizalmasan beszélgettem Germainnel és kijelentette, hogy halálos szerelmes egy kis varrónőbe. Egy házban laktak — így kötöttek ismeretséget — könnyes szemmel beszélt róla.

— Ez még nem bizonyít semmit. Amiért az ember szerelmes valakibe, még bátran lehet másnak a kedvese.

— Kijelentem nektek, hogy Germain komolyan beszélt.

E pillanathban lépett a szobába Dubois irodavezető.

— Nos, Jabulot ur, elintézt mindent?

— Igen. Saint Remy gróf azonnal itt lesz.

— És Mac-Gregor grófnő?

— Ő is.

— Orbigny grófnő?

— Nagyon köszöni főnökünk előzékenységét. Tegnap érkezett Normandiából. Itt van a levele. A Harville márkai titkárához is beszóltam. Kérdezte, hogy mivel tartozik a multkori szerződésért.

— Remélem, mondta, hogy sürgős a dolog!

— Igen. Azonban mégis fizetett. Tessék a pénz.

Károly Róbert is el fog jönni a mai nap foryamán. Azt hiszem tegnap párbajozott Lucenay herceggel

— Megsebesült ?

— Nem hiszem. Mondták volna !

— Egy kocsi állt meg !

— Milyen gyönyörű lovak vannak eléje fogva.

— A Saint Remy gróf fogata.

Pár perc mulva Saint-Remy gróf lépett be az iroda ajtaján.

— Hol van a jegyző ? — kérdezte.

— A jegyző ur szobájában dolgozik — felelte az irodavezető. — Ha egy percig várni méltóztatik, fogadni fogja.

— Én várjak ?

— De . . .

— Nincs semmi de . . . Tessék jelenteni neki, hogy itt vagyok ! Különösnek találnám, ha várakoztatna !

— Méltóztassék a szomszéd szobába fáradni, azonnal szólok főnökömnek.

Saint Remy gróf átment egy másik szobába. Jó negyed óra mulva bocsájtották csak be a jegyzőhöz.

Érdekes volt egymásmellett ez a két ellentétes külsejű ember. Saint Remy először találkozott Ferrand Jánossal. Sápadt, szigorú, áthatolhatatlan arcát megütközéssel szemlélte. A jegyző íróasztala előtt ült, fején ócska, kopott selyem sapka, orrán nagy zöld pápaszem volt.

A gróf két lépést sem tett, alig vette szemügyre Ferrand, már is gyűlöletet érzett iránta. Elvből nem állhatta, az előkelő, szép, csinos fiatalembereket. Ezekkel szemben a gorombaságig nyers modoru volt. Amint megpillantotta a grófot, azonnal elhatározta, hogy ha lehet, a szokottnál is durvább lesz. Nem állt fel asztala mellől és sapkáját sem vette le fejéről. A gróf haragosan, fensőségteljesen, kissé emelt hangon, köszöntötte a jegyzőt :

— Különösnek találom, uram, hogy engem hivat magához, helyett, hogy hozzám küldötte volna a váltókat. Ha pedig fontos mondani valója van, akkor ne várakoztasson... nagyon neveletlen volt!

Ferrand nem zavartatta magát. Bevégezte számadását, aztán hideg, kegyetlen arcát a grófra emelte. Durván kezdte:

— Hol van a pénz?

Ez teljesen kihozta sodrából a grófot. Vele az aszszonyok bálványával, a híres párbajhőssel, a párisi előkelő társaság irigyelt bennfentesével mer így beszélni egy kis jegyzőcske!

— Hol vannak a váltók? — kérdezte ugyanolyan hangon a gróf.

A jegyző szó nélkül rámutatott kezével az asztalán fekvő aktatáskára. A gróf pedig ugyancsak szó nélkül kihuzott belső zsebéből egy aranykapcsos bőrtárcát, a haragtól reszketve kivett belőle negyven darab ezresbankót és megmutatta a jegyzőnek.

— Mennyi az?

— Negyvenezer frank.

— Adja...

— Itt van. Végezzünk gyorsan! Adja ide a váltókat! — mondta a gróf türelmetlenül dobva az asztalra a bankókat.

A jegyző elvette a pénzt. Az ablakhoz ment és minden egyes bankót jobbra-balra forgatva, figyelmesen nézegetett. Olyan lassan, olyan sértően csinálta, hogy Saint Remy nem tudta hova legyen dühében. Ferrand kitalálta a gróf gondolatát és utánozhatatlan hangon mondta: — Már láttunk ilyesmit... — Egy percnyi csend után megszólalt a gróf: — Mit?

— Hamis pénzt! — felelte vizsgálódását folytatva a jegyző.

— Miért tette ezt a megjegyzést?

Ferrand szemüvege alól élesen a grófra nézett és vállát vonogatta.

— Az ördögbe is! Vegye tudomásul, hogy kérdésekre válaszolni szoktak!

— Ez a pénz jó! — mondta, íróasztalához visszatérve a jegyző. Elővette a váltókat és egy csomag pénzt maga elé tette az asztalra, és ujjával a csomagra mutatva mondta: — Ennyi jár önnek vissza a negyven-ezer frankból!

A gróf nem nyult sem a pénz, sem a váltók után. A dühtől magánkívül ordította:

— Miért mondta, miközben pénzemet vizsgálta, hogy már láttunk hamisat is!

— Tisztában van-e ön egy jegyző kötelességével? — kérdezte ünnepélyesen Ferrand.

— Nagyon egyszerű a jegyző feladata, az imént még negyven-ezer frankom volt és most csak ezer-háromszáz...

— Ön nagyon elmés, uram... én azt mondom, hogy a jegyző az időszerű dolgokra nézve ugyanazt jelenti, amit a gyóntató páp a lelkiekre nézve. Állásánál fogva gyakran méltatlan titkokra jön rá!

— Nem értem, uram!

— Sokszor kénytelen semmiháziakkal is össze-összeköttetésbe lépni.

— Tovább, tovább!

— Meg kell akadályoznia, hogy egy köztisztelőben álló nevet sárba tiporjanak!

— Mi közöm van nekem mindehhez?

— Az ön édes atyja neve és személye tisztelt és ön megbecsülni...

— Hogy mer ilyesmit mondani?

— Ha nem becsülném és nem tisztelném édes atyját, akkor ön most bírái előtt állna!

— Nem értem!

— Két hónappal ezelőtt ön leszámítottatott köz-

vetítő utján egy Meulaert és Társa által aláírt Smith William részére szóló váltót, amely három hónap múlva Grimaldi bankárnál fizetendő Párisban.

— Nos és ?

— Ez a váltó hamis. Meulaerték nem is ismerik Smith Williamot és sohasem álltak vele összeköttetésben.

— Az lehetetlen ! — kiáltott fel őszinte megütközés hangján Saint Remy. — Akkor engem is megcsaltak, mert én készpénz helyett kaptam.

— Kitől ?

— Smith Williamtól magától. A Meulaert-ház általánosan ismert... Smith William egy régi tartozása kiegyenlítésekképpen adta át a váltót.

— Smith William egy nemlétező alak... valakinek a fantáziájában született.

— Ne sértessen !

— Az aláírása hamis !

— Mondom, hogy él Smith William, legfeljebb bizalmam áldozata voltam.

— Szegény fiatalember !

— Nem értem !

— Ön hamis váltóra vett fel pénzt. A hamis váltó Petit Jean kezei közt van és azt üzente önnek, hogy ha holnap délig nem fizet százezer frankot neki, a váltót a bírósághoz viszi ! Intézze el az ügyet vele. Billy-rakpart 10. szám alatt lakik.

— Köszönöm uram, a jóindulatát, őszintén megbántam előbbi hevességemet.

— Én csak édes apjáért teszem, s a megtestesült becsületesség, nem szeretném, hogy meghurcolják nevét.

— Ismétlem önnek, uram, hogy ártatlan vagyok és képtelen volnék ilyen lépésre határozni magam !

— Mondja ezt meg Petit Jean urnak.

— De a Smith ur távolléte, aki csunyán visszaélt

bizalmammal... zavarba hoz. Ha vád alá helyeznek, igazolni fogom magam, de a vád maga megbecsületlenítő! Legyen olyan gavallér és ezzel a pénzzel elégítse ki azt az uzsorást, én mielőbb megfizetem

— Az lehetetlen. Ez a pénz az ügyfelemé.

— Két-három nap múlva rendezem az ügyet.

— Nem fogja tudni!

— Elég pénzforrás áll a rendelkezésemre.

— Nem hinném!

— Ön olyan gazdag, előlegezze ön ezt a pénzt, ne engedje, hogy meghurcoljanak.

— Ugyan! Elment a józan esze!

— Könyörgök önnek, uram, az atyám kedvéért segítsen rajtam. Legyen jó és megértő!

— Jó vagyok azokhoz, akik megérdemlik! De gyűlölöm a szélhámosokat, az előkelősködő senkiket, akik előtt semmi sem szent, nincs sem hitük, sem vallásuk!... Hallom türelmetlenkednek lovai... nem tarthatom! — mondta gonosz mosollyal Ferrand.

Kopogtak a dolgozószoba ajtaján.

— Ki az?

— Gróf Orbigny né öméltósága — jelentette az irodavezető.

— Kérem, hogy egy pillanatig várjon.

— A Harville márkiné anyósa! — csodálkozott Saint Remy gróf.

— Igen uram! Alázatos szolgája vagyok.

— Ne merjen egy szót sem szólni ügyemről! — fenyegetődött a gróf.

— Mondtam már, hogy a jegyzők kötelességszerűen hallgatnak, épp úgy, mint a gyóntató papok!

Ferrand csengetésére bejött az irodavezető.

— Vezesse be Orbigny grófnét! — mondta a jegyző, majd a grófhhoz fordulva hozzátette: — Vegye el ezt az egyezerháromszáz frankot, Petit Jean urnál még hasznát veheti.

Orbigny grófné belépett: — Nini, Saint Remy gróf! Milyen régóta nem láttam! — mondta barátságosan.

— Tényleg Harville barátom házassága óta nem volt szerencsém találkozni a grófnéval. Azóta állandóan Normandiában méltóztatott tartózkodni? — kérdezte a gróf, kiben azonnal felülkerekedett a világfi.

— Igen. Orbigny csak a vidéki életet szereti és én is azt szeretem, amit ő szeret! Amint látja, hamisítatlan vidéki asszony lett belőlem. Gyakran találkozik Harvillékkal?

— Harvilleből egész vad ember lett! Alig lehet látni! — felelte kissé idegesen Saint Remy, mert bosszantotta a jegyző gunyos mosolya és szeretett volna már elmenni. Azonban a grófnétól nem lehetett egykönnyen megszabadulni.

— Remélem, hogy a menyem nem követi férje példáját? — érdeklődött tovább a grófné.

— A márkiné a társaság kedvence! Nagy udvara van... amint egy ilyen szép asszonyhoz illik. De félek, hogy feltartóztatom...

— Óh dehogy! Egy világért sem! Örülök, hogy sikerült elfognom a divatkirályt! Egy pár perc múlva olyan tisztában leszek a párisi eseményekkel, mintha ki sem mozdultam volna szeretett fővárosunkból. Beszéljen valamit Lucenayról.

— Még mindig különöc. Most érkezett meg a keleti országokból és már utazik is vissza. Éppen tegnap reggel kapott egy kardvágást, — ez egyszer — ártatlanul.

— Szegény herceg! A felesége még mindig olyan ellenállhatatlan szépség?

— Bizonyára tudja, hogy én nagyon jó barátja vagyok, a véleményem talán kissé elfogult volna. Ha visszatér, grófné, kérem tolmácsolja üdvözetemet a grófnak!

— Nagyon fog örülni, hogy nem feledkezett meg

róla. Az uram őszinte hódolója, mindig Lauzun herceghez hasonlítja önt.

— Nagyon hizelgő ez a hasonlat rám nézve! Sajnos, nem nagyon találó. Isten vele, nem hiszem, hogy elutazása előtt fogadna! Ugyebár?

— Itt Párisban lehetetlen. Hanem a nyári vagy őszi kirándulásai valamelyikén ejtse utba szerény otthonunkat. Orbigny is, én is nagyon örülnénk! Félek, hogy ez a jótékony hóhér (itt a grófné Ferrandra mutatott) unja már fecsegésemet.

— Oh ellenkezőleg! — felelte udvariasan a jegyző.

— Vallja be, hogy rettenetes ember ez a Ferrand! Vigyázzon, ha őt bizza meg ügyei vezetésével, néhányszor össze fogja szidni! Nagyon szigorú, nem engedi, hogy ügyfelei ostobaságokat csináljanak! Ha nem az ő akarata szerint cselekszenek, visszaadja a megbízást! Jó cselekedet lenne, jegyző uram, ha végre megkomolyítaná a divatkirály!

— Csodálatos véletlen folytán, a gróf máris átváltozott! Nem úgy ávozik, mint ahogyan jött.

— Mindig mondom, hogy ön csodatevő szent!

— Oh, ne mondjon ilyen hizelgő dicsérleteket grófné!

Saint Remy gróf meghajtotta magát: — Most már igazán távoznom kell! Ferrand ur, komolyan megtagadja kérésemet?

— Bizonyosan valami új hóbortról van szó! Legyen kérlelhetetlen! — ajánlotta nevetve a grófné.

— Kedves Ferrand ur, beszéljünk komolyan, hiszen tudja, hogy komoly dologról van szó! Ne utasítson vissza. — A gróf alig tudta palástolni izgalmát.

Ferrand habozni látszott. Saint Remy egy pillanattig reménykedett.

— Hogyan? A vasembert is meglágyítja a kedvesség? Legyen erős!

— Komolyan mondom, grófné egy pillanattig in-

gádoztam... nem... visszavonhatatlanul kijelentem, hogy lehetetlen teljesítenem kérését! — mondta határozottan.

— Oh a puritán!... látja a puritánt! — mondta Orbignyné.

— Különben forduljon Petit Jean urhoz, meglátja. Ő is azt fogja mondani, amit én, azt fogja mondani... Nem.

Saint Remy kétségbeesve ment ki.

Néhány pillanatnyi gondolkozás után azt mondta magában: Kell! aztán azt mondta inasának, aki nyitva tartotta kocsija ajtaját: A Lucenay-palotába!

A VEGRENDELET.

Orbignyné kis szőke asszony, sovány, majdnem fehér szemöldöke, szeme kerek, halvány kék, beszéde érdekes, tekintete kétszínű, valami kegyetlen van egész arcában.

— Milyen kedves ember ez a Saint Remy, — mondta Orbignyné Ferrandnak, mikor a gróf kiment.

— Kedves... de asszonyom, beszéljünk ügyeinkről. Azt írta, hogy komoly dologban kér tanácsot tőlem.

— Nem volt-e ön mindig tanácsadóm, mióta Polidori önhöz utasított? Erről jut eszembe, van valami hír róla?

— Mióta elment Párisból egyetlen egyszer sem írt.

Megjegyzendő, mindketten kölcsönösen becsapták egymást. A jegyző nemrég látta Polidorit, egyik cinkostársát, másfelől Orbignyné is tárgyaló titokban czzel a gazemberrel.

— De nem a jó doktorról van szó, mondta Orbignyné, — nagyon nyugtalan vagyok, férjem gyengélkedik, ereje egyre hanyatlik, aggódom érte. És néhány könnyet törölt ki szeméből.

— Mi baja van ?

— Folytonosan utolsó akarataról, végrendeletről beszél.

Most néhány percig rejtette arcát zsebkendőjébe.

— Szomorú, mondta a jegyző, de az ilyen elővigyázatosság nem jelent mindig rosszat.

— Mit lehet azt tudni, Istenem !

— De hát nem mond semmi határozottat ?

— Azt hiszem, hogy nem csak mindazt akarja ráhagyni, amit a törvény rendel, ... óh Istenem, nem is tudok beszélni erről.

— Miről beszéljünk ?

— Sajnos, igaza van önnek, kegyetlen ember, vissza kell térnünk a szomorú tárgyra. — Nos hát Orbigny gróf vagyonának nagy részét fel akarja szabadítani és nekem ajándékozni.

— De hát a leánya ? kérdezte Ferrand szigorú hangon. Ki kell jelentenem, hogy egy év óta vagyok Harville ur megbízottja... Nemrégén még nagyszerű birtokot vétettem meg vele. — Ismeri az én egyeneségemet, nem az a fontos, hogy Harville ur ügyfelem, én az igazságért harcolok. Ha férje valami olyat tervez leánya ellen, amit nem találok méltányosnak, nem számíthat segítségemre. Egyenesen és pontosan ez a jelszavam.

— Az enyém is ! Eleget mondom férjemnek : „Leánya nagyot vétkezett ön ellen, de ez nem ok arra, hogy kitagadja.“

— Nagyon helyes ! És mit felel rá ?

— Azt mondja, hagyok a lányomnak huszonöt-ezer frank évi jövedelmet, van egy milliónál többje az anyjáról ; férje is nagyon gazdag, nem hagyhatom-e a többi önre, az én gyöngéd barátnőmre ? Én mindig visszautasítottam, ezért kért, hívnam önt hozzá.

— De én nem ismerem Orbigny grófot.

— De ő ismeri önt és közismert becsületességét.

— Hogy fordult hozzám ?

— Hogy elejét vegye szabadkozásomnak, azt mondta, ne forduljon az én közjegyzőmhöz, mert azt fogja hinni, hogy nagyon a pártomon van. De forduljon a szigorú, becsületes Ferrand urhoz. Ha elfogadja ajánlatom, teljhatalmat adok neki arra, hogy pénzzé tegye mindenem, tartsa őrizetben az egész összeget, legalább halálom után biztos megélhetése lesz az én jó feleségemnek.

Szerencse, hogy Orbigny né nem láthatta Ferrand szemeinek felragyogását a szemüveg mögött.

— Rettenetes! Már tizszer választottak engem bírónak ilyen kényes esetekben, mindig a becsületes-ségemre hivatkozva. Köszönöm. Az embernek csak baja és kellemtelensége van belőle.

— Kedves, jó Ferrand ur, ne utasítson vissza. Irjon Orbignynek, várja az ön levelét, hogy beküldhesse meghatalmazását.

— Mennyiről van szó ?

— Négy-ötszázezer frankról beszélt.

— Nem valami nagy összeg. Végül is, ön szereti férjét, a leánya valóban gazdag. Elfogadhatom ezt a megbízást.

— Igazán ? Elfogadhatom én is a pénzt ?

— Egész nyugodtan.

— Akkor elfogadom.

Az irodavezető kopogott az ajtón.

— Ki az ?

— Mac-Gregor grófnő.

— Várjon egy percig.

— Akkor hát elbucsuzom, kedves Ferrand. Holnap megküldi férjem a meghatalmazást.

— Irok majd.

— Isten vele, kedves tanácsosom.

Orbigny grófné után Mac-Gregor Sarolta következett.

Sarolta szokott, határozott fellépésével lépett a jegyző dolgozószobájába. Ferrand még nem ismerte, nem tudta, miért jött. Figyelmesen nézte új ügyfelét és dacára a tettetett nagy nyugalomnak, némi ideges remegést vett észre rajta.

— Nagyon fontos ügyben jöttem önhöz, kezdte Sarolta, az ön jó hírneve hozott ide.

A jegyző könnyedén meghajolt.

— Tudom uram, hogy az ön hallgatására számítani lehet.

— Ez kötelességem, asszonyom.

— Ön uram merev és tántorithatatlan.

— Az vagyok, asszonyom.

— Mégis, ha azt mondanák önnek, az életét, az eszét kellene visszaadni egy szerencsétlen anyának... volna-e bátorsága elutasítani?

— Beszéljen határozottabban, grófnő, akkor felelek.

— Tizennégy év előtt egy gyászos fiatalember jött önhöz és letett százötvenezer frankot, melyet egy három éves gyermeknek akart biztosítani, úgy, hogy évi nyolcezer frank járadékot adjon neki, nagykorúsága esetén a tőke felét adja át neki, másik felét annak, aki nevelte.

— Nos és?

— Két év mulva, folytatta Sarolta némi izgalommal, 1826 nov. 28-án a gyermek meghalt.

— Mielőtt folytatná, asszonyom, szabad kérdeznem, milyen érdek fűzi önt ehhez?

— Én testvére vagyok a kis lány anyjának. Nálam van a kis lány halotti bizonyítványa, nevelőinek levelei, egyik ügyfelének kötelezvénye, akinél elhelyezte a százötvenezer frankot.

— Lássuk az iratokat, asszonyom.

Saroltát kellemetlenül lepte meg, hogy valaki ké-

telkedik benne, de elővette papirjait és a jegyző tüzetesen átnézte őket.

— Nos, mit óhajt asszonyom. A halálozási bizonyítvány egészen rendben van, a százötvenezer frankot Petit Jean ur nyugtázta, a gyermek halála után őt illette meg ez a járadékos elhelyezés kockázata. A járadékot pontosan fizette a gyermek életében.

— Az ön eljárása teljesen korrekt, uram, azt elismerem, az asszony, aki nevelte a gyermeket is megérdemli hálánkat, nagyon nagy gondot fordított szegény kis hugomra.

— Ebben igaza van. Annyira meg voltam elégedve ezzel az asszonnyal, hogy magamhoz vettem és azóta az én szolgálatomban van.

— Szerafin az ön szolgálatában van?

— Tizennégy éve. És csak dicsérhetem.

— Akkor uram nagy szolgálatot tehet nekünk... nagyon nagyot... első percben talán vétkesnek is tetszene... de...

— Vétkes szolgálatot?

— Ismerem az ön szigorú elveit, de bizom jó szívében, uram. Ugy-e ön titoktartó?

— Teljesen, asszonyom.

— Akkor folytatom. Nos, a gyermek halála annyira kétségbeejtette az anyját, hogy fájdalma éppen olyan éles ma, mint tizennégy év előtt.

— Szegény anya! — mondta Ferrand sajnálkozva.

— Óh, nagyon szerencsétlen, mert gyermeke születése pirulásra kényszerítette, ... ma azonban változtak a körülmények, törvényesíthetné a kis leányt és maga mellett tarthatná. Ez a tény és más körülmények is, annyira lesújtották szegény nővéremet, hogy a megörüléstől féltjük!

— Sajnos, ezen nem segíthetek!

— De igen, uram!

— Hogyan ?

— Tegyük fel, hogy azt mondaná valaki, a gyermek anyjának, hogy gyermeke él...

— Ez kegyetlen hazugság volna... miért öntsük hiábavaló reménykedést az anyába...

— Hátha nem volna hiábavaló ?

— Csak csoda segíthetne ! Ha imádsággal segíthetnék azon a szerencsétlen asszonyon, szívesen imádkoznék érte ! Sajnos azonban, a halotti-bizonyítvány hiteles.

— Istenem, sajnos az igaz, hogy kis jóakarattal mégis segíthetne a dolgon !...

— Nem értem !

— Mindjárt világosabban beszélek. Ha nővérem megtalálná gyermekét, visszaadhatnánk őt az életnek. Gyermeke apja feleségül venné, minthogy ma teljesen szabad ember. Az unokahugom hat éves korában halt meg, szüleitől zsenge gyermekkorában szakadt el, úgy, hogy azok csak nagyon homályosan emlékeznek rá... annyi elhagyott fiatal lány van ! Ha egy csinos, tizenhét éves lányra — az unokahugom, ma annyi idős volna — azt mondanók nővéremnek, hogy ez a te lányod, nem halt meg, csak magas helyről jött kényszernek engedve, fogtuk rá elhalálozását, ma azonban, egy általánosan tisztelt közjegyző és a gyermek gondozónője bizonyítják életben létét, ... nővéremet boldoggá lehetne tenni.

Ferrand végighallgatta a grófnőt. Majd felindulást tettetve felállott asztala mellől és méltatlankodva kiáltott fel :

— Ez becsstelen csalás volna !

— Uram !

— Hogy mer nekem ilyen törvénybe ütköző ajánlatot tenni ! Meg vagyok botránkozva ! Istenem, te tudod, hogy ezt nem érdemeltem !

— De kinek ártunk ezzel, uram ? A nővérem és

a gyermek apja is özvegyek... más gyermekük nincsen. Mindketten ma is, szívük mélyéből gyászolják gyermekük elhunytát. Mindketten boldoggá volnának téve és amellet egy szegény, elhagyatott leánykának fényes, nagyszerű jövőt biztosítanánk. Uram, ez nem bűn, hanem nemes cselekedet.

— Bámulatos, hogy a legrettenetesebb bünt is milyen szép formába lehet burkolni.

— Gondolkozzék rajta, uram.

— Ismétlem grófnő, hogy ez aljas cselekedet volna. Szégyen, hogy az ön társadalmi állása és nevelése mellett ilyen gondolatok és tervek születhetnek agyában. Remélem, hogy nővére nem is sejti szándékát.

— Uram!

— Elég, elég! Én nem vagyok udvarias ember, én gorombán megmondom az igazat!

Sarolta komoran nézett a jegyzőre. Hidegen kérdezte:

— Ön tehát visszautasít?

— Ne sértegessen grófnő!

— Vigyázzon!

— Fenyegét?

— Fenyegetem... és hogy fenyegetőzésem élet megértse, kijelentem, hogy nincs nővérem...

— Hogy-hogy?

— Én vagyok a gyermek anyja!

— Ön?

— Igen! Kerülő utat választottam, hogy célhoz érhessek... Miután ön kérlelhetetlen, levetem álarcomat és nyíltan hadat üzenek önnek.

— Hadat üzen? Mert nem egyezem bele aljas cselekedetekbe? Milyen merész!

— Hallgasson meg. Ön becsületes, jellemes ember hírében áll.

— Az is vagyok! Csak az, aki józan eszét elvesz-

tette, mer ilyen ajánlatot tenni nekem ... és még fenyegetni, amiért nem fogadom el...

— Uram, én jobban tudom, mint bárki, hogy az önéhez hasonló nagyszerű hír, mi mindent takar.

— Grófnő!

— Abban a pillanatban, amint ide beléptem, tisztában voltam vele, hogy ön nem érdemli meg jó hírét.

— Tényleg! Ez a vélemény kitünő bizonyítéka emberismeretének és éleslátásának.

— Ugye? Mert tulajdonképpen apró semmiségekre alapítom véleményemet. De benyomásom még sohasem csalt meg!

— Végezzünk, grófnő.

— Előbb ismerje meg elhatározásomat. Kijelentem, hogy kislányom haláláról meg vagyok győződve, ... ez azonban nem befolyásol ... de tagadni fogom ... önnek bizonyára sok ellensége van ... szívesen fognak ön ellen támadást intézni. Én adok nekik tápanyagot.

— Ön?

— Igen. Találok én hibát a halotti bizonyítványban! Kétkedni fogok gyermekem halálában. Egy gyermekét követelő anya mindig érdekés a közönség szemében. Az ön irigyei és ellenségei mellém fognak állni, az én pártomon lesz minden regényes hajlamu, érzékeny lélek.

— Ez örültség és hihetetlen rosszakarát volna. Miért, milyen okból állítanám azt, hogy gyermeke meghalt, hogyha életben van?

— Istenem, ... oly egyszerű ... a létbehelyezett pénzen osztzkodni akart a gyermek gondozóival ... a gyermeket eltüntette.

Ferrand vállát vonogatta.

— Akkor is kényelmesebb lett volna eltenni láb alól?

Saroltán izgatott remegés futott végig. Egy percnyi gondolkozás után keserűen mondta: — Egy szenthirű emberre nézve furcsa észjárás! Mindenesetre most van min gondolkoznom... Láthatja, hogy milyen aszszony vagyok... kegyetlenül rálépek minden utamba gördített akadályra. Gondolkozzék. Holnapig adok határidőt... gyermekem apja minden áldozatra kész volna határtalan örömeiben. Semmi bizonyíték sincs kezei közt gyermeke halálát illetőleg... kivéve egy tizennégy év előtt irt erre vonatkozó leveletem. Könnyen elhitethetném vele, hogy csak félrevezettem... éppen akkor merültek fel köztünk nézeteltérések... azt mondanám, hogy az egész dolgot csak azért eszeltem ki, hogy az utolsó összekötőkapcsot is szétszakítsam... Ön nem lenne kompromittálva... csak azt az egyet kellene bizonyítania, hogy az egész dolgot megbeszél-tük, annak idején: Ön, Szerafin asszony és én... elhinnék önnek... A pénz ügyfelénél maradhatna... ön pedig gázdag jutalomra számíthat.

Ferrand különös, veszedelmes helyzete dacára megőrizte hidegvérét. A grófnő abban a hitben, hogy gyermeke meghalt, őt kérte, gyermeke élőnek nyilvánítására, őt, aki tizennégy év előtt holtnak nyilvánította. Úgyes, okos ember léte, azonnal tisztában volt Sarolta fenyegetődzésének nagy horderejével. Miután időt akart nyerni, látszólag nyugodtan mondta:

— Ön gondolkozási időt adott nekem holnap délig — nos én meg holnaputánig adok időhaladéket annak kijelentésére, hogy lemond becstelen tervéről, ha addig nem értesítene erről levélben, akkor meg fog ismerkedni a törvény súlyos kezével. Mert a törvény megvédelmezi a becsületes, derék embereket, de ki-mondhatatlan súllyal nehezedik a bűnösökre.

— Ez azt jelenti, hogy ön még egy nap gondolkozási időt kér! Jó jel! Holnapután, ugyanebben az időtájban ide jövök és akkor eldől, hogy béke, vagy

harc lesz-e köztünk? Figyelmeztetem, hogy a küzdelem kegyetlen és kiméletlen lesz...

— És Sarolta köszönés nélkül kiment.

— Minden jól halad, ... — mondta magában Sarolta... Az a fiatal lány, aki iránt érdeklődik, csak pusztá szeszély... már nem kell félnem tőle, a banya mindent elintézett... Harvillené nem fogja elkerülni a második csapdát... s akkor végleg elvesz a Rudolf számára. Akkor elhagyatva, kétségbeesve, örömmel fog hitelt adni hazugságomnak... a jegyző segítségemre lesz... jól ráijesztettem... könnyű lesz egy érdekes, árva leánykára szert tenni... én majd betanítom szerepére, ügyesen fogja játszani a Rudolf által annyira gyászolt gyermekét. Ismerem nemes szivét... mindent el fog követni, hogy sokat szenvedett gyermekének rangot, nevet adjon... törvényesíteni fogja... és én végre el fogom érni életem célját, a dajkám által megjósolt koronát...

Alig lépett ki Sarolta Ferrand dolgozószobájából, Károly Róbert belépett, látszott rajta, hogy gyakori vendég, minden formaságot került.

Ferrand rosszkedvű volt.

— Tudja jól, hogy délután ügyfeleimet fogadom, ha beszélni akar velem, jöjjön délelőtt! — Mondta zordan.

— Kedves mester, el akarom oszlatni esetleges félelmét...

— Micsoda félelmemet?

— Hát nem tudja?

— Mit?

— Hogy párbajoztam!

— Kivel?

— Lucenayval. — Nem is tudott róla?

— Nem én! Mi volt a párbaj oka?

— Lucenay előkelő társaságban, rossz tréfát engedett meg magának velem szemben.

— Ezért viaskodtak ?

— Egy bájos, gyönyörű, ennivaló márkiné előtt, nem hagyhatom nevetségessé tenni magam.

— Természetesen.

— Ma reggel folyt le a párbaj, a herceg karján könnyű sérülést szenvedett. Természetesen a párbaj után kibékültünk. Azonban más, komoly dolgok miatt jöttem. Emlékszik azon megállapodásunkra, hogy én az előlegezett háromszázötvenezer frankot három hónapra felmondhatom.

— Nos ?

— Egy szép birtokot ajánlanak megvételre és ha nem kellemetlen önnek, szeretném megkapni a pénzemet.

— Ah ! Ah !

— Remélem, hogy nem haragszik ?

— Miért haragudnék ?

— Elvégre is azt hihetné...

— Mit hihetné...

— Hogy én csak visszhang vagyok !

— Minek a visszhangja...

— Semmi, semmi... számárság...

— Beszéljen hát...

— Olyan furcsa dolgokat beszélnek önről.

— Az Istenért, mondja meg végre, mit hallott ?

— Biztosan egy szó sem igaz az egészből, azt beszélik, hogy nagy veszteségei voltak...

— Szóval azt hiszi, hogy pénze már nincs nálam biztos helyen...

— Dehogy hiszem... csak szeretném, ha már a kezem közt volna.

— Várjon itt rám.

— Hová megy ?

— Meg akarom győzni a mende-monda igaz voltáról! — Felelte gunyosan Ferrand.

Alighogy kiment a jegyző, kopogtak.

— Szabad! — mondta Károly Róbert.

Az irodavezető lépett be.

— Ferrand ur nincs itt? — kérdezte.

— Nincs.

— Egy sűrűn lefátyolozott nő akar beszélni azonnal a főnökömmel.

— Azonnal vissza fog jönni főnöke és akkor jelenteni fogom. Szép hölgyecske?

— Sűrű fekete fátyol takarja arcát... egy vonását sem láttam.

— Jó, jó. Ha elmegyek alaposan szemügyre veszem. Előkészítem főnökét.

Az irodavezető távozott.

Pár pillanat múlva belépett Ferrand.

— Itt a bon háromszázötvenezer frankról. Kérem az elismervényt — mondta gögösen Ferrand.

— Oh Ferrand ur, ne higgye...

— Nem hiszek semmit, írja meg az elismervényt és mondja el rágalmozóimnak, hogy miként felelek a rám szórt vádakra.

— A tény az, hogy amint ez kitudódik, megerősödik hitele. Vegye vissza a pénzt, csak három hónap múlva lesz rá szükségem...

— Károly Róbert ur, bennem csak egyszer lehet kételkedni!

— Haragszik?

— Kérem az elismervényt!

— Vasakaratu ember. Jó, megírom. Vár önre egy sűrűn lefátyolozott nő. Sürgős ügyben szeretne beszélni önnel. Alig várom, hogy jól megnézzem. Vajjon ki lehet? Itt az elismervény. Jól van kiállítva?

— Nagyon jól! Most menjen le ezen a kis lépcsőn.

— De szeretném látni a hölgyecskét!

— Ki van zárva, hogy láthassa.

Ferrand csengetett az irodavezetőnek.

— Jöhet a hölgy! — mondta — Isten vele, Károly ur!

— De ugye nem haragszik, közjegyzőm? Higyje el...

— Jól van, jól van... Isten vele.

Ferrand kitessekelte az ajtón Károly Róbertet.

Néhány pillanat múlva Lucenay hercegné lépett a szobába. Feltűnő egyszerűen volt öltözve. Zavarodottan nézett körül a szobában.

— Kicsoda ön és mit akar tőlem? — kérdezte nyersen Ferrand. Sarolta grófnő fenyegetődzései és Károly Róbert pletykája szörnyű rossz kedvre hangolták, minthogy a hercegnő majdnem kopottas öltözetéről nem következtethetett magas rangjára, egyszerű, polgárinőnek nézte, akivel szemben nem érezte szükségét az udvariaskodásnak. A hercegnő habozott. Ferrand durván rákiáltott :

— Beszéljen hát!

— Uram, — kezdte remegő hangon, sűrű fátylát igazgatva, a hercegné — bizhatnék-e önre egy fontos titkot?

— Mindent rám lehet bízni, azonban előbb látnom és tudnom kell, hogy kivel beszélek.

— Talán most az egyszer kivételt tehetne... tudom önről, hogy a becsületesség a tisztesség mintaképe.

— Mondják... mondják... várnak rám... Kicsoda ön kérem?

— Az nem fontos... egy barátom... illetve rokonom nem rég ment el öntől...

— Hogy hívják?

— Saint Remy.

— Nos?

— Mindent elmondott nekem.

— Nem értem!

— Istenem... ön jól tudja...

— Sok mindent tudok Saint Remyről.

— Sajnos, szomorú dolgok... elmondta, hogy ön milyen könyörtelen...

— A hamisitókkal és a csirkefogókkal szemben igenis az vagyok. Saint Remy rokona önnek? Pirulhat érte! Hiába akar sirni nekem... tisztességes asszonyhoz egyáltalán nem illő.

E durva sértés felingerelte a hercegnőt. Hátra vetette fátylát, kiegyenesedett és méltóságteljesen mondta: — Lucenay hercegnő vagyok!

Ferrand ijedten kapta le fejéről fekete selyem sapkáját és mélyen meghajolt.

Aki egyszer látta a hercegnőt az nem felejtette el egykönnyen. A harminc évet már jól túlhaladta: királynői alakja azonban nem árulta el életkorát. Sápadt arcából nagy, kerek, fekete szemek fénylettek, selymes holló fekete haja, vörös ivelt ajka, görög metszésű orra tökéletes széppé tették. Egész megjelenése azt a benyomást keltette, hogy könyelmű lehet, azonban végtelenül, teljes odaadással szenvedélyesen tud szeretni, nagyon boldoggá tudja tenni, azt akit kegyeivel eláraszt. Egy férfit sem hagyott hidegen szépsége. És bár Ferrand öreg, csunya, kiaszott volt, Saint Remy iránt érzett gyűlölete egy pillanat alatt átváltozott kedvesével szemben hódoló bámulattá.

— Jegyző ur, — szólalt meg fensőbbégteljes lenézéssel a hercegnő — Saint Remy, legjobb barátaim egyike, elpanaszolta, hogy jóhiszeműsége milyen nagy bajba sodorta, tudom, hogy pénzzel segíthétnék rajta, mondja meg mekkora összegről van szó?

Ferrand a csodálkozástól nem jutott szóhoz. Kis vártatva tudott csak felelni:

— Százezer frankot kérnek.

— Megkapja. A papirokat küldje el azonnal Saint Remynek.

— Hol van a százezer frank, hercegnő?

— Mondtam már, hogy megkapja.

— Holnap délelőtt kell lefizetnie, mert különben feljelentik Saint Remyt.

— Fizesse ki, én majd megadom önnek!

— Lehetetlen.

— Ugyan kérem, ne mondja ezt nekem!

— Micsoda jótállás mellett fizessenek?

— Én jótállók!

— Mégis...

— Négy kilométernyire Páristól van a birtokom. Évente nyolcvanezer livrest jövedelmez... azt hiszem ez elég biztosíték...

— Igen, megterhelésre...

— Mi az? Biztosan valami formalitás... nos, terhelje meg birtokomat!

— Ez legalább tizenöt napot vesz igénybe és az ura jóváhagyása is feltétlenül szükséges.

— De a birtok az én egyedüli tulajdonom!

— Az mindegy... az ura jóváhagyása feltétlenül szükséges!

— Nem fogja elhíttetni velem, hogy ha akarna, ne tudna két óra leforgása alatt százezer frankot keríteni.

— Kérem forduljon az ön ügyvezetőjéhez, én képtelen vagyok erre.

— Okom van rá, hogy titokban tartsam ezt az ügyet. Ön ismeri azokat a gazembereket, akik hatalmukba kerítették Saint Remyt, ezért fordulok önhöz.

— Nagyon megtisztelő bizalma hercegnő, azonban én nem teljesíthetem kérését.

— Nem rendelkezik a szükséges pénz felett?

— Sokkal több van aranyban és papírpénzben a kasszámban.

— Istenem és mennyi szót veszteget. Ha az aláírásom kell, azonnal adhatom.

— Ha ön tényleg Lucenay hercegnő!

— Jöjjön egy óra múlva a Lucenay-palotába és ott aláírok mindent.

— A herceg ur is?

— Nem értem!

Ferrand János élvezettel ingerelte a hercegnőt. Tudta, hogy nyugalma erőltetett és izgatott idegességet leplez.

A hercegnő pillanatszerűen pénzzavarban szenvedett. A Saint Remy váltóinak rendezése kimerítette erszényét. Vakon szerette a grófot és remegett attól a gondolattól, hogy nevét meghurcolhatják.

Ferrand élesen figyelt a hercegnő minden mozdulatára. A hercegnő nem akarta kérésre fogni a dolgot. Nagy küzdelmet vívott saját magával. Izgalomtól fojtott hangon kérdezte: — Miután a szükséges pénz rendelkezésére áll, miért nem akarja teljesíteni kérésemet?

— Mert a férfiak is épp oly szeszélyesek tudnak lenni mint a nők.

— Érdekében áll ezt megtagadni? Milyen feltételek mellett volna hajlandó eleget tenni kérésemnek?

— Minden feltételemet teljesíti? — kérdezte különös mosollyal Ferrand.

— Minden feltételét. Ha akarja, három-négyezer frankkal adok többet. Nincs e pillanatban más pénzforrásom, önben van minden reményem! És minden áldozatra hajlandó vagyok, hogy a szükséges pénzt megkerithessem...

Ferrand rákvörös lett. Homloka lüktetett, a vér fejébe szállt, hideg, józan esze felmondta a szolgálatot, az állat kezdett felülkerekedni benne, a hercegnőben csak a szerelmesét féltő asszonyt látta. Ugy képzelte,

hogy teljesen uralma alá fogja hajtani a félelem és a kétségbeesés.

Ferrand felállott. A hercegnőhöz lépett.

— Ön a szépségével mindent elérhet. Nos, hajlandó lennék, egyetlen egy feltétel alatt a kért összeget előlegezni... — Ferrand hangja elfulladt.

Lucenay hercegnő megértette a célzást, kitalálta Ferrand gondolatát. Olyan bizarrnak találta, hogy hangos nevetésben tört ki. Ferrand szeme szikrázott a dühtől. A hercegnő lebecsájtotta fátyolát. Amint nevetéséből kissé magához tért, jókedvűen mondta a jegyzőnek.

— Ha így áll a dolog, akkor már szívesebben fordulok Lucenayhoz.

Nevetve hagyta el a jegyző szobáját. A betett ajtó mögött is hallotta a jegyző csengő nevetését.

Ferrand elképedve bámult az ajtóra. Azzal nyugtatta meg magát, hogy a hercegnő senkinek sem fogja elmesélni felsülését, mert saját magát is kompromittálná.

Tagadhatatlanul rossz napja volt. Sötét gondolatokba mérülve ült szobájában a jegyző. Hirtelen felnyílt az ajtó, Szerafina asszony lépett be.

— Óh, Ferrand milyen igazat mondott, amikor megjósolta, hogy egyszer még minden kiderülhet, kár volt életben hagyni!

— Kit?

— Azt az átkozott kis lányt.

— Hogyan?

— Az a boszorka, akinek tizennégy év előtt áadtuk a gyereket, itt volt az imént... és azt mondta, mindent tud... én adtam oda a kicsikét.

— Ki mondhatta meg?! Hiszen Fournemine gályarab!

— Természelesen letagadtam... azonban hiába volt minden... azt mondta, ő tudja, hogy hol van a leányka, s ha kedve ugy tartja, bármikor feljelenthet és leleplezhet.

— Hát az egész pokol ellenem esküdött ma? — kiáltotta a tehetetlen dühtől őrzöngve Ferrand.

— Istenem, mit mondjak ennek a boszorkánynak, mit adjak neki, hogy elhallgattassam?

— Hogy néz ki?

— Azt hittem, hogy koldusasszony... akartam valami alamizsnát adni neki, ... feleletül egy pénzeszacskót csörgetett...

— És tudja, hogy hol van a leányka?

— Azt állítja.

— Mac-Gregor grófnő lánya... Az előbb mi mindent ígért, ha leányát előkeritem... és leánya él... visszaadhatnám... igen, de kitudódik, hogy hamis halotti levelet állítottam ki....

— A boszorkány tudná, hogy hol tartózkodik most ez a kislány?

— Igen.

— Visszajön még ide?

— Holnap.

— Irj Polidorinak, hogy jöjjön ide ma este kilenc órára.

— Egyszerre akar megszabadulni a banyától, meg a leánykától! Sok lesz, kettő egy csapásra!

— Azt mondtam, hogy irj Polidorinak, a többi az én dolgom...

Ugyanaznap este Rudolf azt mondta Murphnak:

— Báró Grün azonnal intézkedjék... Cecilnek hat napon belül Párisban kell lennie...

— Mi szükség van erre a démonra?

— Kérdezze meg ezt egy hónap múlva Ferrand Jánostól.

FELJELENTÉS.

Violaszál elrablása után való nap este tíz óra felé egy lovas érkezett Bouqueval-majorba. Azt mondta, hogy Rudolf megbizásából jött. Georgesné ne nyugtalanodjék Violaszál miatt. Jó helyen van; nem sokára visszaküldi a majorba. Természetesen a küldönc Sarolta megbizottja volt. Georgesné megnyugtatóásával késleltetni akarták az elrablás kitudódását. Ez alatt az idő alatt Sarolta végleg el akarta szakítani a herceget Harvillenétől és Ferrandot rá akarta bérni a gyermekre vonatkozó tervének végrehajtására.

A Harvillené és Károly Róbert találkozásját követő napon, Tamás a Temple-utcai házba ment, hogy a találka részletei iránt tudakozódjék. Pipeletné asszony nyelvét könnyű volt megoldani. Tamás gyorsan megtudta, hogy egy szép asszonynak sikerült ura előtt eltitkolni jövetele célját, az új, Rudolf nevű lakó segítségével. Sarolta, miután terve nem sikerült, új fondorlatot eszelt ki. A következő névtelen levelet küldte a márkinak :

„Önt csunyán félrevezették a minap. Értesítették feleségét, hogy nyomon követi, ezért hirtelen jótékonysági látogatást szinlelt ön előtt. Nagyon előkelő urral volt találkája, aki a Temple-utcai házban Rudolf néven szobát bérelt. Ha kételkedik, menjen a Temple-utca 17. szám alá, kérjen a *fenséges urról* személyleirást... meg fog győződni róla, hogy ön a legszerencsétlenebb férj... Cselekedjék, ne gondolkozzon... mert különben azt a látszatot keltethetné, hogy ön *igen jó barátja a hercegnek!*“

Sarolta a levelet azonnal postára tette.

Rudolf *** követségre ment X. grófnőt akarta meglátogatni, azután pedig Harville márkinét szándékozott felkeresni.

Harvilleék a kiisszalomban beszélgettek. A márki a szokottnál jobb hangulatban volt. Még nem kapta kézhez a Sarolta becsstelen levelét.

— Hova megy ma este ?

— Itthon maradok, nem megyek sehova. És maga mit szándékszik csinálni ?

— Nem tudom, ... — felelte sóhajtván a márki, — unom az embereket, nem vágyom társaságba... ezt az estét is, mint a többit, egyedül fogom eltölteni.

— Miután itthon maradok, ...

Harville csodálkozva nézett feleségére.

— Igen, de ...

— Nos ?

— Ugy tudom, hogyha itthon szokott maradni, legszivesebben egyedül tölti az estét ...

— Igen, azonban én nagyon szeszélyes vagyok és ma ... ha nincs kifogása ellene ... magával szeretnék maradni ...

— Igazán ! — kiáltott fel boldogan Harville ... úgy örülök, hogy teljesíti titkos vágyamat.

— Tudja-e, hogy meglepetése, szemrehányás ?

— Szemrehányás ? óh arról szó sem lehet ! Kimondhatatlan jól esik multkori igazságtalan bánalmazásom után, jóindulatu bánásmódja ...

— Felejtsük el a multat ! — mondta angyali mosollyal a márkiné.

— Klementin, meg tudná tenni ... meg tudná bocsájtani vak féltékenységemet, ostoba gyanúsítástomat ? ...

— Mondom, felejtsük el a multat !

— Mindent, mindent el tudna felejteni ?

— Azt hiszem ...

— Nem tudok ilyen boldogságban himni, már lemondtam örökre ...

— Rosszul tette ...

— Istenem, nem álmodom? Kérem, ne üzzön tréfát velem... óh mondja, nem csalódom?

— Nem, nem csalódik!

— Tényleg, most nem néz olyan hidegen rám... hangja majdnem meghatott... — mondja, lehetséges ez? nem káprázat?

— Óh nem... mert én is bocsánatot kell, hogy kérjek.

— Ön?

— Nem voltam-e gyakran kemény, sőt kegyetlen önnel? Nem kellett volna arra gondolnom, hogy emberfölötti erény és bátorság kellett volna ahhoz, hogy másképpen cselekedjék. Elhagyatva, szerencsétlenül, hogyan állhatott volna ellent a házasság vigasztaló gondolatának. Sajnos, mikor az ember szenved, hajlandó hinni a mások jóságában. Eddig az volt minden tévedése, hogy túlságosan bizott nagylelkűségemben... Ezután igyekezni fogok igazat adni önnek.

— Óh beszéljen! beszéljen tovább, kérte Harville lelkesen.

— A mi életünk most már örökre össze van kapcsolva. Mindent megteszek, amit csak tehetek, hogy megédesítsem életét.

— Istenem, Istenem, Klementin! Ön beszél így?

— Kérem, re csodálkozzék — annyira fáj ez nekem, mert olyan éles bírálata volt mult viselkedésemnek. Ki sajnálná önt, ki nyujtana segítő kezet, ha nem én? — Jó gondolatom támadt... azt hiszem, sikerül jóvátennem hibáimat.

— Hibáit?

— Igen. Házasságunkat követő napon meg kellett volna nyíltan kérnem önt, hogy váljunk el.

— Óh Klementin, irgalom!

— Vagy ha elfogadtam helyzetem, teljes odaadással kellett volna hogy viseltessem. Ahelyett, hogy örökös hidegséggel szemrehányásként állottam

volna ön előtt, hallgatagon, gőgösen, meg kellett volna vigasztalnom önt, és szerencsétlenségére kellett volna mindig gondolnom. Talán lassanként meg is szerettem volna irgalmas szerepem, az ön hálája megjutalmazott volna... De Istenem, mi baja, miért sir?

— Sirok, sirok a gyönyörtől, nem képzelem, milyen új érzelmeket keltenek bennem szavai. Óh, Klementin, hagyjon sirni. Csak most látom, milyen bünt követtem el, mikor szerencsétlen életemhez láncoltam az ön sorsát.

— És én csak most látom, mennyire meg kell bocsátanom önnek. Bátorság, barátom, bátorság. Könnyei édes gyönyörrel töltenek el. Ha már nem lehetünk teljesen boldogok, keressük a sors által ránk rótt feladatok teljesítésében a megelégedést. Legyünk elnézők egymás iránt, ha lankadunk, tekintsük gyermekünk bölcsőjét, szeressük őt minden szeretetünkkel és öröm fog vegyülni nagy bánatunkba.

— Angyal, valóságos angyal, kiáltott fel Harville imára kulcsolt kezekkel. Szenvedélyesen nézett feleségére. — Klementin, nem tudja, milyen jót és milyen rosszat tesz velem. Legkeményebb szavai, szemrehányásai a múltban nem vettek annyira elő, mint angyali szelidsége, nagylelkű megnyugvása... És mégis... ösztönszerűleg remény ébredzik bennem. Nem képzelem, milyen jövőt merek kifesteni...

— Vakon bizhatik abban, amit mondok, Albert. Komolyan veszem elhatározásom, esküszöm, hogy sohasem szegem meg szavam, később még több biztosítékot is adhatok.

— Biztosítékokat? — Harville egyre jobban lelkesedett a nem várt boldogság hatása alatt. — Hát van szükségem biztosítékokra? Tekintete, a jóság mennyei ragyogása, amely még szebbé teszi arcát, nem biztosítanak eléggé arról, hogy őszintén beszél? De tudja, Klementin, hogy az ember vágyait sohasem lehet ki-

elégíteni. Nemes, megható szavai új reményeket ébresztenek bennem, merészen és bátran remélem a mennyországot, melyről már lemondtam tegnap.

— Magyarázza meg jobban, kérte Klementin, kissé nyugtalanzkodva férje nagy rajongása miatt.

— Nos hát igen... gyöngédséggel, figyelemmel, szerelemmel, hallja Klementin... szerelemmel remélem, hogy kivivhatom szeretetét. Nem langyos, sápadt szeretetét, de szenvedélyes szerelmét, olyat, mint az enyém. Óh nem ismeri még az én szerelmem! Hiszen nem is mertem kimutatni, olyan fagyos volt mindig hozzám. Soha egy jó szó, soha egy melegebb hang, mint amilyen most megrikatott... amely most meg-részeget a boldogságtól... óh és megérdemlem ezt a boldogságot. Mennyire szerettem, mennyit szenvedtem. Ez volt az én nagy, emésztő bánatom. Embergyűlöletem, hallgatagságom innen eredt. Képzelve el... rajongva szeretni egy asszonyt, a feleségemet és folytonos magányra, égő, olthatatlan vágyra, kínos álmatlanságra voltam ítélve. Óh, nem ismerheti a kétségbeesés könnyeit, dühét, mert meghatották volna bizonyára, ha csak sejti is. De mit beszélek? Megsejtette kinjaimat, megszánt, utólérhetetlen bája, szépsége már nem lesz szenvedésem forrása... Az a kincs, amit legnagyobb drágaságomnak érzek, kincs, amely enyém volt és mégsem az enyém, ez a kincs nemsokára enyém lesz teljesen. Ugy-e igen?

És Harville szenvedélyes csókokkal halmozta el felesége kezét.

Klementin kétségbeesett, hogy férje így félreértette őt, önkéntelenül visszahuzta kezét. Félelem tükröződött arcán, Harville láthatta, milyen ellenszenvet kelt feleségében.

Rettenetes csapásként sujtott rá ez a tudat. Arca kétségbeesést árult el. Harvillené kezét nyujtotta feléje és így szólt: — Albert, esküszöm, a legodaadóbb

barátja leszek mindig, a leggyöngédebb testvér, de más nem. Bocsásson meg, ha akaratom ellenére olyan reményt gyujtottam önben, amelyet teljesíteni nem tudok soha.

— Soha?

— Soha!

Ez az egy szó megmásíthatatlan elhatározásként csengett. Klementin a Rudolf nemes befolyására hajlandó volt férje oldalán élni, mint barát, de arra, hogy szerelmet érezzen iránta, képtelennek látta.

Harville keserű szomorúsággal mondta feleségének, miközben kezét végighuzta könnyes szemein. — Bocsásson meg tévedésemért!... Óh milyen szerencsétlen vagyok.

— Barátom, nem akarok szemrehányást tenni, de hát barátságomat semmibe se veszi? Eddig nem vettem részt bánatában, életében, most meglátja, milyen odaadó, jó barátja leszek.

— A Gerolsteini herceg, jelentette az inas. Harville összeszedte magát és nyugodt arccal ment vendége elé.

— Ezerszeresen boldog vagyok, asszonyom, hogy ma este itthon találom, mondta Rudolf és gratulálok magamnak a szerencsééhez, hogy kedves férjét is üdvözölhetem, — mondta Albert felé fordulva és melegen megszorítva kezét.

— Igazán régen nem üdvözölhettem hercegségedet, mondta Harville.

— Köztünk legyen mondva, kedves Albert, ön kissé közönyös barátai iránt. Nem kívánja sok jelét azok szeretetének.

Egy inas nagy etikette hibát követett el és behozott egy levelet a grófnak.

Éppen a Sarolta névtelen levele volt, melyben elárulja Rudolf szerelmét Harvilléné iránt.

A gróf tiszteletből a herceg iránt, eltolta a kis aranytálcát — később, mondta, később.

— Csak nem fog ilyen formaságokat csinálni előttem, kedves Albert, — mondta Rudolf melegen.

— Herceg!

— A grófnő engedelmeivel olvassa el a levelet.

— Biztosítom herceg, hogy nem sürgős.

— Kérem, olvassa el, kedves Albert.

— De herceg!

— Kérem... akarom!

— Ha fenséged kívánja! és a gróf elvette a levelet a tálcáról.

— Persze, hogy kívánom, tekintsenek barátjuknak.

Mialatt a gróf felbontotta a levelet, Rudolf a grófnőhöz fordulva mondta:

— Nagy diadala önnek, ha mindig megtöri ezt a makacs akaratot.

Harville a kandallóhoz lépett és olvasni kezdte a levelet.

Arca nyugodt maradt, kezének alig észrevehető remegése árulta csak el idegességét. Szó nélkül mellényzsebébe dugta a levelet.

— Megkockáztatva azt, hogy vadembernek tartson, kérem fenség, engedje meg, hogy a levélre válaszoljak.

— Nem látom viszont ma este?

— Nem hiszem, hogy olyan szerencsés lehessenek, fenség. Remélem, megbocsát herceg ur!

— Milyen nyugtalan ember! Grófnő, nem próbálja meg itt tartani?

— Nem merem, amit fenséged hiába kísérelt meg.

— Komolyan kérem, kedves Albert, igyekezzék vissza hozzánk, amint megírta levelét... Ha nem, ígérje meg, hogy egy délelőttöt nekem szán. Ezerféle mondanivalóm volna.

— Fenséged elhalmoz kegyeivel, mondta Harville és mélyen meghajolva távozott.

— Férje szórakozottnak látszik, mosolya erőltettnak tetszett.

— Mikor belépett fenséged, Harville nagyon meg volt hatva. Alig tudott uralkodni magán.

— Talán rosszkor jöttem ?

— Sőt ellenkezőleg, megtakarította nekem egy kellemetlen beszélgetés befejezését.

— Hogyan ?

— Megmondtam Harvillenak, hogy ezentúl másképpen fogok vele viselkedni. Hogy barátja, támasza leszek.

— Milyen boldog lehetett !

— Eleinte épp oly boldog volt, mint én, örömkönnyei meghatottak... azelőtt azt hittem, hogy ridegségemmel, gunyos megjegyzéseimmal bosszút állok rajta... szomoru bosszu... a szomoruságom keserűséggé változott. Ma megkérdeztem tőle, hogy hol fogja tölteni az estét ? Szomoruan válaszolta : — Mint rendszeren itthon — egyedül. Ha látta volna örömteljes meglepetését, mikor megmondtam, hogy vele akarok maradni... Igaza volt fenség, nincs szebb érzés, mintha valakivel jót tehetünk.

— Hogy vethetett ez a beszélgetés önre nézve kellemetlen fordulatot ?

— Sajnos, olyan reményeket ébresztett férjemben, amelyeknek kielégítésére nem vállalkozhattam ! Hálája meghatott, azonban érzelmeinek szenvedélyes kitörése megfagyasztott. Mikor kezemet forró csókokkal árasztotta el, nem tudtam ijedtségemet palásolni, ... észrevette... akaratlanul is újra fájdalmat okoztam... most azonban meggyőződött róla, hogy tőlem csak barátságot várhat, ... szerelmet soha !

— Sajnálom Albertet, önt azonban nem tudom szemrehányásokkal illetni!... Szegény Albert, oly

nemesszívü, tiszta lelkü! Ha tudná, mennyit töprengtem bánata felett! Talán lassanként megtalálja az ön szívéhez vezető utat.

— Igaz, jó barátira talál bennem!

— Most beszéljünk más szerencsétlenekről. Szerencsés ötlet volt, hogy a Temple-utcai szobát bérbevettem. Már beszéltem önnek erről. Annyi érdekes dolgot fedeztem fel abban a házban. A padlásszoba lakói máris élvezik az ön ottlétének áldását... habár még mindig nagy küzdelmet vivnak az étellel... de nem akarom önt ezzel elszomorítani... Majd egyszer megtudja, mennyi rossz körülmény járulhat hozzá egy család szerencsétlenné tételéhez.

— Milyen hálások lehetnek önnek!

— Az ön nevét áldják!

— Az én nevemben segített rajtuk, fenség?

— Hogy jobban örüljenek az alamizsnának...

— Ó, én majd elmondom, hogy mindent fenségednek köszönhetnek.

— Ne tegye azt! Tudja, hogy én ugyanabban a házban bérek egy szobát, ... ha oda menne, csak új tápanyagot adna ellenségeinek és ellenségeimnek... Beszéljünk másokról! Egy szegény anya és leánya, valamikor jó körülmények közt voltak, ma a legszükségesebbet is nélkülözik... gazemberék mindenükből kifosztották őket.

— Szegények! Hol laknak?

— Nem tudom.

— Honnan hallott nyomoruságos életükről?

— Tegnap a Temple-utcai bazárba mentem, a negyedik emeleten lakó szomszédnőmmel vásároltam be egyet-mást.

— A szomszédnőjével?

— Hát elfelejtette, hogy szobaur vagyok a Temple-utca 17. szám alatt?

— Megfeledkeztem róla fenség!

— A szomszédnőm egy bájos kis varrólány, mindig nevet, mindig jókedvű, ezért Kacagógerlének hívják! Képzelve, még nem volt kedvese!

— Milyen erényes!

— Azt mondja, hogy nem csupán erényességén múlt a dolog, hanem egyszerűen nincs fizikai ideje semmire sem! Napi tíz-tizenkét órát dolgozik, hogy meg tudjon élni. A szobácskája ragyogó tiszta, két madara van, ezek többet esznek, mint ő maga. Nagyon szorgalmas! Dolgoztasson vele! Nem feltétlenül szükséges, hogy viselje ezeket a ruhákat!

— Holnap küldök neki munkát!

— Rendben van! Most mesélem tovább a kalandomat. Kacagógerlével vásárolunk a Morel-család részére apróságokat, s amint ide-oda nézegetek, felfedezek egy régi iróasztalt, odamegyek, megnézem, ... véletlenül megnyomtam egy gombot, erre hirtelen kiugrik egy titkos fiók, a fiókban néhány levél hevert, érdeklődve elolvastam egyet és megtudtam, hogy egy asszony panaszkodott valakinek arról, hogy leányával együtt milyen nyomorba jutottak egy letéteményes hűtlen vagyonkezelése folytán. Megkérdeztem a kereskedőtől, hogyan jutott az iróasztalhoz. Azt felelte, hogy egy kis butorkereskedő vitte hozzá, az pedig egy még fiatal nőtől vette, aki nagy pénzzavarban lehetett.

— Nem tudja címüket, fenség?

— Sajnos nem! Azonban már utasítottam Grünbárót, hogy igyekezzék nyomukra akadni! Nincs kizárva, hogy valami kis szállóban laknak, s akkor feltétlenül be vannak jelentve a rendőrségen!

— Milyen érdekes körülmény!

— Ez még nem minden! az asztalsarkába bele volt karcolva: Irni Lucenay asszonynak!

— Meg kellene kérdezni tőle, hogy nem ismer-e egy fiatal társaságbeli özvegyasszonyt, akinek körül-

belül tizenhatéves lánya lehet! Emlékszem, a lánykát Klárának hívják.

— Éppen, mint az én kis lányomat. Egy okkal több, hogy érdeklődjem iránta!

— Az özvegyasszony fivére néhány hónappal ezelőtt, megölte magát!

— Ha tud róluk Lucenayné, ezekről a körülményekről rájuk ismerhet! Még ma este irok, hogy holnap délelőtt otthon találjam! Szegény özvegy, ha tényleg magasabb társadalmi osztályhoz tartozott és jobb napokat látott, a nyomoruság kétszeresen fájhat neki!

— És szerencsétlenségének oka egy Ferrand János nevű csirkefogó, akiről egyéb törvénybe ütköző cselekményt is tudok.

— Ferrand az anyósomnak és a férjemnek a megbízottja. Csalódik fenség, ő a világ legbecsületesebb emberének hírében áll!

— Az én kezemben ellenkező bizonyítékok vannak! Ő éppen olyan ügyes, mint amilyen bűnös! Kérem ne szóljon erről senkinek! Hogy leleplezhessem, egyideig még meg kell hagynom nimbuszát! Ő döntötte nyomoruságba ezeket az embereket. Letagadta azt a pénzüsszeget, melyet az özvegy fivére helyezett el nála.

— És az összeg?

— Egész vagyonukat képezte!

— Milyen kegyetlenség!

— Ez olyan bűn, amelyre nincs mentség. Az éhség lopásra kényszerít, a bosszu gyilkolásra! De ez az ember, aki gazdag, akit hire az emberek fölé emel, bizalmat gerjeszt... hogy aztán bünt bűnre halmozhasson, meggondolt, hideg kegyetlenséggel! A gyilkos csak egyszer öli meg áldozatát, kése halálos sebet ejt, míg ez az ember lassan gyilkol... a kétségbeesés minden kínját elszenvedheti... Ferrand előtt nem szent sem az árvák öröksége, sem a dolgozó, munkáskezek

összegyűjtött garasa... Aranyat biznak rá... és ez az arany kísértésbe hozza. A gazdagot, a jólétben lévő Ferrand bűnös szenvedélye nyomorba dönti! Ez még nem minden! Micsoda súlyos következményeket von maga után gaztette, az a fiatal lány, aki jobb módhoz volt szokva, a saját maga erejéből megélni nem tud... fiatal, szép... engedni fog a csábnak, elzüllik... az anya bánatában meghal... és e halom szerencsétlenséget Ferrand János okozta!

Klementin még soha sem hallotta így beszélni Rudolfot. Bámulattal figyelt szavaira, melyekből a rossz iránt érzett gyűlölet sugárzott.

— Bocsásson meg, — szolt Rudolf néhány percnyi hallgatás után — ha talán kissé elragadtattam magam, de felháborító a Ferrand János eljárása.

— Oh köszönöm fenség, hogy felnyitotta a szememet. Most még jobban sajnálom azt a szerencsétlen anyát... mit szenvedhet szegény, ha gyermekére gondol... de megmentjük őket, biztosítani fogjuk a lányka jövőjét. Hála Istennek gazdag vagvok és ha az én pénzem nem volna elegendő, Harvill-chez fordulok segítségért, ő szívesen fog eleget tenni kérésemnek. Védenecink valószínűleg büszkék... az nem tesz semmit... módot fogok találni arra, hogy segítségem ne sértse büszkeségüket... nehéz lesz... de annál jobb... Meglátja fenség, meglesz elégedve velem!

— Már látom a bonyodalom kibontakozását! — felelte mosolyogva Rudolf.

— Alig várom, hogy Lucenaynéval beszéljek! Holnap, tőle egyenesen az özvegy régi lakására megyek. Kikérdezem szomszédaikat... büszke leszek, ha sikerül egyedül kibogóznom az összekuszált szálakat. Szegény asszony... ha a lányomra gondolok, még nagyobb részvétet érzek iránta.

Rudolf meghatottan nézett Harvillenéra. Szeme

ragyogott, arca kipírult, alig husz éves, szépsége új fényben pompázott.

Harvilléné észrevette, hogy Rudolf csendesen figyel. Elpirult és zavartan lesütötte szemét:

— Fenség mosolyog rajtam! Én pedig örvendek, hogy eddig céltalan életemnek e perctől kezdve célja van! Igaz, hogy nem ilyen életről álmodtam... Van egy érzés... a boldogságnak egy számomra elérhetetlen foka... fiatalságom dacára, le kell mondanom erről! — mondta mélyen felsóhajtva Klementin. Majd hozzátette: — Hála fenségednek, mégsem fogom szerencsétlennek érezni magam, a szerelmet pótolni fogja a jótékonyság. Fenség oly jó befolyással van rám! Minél többet gondolkozom szavain, annál mélyebbeknek, annál igazabbaknak találom őket. Ha eleinte figyetlen leszek, Fenség majd utbaigazit, lépésről lépésre fog vezetni azon az uton, melyen mostantól kezdve haladnom kell! Oh Fenség, milyen nemeslelkű, milyen fenkölt gondolkózásu. Honnan meríti a megértés kiapadhatatlan érzését?

— Én is sokat szenvedtem... most is sokat szenvedek... ismerem a fájdalom forrását:

— Fenség szerencsétlen?

— Igen! Hogy megértsem az emberek szenvedéseit, végig kellett járnom a szenvedések iskoláját. Tudom mit jelent csalódní legjobb barátunkban... tudom mit jelent csalódní abban, akit vakon szeretünk, csalódtam első nagy szerelmemben... ismerem az özvegyen maradt férj és ismerem a gyermekét sirató apa fájalmát.

— Ugy tudtam, hogy fenséged házassága gyermektelen volt!

— Tényleg úgy is van. Házasságom előtt született egy kis lányom, aki egész kis korában halt meg... Bármilyen különösen hangzik is, egész életemen keresztül siratom, gyászolom ezt a gyermeket, akit jó-

formán alig ismertem... A bánatom nem tompul, sőt mindig élesebb lesz... A kis lányom most tizenhétéves lenne!

— És az anyja él még? — kérdezte elfogódottan Klementin.

— Oh ne is beszéljünk róla! Az anyja, érzéketlen, önző, rideg számító, nagyravágyó teremtés! Néha úgy érzem, hogy a szegény kicsikére nézve talán jobb volt, hogy meghalt. Ki tudja milyen élet várt volna rá egy szívtelen anya mellett!

Klementin valami elégtétel félet érzett.

— Oh, megértem kettős fájdalmát.

— Ugy szerettem volna a kislányomat! Nálunk uralkodó családoknál a fiugyermek szeretetébe annyi önzés, politika vegyül... egy leánykát azonban az ember tisztán önmagáért szeret. Az apa élvezi fejlődését, tisztaságát, báját, kedvességét... odaadóbban szereti leányát, mint az anya... az anyja fiát iránt érez nagyobb vonzalmat... Ne is beszéljünk róla... sohasem fogom érezhetni ezt az érzést.

Klementin arcán egy könnyecsepp pergett végig. Nagyon meghatotta Rudolf szavainak fájdalmas hangja. Rudolf észrevette és szomorú mosollyal mondta:

— Bocsásson meg kérem, szomorú emlékeim kissé elragadtak.

— Higyje el, Fenség, őszintén osztozom bánatában. Sajnos azonban én nem tudok annyi vigaszt nyújtani, mint fenséged nekem!

— Nem... nem... már az magában véve, hogy őszintén beszélhettem, könnyebbséget jelent. Ön is még sokat fog szenvedni, asszonyom... sokszor fogja érezni a sors igazságtalanságát... harcolni fog önmagával... de ne csüggedjen... merítsen erőt a jótékonyaságból, azokból a jó cselekedetekből, melyekkel enyhített a szegények szenvedésein!

Harvillené sirásban tört ki.

— Ugye számíthatok fenséged támaszára?

— Ha közel, vagy távol leszek is, lélekben mindig maga mellett érezhet, asszonyom. Igyekezni fogok lelki egyensúlyát fenntartani... természetesen azok közt a határok közt, amelyek nem sérthetik az ön férjének érzéseit, akinek örök barátságát fogadtam.

— Köszönöm Fenség! — mondta könnyeit letörülve Klementin. — Érzem, az ön nagylelkű segítségével nélkül elhagyna erőm... de fogadom Fenség, hogy kötelességemnek eleget fogok tenni!

A nagy faliszőnyeggel eltakart rejtekajtó hirtelen felpattant.

Klementin ijedten felsikoltott, Rudolf összerezett.

Harville lépett a szobába, sápadtan, remegve az izgatottságtól. Szemei könnyben usztak. Rudolfnak odanyújtotta Sarolta levelét: — Fenség, ime itt van az a levél, melyet az imént hoztak... olvassa el és azután égesse el.

Klementin csodálkozva nézett férjére.

— Micsoda aljasság! — kiáltott fel Rudolf olvasás közben.

— Ennél a levélnél is nagyobb aljasságot követtem én el.

— Hogy értsem ezt?

— Az imént, ahelyett, hogy őszintén, egyenesen megmutattam volna fenségednek ezt a levelet, nyugalmat tettetve elhallgattam tartalmát... pedig a lelkeket kétségbeesés és féltékenység mardosta... Tudja mit tettem, Fenség? Szégyenszemre be kell vallanom... a rejtekajtó mögött hallgatództam... olyan nyomorult voltam, hogy kételkedni mertem Fenséged becsületében... minden szót hallottam... tudom, hogy mi füzi Fenségedet a Temple-utcai házhoz... és én ostoba, hitelt adtam e rágalmozó soroknak... térdenállva kellene bocsánatért könyörögnöm!

— Ugyan, édes Albertem, mit kellene megbocsájtanom? — kérdezte Rudolf, mindkét kezét nyújtva Albertnek. — Most tudja titkunkat... akaratán kivül is szövetségesünk lesz... és azt is megtudta mit várhat a márkinétól...

— Klementin, megbocsájt? — kérdezte feleségétől szomorúan Albert.

— Igen... ha boldog igyekszik lenni mellettem.. Harville és felesége kezét fogtak.

— Kedves márki, mondhatom, a mi ellenségeink nagyon ügyetlenek... rágalmazó soraikkal éppen ellenkező célt értek el... sosem volt a mostaninál kedvezőbb alkalma meggyőződni felesége nemes, fenköllelkéről... én tudom, honnan mérték ezt az alattomos üttést... de nem szoktam a barátaimnak okozott keserüségét némán tärni... no de ez az én dolgom... Isten vele, márkiné, legyen nyugodt, keresni fogom az alkalmat, hogy folytathassuk a mai eszmecserénket!

Miután Harville Rudolfot kocsijáig kísérte, visszatért lakosztályába anélkül, hogy Klementint felkereste volna.

ELMÉLKEDÉS.

Nehéz volna leírni a Harville márkiiban duló érzéseket. Örömmel vette tudomásul, hogy a névtelen levélnek Rudolfra és Klementinre vonatkozó vádja hamis. Azonban arról is meggyőződött, hogy örökre le kell mondania arról a reményről, hogy felesége szerelmét visszaszerezhesse. Keserü szemrehányásokkal illette saját magát, amiért elvakult önzésében szomorú sorsához láncolt egy ragyogó szépségü fiatal lányt. Reménytelen, sötét bánat vett erőt rajta.

Kétségbeesetten mondogatta, hogy joga van felesége szerelmére: a törvény szerint is az *asszony a fér-*

Jéé... milyen módon hódíthatná vissza nejét, hogy változtathatna szomorú sorsán? Egész élete nem egyéb néma könyörgésnél... nem tud, nem akar feleségén kívül mást szeretni...

A jövőt ridegnek, szomorúnak, kilátástalannak érezte... tudta, hogy állandó szomorúsága következtében rettenetes betegségének rohamai gyakrabban fognak ismétlődni.

— Az én hibám... az én hibám! — kiáltotta kétségbeesetten. — Szegény asszony... megcsaltam... joggal gyűlöl... félre értettem nagylelkű ajánlatát... milyen ijedten huzta el kezét, amikor megcsókoltam... fél tőlem... Miért árulta el ezt a rettenetes titkomat a hercegnek... Ehhez nem volt joga. Miért tette? Igaz! Elítélteknek megkönnyebbülés, ha panaszkodhatnak hóhérjaikról... szegény gyermek... csak annyit mondott: *nem ilyen életől álmodoztam... és igen fiatal vagyok ahhoz, hogy a szerelemtől lemondjak!* Ismerem Klementint, megtartja nekem és a hercegnek adott szavát... olyan lesz hozzám, mint egy szerető, gyöngéd testvér... de én ezzel nem elégszem meg, én imádom, forró szerelemmel szeretem... kényszeríteni fogom... nem, erőszakot nem követhetek el... de ő olyan jószívű, meg fog sajnálni... ez hiú remény, az *undort* egyik asszony sem tudja leküzdeni... oh milyen szerencsétlen teremtménye vagyok az Istennek! — Harville kétségbeesetten tördelte kezeit.

Hosszu, álmatlan, keserű elmélkedésben eltöltött éjszaka után Harvilleban megingathatatlan elhatározás érlelődött meg.

Türelmetlenül várta a reggelt.

Nagyon korán bécsengette inasát.

Az öreg József, legnagyobb csodálkozására éne-

kelni hallotta gazdáját, mikor belépett hozzá. Ritka jelenség volt ez a jókedv Hárvillenél.

— Oh márki ur, — mondta az öreg szolga meghatottan — milyen szép hangja van, márki ur! Kár, hogy nem énekel gyakrabban.

— Igazán? Tetszik a hangom?

— Ha olyan hangja volna márki urnak, mint a nyávogó macskának, nekem akkor is tetszene.

— Hízlgő.

— De ha nevet márki ur, az annak a jele, hogy jókedvű. És ez a legszebb a világon nekem!

— Akkor hát hegyezze jól a fülét, öregem!

— Parancsoljon!

— Minden nap élvezheti ezt a szép zenét ezentúl.

— Minden nap jókedvű lesz, márki ur?

— Minden nap, öregem! Csak neked mondom meg, aki tanuja voltál kinjaimnak. Boldog vagyok. A feleségem angyal... bocsánatot kért tőlem eddigi hidegségeért... és képzeld, azt mondja, a féltékenység volt az oka.

— Féltékenység?

— Névtelen levelekkel élesztették gyanuját.

— Hallatlan!

— Érted, az asszonyok nem türik az ilyesmit. Ez teljesen elválasztott minket. De szerencsére tegnap este őszintén kibeszéltük magunkat. Végre megszűnik ez a nagy távolság közöttünk. Elképzelheted, milyen boldog vagyok.

— Valóban? — József szemei könnyekkel teltek meg. — Most tehát boldog lesz márki ur! Hiszen azt mondta, hogy ez a távolság volt minden boldogtalan-ságának oka.

— Látod, még sirok is... a nagy boldogságtól? És kinek mondanám el, ha nem neked. Tudsz te más bánatomról is. De most ne beszéljünk erről.

— Csakhogy már a boldogság könnyeit is látom

egyszer, márki ur! Eleget sirt bánatában. Csak attól félek, hogy nem állom meg és a márkiné lábai elé vetem magam, mikor először meglátom.

— Menj, te öreg, olyan bolond vagy, mint a gazdád. De egytől félek!

— Mitől?

— Hogy nem tarthat soká. Olyan boldog vagyok. Mi kellhet még nekem?

— Semmi, semmi!

— Éppen ez az! Nem bizom a tökéletes boldogságban.

— Ha csak ez az, márki ur! Ez nem baj. Csak félek, hogy...

— Ne félj! Az orvos sokszor mondta, hogy egy örömteljes izgalom gyógyulást hozhat az ilyen bajknál.

— Igaza van márki ur! Ez hát a boldogság napja! De szinte remegek én is! Gondolkozom. Keresni kell valami bajt is! Én is félek a tökéletes boldogságtól. Megvan! Egy barátja megsebesült, márki ur. Nem veszedelmesen, de mégis, kardvágást kapott.

— Kicsoda?

— Lucenay herceg.

— Milyen sebet?

— Karcolás csupán. Tegnap este itt volt, azt mondta, visszajön ma reggel, teára.

— Szegény Lucenay. És miért nem mondtad?

— Tegnap este nem tudtam beszélni márki urral.

— Igazad van. Ez a kis baj kielégítheti az irigy sorsot. Kedvem volna ma férfi-reggelit adni Lucenay tiszteletére. El lesz ragadtatva ettől a meglepetéstől.

— Nagyon jó, márki ur! Éljen a jókedv! Pótoljuk, amit elmulasztottunk. Hány személyre parancsolja márki ur?

— Hat személyre, a kis téli ebédlőben.

— És a meghívások?

— Megirom mindjárt. Egy lovasz üljön lóra és hordja szét rögtön. Még otthon lesz mindenki. Csen-gess!

József csengetett.

Harville bement dolgozószobájába és megírta a következő levelet, csak éppen a neveket változtatta hatféleképpen.

„Kedves . . . . . körlevelet küldök, rögtön-zött dologról van szó. Lucenay ma nálam reggelizik, azt hiszi, négyszemközt leszünk, tegye meg neki azt a kedves meglepetést, hogy velünk és egynéhány barátunkkal tartson, akiket szintén értesíték.

Délben elvárom

Harville.“

Belépett egy szolga.

Üljön valaki lóra és vigyék el a leveleket. Aztán Józsefhez fordult. Ird meg a címekeket:

Saint Remy gróf, Monville, Douglas lord, viszt-partnere, Sezannes báró, gyermekkori barátja. Meg-irtad?

— Meg, márki ur!

— Gyorsan vigyék el a leveleket. Fülöp, küldje be Doublet urat, beszélni szeretnék vele.

A szolga kiment.

— Nos, mi van veled, József?

— Nem térek magamhoz, márki ur. Még soha-sem láttam ilyen jókedvűen. És milyen jó színe van! Szemei ragyognak!

— A boldogság! öregem! De segitned kell egy tervemben. Beszélj Juliettevel, a márkiné komornájá-val, aki az ékszereit kezeli . . . kérdezd meg urnője ék-szerészének címét . . . de egy szót se szóljon erről a márkinénak.

— Értem, gróf ur . . . meglepetés!

— Menj. Itt jön Doublet.

— Parancsol velem, márki ur, — mondta a márki főszábigazgatója.

— El fog szörnyülködni Doublet ur! kiáltozni fog a csodálkozástól!

— Én, gróf ur?

— Ön! Sok pénzt fogok költeni, Doublet ur. Nagyon sok pénzt.

— Annyi baj legyen, gróf ur! Tehetjük! hál' Istennek.

— Már régóta tervezek egy építési dolgot. A palota jobb szárnyához kellene hozzáépíteni egy teremsort. Beszéljen még ma az építésszel. Nos, nem jajgat?

— Határozottan nem, gróf ur!

— Ünnepeyeket akarok adni ezekben a termekben. Azt akarom, hogy mintegy tündérlegyintésre emelkedjék ki a teremsort. De mert a varázslat nagyon drága, el kell adni néhány papírt, hogy kifussa a költségeket. Minél előbb! Szeretném, ha hamar megkezdénék az építkezést.

— Nagyon helyes! Az épületek megmaradnak! Ami pedig a költségeket illeti, a márki ur megengedheti magának, hogy olyan pazar termeket rendeztesen be, aminőket éppen akar!

József belépett és jelentette:

— Ime az ékszerész címe: Boudoinnek hívják!

— Kedves Doublet ur, nagyon kérem, menjen el az ékszerészhez és mondja meg neki, hogy hozzon ide kétezer arany értékű briliáns nyakéket... az asszonyoknak soha sincs elég ékszerük... a fizetést önre bízom.

— Igenis, márki ur! Nem tiltakozom a megbízás ellen! A drágakövek is épp úgy megmaradnak, mint az épületek és a márkiné nagyon fog örülni! — és ez a márki urnak is örömöt fog szerezni... Nincs boldo-

gabb ember a márki urnál, nem győzöm ezt hangoztatni.

— Ön nagyon kedves, Doublet ur!

— Őszinte meggyőződésből beszélek! Most sietek az ékszerészhez!

Doublet távozott.

Amint Harville egyedül maradt szobájában, összefont karokkal gondolataiba mélyedve sétált le és fel. Majd leült íróasztala mellé és fejét szomoruan támasztotta kezére. Eltűnt arcának meglegedett kifejezése, egy könnyet törült ki szeméből... aztán erőt vett magán: — Bátorság, bátorság! — mondta.

Több levelet írt, teljesen érdektelen embereknek! Találkozót adott a hét különböző napjaira. Mire elkészült leveleivel, jókedvűen dudorászva lépett a szobába József.

— József ur, önnek nagyon kellemes hangja van!
— Jegyezte meg mosolyogva a márki.

— Nem tudok uralkodni jókedvemen, márki ur!

— Add fel ezeket a leveleket.

— Igenis. — Vendégeit hol fogadja a márki ur?

— Itt, a dolgozószobámban. A szivarfüst nem hatol át innen feleségem lakosztályába.

Az udvarról kocsizörgés hallatszott.

— Őméltósága most kocsizik ki. Korán reggelre rendelte kocsiját.

— Fuss és kérd meg, hogy mielőtt elmenne, nézzen be hozzám!

— Igenis!

Harville a falon függő tükörhöz lépett. Gondosan szemügyre vette arcát.

Nagyon jó... az arcom rózsás... szemeim fénylenek... az nem fontos, hogy öröm vagy láz okozza... a fő, hogy félrevezessem az embereket... Most még csak mosolyognom kell... így ni... annyiféle mosoly van... ki tudja megkülönböztetni az igazit az erőlt-

tetettől? Ki az, aki le tudná rántani álarcomat? Ki merné mondani, hogy a mosolyom kétségbeesést takar? Hogy jó kedvem mögött a halál gondolata rejteződik! Szerencsémre senki sem találja ki mindezt! Hallom feleségem lépteit, ... ó a feleségem ... nos, bohóc, játszd végig szerepedet!

Klementin a Harville dolgozószobájába lépett.

— Jó reggelt Albert, kedves fivérem! Mi történt magával? Kitünő színben van! — Mondta meleg hangon.

— Talán azért, mert éppen abban a pillanatban gondoltam magára, mikor belépett. Nagyszerű elhatározásra jutottam.

— Nem csodálkozom.

— A tegnap történteken ... a maga és a herceg nemeslelkűségén sokat gondolkoztam és követni fogom példájukat.

— Mennyire örvendek! Most már nem kételkedem a jövőnkben!

— Én sem. Egy áttöprengett éjszaka után egyszerű megoldást találtam.

— Ezt egész természetesnek találom! Testvéri érzéseink nem fognak változni, számíthat rám, meglátja, hogy milyen makacs vagyok! Fejembe vettem, hogy megelégedett lesz ... és keresztül is viszem!

— Kedves jó Klementin! — Egy percnyi szünet után vidáman tette hozzá: — Azért kérttem, hogy megmondjam: vendégeket várok ma reggelire, meg akarom ünnepelni Lucenay párbajának szerencsés kimenetelét. — Csak egy pár karcolást kapott.

— Érdekes! Én pedig meghivattam magam Luce-naynéhoz! Ismeretlen védenecimről szeretnék beszélgetni vele. Ha végeztem, a Szent-Lázár börtönbe megyek, a fiatakoru bűnösökért is akarok tenni valamit.

— Maga fáradhatatlan! Hát ezek szerint nem látom többet... ma! — A Harville hangja fájdalmasan csengett.

— Kellemetlen, hogy éppen ma megyek Lucenaynéhoz? — kérdezte a Harville szomorú hangjától megdöbbenve, Klementin. — Ha akarja, máskorra halaszthatom!

A márkí majdnem elárulta magát. A legkedvesebb hangon felelte:

— Igen, kedves kis testvérem, kellemetlen, hogy elmegy és türelmetlenül fogom visszavárni... erről a hibámról nem fogok leszokni!

— Jól teszi... az ellenkezője szerencsétlenné lenne.

Éles csengő jelezte, hogy vendég érkezett.

— Valószínűleg a meghívottak közül jött valaki, most megyek... Mit csinál ma este? Ha szabad, akkor követelem, hogy kísérjen az Operába... meglátja, ma fog tetszeni a zene!

— Legnagyobb örömmel állok rendelkezésére.

— Nem megy sehova?

— Nem. Itt várom!

— Ahogy hazaérkezem, ide jövök, érdekel, hogy érezték magukat vendégei.

— Isten vele, Klementin!

— Isten vele, barátom... legyen vig és mulatsón jól.

Barátságosan kezét szorítottak és Klementin elment.

— Jó mulatságot kívánt... azt mondta, hogy legyenek vidám... nem érezte ki köszönéséből sebzett felkém bucsuját... nyugodtan, vidáman távozott... büszke vagyok, nem is tudtam, hogy milyen jó színész lehetett volna belőlem... hallok Lucenay hangját...

A VILLÁSREGGELI.

A Lucenay sebe nagyon könnyű volt. Nem is hordta felkötve karját.

— Kedves Henrik barátom, ne gondolja, hogy közönyös vagyok, de csak most hallottam veszedelmes kalandjáról...

— Veszedelmes... ugyan, ugyan, sohasem nevettem annyit... Nagyon mérges volt Károly ur...

— Ki az a Károly ur?

— Nem tudom én... nem tudok róla semmi közelebbit... Kérek egy csésze teát...

— Vártam már, kedves Henrik, egy meglepetést tartogatok az ön számára...

— Ugyan mit?

— Néhány barátunkat is meghívtam...

— Éljen, éljen! — kiáltotta Lucenay. — Ki jön? Saint Remy a vidéken tartózkodik! Mit csinálhat ez az ember falun a tél közepén.

— Biztos, hogy nincs Párisban?

— Igen... irtam neki, azt akartam, hogy ő legyen a párbajsegédem... miután távol volt, Lord Douglassal és Sézannes-nal kellett megelégednem.

— Ők is itt lesznek!

— Éljen! Éljen! Éljen!

Saint Remy lépett a szobába.

— Nem is kérdezem, hogy itt van-e Lucenay, a kapuban hallottam már a hangját! — mondta.

— Mi az, gyönyörű férfi, maga itt van? — kérdezte meglepetten Lucenay, — azt hittem falun üdül!

— Tegnap érkeztem vissza Párisba, e percben kaptam meg Harville kedves meghívását és örömmel idesiettem.

(Folytatása következik.)

— Gyors igazságszolgáltatás volna, nevetett Rudolf.

— Felháborító is! Nem lehetne komolyan segíteni valahogy?

— Meg kell várni az ítéletet? Én bizom benne, hogy felmentik... De hallgasson rám, tudom, hogy lehet az ön diszkréciójára számítani...

— Nyugodt lehet, Rudolf ur, nekem nem jár el a szám!

— Nos hát, ne mondja el senkinek, Germain se tudja meg, hogy vannak barátai, akik örködnek fölötte.

— Igazán?

— Hatalmas és odaadó barátok!

— Milyen bátorságot öntene pedig bele ez a tudat.

— De esetleg Ferrand fülébe juthatna és akkor nehéz volna lecsapni rá. Mert nem csak hogy Germaint kell, hogy felmentsék, hanem a rágalmazó Ferrand is kell, hogy elvegye büntetését.

— Értem!

— Lujzának is mondja meg, kérem, hogy a világon senkinek se beszéljen arról, amit nekem elmondott. Ő majd tudni fogja, miről van szó. Ne panaszkodjék gazdája gonoszságán a börtönben. Majd jönni fog egy ügyvéd, az én nevemben, az előtt ne titkoljon semmit.

— Legyen nyugodt, szomszéd ur. Nem felejték el semmit! De milyen jó és nagylelkű ön! Mindenkin segít, aki bajba jut.

— Én csak szegény kereskedőseged vagyok ugyan, de van egy befolyásos barátom, aki segítségül jön, ha hívom.

— És hol lakik most, mióta átadta szobáját Moreléknek?

— Egy hotelszobában.

— Óh, milyen rettenetes! Ugy lakni, olyan bu-
torozott szobában, ahol már ezren voltak ön előtt!

— Csak éjjel vagyok otthon!

— Mégis! Látja, engem olyan boldoggá tesz az
otthonom, olyan kellemesen, nyugodtan folyik itt az
életem. Azt hittem, sohasem lehet bánatom. És most,
hogy rámszakadt ez a szomorúság. Rettenetes így
szerven látni barátainkat. Nem tudok szabadulni
ettől a nyomasztó szomorúságtól.

— Csak bátorság! Majd visszajön a jókedve, ha
felmentik barátját. Ha elolvassák a levelét, mindjárt
látnák, hogy ártatlan.

— Ide is kell adnia, lemásolom.

— Ha nem volna olyan írásom, mint a macska-
kaparás, hiába tanított az a jó Germain, mondanám,
hogy leirom.

— Csak holnapig kérem a levelet.

— Szívesen odaadom, de nagyon ügyel rá, szom-
széd ur? Sok levelet kaptam már, még galamb is volt
a papíron, de soha ilyen szépet, meghatót, mint a Ger-
mainé. Ezt el akarom tenni emlékebe. És a többit is,
amit még ír.

— Maga a legjobb barát tud lenni a világon. De
nem akarná, hogy most mindjárt elkísérjem Ger-
mainhez?

— Nagyon örülnék neki. Este bizony nem szí-
vesen járok egyedül. De még haza is kell vinnem ezt
a munkát. Talán untatná, olyan messze jönni velem
és fárasztaná is.

— Világért sem! Kocsin megyünk.

— Óh, milyen jó! Ha nem volnék ilyen szomorú,
hogy örülnék a kocsizásnak. De olyan szomorú va-
gyok. Látja, egész nap nem énekeltem ma. Crétu papa
és Ramonette rákezdték a nótára, de én elsírtam ma-
gam mellette.

— Milyen furcsa nevet adott kanári madarainak. Cretu papa és Ramonette ?

— A madarak magányom vigasztalói és az én jó gondozóim, gyermekkori ápolóim után neveztem el őket.

— Óh, emlékszem már ! Gyámszüleit hívták így.

— Különös név, madaraknak, de én ezzel nem törődöm. Látja, Germain olyan megértő és tapintatos volt ebben is. A többiek ugyancsak bosszantottak, csufoltak a különös névért, annyira, hogy egynéhány vásárnap nem is mentem Cabrionnal sétálni, hogy megmutassam, mennyire bánt ez a csufolódás. Pedig higyje el, nagyon vártam mindig a vásárnapokat. De úgy éreztem, hogy gyámszüleimen mulatnak és ezt nem türhettem.

— És Germain ?

— Ő is különösnek találta eleinte a neveket, de mikor megmagyaráztam eredetüket, könny szökött szemeibe. De nem lesz hüvös ugy-e, ha csak sált veszek ?

— Kocsin megyünk és hazahozom kocsin.

— Milyen jó, mennyi időt takarítok meg !

— Hogyan is fogja beosztani, hogy ne veszítse el az idejét a látogatásokkal ?

— Ott vannak a vásárnapok. A heti látogatásokat majd behozom úgy, hogy egy órával később fekszem. Még nyerek is időt így, a végén gazdag ember leszek.

— Nem fél a fáradságtól ?

— Az ember berendezkedik mindenre. És aztán nem tart örökké.

— Tessék a sálja, kedves szomszédnőm.

— Tüzzé meg, de meg ne szurjon ! Még egy nagy szivességet kérnék öntől.

— Parancsoljon velem !

— Hegyezen nekem, kérem, egy jó tollat, hogy

válaszolhassak Germainnek. Holnap korán reggel megkapja, legalább jó napja lesz.

— És hol vannak a tollai ?

— Ott az asztalon. De meggyujtom a gyertyát.

— Ej ha ! Stearin-gyertya, micsoda fényezés !

— Nem sokkal drágább, mint a fagyú-gyertya és sokkal jobb. És olyan keveset égetek.

— De, mondta Rudolf, miközben kihegyezte a tollát, semmi előkészületeket sem látok az estebédhez ?

— Nem vagyok éhes ! Reggel ittam egy pohár tejet, este megint iszom.

— Nem jönne velem vacsorálni, mikor kijövünk Germaintől ?

— Ma igazán nem vagyok olyan hangulatban, köszönöm. Majd ha ez a szegény Germain kiszabadult, akkor elvisz a színházba is, jó ?

— Boldogan ! De ma nem jön ?

— Higyje el, nem sok öröme volna belőlem. Nagyon rossz kedvem van. És most igazán takarékoskodnom kell az idővel.

— Akkor hát lemondok ma erről az élvezetről.

— Itt van a csomagom ! Vigyázzon, össze ne gyűrje. Selyem van benne.

Rudolf és Kacagógerle együtt mentek le a lépcsőn. Mikor a házmester-fülke elé értek, Pipeletet látták feléjük közeledni, egyik kezében egy hirdetést tartott, mely arról szólt, hogy ő baráti összeköttetésben volt Cabrionnal, a másik kezében a nyomorult festőnek egy arcképét szorongatta. Alfréd kétségbe volt esve, feje lekonyult, olyan volt, mint egy szomorú kő, vagy mérkőzésre készülő dijbirkózó.

Nemsokára jött Anasztázia is.

— Nos öregem, kiáltotta férjének, hát itt vagy, mit mondott a rendőrbiztos ? Alfréd, Alfréd, de hát ügyelj, feldöntöd az én lakókirályomat ! Ez a nyomorult Cabrión egészen megőrjít ! De hát szólt már !

Erre a szívének oly kedves hangra felemelte Pipelet a fejét. Arca sötét volt és komor.

— Mit mondott a rendőrbiztos ?

— Anasztázia, össze kell szednünk, ami kevés holmink van, keblünkre ölelni barátainkat, összecsomagolni és elvándorolni. Elhagyni Párist, Franciaországot... az én drága hazámat. Mert most már biztonságban érzi magát ez a szörnyeteg és üldözni fog mindenütt.

— Hogyan — a rendőrbiztos ? ...

— A rendőrbiztos ! Pipelet felnevetett, a rendőrbiztos szembenevetett.

— Téged, idős embert kinevetett ? Ilyen tekintélyes külsővel ?

— Mikor tiszteletteljesen kitártam előtte egész csomó panaszom és sérelmem erről a gaz Cabrionról... előbb nevetve... igen... nevetve nézett rám, elvette a hirdetést, amit igazolásul magammal hoztam, és azt felelte : — Jó ember, ez a Cabrion nagyon furcsa pasas, rossz tréfákat csinál, ügyet se vessen az ő vicceire. Azt tanácsolom, hogy egyszerűen nevéssen rajtuk, nevéthet, mert van min !

— Nevetni ! Uram ! Nevetni ! De hiszen elemészt a bánat, ez a gazfickó megmérgezi az életem. Zárják be, számüzzék, ... legalább az én utcámból. Erre a rendőrbiztos nevetett és rámutatott az ajtóra. Megértettem taglejtését, ... most itt vagyok !

— Szép rendőrség, mondta Pipeletné.

— Mindennek vége, Anasztázia ! Semmi remény ! Nincs már igazság Franciaországban ! Kegyetlenül feláldoztak engem !

Pipelet elhajította a táblát és a képet... Rudolf egy kicsit elmosolyodott. Néhány vigasztaló szót mondott a kétségbeesett házaspárnak és kocsiba ülve, elhajtattott Kacagógerlével Germainhez.

A VÉGRENDELET.

Germain Ferenc a Saint-Denis-köruton lakott, 11. szám alatt. Meg kell említenünk, hogy Mathieu aszszony, a gyémánt, a gyémántárusnő ugyanitt lakott. A Temple-utcától a Szent-Honoré felé vezető hosszú uton lakott a nő, akihez a csomagot kellett leadni. Rudolf még jobban meggyőződhetett a fiatal leány kitűnő természetéről. Milyen egyszerűen, természetesen, önként értetődően tett jót barátaival.

Körülbelül egy óra múlva megállott a kocsí a Saint-Denis-körut 11. alatt. Rudolf kíségette a fiatal lányt a kocsiból. Kacagógerle bement a portáshoz, előadta Germain utasításait, nem feledkezve meg az előirányzott borraivalról sem. Germain szobája a negyedik emeleten volt. Az ajtó előtt azt mondta a leány:

— Látja, az az érzésem, kedves szomszéd, hogy ez a szegény Germain sohasem jön ide vissza többet. A kezem remeg, mintha egy halott szobájába nyitnék be.

— Legyen okos, kis szomszédnőm, ne csináljon ilyen sötét gondokat magának.

— Tudom, hogy rosszul teszem, de nem tehetek róla.

És letörülte kicsorduló könnyeit. Rudolfnak is kínos volt belépni a szobába. Tudta, milyen szándékkal üldözték az Iskolamester cinkosai szegény Germain Ferencet.

Kacagógerle letette a lámpát az asztalra. Milyen egyszerű volt a szobaberendezés: ágy, szekrény, diófa-szekreter, szalmaszék és asztal; pamutszövet függönyök, minden disz egy korsó és pohár a kandallón. Az ágy érintetlen volt. Ugy látszik, csak néhány percig fekhetett le ruhástól az ágyra az utolsó éjszakán.

— Szegény fiu, — mondta Kacagógerle szomorúan. — Nézze, ez a zsebkendő könnyeitől ázott bizo-

nyosan. Germain megtartotta az én sárga selyem nyakendőm, én elteszem emlékül ezt a zsebkendőt.

Most összeszedem a fehérneműjét, amit be kell küldeni a börtönbe. Aztán kinyitom a szekreteret, hogy kivegyem a papirokat és a pénzt.

— De Morel Lujza átadott nekem ezerháromszáz frankot aranyban, hogy fizessem vissza apja nevében Germain Ferencnek, mondta Rudolf, ezt is odaadom önnek, tegye el a többi értéktárggyal együtt.

— Ahogy gondolja, Rudolf ur. De jobb szeretném, ha nem volna nálam ilyen sok pénz. Annyi a tolvaj mostanság. Papírt, azt még csak elteszem, de pénzt... nem szívesen!

— Talán igaza is van. Én elteszem és megadom a címem, ha Germainnek szüksége van valamire, ír nekem.

— Óh, nem is mertem volna ilyen szivességre kérni. De most nézzük a papirokat. Itt a nagy boriték. Istenem, milyen szomorú, nézze, mi van ráírva:

„Akár természetes halállal mulnék ki, akár erőszakkal, arra kérem azt, aki kinyitja a szekreteret, hogy vigye ezt a boritékot Temple-utca 17. alá, Kacagógerle kisasszonyhoz, varrónő.“

— Bontsam fel a boritékot?

— Természetesen. Germain is így kívánta.

A fiatal lány feltörte a pecsétet. Többféle írást talált, többek között egy zárt levelet: Kacagógerle kisasszonynak, felírással.

„Kisasszony, mikor ezt a levelet olvassa, már nem vagyok az élők sorában. Ha, amitől tartok, erőszakos halállal mulnék ki, beleesve egy olyanféle hálóba, amelyből nemrégiben szabadultam meg, néhány felvilágosító sort fog idemellékelve találni. *Jegyzetek az életemből* címen, ezek a gyilkos nyomára vezethetik.“

— Oh szegény, már értem, miért volt mindig olyan szomorú, mindig ilyen gondolatok kínozták.

— Nagy gondjai lehettek szegénynek, az bizonyos, de a legrosszabbon már túl van... higgyen nekem...

— Bár úgy volna, Rudolf ur! De börtönben, lopással vádolva.

— Legyen nyugodt, ha egyszer kiderül ártatlansága, sokkal jobban lesz dolga, mint azelőtt, barátait maga mellett fogja találni és szeretett édesanyját, akitől elválasztották gyermekkorában.

— Van még anyja?

— Van. Azt hitte, hogy elveszett ránézve. Menyire örül majd, ha viszontlátja, tisztázva a vád alól. Mondom, túl van a nehéz napokon, jóra fordul minden. De ne beszéljen róla senkinek.

— Köszönöm Rudolf ur! Nyugodt lehet, nem árurom el a titkát.

Kacagógerle folytatta a levelet:

„Ha át akarja futni, kedves kisasszony, jegyzeteimet, meglátja, hogy egész életemben szerencsétlen voltam, kivéve, mikor ön mellett lehettem. Amit sohasem mertem volna elmondani önnek, azt leirtam: *Boldog napjaim* címmel.

Madjnem minden este, mikor elváltam öntől, leirtam azokat a vigasztaló gondolatokat, melyeket barátsága ébresztett bennem. Ami önnél barátság volt, nálam szerelem lett. De eltitkoltam érzéseimet mostanig, mikor már csak emlék vagyok önnél. Olyan szomorú az én sorsom, hogy sohasem beszéltem volna önnek érzelmeimről, bármily mélyek és őszinték, csak szerencsétlenséget hozott volna önre.

Egy utolsó kívánságom fejezem ki ön előtt, remélem, teljesíti.

Látom, milyen kitartó szorgalommal dolgozik, milyen okosan, szépen él meg szerény keresetéből, Hányszor remegtem, hogy betegség a legrettene-

tesebb helyzetbe hozhatja önt... Jóleső az a gondolat, hogy megkimélhetem önt ilyen gondoktól és nyomorúságtól, amire gondtalan fiatalságában még nem gondol."

— Mit akar vajjon mondani, Rudolf ur?

— Folytassa, majd meglátjuk.

„Tudom, hogy az ön egyszerű életmódja mellett számot tesz az a szerény kis összeg, amelyet félretehettek. Ezerötszáz frankom van egy bankárnál. A mellékelt végrendeletem értelmében önre hagyom ezt a pénzt, fogadja el egy barátjától, babyjától, aki már nincs többé.“

Kacagógerle könnyekre fakadt.

— Óh Rudolf ur! Milyen sziv, milyen sziv, milyen barát!

— Derék, nagyszerű ember! De nyugodjon meg, Germain hál' Istennek, nem halt meg... most legalább tudja, mennyire szereti önt.

— És nekem erről sejtelmem sem volt! Girandeaú és Cabrion beszéltek eleinte mindig forró szerelemről, de látták, hogy semmire sem mennek vele és lassanként leszoktak róla. Germain sohasem mondott ilyesfélét. Olyan szomoru volt mindig.

— És egy kicsit zokonvette ezt az örökös szomoruságot?

— Ez volt egyetlen hibája... De most már haragszom magamra, hogy néha szemrehányásokat tettem neki.

— Ezt megértem. Ugy-e jól esik, hogy ilyen nemesen szeretik. Talán viszonzni is fogja nemsokára szerelmét!

— Istenem, mit mondjak? Nagyon sajnálom szegényt... és amíg börtönben lesz, mindent megte-

szek érte, amit csak tehetek... de olyan szegények vagyunk mindketten. Nem is jó rá gondolni!... Majd ha kiszabadult, ráérek gondolkozni, hogy barátság-e, vagy szerelem, amit érzek. Rudolf ur, volna olyan szives összeszedni ezeket a papirokat, amíg én kiválogatom a fehérneműjét,...

Óh, el is felejtkeztem a sárga selyem nyakkendő-ről. Szegény Germain, úgy tartotta, mint valami ereklyét.

Ebben a pillanában kopogtak az ajtón.

— Ki az?

— Mathieu asszonyt keresem, — mondta egy közönséges hang.

Mathieu asszony a gyémántügynök volt.

Ez a hang halvány emlékeket ébresztett Rudolfban. Vette a gyertyát és kinyitotta az ajtót, hogy megbizonyosodjék a dolog felől. Akivel szemben állott, a bűn és gonoszság minden bélyegét arcán viselte.

Látta már az emberevő csapszékben ezt a rettenetes arcot. A Szakállas volt, az álkocsis, ugyanaz, aki az Iskolamestert és Bagolyt vitte a bouquevali-uton. Szakállas, a szerencsétlen tejesasszony férjének gyilkosa, aki az arnavillei-major munkásait fellázította az Énekesnő ellen. Lehet, hogy nem ismerte meg Rudolfot ez a nyomorult, mert sötét volt, vagy mert egyszer látta csak.

— Mit kíván?

— Levelet hoztam Mathieu asszonynak. Személyesen kell, hogy átadjam.

— Nem itt lakik, ott szemben van az ajtaja.

— Köszönöm, polgártárs, rosszul mondták nekem.

Rudolf nem emlékezett a Mathieu névre, nem is érdekelte a dolog, inkább az embert akarta megfigyelni és ott maradt a küszöbön.

Amint kopogott a Szakállas, azonnal kiuyillott a

szemben lévő ajtó és megjelent Mathieu asszony, kezében gyertyával.

— Mathieu asszony ?

— Én vagyok.

Egy levele van.

A Szakállas be akart menni, de az asszony intett, hogy csak maradjon künn. Kibontotta a levelet és elégedetten mondta: — Mondja fiam, hogy rendben van... Ugyanabban az időben megyek, mint a multkor. Üdvözlöm a hölgyet.

— Megmondom polgárnő... ne feledkezzék meg a küldöncről.

— Kérjen azoktól, akik küldték, azok gazdagabbak, felelte az asszony és becsapta az ajtót.

Rudolf bement a szobába, a Szakállas gyorsan lerohant a lépcsőn. A rablót egy gonosz, kegyetlen arcu ember várta lenn. A Szakállas elégedetten kiáltotta oda: Gyere, Miklós, *lubickoljunk egy kis itókában*, az öreg *beleugrik a kutba*, eldöcög a Bagolyhoz.

— Szedjük a lábunkat akkor! Korán kell, hogy ott legyek Asniéresben. Félek, hogy Martial sejt valamit.

Ezután elmentek mindketten a Saint-Denis-utca felé.

Néhány perc múlva Kacagógerle és Rudolf kiléptek a kapun és kocsiba szálltak. Nemsokára megérkeztek a Temple-utcába.

A kocsi megállott. Rudolf megismerte hűséges Murphját, ott várta a sétaut bejáratánál.

— Mi ujság? — kérdezte Rudolf rosszat sejtve.

— Nagy szerencsétlenség történt, uram!

— Beszélj, az Istenért!

— Harville márki...

— Mi van vele?

— Nagy ebédet adott, kitűnően folyt le minden, a legjobb kedvben, ekkor valami véletlen...

— Mi történt?

— Játszott egy revolverrel, amiről nem tudta, hogy meg van töltve.

— És megsebesült?

— Borzasztó!

— Mit mondsz?

— Meghalt!

— Harville! Rettenetes! Rudolf egészen bele-sápadt.

Kacagógerle is kiszállott a kocsiból erre a kiáltásra.

— Mi az? Mi baj van?

— Nagyon szomorú dolog, válaszolt Murph, mert Rudolf szólni sem tudott.

— Óh rettenetes! Bocsásson meg gyermekeim, ha nem kísérem el! Majd holnap elküldöm a látogatási engedélyt és a címem, mondta Rudolf. Nemsokára felkeresem!

— Óh, Rudolf ur, mennyire részt veszek fájdalmában. Viszontlátásra! Ugy-e nemsokára?

— Óh igen! Viszontlátásra.

— Jó estét, Rudolf ur, — mondta a fiatal lány szomorúan.

A herceg kocsiba ült Murphal és a következő levelet írta azonnal Klementinnek:

„Asszonyom!

Ebben a pillanatban értesültem arról a nagy szerencsétlenségről, amely önt érte. Nem irhatom le bánatom és kétségbeesésem.

Mégis egyébről kell önnel beszélnem. Azt halom, hogy anyósa egy ideig Párisban volt és ma este utazik vissza Normandiába Polidorival.

Figyelmeztetni akarom önt arra a veszélyre,

amely apját fenyegeti. Engedjen meg nekem egy hasznos tanácsot. A ma reggeli nagy szerencsétlenség után mindenki természetesnek fogja találni, hogy ön elhagyja Párist. Menjen el, minél előbb Aubiersba, fogadja meg tanácsom és igyekezzék anyósa előtt, vagy legalább vele egyidőben odaérkezni. Legyen nyugodt asszonyom, úgy közelről, mint távolról öröködöm ön fölött. Anyósa ocsmány terveit kijátszuk!

Isten vele, Asszonyom, sietve irok önnek. Össze vagyok törve, ha tegnap estére gondolok. Milyen boldognak, megelégedettnek láttam...

Legyen meggyőződve Asszonyom, legőszintébb odaadásomról.

Rudolf."

A herceg tanácsát követve, Harvillené, miután megkapta a levelet, utban volt már leányával Normandia felé. Egy postakocsi haladt ugyanazon az uton.

Szerencsétlenségre a nagy zavarban és az elutazás sietségében elfelejtette Klementin megemlíteni Rudolfnak, hogy találkozott Máriával a Szent-Lázárban.

Közben Ferrand a leggazabb terveket szőtte. A Bagoly tudomására hozta, hogy az Énekesnő a Szent-Lázárban van elfogva, de olyan jól viseli magát, hogy nemsokára kiszabadul. Ferrand tudta, hogy Bradamanti segítsége most feltétlenül kell ördögi tervéhez, ezért kereste hiába Szerafina a délután folyamán. Máriát el kell tenni láb alól, mielőtt ártalmára lehetne.

A ROMBOLÓK SZIGETE.

A következő események annak a napnak estéjén folynak le, melyen Szerafin Ferrand rendeletére Martialhoz, az édesvizi kalózhoz ment, a Szajna egy kis szigetére, nem messze az Asniéresi hidtól.

Martial apó a vérpadon halt meg, éppen mint az apja, özvegyet, négy fiút és két leányt hagyott hátra. Második fiát örökös gályarabságra ítelték. A nagy családból maradtak tehát:

Martial anyó.

Három fiu. A legidősebb (a Farkas barátja), huszonöt éves volt, a fiatalabb husz, a legkisebb tizenkettő.

A két leány tizennyolc és kilenc évesek.

Nagyon gyakoriak az ilyen családok, ahol örökölődik a gonoszság. A társadalom büntet, de óvintézkedéseket nem tesz. Gályára visz, vérpadra hurcol, de nem nevel és nem gyógyít. Menjen a fiu is az apa után.

Szomoru példáját látjuk a Martial-család romlásában is annak, hogy mivé lesznek az emberek a társadalom nemtörődömsége mellett.

A Martial-család feje, aki először letelepedett a szigeten, kutató volt. Ennek a mestersége abból áll, hogy egy hosszú horoggal olyan mélyen megy be a vízbe, amennyire csak tud és kutat a homokban, kihuz egy csomó homokot és kimossa belőle a fémrészeket, hulladékokat, amiket szemétrakásokról hord arra a víz. Néha még ékszereket, drágaköveket is lehet így találni, amit a bedobott kő között lapátoltak esetleg fel az utcán. Martialról nevezték el a szigetet a *Kutatók szigetének*.

Nappal olvasni lehet a házon himbálódzó cégéren.

„A kutatók találkozóhelye.“

Jó bor, jó matrógulyás és halak. Csolnakokat lehet bérelni.

A családfő korcsmáros is volt és csoln^ακος. Az özvegy folytatta férje mesterségét. A legkülönlözőbb emberek találkoztak itt vasárnaponként, csavargók,

megszökött rabok, állatszeliidítők, vándor kócrágók és hasonlók. Miklós a Szakállas jövendő cinkosa, a gyémántügynöknő megölésében látszólag szintén *kutató* volt, a valóságban azonban édesvizi kalóz. Ferenc a csolnakokat kezelte, szerette a csolnakkirándulásokat. A legidősebb lány a háztartásban segédkezett, ugyszintén a kis, kilenc éves is. A legidősebb fiu, a Farkas vőlegénye halászotti engedély nélkül és szükség esetén mint egy igazi *bravo*, a szegények pártjára állott verekedéseknél.

Ezen az estén sötét az éjszaka, az égen szürke felhők kergetőznek. A sziget jegenyéi élesen emelkednek ki a sötét háttérből. A kis házat egészen elnyeli az éjszaka, csak kivilágított ablakai fénylenek kísértetiesen.

A család egy része a konyhában van. Nagy, alacsony helyiség, két ablakkal, nagy sütőkemencével. Jobbra lépcső vezet az emeletre. A lépcső mellett bejárat a söntésbe. A lámpa fényében sok serpenyő, lábas csillog, a szoba közepén hosszú asztal.

Az özvegy három gyermekével a tűzhely mellett ül. Sovány, csontos arca negyvenöt évet mutat. Feketébe van öltözve, fejét is fekete kendővel kötötte be, egészen elfedve vele haját. Orra hosszú, egyenes, arca beesett, sápadt, merev, mintha márványból volna faragva. Varrással foglalkozik, leányával együtt. A nagy leány magas, szikár, anyjához hasonlít. Arca nyugodt, kemény és gonosz, szája szigoru, orra keskeny, tekintete üres. Arca sárga, mint egy birsalma, ezért kapta a *Lopótök* nevet. Nem gyászol, ruhája barna, fekete, túll főkötője alatt szalmasárga, ritka hajtincsek villannak ki.

Ferenc, a fiatalabb, hálót javít egy zsámolyon. Arca kerek, egészséges, sűrű, vörös haja rendetlenül lóg homlokára. Szemei élesek, átható tekintetűek. Sem

anyjához, sem idősebb leánytestvéréhez nem hasonlított. Amandinnel beszélget.

A kislány nem betűz, de éppen ellenkezőleg betűt bont ki lopott fehérneműből. Arca kellemesebb, mint a Ferencé, arcbőre ragyogó, friss, ajkai skarlátvörösek, haja vörös, de puha, szemei kicsik, ragyogók.

Mikor Amandina szeme találkozik a Ferencével, az ajtófelé int. Ferenc sóhajtással válaszol, ezzel magára vonja testvére figyelmét. Most hangosan számlál tíz szemet. Ez azt jelenti a gyermekek nyelvén, hogy bátyjuk csak tíz órákor jön haza.

Amint az ember látja a két kegyetlen arcu nőt és a két félénk gyermeket, önkénytelenül a hóhér és áldozatai jutnak eszébe.

Mikor Lopótök látja, hogy a kis leány megáll a munkában, nyersen rászól: — Bevégzed már egyszer ezt a bontást?

A gyermek lesüti szemét és nem válaszol. Ollóval és ujjával kiszedi a piros pamutot, amivel az ing meg volt betűzve.

Most odaadja anyjának a munkát és félénken szól: — Anyám, bevégeztem.

Anyja nem is felel. Egy másik darabot dob az ölébe. A kis lány nem tudja elkapni idejében és leejti a földre. Nagy testvére rácsap súlyos kezével, mintha fával ütne: — Kis szamar! — mondja.

Amandine visszaül helyére, egy könnytelm pillanást vetve bátyjára.

Ugyanaz a csend. Kinn tomból a szél és lóbálja a korcsma cégérét. Ez a szomorú zene és egy lábas rotyogása a tüzhelyen, minden hang, ami megtöri a csendet.

A két gyermek titkos félelemmel nézi hallgatag anyjukat. Máskor sem volt nagyon beszédes, de összeszorított ajkai és teljes szótlansága rossz jel volt, megint rajt volt a nagy düh.

A tűz kialvóban volt.

— Ferenc egy hasábot, mondja Lopótök.

A kis fiu hátranézett és azt mondja: — Nincs több.

— Menj a fáskamrába, — mondja Lopótök.

Ferenc morog valamit és nem mozdul.

— Ferenc, süket vagy, — mondja ingerülten Lopótök.

Az özvegy térdére ejti munkáját és fiára néz.

Ez lesüti a fejét, de érzi anyja rettenetes tekintetét. Nem mer arcába nézni és nem mozdul.

— Ferenc, hát mozdulj már, — kiáltja Lopótök mérgesen. — Látod, anyám...

Lopótök szerette volna felingerelni anyját.

Amandine titkon meglökte könyökével bátyját, hogy fogadjon szót. Ferenc nem mozdult.

Lopótök anyjára nézett, hogy biztassa a büntetésre. Hosszu, csontos ujjával egy somfabottra mutatott, amely ott állott a kemence sarkában. Aztán felállott és átadta anyjának.

Ferenc jól látta mindezt, hirtelen felállott és egy ugrással kitért anyja kezeügyéből.

— Azt akarod, hogy anyád elpáholjon, — kiáltott rá Lopótök.

Az özvegy összeszorított ajkakkal állott mozdulatlanul, kezében a somfabotlal és mereven nézett fiára.

Amandine keze remegett, arcát, nyakát élénk pirosság öntötte el, látszott rajta az izgalom, ámbár megszokta már a hasonló jeleneteket.

Bátyja a konyha egyik sarkába menekült, félt és izgatott volt.

— Vigyázz magadra, anya megfog és akkor már késő lesz! — mondja a nagy leány.

— Nekem mindegy, — és belesápad, amint

mondja — inkább verjenek meg úgy, mint tegnap, én nem megyek a fáskamrába... éjjel.

— Dehát miért?

— Félek, — mondja a fiu és önkéntelenül összerázkódik.

— Félsz, te ostoba? És mitől?

Ferenc lehajtotta a fejét és nem szólt.

— Beszélj már! Mitől félsz?

— Nem tudom, félek.

— Hiszen százszor voltál már ott, tegnap este is.

— Most nem akarok menni.

— Már indul anya!

— Bánom is én! Verjen meg, üssön agyon, mégsem megyek éjjel a fáskamrába.

— De hát miért nem?

— Mert...

— Nos? Mert?

— Mert ott van valaki...

— Ott van valaki eltemetve — mondta Ferenc — és megborzongott.

Az özvegy nem tudott elnyomni egy hirtelen rezzenést; mintha a két nőt egyszerre érte volna valami villámcsapás.

— Hazudsz! — kiáltott Lopótök.

— Mondom, hogy van! A multkor, mikor egy farakást rendeztem, láttam embercsontot, kiállott a földből.

— Hallod anya? Milyen ostoba. Báránycsontokat tettem oda, — mondta Lopótök.

— Az nem volt báránycsont, — felelte a fiu iszonyodva. Jól láttam egy halottnak a lába volt.

— És elmondtad mindjárt ezt a nagyszerű felfedezést bátyádnak, jó barátodnak?

Ferenc nem felelt.

— Te ostoba fecsegő, — kiáltott rá Lopótök.

mert gyáva, mint egy tehén, még vérpadra juttatna minket, mint ahogy lenyakazták apánkat.

— Mert fecsegőnek mondtál, most el is mondok mindent Martialnak. Még eddig nem mondtam el, nem is láttam azóta, de ma este el...

Szegény fiu nem merte befejezni. Anyja nyugodtan, hidegen jött feléje, egyik kezében a somfavessző, a másikkal megragadja a kapálózó, jajveszékelő fiut és cipeli fel a lépcsőn.

Nemsokára tompa lárma hallatszik, jajgatás, zokogás. Aztán csend lesz. Egy ajtó becsukódik.

Az özvegy lejön. Még mindig egész nyugodtan, leteszi a vesszőt a helyére, leül és előveszi munkáját szótlanul.

AZ ÉDESVIDI KALÓZ.

Kis szünet után azt mondja az özvegy a lányának :

— Menj, hozzál fát, ma éjjel elrendezzük a fát, mikor Miklós és Martial hazajönnek.

— Martial, neki is el akarja mondani, hogy...

— A fát, — szól közbe anyja.

A lány megszokta, hogy engedelmeskedik anyja vasakarátának, meggyújt egy lámpást és kimegy.

Amandinet nagyon izgatta szegény Ferenc szomorú sorsa. Moccanni nem mert, csak könnyei folytak cseppenként kezimunkájára. Fojtogatta a zokogás és szemei egyre elhomályosultak, belevágott az ujjába, de nem törődött a fájdalommal, csak azon remegett, hogy anyja megbünteti, mert bevérezte az inget. Szerencsére nem figyelte most a kis lányt.

Lopótök bejött, ölében egy csomó fával. Anyja kérdő tekintetere fejbólintással felelt. Valóban látta a kiálló lábcsontot.

Az özvegy összeszorította ajkait és lázasan varrt.

Lopótök megigazította a tüzet, megnézte a fővő lábast a tűzhelyen és visszaült anyjához.

— Miklós nem jön, — mondta — remélem, hogy az a ma reggeli öreg asszony nem hozta valami kellemtelen helyzetbe. Olyan ravasz képe volt. Nem akarta megmondani a nevét, sem azt, hogy miért jött.

Az özvegy vállatvont.

— Azt hiszi édesanyám, hogy nincs semmi baj? Lehet! Az öreg asszony hét órára adott találkát neki, a Billy rakparton. Egy embert várjon ott, a vasuti állomással szemben, *Bradamanti* lesz a jelszó. Ez nem nagyon veszélyes. Talán talált valamit utközben, mint tegnapelőtt, mikor megkaparintott egy mosónős csolnakot. Egy fehérenemüdarabra mutatva, kérdezte Amandinetól: — Tudod, mi az kaparintani?

— Elvenni, — mondta a kis lány lesütött szemmel.

— Ellopni, te kis buta!

— Igenis!

— És ha az ember jól tud elkaparintani, mint Miklós, mindig van valami haszna. Ez a fehérenemü is csak éppen a betübonrás fáradságába kerül és milyen jól jön nekünk.

Az özvegynek egy arcizma sem rándult meg.

— Most talán felszerelhetjük ugyan a háztartásunkat, — kezdte újra Lopótök. Tegnap egy öreg ember jött lakni a Griffon ur házába.

Az öreg asszony lehajtotta fejét.

— Miklós azt mondta, hogy itt talán be lehet szerezni egyet s mást. Én tudom biztosan, hogy van ott sok minden. El kell küldeni Amandinet, hadd ólalkodjon a ház körül, mintha játszana, jól körülnéz és elmondja nekünk, amit látott. Megértetted, mit mondtam? — fordult kemény hangon Amandinehez.

— Meg! Elmegyek.

— Mindig azt mondd, hogy elmész, aztán nem

csinálsz semmit. A multkor is mondtam, hogy csenj el száz frankot a fűszeresnél, amíg én elfoglalom másfelé, de nem tetted meg.

— Nem mertem.

— A multkor pedig kihuztál egy zsebkendőt a hordár batyujából. Hát észrevették? Te bolond!

— Maga kényszerített rá és a zsebkendő nem pénz.

— Hát aztán?

— Hát zsebkendőt nem olyan bűn lopni, mint pénzt.

— A csodát! Martial beszél neked ilyen erényes dolgokat? Mindent elfecsegsz neki? Azt hiszed, hogy megesz minket a te Martialod?

— Martial ellenünk hecceli Ferencet és Amandinet. Hát lehet ezt türni?

— Nem, — mondta az anya keményen, aztán hozzátette. — Azt hiszed, hogy lehet valamit csinálni annál, aki az orvos házába költözött?

— Azt.

— Koldusnak látszik.

— Azért még lehet nemes. Vagy lehet aranya tárcájában. Ámbár gyalog megy minden nap Párisba és gyalog jön vissza.

— Honnan tudod, hogy van aranya.

— A napokban a postahivatalban voltam érdeklődni, van-e levél Toulonból.

Ez arra az időre emlékeztette az özvegyet, mikor fia gályarab volt és felsóhajtott.

— Ott láttam az öreget, botjára támaszkodva: „Van-e levele Saint Remy grófnak?” — kérdezte. — „Van” — mondták. — „Akkor kérem, adja át nekem, én vagyok az és igazolta magát utlevelével. Mikor kivette selyem pénzeszacskóját, láttam keresztülcsillogni az aranyakat. Most már a nevét is tudjuk, annál könnyebb lesz bejutni.

Erős ugatás szakította félbe Lopótököt.

— Martial vagy Miklós jön. A kis Amandine szeme felragyogott.

Pár pillanat múlva Miklóst látta bejönni, nagy sajnálatára. Vad és aljas kifejezés ült a fiatalember arcán.

— Jó estét és zsákmányt, — kiáltotta rekedt hangon. — Még három ilyen csomag van nálam.

Egy nagy rézüstöt tett le a földre. Egyikben rongyok vannak, a ládát nem nyitottam fel, lehet, hogy becsapódtam vele. Majd meglátjuk.

— És a Billy-uti ember, — kérdezte Lopótök.

Miklós válasz helyett zsebrerakta kezét és erősen csörgetett egy csomó pénzt.

— Mindent elvettél?

— Magától kiszurkolt kétszáz frankot... és kiszurkol még többet is, majd ha kell. De ne fecsegjünk, nézzük meg, mi van a csomagokban. Martial nincs itthon?

— Nincs.

— Annál jobb.

— Félsz tőle, te gyáva?

— Félni tőle? Ugyan! Legfeljebb attól félek, hogy kiad. De kardél a locsogó nyelvre!

— Ha nincs itt, könnyen beszélsz, de betapad a szád, ha meglátod.

Miklós nem válaszolt.

— Hamar a csolnakhoz, — mondta aztán. — De hol van Ferenc?

— Anyám bezárta, miután egy kicsit kiporolta. Vacsora nélkül fekszik le.

— Jó, de jöjjön most le a csolnakhoz, segítsen ő is. Ugy-e anyám?

Az özvegy szó nélkül a mennyezet felé mutatott. Lopótök felment a lépcsőn.

— Hol szedted ezt össze, — kérdezte az asszony kedvencétől.

— Az Invalidusok hidja mellett láttam vesztegelni egy sötét hajót. Schol senki. Gondoltam, bemegyek. Ha mégis lábatlankodna ott valami kíváncsi, majd kérek egy darab kötelet. Bemegyek. Egy csomó réz és vas, egy nagy láda, ruhanemük hevernek benn. Kétszer is megfordultam. De itt jönnek már. Amandine, előre, jöjj te is.

Az özvegy egyedül maradt és a vacsora előkészületeihez fogott. Porcellán tányért, ezüst evőeszközt, poharakat, korsókat tett az asztalra.

Alig hogy elvégezte, bejöttek gyermekei erősen megrakodva.

Két nagy rézüst, majd agyonnyomta Ferencet, Amandine alig látszott ki a lopott ruhacsomag alól, Miklós és Lopótök egy nagy faládát cipeltek.

— Hamar a ládát, nézzük, mi van benne? — kiáltotta Lopótök vad izgalommal.

Miklós elővette a fejszét és fészegetni kezdte a ládát. Feszült figyelemmel állották mind körül, a kíváncsiság és izgalom megmételyezte a két gyermeket is.

A meglepetés moraja hangzott fel, mikor a láda fedele felpattant.

— Nem csapták be Miklóst, — mondta Lopótök — és egy bársonyszövetet emelt ki.

A láda tele volt finom női ruhaszövetekkel.

— Nem, — mondta Miklós — és egy vég selymet bontott ki.

— Levantin vászon. Ezt ugy veszik, mint a kenyeret, — mondta az öreg asszony is — magasra emelve zsákmányát.

— A Vörösakar megveszi a szöveteket és az öreg Micu a rezet, — mondta Miklós örömmel.

— Amandin, — sugta Ferenc — milyen szép nyakkendő lenne ebből a selyem zsebkendőből.

— Szép sapkál is lehetne csinálni, — sugta vissza Amandine.

— Most rakjunk vissza mindent, — mondta az özvegy.

— Én megtartom ezt a sált, — jelentette ki Lopótök.

— Meg ám, ha neked adom... te mindig elszedsz magadnak mindent, nem is szégyeled magad.

— Hát tartsd meg a sáloed, — kiáltotta Lopótök mérgesen.

— Tartsd meg, nem azért mondom, nekem nem kell, inkább tűzbe dobom, de kérhetted volna rendesen.

Miklós adakozó kedvében volt. A két gyermeknek is odavetett egy kis selyemdarabot.

— Nesze nektek, pockok! De most feküdjetek le, beszél-nivalóm van anyával. Ott fenn megvacso-ráztok.

— Na, ti kis buták, hát kaptatok valaha ilyet Martialtól?

A két gyermek lesütötte a szemét és hallgatott.

Lopótök nem nyugodott.

— Feleljetek hát!

— Nem, soha, — hagyta helyben Ferenc.

— Mert neki nincs semmije, — tette hozzá Aman-dine halkán!

— Ha lopna, neki is volna. És az összes gyerekek meg fognak pukkadni, hogy nektek milyen szép sely-metek van.

Lopótök a hiuság ördögét hívta segítségül. Ez ha-tott is.

A gyermekek arca egyre ragyogóbb lett.

— Most menjetek fel. Itt a vacsorátok. Lopótök egy-egy darab kenyeret és sajtot adott oda nekik.

— De ha eljár a szátok Martialnak, úgy eltángál-

lak, hogy tüzet láttok. Amellett még a selymet is elveszem.

Mikor a gyermekek felmentek, Miklós begyömöszölt megint mindent a ládába és az egész zsákmányt elrejtette egy mélyedésbe a lépcső mögé.

— Anyám! együnk, igyunk, — kiáltott fel Miklós, abból a lepecsételt üvegből adjon elő, megdolgoztam érte.

— Igyunk, én fizetek. — És megint csörgette a pénzt a zsebében. Aztán ledobva sapkáját és bőrkabátját, hozzálátott a vacsofához. Egy nagy tál birkapörkölt, egy darab hideg marhahus és saláta. Lopótök bert és szilvóriumot adott elő. Miklós kihuzott a zsebéből egy nagy és széles kést, csont nyele és éles pengéje büszke megelegedést váltottak ki belőle.

— Vág, mint a szél! Sohasem téveszt célt. Add ide a kenyeret.

— Jó, hogy eszembe jut a késről, — mondta Lopótök, Ferenc észrevette azt a dolgot... a fáskamrában.

— Mifélett?

— Látott egy lábat.

— Az emberét?

— Azt, mondta az öreg és egy szelet hust tett fia tányérjára.

— Furcsa, pedig elég mélyen leástam, de hát azóta összeesett a föld.

— Ma éjjel be kell dobni a folyóba, — tanácsolta az özvegy.

— Az nem biztos hely, — mondta Miklós.

— Ráakasztunk egy követ valami láncsal, — ajánlotta Lopótök.

— Nem is rossz a gondolat, — hagyta helyben Miklós és anyja felé tartotta a pálinkásüveget.

— Igyék anyám, majd jobb kedve lesz tőle.

Az asszony a fejét rázta és eltolta az üveget.

— Mi van a Billy-uttal ?

— Hát az így volt : — Mikor megérkeztem a vonathoz, kikötöttem a csolnakom és kimentem a partra. Éppen ütötte a hetet. Olyan sötétség volt, hogy négy lépésre sem lehetett látni. Vagy egy negyedóráig séáltam, mikor egy köpenyegbe burkolt ember köhészelnél kezdett mellettem. Az megállott, én is. Csak az orrhegye látszott ki.

„Bradamanti“, — mondja, — ez volt a megállapodott jelszó. Én azt feleltem : „Kütaató“ — mint ahogy előre megbeszéltük.

— Martialnak hívják.

— Ugy hívnak, polgártárs.

— Egy asszony jött ma reggel a szigetre, mit mondott ?

— Hogy önnek beszélője van velem a Bradamanti nevében.

— Akar pénzt keresni ?

— Hogyne !

— Van csolnaka ?

— Van négy is, polgártárs, csolnakosok és kutatók vagyunk az egész családban, szolgálatjára.

— Hát arról volna szó, — feltéve, hogy nem fél...

— Én és félni ?

— Valaki véletlenül a vízbe fullad, csak éppen elő kell segíteni a véletlent. Érti ?

— Ugy ! Szóval, valaki igyék Szajna-vizet, véletlenül. De ez kényes ügy... sokba kerül ebben az évadban.

— Kettőnek mennyibe kerülne ?

— Két embert kell hosszú lére eresztetni a folyóban ?

— Kettőt.

— Ötszáz frank fejenként, polgártárs, ez nem sok.

— Ezer frank ? Jó !

— Előre fizetve ?

— Kétszáz előre, a többi azután.

— Nem bizzik bennem, polgártárs ?

— Nem. Zsebrerakhatja az én kétszáz frankomat is szó nélkül.

— És ön, ha egyszer elvégeztük a dolgot, szépen azt mondhatja : — Köszönöm, majd hozom a többit.

— Hát ez szerencse dolga. Tetszik-e önnek, igen, vagy nem ? Most kétszáz frank és holnap este kilenc órakor ugyanitt átadok nyolcszázat.

— És honnan fogja tudni, hogy megittattam a két embert.

— Az az én dolgom. Rendben van ?

— Rendben.

— Itt van kétszáz frank... Most hallgasson rám. Megismerné azt az öregasszonyt, akivel ma reggel beszélt ?

— Meg én.

— Holnap vagy holnapután arrafelé fog sétálni, egy fiatal, szőke lánnyal. Integetni fog a zsebkendőjével. Mennyi idő alatt érnek a partról a szigetre ?

— Jó husz perc alatt.

— Lapos a csolnak feneke ?

— Mint a tenyerem.

— Széles szelepet vágjon a fenékbe, amelyet tetzés szerint kinyithat, hogy a víz befolyhasson. Érti ?

— Nagyon jó. Milyen ravasz ! Éppen van egy rothadó csolnakom, már el akartam dobni. Jó lesz erre az utolsó utra.

— Elindul tehát ezzel a szelepes csolnakkal. Ezt követi egy jó csolnak, családjának valamelyik tagjával. Megszólítja az öreg asszonyt és beülteti a csolnakba a fiatal lánnyal együtt és átviszi őket a szigetre, de mikor jókora távolságban lesznek a parttól, lehajol, mintha valamit igazítana a csolnakban, kinyitja a szelepet és beugrik a másik csolnakba, míg az öreg asszony és a lány...

— Egy csészeből isznak. — Értem, polgártárs.

— De biztosan tudja, hogy nem zavarják a munkájában ?

— Biztosan. Ebben az időben senki sem jár arra, ez a holt szezon.

— Nagyon jó. Különben egész egyszerű a dolog, a csolnak véletlenül kapott léket és az öreg asszony eltűnik a fiatal lánnyal együtt. De ha nagyon kapaszkodnának a csolnakba, vagy uszni próbálnak, ugy tesz, mintha megmentené őket és...

— És segíték visszadugni. Jól van polgártárs.

— Napnyugta után kell megtenni ezt a sétát, hogy sötét legyen, mikor a vízben lesznek.

— Óh nem ! mert ha sötét van, honnan tudjuk, hogy eleget ittak-e ?

— Akkor naplemente előtt fog megtörténni a véletlen baleset. Jó ?

— De az öreg nem fog-e sejteni valamit ?

— Nem... Azt fogja mondani halkan önnök, *hogy vízbe kell fullasztani ezt a kis lányt, de mielőtt megteszi, adjon jelt nekem, hogy elmenekülhessek ön-
nel.* Ugy feleljen, hogy ne gyanakodjék.

— Hogy azt higgye, hogy a kis szökét itatjuk meg.

— És hogy ő vele igyék.

— Legyen nyugodt, megcsináljuk simán a dolgot.

— Csak rajta ! Jó szerencsét ! Ha sikerül, majd máskor is szerződtetem.

— Szolgálatjára polgártárs ! — Erre elváltam az embertől, — fejezte be Miklós az elbeszélést, visszamentem a csolnakra és felszipantottam, amiket hazahoztam.

A jegyző tehát így akart megszabadulni Máriavirágától és Szerafinától. Ferrand minden áron elejét akarta venni annak, hogy az Énekesnőt lerázza magáról, mert árthatna neki minden tekintetben. Szerafin pedig kellemetlen cinkosa volt.

Az özvegy és Lopótök figyelmesen hallgatták Miklóst.

— De ez még nem minden. Van még egy história Bagollyal és Szakállással. Nagyszerű fogás! ki kell osztani egy gyémántügynöknőt, akinél van néha ötvenezer frank értékű ékszer.

— Ötvenezer frank! — kiáltottak anya és lánya.

— Bizony! Ott lesz Vöröskar is. Nagyszerű alak ez! Tegnap már vitt levelet annak az asszonynak. Hogy ne gyanakodjék, már eladott neki egy négyszáz frankot érő gyémántot. Holnap estefelé bemegy a korcsmájába, mi ott leszünk a közelben. Lopótök is jön, őrizze a csolnakom... Ez a legjobb, mert nem hagy nyomot.

— Nekem mindig gyanus ez a Vöröskar. — Mondta az özvegy. — Mikor a Montmartre-utcai dolog volt is, bátyád gályára került, ő meg megmenekült.

— Mert nem volt ellene bizonyíték. De elárulni másokat! Soha!

— Csak Martial lesz utunkban!

— A villám csapjon bele, — kiáltott Miklós felrészegen.

— Amíg ő itt van, nem lehet semmit csinálni a gyermekekkel sem.

— Még fel is jelent minket. Képes rá!

— Látod anyám, mondtam már, hogy csak egy mód van, — mondta Miklós jelentős pillantással.

— Van más is!

— Ez a legjobb!

— Most nem! — mondta az özvegy olyan határozottan, hogy Miklós abbahagyta... — Holnap úgy is elmegy a szigetről örökre.

— Hogyan?

— Ma hazajön. Kössetek bele. De nem gyáván, hanem bátran szembeszállva vele. Igaz, hogy erős, de

ti ketten vagytok! Csak semmi vér. Nem kell kés!
Verjétek el jól.

— És aztán?

— Aztán... majd kimagyarázzuk a dolgot és rábeszéljük, hogy menjen el a szigetről örökre.

— És ha nem megy el?

— Van egy módom, amely egész biztos, — mondta az özvegy mosolyogva.

— Igazán?

— És ha ez sem sikerül?

— Van egy mód, amely mindig beválik, — mondta az anya.

Ebben a pillanatban kinyillott az ajtó és belépett Martial.

Ugy fujt a szél, hogy nem hallották a kutyák ugatását.

ANYA ÉS FIA.

Martialnak sejtelve sem volt családja gonosz szándékairól és nyugodtan belépett a konyhába.

A Farkas kedvese nagyon hasonlított a két kisebb gyermekhez. Vörös haja dúsan omlott alá homlokára. Széles, egészséges arca, vastag szakállá, szögletes orra, hideg kék szemei, különösen merész arckifejezést adtak neki.

— Hol vannak a gyermekek, — kérdezte, — amint asztalhoz ült.

— Ott, ahol, — felelt Lopótök mérgesen.

— Hol vannak a gyermekek, anyám, — kérdezte anyjához fordulva ismét, — nem is hederítve Lopótök nyers válaszára.

— Lefeküdtek, — volt a szükszavu válasz.

— Nem vacsoráltak, anyám?

— Mi közöd hozzá, — kiáltott mérgesen Miklós, miután megivott egy nagy pohár pálinkát.

A Miklós válasza sem hozta ki sodrából Martialt. Anyjához fordulva mondta :

— Sajnálom, hogy lefeküdtek.

— Annyi baj legyen, — mondta az özvegy.

— Mert szeretem őket magam mellett látni, mikor vacsorálok.

— De mert minket zavarnak, hát felküldtük őket, — szolt közbe Miklós ingerülten. — Ha nem tetszik, menj utánuk.

Martial meglepetten nézett öccsére. Aztán, mintha meggondolta volna, hogy nem érdemes veszekedni, kenyeret szelt magának és elkezdett enni.

A kutya Miklóshoz közeledett és megállott előtte *tiszteletteljes távolban*. Miklós remélte, hogy azzal is kihozhatja bátyját sodrából, ha nagyot rug a kutyájába és odébb lökte durván a szegény állatot. Martial magához hívta : Ide, Mirant.

Mirant gazdája lábaihoz feküdt.

Ez a fegyelmezettség sehogy sem volt Miklós inyére. Mindenáron veszekedést akart.

— Utálom a kutyákat, — mondta — nem akarom, hogy itt maradjon ez az állat.

Martial minden felelet helyett lehajtott egy pohár bort.

Az özvegy biztató tekintetet vetett Miklósra, hogy folytassa.

Miklós elővette a somfabotot, amivel előbb Ferencet verték meg és rácsapott vele a kutyára.

— Mars ki, — mondta — ki veled.

Máskor is kegyetlen volt Miklós a kutyával, de ennyire soha. Martial látta, hogy bele akarnak kötni és még jobban fegyelmezte magát.

Mikor kutyája felordított, felkelt, kinyitotta az ajtót és kiengedte, azután visszajött vacsorálni. Ez a nagy nyugalom zavarba hozta támadóit.

— Lopótök, tedd el a bort, — mondta az anya lányának.

Lopótök sietve engedelmeskedett, mikor Martial megszólalt:

— Várj... még nem fejeztem be a vacsorát.

— Annyi baj legyen! — mondta az özvegy.

— Vagy ugy! — szólt Martial és egy nagy pohár vizet hajtott le, még csettintett is hozzá nyelvével.

— Kitünő ez a víz! — tette hozzá!

Ez a hidegvér teljesen kihozta sodrából Miklóst, de nem mert még egyenesen támadni.

— Nagyszerű, hogy ilyen jó természeted van. Jó, hogy kitted a kutyádat, legalább majd ha kidobjuk a barátnődet, nem lesz olyan uj neked, — mondta Miklós diadalmasn.

— Bizony, mert ha a Farkas ide merészkedik a szigetre, miután kiszabadult, én magam fogom csufosan kiverni.

— És én belemártom a sziget végén a vizes gödörbe, — tóditotta Miklós, és ha kibujik majd, benyomom a csizmám sarkával.

Ez a támadás hatott. Visszafojtott düh hangzott ki Martial szavaiból, mikor azt mondta:

— Vigyázz magadra! Belém akarsz kötni, de olyat kaphatsz, amit nem vársz.

— Én?

— Igen, igen, különbet, mint a multkor.

— Mi az Miklós, kérdezte gunyosan Lopótök, hát Martial megvert? — Hallod anyám, akkor nem csodálom, hogy Miklós, ugy fél tőle.

— Megvert, mert rám rontott, — mondta Miklós sápadtan a dühtől.

— Hazudsz, te támadtál meg alattomosan és megsajnáltalak, de ha még egyszer így beszélsz a barátnőről, akkor sokáig megemlegeted!

— És ha én beszélek a Farkasról? — kérdezte Lopótök.

— Felsapkázlak, hogy megtanítsalak és ha újra kezded, megint megtanítalak.

— És ha én beszélek? — kérdezte csendesen az özvegy.

— Óh... akkor...

— Nos... akkor? Megversz engem is?

— Nem, de megverem Miklóst. Hát ügyeljen magára!

— Te megversz engem! — ordított Miklós képéből kikelve — és már veszedelmes kése után nyult.

— Miklós... ne késelj! És felkelt az özvegy, hogy megfogja Miklós karját. De ez részegen és düh-tői elvakulva már nem hallgatott anyjára, eltaszította magától és rárohant bátyjára.

Martial hátrált hirtelen, fütykös botja után kapott és védelmi állásba helyezkedett.

— Miklós... ne késelj!

— Ugyan hagyd, — kiáltott Lopótök — és megragadta a fejszét.

Miklós támadásra készen, leste, mikor csapjon le bátyjára.

— Mondom, hogy leütlek téged is és azt a gaz Farkast! Ide anyám! Lopótök, már elég régóta tü-rünk, tegyük hidegre! És most felemelt késsel rohant bátyjára.

Martial hirtelen hátraugrott, felemelte botját és villámgyorsan lesujtott Miklós karjára, olyan erővel, hogy az leejtette a kést és felordított fájdalomában.

— Gazember, eltörted a karomat.

— Nem tört el, — mondta Martial és lábával elrugta a kést. Éreztem, hogy a bot visszapattant.

Aztán megragadta nyakánál a fájdalomtól tehetetlen Miklóst, keményen taszította hátra a kis pince ajtajáig, azt kinyitotta fél kézzel, a másikkal belóditotta

öccsét és rázárta az ajtót. Aztán visszajött a két nőhöz, vállon ragadta Lopótököt és dacára ellenkezésének, visitásának, bezárta a kőrcsma-terembe, amely a konyhából nyilott.

Aztán anyjához fordult, aki rémülten állott ott.

— Most rajtunk a sor! anyám!

— Igen, jól van, már régen várok erre, legalább megtudod, mi nyomja a lelkemet.

— Én is megmondtam, ami engem bánt.

— Ha száz évig élsz, sem felejttem el a mai estét!

— Én sem felejttem el soha. Miklós és a hugom meg akartak ölni és te semmit sem tettél ellenük. Mi kifogásod van ellenem?

— Apád halála óta csak gyávaságokat csinálsz.

— Én?

— Igen, gyáva vagy! Ahelyett, hogy velünk tartottál volna, az erdőben bujkáltál azzal a vadkereskedővel, akit Bercyből ismersz.

— Ha itt maradok, én is gályára kerülök, mint Ambrus, vagy mint nemsokára Miklós. Nem akartam tolvaj lenni, mint ti többiek; azért gyüölölsz.

— És mi a mesterséged? Vadat lopsz, halat, gyávan, mert az nem jár veszéllyel.

— A vad és a hal senkié, ma ezé, holnap azé. Ez nem lopás. Ami pedig a gyávaságot illeti...

— Pénzért megversz náladnál gyengébbeket.

— Mert megverték a náluknál gyengébbeket.

— Gyáva mesterség, gyávaság!

— Vannak tisztességesebbek, tudom én is.

— Miért nem választottál akkor ezek közül, mit játszod a szentet és élsz itt a nyakamon?

— Odaadom a halat, amit fogok és a pénzt. Nem sok, az igaz, de elég... nem kerülök pénzükbé. Megpróbáltam a lakatosságot, de ha az ember gyermekora óta csak sétál, nem lehet a munkához szokni, akkor már vége... Aztán jobban is szeretek egyedül

lenni az erdőben, vagy a vizeken, ott senki sem kérdezősködik. Mert ha kérdeznek az apámról, mint mondják? Lefejezték, bátyám gályarab, testvérem tolvaj.

— És az anyád?

— Azt mondom...

— Mit?

— ...Mehalt.

— Igazad van, olyan, mintha meghaltam volna neked, megtagadlak. Gyáva vagy! Nem bosszulod meg apádat, nagyapádat, akik bátran haltak meg a hóhér keze alatt.

— Megbosszulni?

— Igen. Légy igazi *Martial*. Füttyülj a Charlot bárdjára és végezd, mint apád, nagyapád.

Martial megszokta már anyjának túlzott kitöréseit, de most mégis megdöbbsent, olyan rettenetes volt az arca.

Még fokozott dühvel folytatta:

— Gyáva vagy és még százszor ostobább. Becsületes ember akarsz maradni? Te és becsületes! Becsületes!!! Hiszen mindig meg fognak vetni, mert gyilkosnak vagy a fia, gályarabnak a bátyja. És te, ahelyett, hogy megbosszulsz magad, meglapulsz gyáván. Mikor apádat lefejezték, elfutottál, elhagytál minket. Tudtad, hogy nem mozdulhatunk ki, kövel dobálnak itt, mint a veszett kutyákat, de ezt még megkese-rülik!

— Nem félek én tiz embertől sem, de hogy leköpjenek, lenézzenek, azt nem bírom! Azt nem! Azért mentem inkább ki Péterrel, a vadorzóval az erdőbe.

— Miért nem maradtál az erdőben?

— Mert volt valami bajom az erdőőrrel és aztán a gyermekek miatt is... mert elzüllöttek volna!

— Mi közöd hozzá?

— Az, hogy nem akarom, hogy olyan gézengúzok legyenek, mint Ambrus, Lopótök és Miklós.

— Ugyan? De nem fogod elcsábitani őket tőlünk a sok prédikálásoddal. Ferenc már félig a miénk és ha Amandine tizenöt éves lesz, magától hozzánk áll ő is.

— Mondom, hogy nem!

— Alapjában már benne van a bűn. Csak te miattad kell szégyenkeznünk.

— Kár.

— És hogy el ne romolj közöttünk, holnap elmész örökre.

— Azért akartak belémkötni a vacsoránál? — kérdezte Martial meglepve.

— Azért, hogy lássad, mi vár itt rád.

— Azt hiszik, megijedek? Eszem ágába sincs! Itt maradok. Miattam a feje tetejére állhat mindenki, Lopótök, Miklós, az egész pereputy.

— Nevetséges!

Rettenetes volt még a nevetés szó is ennek a sőtét asszonynak a szobában.

— Addig maradok itt, amíg kapok valami foglalkozást, hogy elvihessem a gyermekeket.

— Mondtam már, hogy ha száz évig élsz is, megemlegeted ezt az éjszakát, de mondd meg, igazán, itt akarsz maradni?

— Itt! Itt! Ezerszer is itt!

— Majd meglátod, hogy nem! Tudod, miből él Miklós?

— Sejttem, de nem akarom tudni.

— Majd megtudod... lop!

— Az ő baja.

— És a tied is.

— Az enyém?

— Betör és lop, ez már gálya, mi eladjuk, amiket lop, ha ezt felfedezik, minket is elítélnek. De téged is. Az egész családot. És a gyermekek az utcán maradnak.

— Engem nem tartóztathatnak le, mint cinkost. Nincs rá semmi bizonyíték.

— Nem tudják, miből élsz. Kóborolsz a vizen, az erdőben, velünk lakol, ki fogja elhinni, hogy nem tudsz a mi lopásainkról.

— Beh bizonyitom.

— Bevádolunk, mint büntársat.

— Miért?

— Hogy megjutalmazzuk, amiért velünk maradtál.

— Az előbb egyféleképpen akart megfélemlíteni, most másképpen. De nem ér célt! Maradok!

— Ugy? Maradsz? Talán emlékszel arra, mi történt itt a múlt karácsonykor?

— Nem emlékszem!

— Csak gondolkozz! Nem emlékszel, hogy Vöröskar hozott ide egy urat, akinek menekülnie kellett.

— Igen, most már emlékszem. Én felmentem aludni. Másnap Miklós elvitte Saint-Quenbe.

— Biztos vagy benne?

— Miklós mondta.

— Nos hát, annál az embernél sok pénz volt... és meggyilkolták.

— Nem igaz! Csak rám akar ijeszteni, — mondta Martial sápadtan az iszonyattól.

— Kérdezd meg védencedtől, Ferencről, mit látott ma a faskamrában.

— Mit látott?

— Egy emberlábát. Oda temették el a meggyilkolt embert.

— Az nem lehet! — Menj, győződj meg róla magad.

Martial kezébe temette arcát.

— Na látod! Karácsony éjszakáján itthon voltál, mi azt fogjuk mondani, hogy segítettél a gyilkosság-

ban. Hogyan bizonyítod be az ellenkezőjét ?

— Istenem ! Istenem !

— Most már elmész ? — kérdezte az özvegy gynyos mosollyal.

Martial nagyon le volt sujtva. Sejtelve sem volt az ilyen büntényekről.

Az özvegy élvezte fia kétségbeesését.

— Megszabadulhatsz tőlünk. Adjál fel !

— Így kellene, de jól tudja, hogy nem fogom megtenni.

— Ezért mondtam el mindent. Most hát elmész ?

Martial meg akarta lágyítani ezt a boszorkányt. Szelid hangon mondta :

— Anyám, ilyesmire nem tartottam volna képesnek.

— Bánom is én, csak menj el !

— Elmegyek, egy feltétellel !

— Nincs feltétel.

— Ha a gyermekeket tanoncoknak adja, vidékre.

— Itt maradnak.

— De hát mi haszna lesz belőle, ha olyanok lesznek, mint apám, Ambrus, Miklós, Lopótök.

— Jó fogásokat csinálnak majd. Elég sokat dobálták őket kövel, meg kell, hogy bosszulják magukat.

— Nem reszket miattuk, ha sorsukra gondol ?

— Az ő sorsuk az enyém is. Csak te vagy gyáva közöttünk ! Menj, kitagadunk !

— Anyám, könyörgök, adja ki őket tanoncoknak.

— Hányszor mondjam, hogy itt vannak *tanoncságban*.

— Hát ha így van . . . akkor jól értse meg . . . maradok !

— Óh !

— Nem ebben a házban, mert Miklós vagy Lopótök megölnének, de mert nincs miből lakást fizessenek.

elmegyünk a gyermekekkel a barakba a sziget végén. Holnap reggel elviszem őket. Nappal velem jönnek, este a barakba térünk be.

Az özvegy tudta, hogy a gyermekek szívesen mennek és ismerte Martial határozottságát.

— Én majd megakadályozom, hogy a gyermekek gézenguzok legyenek, — folytatta Martial, de nem tanácsolom, hogy elkergessenek a szigetről.

Martial terve nagyon zavarta volna az özvegy terveit.

Miklós gaz szándéka Máriavirággal és a drágakő-ügynökkel kivihetetlen lett volna, ha Martial mindig a sziget körül csatangol.

Az özvegy hosszabb hallgatás után végre megszólalt:

— Látom, mi a szándékod, nem akarsz elárulni magad, de azt akarod, hogy a gyermekek legyenek áru-lóink. Tudják, hogy itt van egy eltemetett ember, tudják, hogy Miklós lopott, ha egyszer elmennek innen, eljár a szájuk és elfognak mindnyájunkat. Nem is kérem, hogy keress, de legalább ne siettesd a véget.

Az özvegynek ez a szelid hangja meglévesztette Martialt és beleesett egy rettenetes csapdába.

— Én ismerem a gyermekeket, — mondta — ha azt mondom nekik, hogy ne szóljanak, nem fognak beszélni.

— A gyermekek fecsegők. Nem lehet értük felelősséget vállalni.

— De hiszen így is beszélhetnek. Hányszor kalandoznak el, messze Párisba. Ha elvinném őket magammal, nem volna semmi veszély.

— Hova vinnéd őket?

— Csak bizza rám, van egy lakatos barátom, az derék ember. Ha elmondok neki, amennyit jónak látok, még talán pénzt is ad kölcsön, akkor elmegyek messzire és beadom őket tanoncoknak valahova. El-

megyünk két nap mulva és sohasem hall többet rólunk.

— Nem, azt akarom, hogy a gyermekek velünk legyenek, akkor bizonyosabb vagyok a dolgomban.

— Akkor holnap kiköltözöm a barakba és várok. Én is fejes vagyok, tudja.

— Óh, mennyire tudom. Bár már megszabadulnék tőled.

— Megadtam rá a módot.

— És itt hagynád Farkast, akit ugy szeretsz ?

— Az az én dolgom ! Tudom, mit teszek.

— Ha elengedem veled a gyermekeket, soha sem teszed többet a lábad Párisba ?

— Három napon belül elmegyünk, mintha meghaltunk volna.

— Biztos ?

— Biztos !

— Jobb szeretem így, menjetek el, akkor legalább nyugodtak leszünk és ne lássalak soha többet.

— Ugy legyen !

— Most add ide a pincekulcsot, hogy engedjem ki Miklóst.

— Jó helyen van ott, csak maradjon reggelig.

— És Lopótök.

— Ó kijöhet. Engedje ki, ha felmentem, hogy ne lássuk egymást.

— Menj, sülyedj el a pokolba.

— Ez a jóéjszakát, anyám ?

— Ez.

— Szerencsére az utolsó.

— Az utolsó.

Martial meggyújtotta a gyertyát és kinyitotta a konyhaajtót, füttyentett kutyájának és mikor az állat boldogan hozzáugrott, felment az emeletre.

— Menj, ezt jól csináltad, — mondta az özvegy — öklét rázva felé, de te akartad !

Ázután előkeresett Lopótökkel együtt egy csomó kulcsot, kinyitotta a pinceajtót és kiengedte Miklóst.

FERENC ÉS AMANDINE.

A két gyermek közvetlenül a konyha fölött aludt, szobájuk egy hosszú folyosóra nyílt, több más szobával együtt.

Mikor elköltötték szerény vacsorájukat, nem oltották el a lámpát, hanem lesték félig nyitott ajtónál, hogy mikor jön haza Martial. A lámpa sápadt fénye halványan világította meg a szegényes szobát. Egy sánta szék, egy kis gyermekágy, amiből Ferenc már régen kinőtt és néhány székből és rongyokból összehátolt fekvőhely Amandinenak, volt minden butorzata.

Amandine ágya szélén ült és próbálgatta a selyemdarabot. Ferenc előtte térdelve tartott egy kis tükörcs darabot.

— Emeld feljebb a tükröt, — mondta Amandine, — nem látom magam. Nézd, hogyan áll?

— Nagyon jól. Nagyszerű ez a másli, ilyet kötsz nekem is nyakkendőnek.

— Mindjárt, csak hadd sétálok egy kicsit. Tartsd úgy a tükröt előttem, hogy mindig láthassam magam.

Ferenc tőle telhetően jól végezte a kívánt feladatot és Amandine büszkén sétált fel és le a szobában.

— Milyen jól áll a piros selyemkendő neked, — mondta Ferenc. Hogy fognak irigyelni a gyerekek, ha így mész le játszani a partra. Mindig köveket dobnak utánunk és kiabálnak csufneveket, de most majd mondhatjuk, nektek nincs ilyen szép selymetek.

— De ha tudnák, hogy ez lopott selyem, tolvajoknak csufolnának.

— Szégyeljék magukat!

— Amig nem igaz! De most!

— De hiszen Miklós lopta, nem mi.

— Igen, de mégis jobb szeretném, ha ajándékba kapta volna.

— Ha Martial tudná, hogy a multkor elloptad azt a kis kockás kendőt!

— Óh, ne is mondd, — kiáltott fel Amandine könnyes szemmel.

— Ne félj, nevetett Ferenc, hiszen nem mondom el.

— Óh, ne neved! Eleget busultam, de a néném véresre csipett és olyan szemeket meresztett rám, hogy a szívem is megállott bele... Istenem és ha elcsipnek, börtönbe zárnak.

— De hiszen nem csiptek el!

— Óh, milyen borzasztó lehet a börtön.

— Sőt ellenkezőleg. Tudod az a nagy sánta, aki eladja a Miklós holmijait, emlékszel?

— Igen, igen, mindnyájunkért fizetett... emlékszel, csolnakáztunk vele?

— Hogyne emlékezném! Csak finom borokat ivott és mennyit evett. Nagyon sok pénzt kereshetett.

— Tudod, honnan volt pénze? A börtönben kereste. Azt mondta, még van valamije, de ha mindent elköltött, csinál valamit, hogy visszakerüljön a jó fiukhoz a börtönbe.

— Nem félt a börtöntől?

— Dehogyan félt, azt mondta, jó társaság van ott együtt, jól élnek, a bolond munkások pedig éhen halnak, nagy becsületesen.

— Ezt mondta? De hát akkor nem is lehet olyan nagy bűn a lopás, ha olyan jó a börtönben.

— Tudja Isten! Itt csak Martial mondja, hogy a lopás bűn. Talán téved.

— De hinni kell neki, ugy szeret minket.

— Szeret, az igaz, ha ő itthon van, nem vernek

meg, ma este sem ütött volna olyan kegyetlenül az az öreg. Jaj, de rossz asszony! Hogy gyűlölöm! Szeretném megverni.

— Hallgass, Ferenc, nem akarok ilyet hallani!

— Óh, inkább lopnék, csak ne ütnének annyit!

— Szegény Ferenc, ma azért kaptál ki, mert azt mondtad, hogy egy csontot láttál a fáskamrában.

— Igen, egy emberlábát.

— Talán temető volt itt azelőtt.

— De akkor nem mondta volna anyám, hogy megöl, ha elmondom Martialnak.

— Talán verekedés közben leszurtak valakit. Emlékszel a multkor is! Szakállas megkéselte azt a nyomorékot!

— Igen, anyám választotta szét őket. Milyen gonosz az a Szakállas. Pedig még fiatal.

— Sánta még fiatalabb és még gonoszabb talán.

— Gonoszabb?

— Óh igen, a multkor megvert, mert nem akartam vele játszani.

— Csak lássam meg, majd adok neki!

— Ugyan hagy, csak tréfa volt. De hogy mennyi pénze van annak mindig.

— Igen és azt mondta, hogy nekünk is lehetne, ha nem volnánk olyan hülyék.

— Milyen szép dolgokat vennék!

— Én is! Vennék Martialnak egy jó meleg bundát, hogy ne fázzon a csolnakban.

— És magadnak?

— Szeretnék egy szép kis viasz Jézuskát báránnyal és keresztrel.

— Amilyeneket ott árulnak a templom előtt? Jaj, csak el ne mondják anyának és a nénénknek, hogy láttak minket a templomban.

— Milyen kár, hogy annyira megtiltják, hogy templomba menjünk. Milyen szép ott!

— Bizony! Azok az ezüst gyertyatartók!

— És a szent Szűz képe! Milyen jószágos arca van.

— És a szép lámpák! Láttad? És a szép abrosz a nagy kredencen, mikor kenyeret, bort adott a pap.

— Emlékszel a körmenetre, Urnapkor? A sok szép zászló.

— És a virágok!

— És milyen szépen énekeltek.

— Óh, hogy megverték akkor is, mikor kérdeztem anyámtól, hogy miért nem megyünk a többi gyermekekkel.

— Akkor tiltotta meg, hogy be ne merjünk lépni a templomba.

— Ha csak lopni nem, — mondta a nénéd. Lopni templomba! Inkább meghalnék!

— Félnél a papoktól?

— Vagy talán a képektől!

— Nem tudom én, de nem lopnék. Emlékszel, Amandine, milyen pofonokat kaptam azért is, mert egyszer köszöntöttem a plébánost. Mit tudtam én, hogy nekünk azt sem szabad.

— De akkor Martial-is azt mondta, hogy mi ne köszönjünk a papoknak.

Ekkor belépett hozzájuk Martial.

— Még nem vagytok ágyban, kis fecsegők, — kérdezte barátságosan.

— Vártunk, bátyám, — mondta Amandine — köszönni akartunk neked.

— Aztán nagyon hangosan beszéltek lenn, mintha veszekedtek volna, — mondta Ferenc.

— Igen, Miklóssal volt valami bajom! De ne busuljatok, jó hirt hozok.

— Nekünk?

— Örülnétek, ha elvinnélek Benneteket innen messze.

— Óh, nagyon!

— Nagyon!

— Nos hát, két-három nap múlva elmegyünk a szigetről mind a hárman.

— Milyen boldogok lennénk, — kiáltott Amandine.

— És hova megyünk, — kérdezte Ferenc.

— Majd meglátod, kis kíváncsi. De akárhova megyünk, jó helyen leszel.

— Többet nem megyek halászni veled?

— Nem, fiacskám. Tanoncnak adlak egy lakatoshoz vagy asztaloshoz. Erős vagy, ügyes, már kereshetsz valamit. De nem nagyon örülsz ennek, ugy látom?

— Mert... mert jobban szeretnék veled maradni. Halászni, hálót javítani.

— Igazán?

— Bezárva lenni egész nap egy műhelyben... és tanonc legyek, az unalmas!

— Persze, szereted a semmittevést, evést, ivást! Éppen ideje, hogy elvigyelek innen, mert te is bűnbe esel, tolvaj leszel. És te, Amandine, szeretnél tanulni valami mesterséget?

— Óh, nagyon! Mindent inkább, mint itt maradni. Olyan boldog lennék, ha elmehetnék veled és Ferencsel.

— De mi van a fejedben?

— Miklóstól kaptam ezt a selymet.

— És ő honnan vette?

A két gyermek fejlesütve hallgatott. Végre megszólalt Ferenc.

— Miklós adta nekünk, nem tudjuk, honnan vette, ugy-e Amandine.

— Nem... nem, hebegte Amandine vérvörösen és nem mert bátyja szemébe nézni.

— Ne hazudj, — szólt Martial szigoruan.

— Nem hazudunk, — mondta merészen Ferenc.

— Amandine, kis lányom, mondd meg az igazat!

— Hát, hogy megmondjam, ahogy van, — mondta Amandine félénken, ezeket a selymeket egy ládából vette ki Miklós. Ma este hozta haza csolnakon.

— És lopta.

— Azt hiszem, igen.

— Látod Ferenc, hazudtál.

A fiu lesütötte a szemét és hallgatott.

— Adjátok ide azt a selymet!

A kis lány levette fejről a szép diszt, egy utolsó pillantást vetett rá és egy elnyomott sóhajjal átadta Martialnak. Ferenc is előhuzta lassan a zsebkendőt és odanyújtotta.

— Holnap reggel visszaadom Miklósnek. Kár, hogy elfogadtátok. Ha az ember lopott jószágot elfogad, olyan, mintha maga lopna.

— Kár, olyan szép volt az a zsebkendő.

— Majd ha pénzt keresel, éppen ilyen szépet vehetsz. De most feküdjetek le, már késő van.

— Nem haragszol, bátyám, — kérdezte Amandine.

— Nem, kis lányom. Nem a te hibád. Majd ha jó emberek között lesztek, ti is megjavultok, de most jó-éjszakát.

— Jó éjszakát!

Martial megcsókolta a gyermekeket.

— Hm! Elvették a szép selymünket! És hallotad?

— Mit?

— Hogy tanoncoknak akar adni.

— Nem tetszik neked?

— Istenemre, nem!

— Inkább itt maradsz, hogy minden nap megverjenek?

— Megvernek, de legalább nem dolgozom. Csol-

nakázom, halászok, ez sokkal mulatságosabb, mintha bezárnak egy műhelybe.

— De hát hallottad, azt mondta Martial, ha sokáig itt maradunk, még mi is gézengúzok leszünk!

— Bánom is én, a többi gyermekek úgy is tolvajnak, akasztófavirágnak csufolnak. És dolgozni nagyon unalmas.

— De mennyit vernek!

— Csak azért, mert Martialra hallgatunk.

— Olyan jó hozzánk.

— Jó, jó, de sohasem ad semmit.

— Ha egyszer nincs semmije.

— De Miklósnek van. És ha rá hallgatnánk, nem volna olyan rossz dolgunk. Még pénzünk is volna, mint a Sántának.

— De akkor lopni kellene és Martial hogy szomorkodna.

Itt megszakadt a két gyermek beszélgetése.

— Ránk zárták az ajtót, — kiáltott fel Ferenc.

— Vajjon miért, mit csinálnak velünk?

— Talán Martial!

— Hallgasd csak, hogy ugat a kutyája, — mondta Amandine.

— Mintha fejszével ütnék az ajtaját. Talán be akarják törni.

— Hallgasd csak Ferenc! Jaj, hogy ugat a kutyája! Most csend van. Vajjon mi történt Martiállal? A két gyermek visszafojtott lélegzettel figyelt.

— Most megint lépteket hallok. A bátyámhoz mennek, — sugta Ferenc.

— Most kinyitják a konyhaajtót.

— A kutya még mindig ugat! És hallod? Most minket kiált Martial, — mondta Amandine.

— Istenem és nem mehetünk hozzá. Bántani akarják, ha minket hív.

— Óh ha megtudnám akadályozni, — kiáltott Ferenc.

— De Martial nem tudja, hogy mi be vagyunk zárva. Azt hiszi, nem akarunk segíteni. Kiáltsd, hogy nem mehetünk.

Már-már követte Ferenc huga tanácsát, mikor egy heves csapás megremegtette a gyermekek ablakát.

— Bejönnek az ablakon, hogy megöljenek! — kiáltotta Amandine és ijedtében az ágyába bujt.

Ferenc mozdulatlan maradt, ámbár osztotta huga félelmét.

De az ablak nem nyílt ki. Mély csend volt.

Ferenc felbátorodva az ablakhoz ment és lopva kitekintett a függöny mögül.

— Vigyázz, bátyám! Jaj, gyere vissza! Hallasz valamit?

— Nem hallok a széltől.

— Látsz valamit?

— Óh, most látok! Lámpafényt. Közeledik... beszélnek.

— Ki?

— Lopótök.

— Mit mond?

— Hogy tartsák jól a létrát.

— Látod, elvették a nagy létrát az ablakunk alól, az csinálta a lármát.

— Már nem hallok semmit.

— Nem is látsz?

— Nem. Kinyitom az ablakot.

— Jaj, ha anyám meglát.

— Sötét van. Nem láthatnak.

Amandine is odalopózott bátyja mellé.

— Most látom, hogy Lopótök tartja a létrát. A Martial ablakához van támasztva.

— És aztán?

— Miklós mászik felfelé, fejsze van a kezében, látom csillogni a holdfényben.

— Óh, nem feküdtetek le, itt leskelődtek, majd adok nektek, — kiáltott az özvegy a megrémült gyermekekre.

Ez történt a szigeten, azelőtt egy nappal, hogy Szerafinnak ki kellett hoznia Máriavirágot.

A BUTOROZOTT SZOBA.

A Brasserie-utca sötét és kevésbé ismert, pedig ott van Páris kellős közepén. Az utca sáros, piszkos, oda napsugár sohasem jut. Egy nagy szálloda van benne, *Butorozott szobák és lakások* felirással. Egy sötét kis bolt nyilik az utca felé, ott ül rendesen a tulajdonos! A nevét már ismerik, Micou. Ócska vasat árul nyiltan, titokban orgazda, megvesz minden lopott réz- és vas-holmit.

Elég sötét volt a bolt, a nedves, piszkos falakon rozsdás láncok függtek, a padlót majdnem egészen elborította a legkülönbözőbb vastörmelék.

Három egész sajátságos kopogás vonta magára a tulajdonos figyelmét.

— Szabad, — mondta.

Miklós lépett be. Nagyon sápadt volt, arca még sötétebb a szokottnál és mégis nagy vidámságot tette. (Ez a Martiállal történt nagy veszekedést követő napon volt.)

— Itt vagy, jómadár!

— Eljöttem üzletet kötni magával, Micou apó.

— Tedd be hát az ajtót!

— Csakhogy künn van a kutyám és a talyigám.

— Mit hozol? Nagy porciót? (Cinklemezeket értett ezalatt.)

— Nem.

— Nem hulladék? Talán valami kemény? (Vasat gondolt.)

— Nema, vörös! (rész). Lesz vagy százötven font.

— Menj, hozd be, majd megmérjük.

— Segítsen apó, fáj a karom.

— Mi bajod?

— Semmi, megkelt. És Miklós arca még egy fokkal gonoszabb lett a nagy verekedésre gondolva, de aztán elégedetten mosolygott, mintha már bosszút is állott volna.

— Tüzesíts meg egy vasat, dugd be a vízbe és aztán áztasd a sebet ebbe a forró vízbe.

— Köszönöm.

— Gyere, hozzuk a vöröset, majd segíték.

Becipelték a nehéz üstököt és egy nagy mérlegre tették.

— Jó gondolat ez a talicska, — mondta a kereskedő. És otthon hogy vagytok? Nincs semmi baj?

— Köszönöm, jól vagyunk.

— Anyád és gyermekek?

— Ők is.

— És Martial bátyád?

— Bizony nem tudom.

— Hogyan?

— Nem, — mondta Miklós a lehető legközönyösebb arccal, talán elment az erdőbe. Már két napja nem láttuk. Vagy lehet, hogy a csolnakja, az a régi, rozoga jószág, elsülyedt és vele ő is.

— Nem nagyon busulsz utána, hiszen sohasem állhattad ki.

— Hát megvan az embernek a maga véleménye egyről s másról. Mennyit nyom a réz?

— Jó szemmértéked van, száznegyvennyolc font.

— És mennyit ad érte?

— Harminc frankot.

— Harminc frankot?

— Mondjuk harmincötöt és egy szót se többet, mert különben elküdelek a pokolba talicskástul, kutyástul.

— De hiszen nagyon megvág. Nincs annak semmi értelme!

— Bizonyítsd be, hogy a tied ez a réz és adok tizenöt soust fontjáért.

— Mind egyformán nyuzzák az embert! Szabad így kifosztani egy barátot? És ha árut veszek érte?

— Mi kell? Lánc vagy horog a csolnakodba?

— Nem, négy vagy öt jó erős vaslemez kellene nekem, mintha ablaktáblákat bélelnék ki velük.

— Adok én fiam, még a golyó sem megy rajtuk keresztül.

— Éppen ez kell.

— És milyen nagy legyen?

— Hét-nyolc láb négyzet.

— Rendszerben van. És még mi kellene?

— Három vasrács, három-négy láb hosszú.

— Éppen szétszedtem a multkor egy ablakrácsot, az jó lesz. És?

— Két erős pánt és egy lakat, amely jól elzár két négyzetlábnyi szelepet.

— Talán egy csapóajtót!

— Nem, szelepet.

— El nem tudom képzelni, mire jó az?

— Elég, hogy én tudom.

— Csak választanod kell, van itt egy csomó pánt. És még mi?

— Ez minden.

— Nem sok.

— Készítse össze hamar Micou apó az egészet, még sok dolgom van.

— A talicskáddal? Láttam egy ládát a fenekén. Mondd, mi csoda csemegét csentél el a *mindenki* asztaláról, kis nyalánk?

— Abból nem eszik, Micou apó. Ne várásson sokat, mert még délelőtt a szigeten akarok lenni :

— Légy nyugodt, még csak nyolc óra. Jöjj vissza egy óra múlva, minden készen lesz. Akarsz inni egyet ?

— Mindig szívesen, adhat is egyet.

Micou apó elővett egy üveg pálinkát a szekrényből és megtöltött egy csorba poharat és egy fületlen csészét.

— Egészségére, Micou apó.

— Egészségedre, fiam ! és a nőkre, otthon !

— Köszönöm. És a hotel jól megy ?

— Csak így, csak úgy ! Van egynéhány lakóm, akit félték a rendőrségtől, de legalább jól fizetnek.

— Hogy-hogy ?

— Hát úgy, hogy nem kérek tőlük semmiféle lakásengedélyt, mint ahogy tőled sem kértem eladási engedélyt.

— És nekik olyan drágán adja ki, mint amilyen olcsón tőlem vásárol ?

— Hát élni kell ! Van egy rokonom, aki a Saint-Honoré-utcában tart egy ilyen butorozott házat. A felesége varr vagy husz leánnyal.

— Sok szép cica lehet köztük.

— Van ám ! Egyik különösen ! Ej ! ha még husz éves lehetnék ! Gyönyörű a kicsike és mindig nevet, úgy hívják, Kacagógerle.

— Ejha ! öreg apó, még kigyullad, mindjárt hívom a tűzoltókat.

— De fiam, az tisztességes !

— Tökfej ! Na és mi van a rokonával ?

— Hát az csak papírral ellátott lakókat vesz fel. És ha akad egy-egy anélkül, azokat hozzám küldi. Én nem vagyok olyan szigorú.

— És ezért fizetnek !

— Persze ! A multkor is küldött egyet ! Vigyen el az ördög, ha értem. De jó ez az ital ? Még egyet ?

— Jó. Egészségére, Micou apó.

— A tiedre fiam! Hát mondom, a multkor küldött hozzám egy anyát és a lányát. Nagyon elnyünnenéztek ki. Egy kis zsebkendőben volt mindenük... És mióta itt vannak, meg sem moccannak... senki hozzájuk nem jön... Ha nem volnának olyan sovány, sápadtak, két nagyon szép fehérnép lenne. Különösen a lány! Micsoda szemek!

— Még tüzetfog, öreg apó!

— Mondom, hogy egy árva szót sem értek. Tisztességes emberek kell, hogy legyenek és nincs semmi papírjuk. Ugy látszik, a nevük nem valami jó. Cimzés nélküli leveleket kapnak.

— Hogyan?

— Elküldték ma reggel Andris öcsémet a postára, X. Y. asszonynak címzett poste restante levelekért. Normandiából várták, Aubiersból. Ezt felírták egy cédulára.

— Majd nem fizetnek magának.

— Ne félts te engem. Husz frankot fizettetek velük kéthetenként előre. Talán betegek, mert nem jöttek le két napja. És nem hiszem, hogy begyujtottak volna, hogy főzzenek maguknak. És mondom, semmi férfit, semmi papírt.

— Ha csak ilyen lakói vannak?

— Jönnek-mennek, van sokféle. De öntsünk le még egyet!

— Ez az utolsó. Megyek mindjárt. — Mondja, Micou apó, a Nagysánta Robin itt lakik még?

— Fenn, az anya és leánya mellett. Már megette a fegyházpénzét, azt hiszem, semmi sem maradt.

— Mondja, az szökevény? Nem fél?

— Tudom. Fel is mondom neki a jövő héten. Megmondom, hogy már kiadtam a szobát a tőkepénzesnek.

— Tőkepénzes.

— Meghiszem azt! Három szoba, előszoba, ujonnan butorozva! És előre fizeti a nagybátyja. Ez csak a Szent Honoré-utcából való lehet.

— Ismerem már! Tőkepénzes, mert az öreg pénzeli.

— Hallgass, éppen itt jön a szobalánya. Mit parancsol Sára asszony?

— Nincs itt az unokaöccse?

— Nincs, elküldtem a postára. Mindjárt hazajön.

— Badinot ur szeretné, ha elvinne neki egy levelet, válasz nem kell, de nagyon sürgős.

— Egy negyedóra múlva elviszi, legyen egész nyugodt.

A lány elment.

— Kinek a szobalánya ez?

— A tőkepénzes nőé. Badinot a nagybátyja. Az írja a levelet. Nézd csak, mondtam, hogy milyen előkelő emberek, egy grófnak ír: *Saint Remy grófnak, Chaillot-utca. Sürgős.*

— Szép! Hát a viszontlátásra, Micou apó! Készítsen el mindent, mindjárt visszajövök.

— Meglesz! De mondd csak, mióta itt vagy, egyre nézlek, valami bajod van!

— Nekem? Tán bolond! Legfeljebb éhes vagyok.

— Lehet, hogy éhes vagy, de olyan furcsán nézel ki, mintha vidám akarnál lenni, pedig...

— Mondom, hogy bolond, — kiáltott Miklós, — de erősen összerezzen.

— Látod, mintha reszketnél.

— Fáj a karom.

— Hát csak tedd, amit mondtam.

— Viszontlátásra!

És a haramia elment.

A kereskedő összeállította Miklós megrendelését, alighogy elkészült vele, belépett egy másik ember. Ugy ötven év körüli, magas, elegáns alak, aranykeretes

cvikkert viselt. Badinot volt a Saint Ildefonse asszony nagybátyja.

— Egy levelet küldtem ide az előbb.

— Igenis uram, mindjárt jön az öcsém.

— Már nem kell! Adja kérem vissza a levelet, magam viszem Saint Remy grófhoz.

— Parancsoljon, uram! Van-e még valami kívánsága?

— Nincs, de szemrehányást kell önnek tennem.

— Nekem?

— Bizony önnek. Az unokahugom nagyon drágán fizeti meg a lakását, több kimérettel lehetnének iránta. Azt hitte, olyan csendben lesz itt, mint falun. És olyan ez a ház, mint egy háló.

— Nem értem, uram!

— Alatta, felette elég csendes emberek vannak, de a negyediken van egy nagy sánta, az mindig részeg és kiabál.

— Uram, esküszöm önnek, alig várom, hogy kitegyem.

— Nem kellett volna befogadni.

— El fogom távolítani, legyen nyugodt.

— Jól is teszi, mert senki sem maradna itt. Ő a ház réme.

Badinot ur ezzel feszesen ellépett.

A BIZALOMMAL VALÓ VISSZAÉLÉS ÁLDOZATA.

Képzeljének el egy lakást a Brasserie-utcai szomorú ház negyedik emeletén. Alig hatol be a nap sápadt fénye a szűk ablakokon, rongyokban csüng alá a tapéta, vastag pókhálók lógnak le, majdnem a szoba közepéig. A padló darabokra van itt-ott tördelve. Fehér faasztal, szék, öreg koffer és ágy minden butorzat.

A széken ül Fermont báróné. Az ágyban pihen Fermont Klára. (A Ferrand két áldozata.) Minthogy

csak egy ágyuk van, felváltva feküsznek anya és lánya. De az anya a sok bánattól, gondtól alig hunyja be szemét, de a fiatal lány néha az álom karjaiba menekül. Fermontné harminchat éves lehet. Kezére hajtja fejét és kimondhatatlan szeretettel nézi alvó leányát.

Klára tizenhat éves. Arca erősen lesóványodott, csak úgy, mint anyjáé, de végtelen báj és tisztaság ömlik el rajta. Most valami kínos álom bánthatja. Arca szomorú, nagy betegség nyomait viseli magán.

Már régóta nincs könnye Fermontnénak. Lázasan ég szeme, betegnek érzi magát, de titkolja lánya előtt, hogy meg ne ijessze.

Éppen így Klára is rejtegeti kínos fájdalmait anyja előtt. A szegény asszony kimondhatatlan gyötrelmeket szenvedett, amint elkinzott leányát nézte.

— Milyen hideg most. Az előbb hogy égett. Lázas! Egész biztosan lázas! Mit tegyek rá? Ha leve szem a kendőt az ajtóról, megint benéz az a részeg alak. Micsoda rettenetes ház ez, Istenem! Ha tudtam volna, kik laknak itt, nem fizettem volna ki két hétre előre. De ha az embernek nincsenek meg a papirjai, egy rendes helyen sem fogadják be. Mikor Augersből eljöttem saját kocsimon, nem gondoltam volna, hogy... Óh, rettenetes!

Csak perelhetném be azt a nyomorult jegyzőt! De nincs pénzem... és aztán meghurcolnák drága bátyám emlékét... nem... nem! Csak beteg ne legyen, hogy Klárát itt kelljen hagynom tizenhat évvel Párisban... egyedül!

De hát az mégsem járja, hogy mert Fermont így akarja, leányom ki legyen téve a legnagyobb nyomornak...

Ha a törvény büntetlenül hagyja a bünt, majd megbüntetem én! Megölném azt az embert!

Tönkretett engem és a leányom! Most félre kell tenni szemérmet, gőgöt, előkelőséget és munka után

kell látnom... rászorulok a mások szívességére!
Mert a jegyző így akarta.

Fermontné néhány percig mélyen elgondolkodott... Talán ha meg tudnám kapni annak a szobalánynak a helyét ott az első emeléten, megmenthetném a lányomat... talán még munkát is kaphatnék Klárának... Óh, milyen boldogság volna!... De hogyan fussak hozzá?

Két vagy három heves kopogás riasztotta fel Fermontnét merengéséből.

— Istenem, mi az, kérdezte Klára felriadva álmából és szinte ösztönszerűleg anyjába kapaszkodva.

— Nem tudom, gyermekem. Kopogtattak. Légy nyugodt, nincs semmi baj. Talán csak válasz a leve-lünkre.

Az ajtó megint megrezzent a heves kopogástól.

— Ki az? — kérdezte Fermontné remegő hangon.

Rekedt, durva hang válaszolt:

— Hé, maguk süketek, szomszédok, adjanak tüzet a pipámhoz.

— Mit akar, uram? Mi nem ismerjük önt!

— Robin vagyok, a szomszédjuk. Mondom, hogy tűz kell.

— Istenem, ez az a sánta, aki mindig részeg. — sugta az anya lányának.

— Adnak tüzet, vagy betöröm az ajtót!

— Nekünk nincs tüzünk, uram!

— Maguknak van gyufájuk. Mindenkinek van. Kinyitják... vagy...

— Menjen innen!

— Nem akarják kinyitni? Egy... kettő...

— Menjen, vagy kiáltok...

— Nem nyitják ki... egy, kettő... olyat rugok beléje, hogy szétmegy.

A fenyegétést tett követte és a rozoga zár engedett.

A két nő rémülten sikoltott fel, felugrottak és az ajtó elé rohantak, elállva a belépő utját, teljes erejük-
ből nyomva az ajtót.

— Uram, ez nem járja. Ide be ne lépjen, mert segítségért kiáltok.

Összeborzadt a szegény anya ennek a rettenetes embernek a látásán.

— Ugyan, ugyan! szomszédok között nem ugya-
megy az! Ha kinyitották volna, nem feszitem ki az
ajtót.

Aztán a részeg ember csökönyösségével mondta:

— Bemegyek, be fogok menni és meggyujtom a
pipámat.

— Uram, nincs sem tüzem, sem gyufám, az Is-
tenért, menjen már.

— Nem igaz, azért mondja, hogy ne lássam azt a
kicsit az ágyban. Tegnap bedugták a kulcslyukat is.
De én látni akarom a szép kicsikét. Összetöröm, ha
nem enged be. Összerombolok mindent!

— Segítség, az Istenért, segítség! — kiáltozott
Fermontné, mert az ajtó már-már engedett.

A részeg ember megijedt a kiáltástól és hátrálni
kezdett, öklét mutatva Fermontné felé.

És rettenetes fenyegetésekkel, dühöngve botorkált
le a lépcsőn.

Fermontné az asztalt tolta az ajtó elé, azzal tor-
laszolta el. Klára ideggörcsöt kapott a nagy ijedség-
től és zokogva reszketett ágyán. Anyja hozzá futott.
Csendesítette, nyugtatgatta, amig lassanként magához
tért.

— Már elment, ne busulj, kis lányom, — mondta,
miközben egyre simogatta gyermekét.

— Az a jegyző az oka minden nyomruságunknak,
gondolta magában gyűlölettel, a szegény, elkinzolt
asszony.

Klára csodálkozva nézett maga elé.

— Nyugodj meg, kis lányom, — mondta Fermontné és megcsókolta leányát, — már elment az a nyomorult.

— Istenem, mama, ha vissza talál jönni! Látod, segítségért kiáltottál és senki sem jött. Kérlek, könyörögök, menjünk el ebből a házból, meghalok félelmemben.

— Hogy reszketsz! Lázad van!

— Óh, dehogy, csak az ijedtségtől. Majd elmulik. És te hogy vagy? Istenem, hogy ég az arcod. Látod, beteg vagy és titkolod!

— Dehogy, sokkal jobban vagyok, mint azelőtt. Csak az a rettenetes ember rémitett így meg.

— Mama, olyan gyuladtak a szemeid!

— Mert egy széken aludtam, nem vagyok eléggé kialudva.

— Igazán, nem vagy beteg?

— Igazán nem. És te?

— Én sem, csak remegek a félelemtől. Kérlek anyám, menjünk el innen!

— De hová? Milyen nehezen találtuk ezt a lakást is. Papirokok nélkül nem könnyű szobát kapni. És már ki is van fizetve és a pénzt nem adja vissza a tulajdonos. Pedig nagyon, nagyon kevés pénzünk maradt.

— Talán válaszolt Saint Remy?

— Már nem is remélem. Olyan régen irtam neki.

— Talán nem kapta meg a leveled, irj újból.

— Szegény kis lányom, nem tudod, milyen megöröltetésembe került ez is.

— Mit kockáztatsz? Hiszen olyan jó ember, ha egy kicsit nyers is.

— Szegény ő is. Talán nehezére esik elutasítani minket.

— Anyám, még van egy reményünk.

— Orbigny?

— Persze, hogy 5. Olyan szép, megható levelet irtál neki.

— Igaz, hogy barátja volt egyszer apádnak, de az már régen volt. Elment Párisból fiatal feleségével...

— Éppen ebben bizom. A fiatal asszony talán jószivü.

— Reméljük. De van még egy mentsváram. Lucenay grófnő. Félreteszek minden álszemérmet és irok neki.

— Saint Remy sokat beszélt róla, ugy-e mama?

— Igen. Noirmont herceg leánya. Nagy ismeret-sége van, talán el tud helyezni minket.

— De el tudom képzelni, milyen nehezedre esik megírni azt a levelet, hiszen nem is ismered.

— Abban az esetben, ha nem tudna semmit tenni, még van egy utolsó reményem.

— Micsoda?

— Igazán, egész bolond ötlet!... A Saint Remy fia.

— Van fia? Sohasem beszélt róla, sohasem jött hozzánk Augersbe!

— Az igaz. Nem is tudhatod te még az okát. Saint Remy tizenöt éve hagyta el Páris, azóta nem látta fiát.

— Istenem, hogy lehet ez?

— Saint Remy nagyon szegény. Fia pedig nagyon gazdag. Egész vagyonát anyjától örökölte. És az apa nem fogadott volna el fiától semmit.

— Miért?

— Erre a kérdésre sem igen felelhetek. De azt hallottam, hogy a fiatal Saint Remy nemeslelkü, derék ember.

— Meg lehet próbálni, anyám. De nem tudom miért, én úgy érzem, hogy Orbigny válaszolni fog.

— Olyan régen irtam már!

— Talán gondolkozik valami módon, hogyan segíthetne rajtunk.

— Bár igazad lenne, gyermekem! De reszketsz! Ne beszéljünk már ezekről a dolgokról. Talán fázol?

— Ne törődj velem anyám. De mondd, ha kifogy a pénzünk, lehetséges, hogy ilyen gazdag városban, mint Páris, éhenhalunk mind a ketten?

— Sajnos!

— De hát így elhagyhat Isten, aki mindent tud, mindent lát? Nem tettünk mi soha semmi rosszat?

— Kérlek, drága kis lányom, ne beszélj így. Reméljük és bizzunk Istenben.

— Igen, igen, reméljük! Ha nem lennék ilyen gyenge, elmennénk a postára ketten.

— Egyedül nem is hagynálak itthon.

— Meghálnék a félelemtől.

Megint erősen kopogtak az ajtón. A két nő szive erősen dobogott, de Micou apó hangja megnyugtatta őket.

— Asszonyom, most jött meg Andris a postáról. Itt egy levél X. Y. címre. Messziről jön. Husz sous jár érte.

— Köszönöm, uram! — adja ide hamar.

— Husz sous jár érte!

— Mindjárt megfizetem, — mondta Fermontné, miközben félretolta az asztalt.

— Nem sürgős! Tíz perc múlva erre jövök ismét, akkor leviszem a pénzt.

Micou apó átadta a levelet Fermontnének.

— Normandiából jött, Orbignytól.

— Istenem, hogy dobog a szívem. Remegő kezekkel bontotta ki a levelet Fermontné. Arca lázasan égett, remény és kétség váltakoztak szívében.

— Milyen gyenge vagyok, Istenem! Jó vagy rossz sorsunk függ ettől a levéltől. Égök a vágytól, hogy olvassam és nem merem!

174
Fermontné leült leánya mellé az ágyra. Hátha elutasít. Még mindig elég korán tudjuk meg!

— De hátha megigéri, hogy segít! Hátha vigasztaló, kedves szavak vannak a levélben.

— De hátha nem?

— Anyuskám, egész biztos vagyok benne, hogy tévedsz. Biztosan az lesz a levélben, hogy *Asszonyom*, ön és leánya olyan szánalomraméltók, hogy kérem, jöjjenek sietve hozzám, ha van kedvük elfogadni egy felügyelőnöi állást házamban.

— Az Istenért, kislányom, ne csinálj magadnak hiu reményeket. Inkább kibontom a levelet.

Fermontné feltörte a pecsétet. Leánya visszafojtott lélegzettel ült mellette.

— Nem hosszú a levél.

— Olvasd hangosan, anyám.

Fermontné hangosan olvasta:

„Asszonyom!

Orbigny gróf nagyon beteg volt az utóbbi napokban, nem válaszolhatott önnek, távollétemben.

Ma reggel érkeztem meg Párisból és sietek önnek írni, miután megbeszéltem a dolgot Orbigny gróffal. Csak homályosan emlékszik a gróf az ön kedves bátyjára, míg férje nevére emlékszik ugyan, de már nem tudja, hogy hol hallotta említeni. Az állítólagos család, amivel Ferrand urat, családunk megbizottját oly könnyelműen vádolja, csak kegyetlen rágalom lehet, amelynek nagy horderejét bizonyára nem gondolta ön meg, asszonyom. Ugy férjem, mint én, nagy bámulói vagyunk a derék jegyző urnak, akinek becsületessége, vallásossága közismert és ön oly vakon támadja meg őt. Orbigny gróf önnek érez, asszonyom, vagyona összeomlása fölötti bánatában, ha az összeomlás okait nem is ismeri, de nincs abban a helyzetben, hogy önt támogassa.

Fogadja asszonyom, Orbigny ur őszinte részvétének kifejezése mellett legkiválóbb tiszteletemet

Orbigny grófnő.

Anya és lánya rémülten néztek egymásra. Egy szót sem tudtak szólni.

Micou kopogott az ajtón.

— Asszonyom, bemehetek a portóért? Husz sous.

— Igazán, ez a jó hír megér annyi pénzt, — mondta Fermontné keserűen és málhájához ment.

— Megloptak! — kiáltotta. Üres, nincs benne semmi.

És aléltan dült az üres ládára.

— Anyám, a pénzt? ...

De Fermontné nem felelt. Villogó szemekkel ment Micou elé.

— Uram, pénzeszacskóm ebben a ládában volt és kilopták. Bizonyára tegnapelőtt, mikor mi elmentünk hazulról leányommal. Ezt a pénzt meg kell keresni! Érti? Maga felelős érte!

— Az nem lehet, az én házam nem tolvajbarlang! Csak azért mondja, hogy ne kelljen kifizetnie a portót és az utat.

— Mondom uram, hogy ez a pénz volt minden vagyonom. Találja meg, vagy panaszt teszek.

— Szép is lenne! Ön, akinek nincs semmi papirja! Menjen csak akár most mindjárt!

A szerencsétlen asszony le volt sujtva. Nem hagyhatta leányát egyedül, nem mehetett sehova.

— Csak komédia az egész, — mondta egyre mérészebben az öreg Micou. — Nem volt önnek semmiféle pénze. De lehuzom azt a fekete kendőt a válláról, elég kopott már, az igaz, csakhogy éppen jobb a semminél.

— Uram, könyörüljön rajtunk, — mondta Fer-

montné sirva. — Ellopták minden pénzem, higye el! Most már éhen halhatunk.

— Mit csináljak? Ha igaz is, hogy meglopták, hol keressem a pénzt?

— Istenem, Istenem!

— Az a gazember, aki ezt tette, nem jegyezte meg egyenként a pénzdarabokat. Ha panaszt tesz is, mit használ? Nem fog látni soha egy fityinget sem. Higye el. De mi baja, asszonyom? Hogy elsápadt! — mondta az öreg és még éppen idejében fogta fel az ájult asszonyt.

— Anyám, az istenért, mi baja, — kiáltotta Klára.

A kereskedő még elég erős volt ötven éves dacára, hogy karjaiba emelhesse Fermontnét és letegye a székre az ágy elé.

— Bocsásson meg, kisasszony, hogy bejövök, mikor ön ágyban van, — mondta Klárának — és ezzel kiment, az ajtót nyitva hagyva, mert a Nagysánta le-törte a zárt.

Egy óra múlva a heves jelenet után kitört Fermontnén a régen lappangó súlyos baj. A szerencsétlen asszony ágynak dült és leánya kétségbeesetten ápolta, maga is betegen, pénz nélkül, tele félelemmel a rettenetes környezetben.

A CHAILLOT-UTCA.

A Brasserie-utcából találkozóra indult Badinot, Saint Remyvel, aki a Chaillot-utcában lakott, csinos házban, kellemes környezetben.

Háza két teljesen különböző részből állott. A félmeleten a nőket fogadta, az emeleten férfi barátait.

A félemeleten volt egy pompás hálószoba, csupa aranyozás, disz és pompa. Tükrök, festmények, sely-

mek, csipkék halmaza pazar szépséggel töltötték meg a szobát.

Mellette volt a kis szalon, benne hárfa és zongora, a házigazda nagy zeneszeretetére vallottak, azután a képtár és a budoár következtek, ez utóbbi az üvegházba nyilott. Az ebédlő két személyre volt berendezve, a fürdőszoba a lehető legnagyobb fényüzéssel kiállítva, mellette a kis könyvtárszoba keleti kényelemmel berendezve.

Felesleges is mondani, hogy kiváló izléssel volt minden szoba berendezve, ismeretlen Watteau-remekek függtek a képtárban, Boucher örült áru szerelmi jelenetei díszítették a falakat, Clodion vázák és szobrocskák, néhány római- és görög szoborutánzat valóban a legjobb műizléssel voltak összeválogatva. Ehhez el kell képzelni a gyönyörű kertet, bujazzöldjével ápolt utáival, virágzó orgona- és jázmin bokraival, paradicsomi környezetet varázsoltak a pompás lakóköré.

Mint a régi Ámornak szentelt templomok, olyan volt az egész hangulatos otthon.

Az emelet férfias egyszerűséggel ütött el a földszint buja pompájától. Itt fogadta barátait. Itt semmi nőies, kacér hang sem vegyült bele a férfias izléssel berendezett termék összhangjába.

A két, egészen ellentétes berendezésű lakosztály között állott izlésben és berendezésben a Saint Remy istállómesterének lakása, ahova az udvarról vezető kis lépcsőn lehetett feljutni. Itt lakott Patterson és most éppen Boyer urat fogadta ebéden, a gróf bizalmas inasát. Egy nagyon csinos, angol szobalány behozta a teát és aztán visszavonult. A két férfi egyedül maradt.

Patterson negyven éves lehetett, soha nálánál jobb ismerője a lovaknak nem uralkodott istállón! Nagyszerűen trenirozta a gróf lovait.

Boyer, a vendége, magas, sovány ember volt, hideg arca, diszkrét, fegyelmezett mozdulatai a kitűnő lakáj mintaképévé tették.

— Tudja, kedves Eduárd, — mondta Boyer a házigazdának, hogy Betti kitűnő szakácsnő.

— Az bizonyos, hogy Betti nagyon jó leány. Ha egyszer önállósítom magamat, elviszem. Erről jut eszembe, kedves Boyer, beszéljünk üzletről, maga kitűnően ért hozzá.

— Hát egy kicsit értek hozzá, az ember megtanulja, ha mindig a más dolgával foglalkozik.

— Nagyon fontos tanácsot kérnék öntől. Ezért is hívtam meg.

— Rendelkezzék velem.

— Tudja, hogy a gróf versenylovain kívül egész istállója, minden kocsija reám van bízva évi huszonnégyezer frank kezelési költséggel, beleszámítva az én fizetésemet is. Négy éven át pontosan fizetett a gróf, de tavaly, ugy az év közepén, azt mondta: „Eduárd, körülbelül huszonnégyezer frankkal tartozom önnek. Mennyire becsüli lovaimat, kocsijaimat?” „Gróf ur — mondta, a nyolc lovat nem lehet eladni darabonként háromezer frankon alól, a négy kocsit becsüljük tizenkétezer frankra, ami kitesz összesen harminchat-ezer frankot.” „Rendben van, — mondta a gróf, — vegyen meg tőlem mindent ebben az árban, a fennmaradó tizenkétezer frankért én rendelkezem még a lovakkal egy fél évig.”

— És ön bölcsen belement a vásárba? Aranybánya volt ez!

— Természetesen. Két hét múlva lejár a hat hónap és az én tulajdonomba mennek át lovak és kocsik.

— Nagyon egyszerű dolog. Az üzletet Badinot, a gróf ur ügyvédje rendezte. Miféle tanács kell ebben önnek?

— Mit tegyek? Adjam el a lovakat, kocsikat?

Nagyszerűen lehetne eladni mindent, mert a gróf közismert szakértő. Vagy legyek lókereskedő, saját istállóval. Mit tanácsol ?

— Azt tanácsolom, amit magam is teszek.

— Hogyan ?

— Én ugyanolyan helyzetben vagyok, mint ön. A gróf ur nem szereli a részleteket. Mikor beléptem ide, apai részem és megtakarított pénzem kitett hatvanezer frankot. Én végeztem a ház vezetését úgy, mint ön az istállóét. És a gróf ur pontosan fizetett. Körülbelül ugyanabban az időben, mint önnek, nekem is tartozott mintegy huszezer frankkal és hatvanezerrel a szállítóknak. Akkor nekem is azt ajánlotta a gróf, mint önnek, hogy adjam el berendezését, ezüsttel, képekkel stb. együtt. Minden együtt megér legkevesebb száznegyvenezer frankot. Nyolcvanezret kellett fizetni, maradt hatvanezer. Ezt fel kellett élni az utolsó garasig, konyhára, cselédség fizetésére stb. ez ki volt kötve.

— Ezeket a kiadásokat ön még nyert.

— Természetesen, mert úgy egyeztem meg a szállítókkal, hogy csak az eladás után fizetek nekik, úgy, hogy ebben a hónapban...

— A berendezés az öné, úgy, mint ahogy az istálló az enyém.

— Természetesen a gróf ur nyert az üzleten még egy félévet, amit kellemesen, nagyurí szenvedélyei között tölthetett el.

— Tehát a gróf ur tönkrement ?

— Öt év alatt teljesen.

— És a gróf ur örökölt ? ...

— Egy kis milliócskát... számítsunk ehhez kétszáz ezer frank adósságot, ... szép kis összeg ! Szóval, azt akartam mondani, hogy először ki akartam adni angoloknak ezt a nagyszerű lakást, mert a maga honfitársai jól megfizették volna.

— Az igaz. És miért nem teszi ?

— Igen, de a gróf ur annyira elismert műgyűjtő, hogy nagy áron adhatom el az egészet. Így biztosabb. Tegye ön is ezt. Pénzzé kell tenni mindent, nem spekulálni. Éppen tegnap hallottam, hogy most érkezik meg Olaszországból Lucenay hercegnő egyik unoka-öccse és be akar rendezkedni.

Kétszázötvenezer font évi jövedelem földekből, kedvesem. Husz éves, költekező, mint egy herceg. Hiszékeny, bizalmas!... Már szinte szerződttetett, mint első lakájt.

— Nem rossz!

— Mondom, hogy itt aztán lehet dolgozni. Lépjen be hozzá.

— Köszönöm, el is fogadom a tanácsát. Felajánlom a fiatal hercegnek a gróf istállóját.

— Nagyszerű. Azt hiszem, ez egy aranybánya lesz.

— De ön miért nem ajánlja fel neki a házat? Ilyen kitünően felszereltet úgy sem talál egyhamar.

— Bizony igaza van, jó gondolat. A gróf elmegy Gerolsteinba követségi titkárnak, azt fogom mondani, hogy ezért szabadulni szeretné egész berendezésétől. Kaphatok százhatvenezer frankot a lakásért, butorral együtt, huszezer fránkot az ezüstért, ötvenezer frankot az istállóért, az kétszázötvenezer frank. Egész jól jár a fiatalember is. Ilyen tökéletes berendezés.

— És a lovak!

— És a konyha! Milyen szakácsot nevelt magának a gróf.

— Hát még az asszonyok!

— Csitt, ne kockáztassuk senki hirnevét!

— De mi lesz most a gróffal?

— Elmegy Gerolsteinba.

— Nincs már semmi várni való öröksége?

— Semmi, mert apja nem gazdag.

— Nem halt meg a gróf apja?

— Dehogyan halt meg!

— Össze vannak veszve?

— Elmondhatom önnek, mert nem titok, az öreg Noirmont herceg bizalmasától tudom. Lucenay hercegnő apja igen jó barátja volt a gróf apjának, a hercegnő akkor még nagyon fiatal volt. Saint Remy gróf úgy szerette, mintha az ő lánya lett volna. A gróf szerelemből vett el egy nagyon gazdag nőt, akinek vagyonát most van szerencsénk élvezni. A házasság nagyon boldog volt, míg a gróf valami véletlen folytán leveleket nem talált, hogy felesége gyöngéd érzelmekkel viseltetik egy lengyel iránt.

— Ez gyakori dolog.

— Szerencsétlenségre a fiatal gróf kilenc hónappal azután született, hogy apja visszajött végzetes utazásából, úgy, hogy nem volt egészen bizonyos a házasságtörés. Elvált mégis feleségétől azonnal, visszaadta vagyonát, elvonult vidékre, nyolcvanezer franknyi vagyonával. Dacára annak, hogy tizenkét év telt el a házasságtörés óta, mégis üldözőbe vette a lengyelt, utólérte Velencében tizennyolchónapi keresés után.

— Milyen makacs.

— Démon! Rettenetes párbajt vívtak és a lengyelt megölte. Azt mondják, hogy rokona, Fermont gróf, akivel együtt kutatta fel ellenfelét, úgy kellett elcipelni a párbaj szinteréről. Azt akarta a gróf, hogy szemei előtt haljon meg a lengyel.

— Rettenetes ember.

— A gróf megmondta feleségének, hogy megölte a lengyelt és többet sohasem látta sem feleségét, sem fiát.

A két ember beszélgetését megzavarta egy inas.

— Boyer ur, a gróf ur kétszer esengetett, jelentette.

Boyer kétségbe volt esve, hogy elmulasztotta kö-

telességét, hirtelen felugrott és sietve ment ura szolgálatára, mintha nem is lenne a ház tulajdonosa.

SAINT REMY GRÓF.

Körülbelül két órája lehet annak, hogy Boyer ott hagyta barátját és a grófhoz sietett, mikor a gróf apja, az öreg Saint Remy gróf kopogtatott a Chaillot-utcai ház kapuján. A gróf magas, erőteljes ember volt, napbarnított arca élesen elütött fehér szakállától. Bozontos szemöldöke még fekete volt és félig eltakarta szűrő szemeit. Volt az egész megjelenésében valami nyugodt, büszke, tiszteletet parancsoló.

A kapu kinyílt és a gróf belépett fia házába. Egy teljes diszbe öltözött, fehérparókás lakáj állott a lépcsőnél.

— Saint Remy gróf? — kérdezte a gróf röviden.

A lakáj válasz helyett megvetően mérte végig a fehérszakállas, kopottruhás idegent.

— Saint Remy gróf? — kérdezte mégegyszer, türelmetlenül a gróf.

— A gróf ur nincs itthon és a lakáj minden további nélkül meghuzta a zsinórt, a kapu kinyílt, jelleül annak, hogy az idegen távozhatik.

— Megvárom, volt a rövid válasz és a gróf indult a lépcső felé.

— Barátom, barátom, — kiáltott utána a lakáj, itt nem lehet csak úgy bemenni és megfogta a gróf karját.

— Mi az? hogy mer hozzám nyulni?

— Merek én még mindjárt mást is, ha nem megy el rögtön. Ebben a pillanatban megjelent Boyer.

— Miféle lárma ez?

— Boyer ur, ez az ember itt mindenáron be akar menni, pedig mondtam, hogy a gróf ur nincs itthon.

— Vessünk véget ennek, — mondta a gróf Boyer-hoz fordulva. A fiammal szeretnék beszélni. Ha nincs itthon... megvárom.

Boyer ismerte gazdájának családi körülményeit, különben is felismerte, mert hasonlított fiához és udvariasan meghajtva magát, így szólt:

— Ha a gróf ur volna olyan szives követni engem — rendelkezésére állok.

— Menjünk, — mondta Saint Remy a lakáj nagy meglepetésére.

A gróf felment az első emeletre, keresztül haladt Florestan de Saint Remy dolgozószobáján, egy szomszédos kis várószobában aztán megállott Boyer.

— A gróf ur kénytelen volt kimenni ma reggel, — mondta — de méltóztassék itt helyet foglalni, nem-sokára visszajön.

És a komornyik kiment.

A gróf figyelmesen nézett körül. Egyszer csak elpirult, vad harag öntötte el arcát, mikor meglátta felesége arcképét. Fel és le kezdett járkálni a szobában, mintha valami látomás elől akarna menekülni.

— Furcsa, az asszony meghalt, megöltem kedvesét és sebem még épp úgy fáj, mint első pillanatban. Érzem, hogy gyűlöletem gyógyíthatatlan... mert tiszteltem, becsültem őt és szerettem a fiamat. Most ellen-szenvet érzek Florestan iránt! Lehet, hogy az én fiam de ezt a kétséget nem tudom elviselni. És hátha az én fiam? Rettenetes, hogy így magára hagytam, eltávo-lodtam tőle. Nem is tudom, hogyan nem örülök meg, ha erre gondolok.

A gróf izgatottan járt fel és alá, bement Florestan dolgozószobájába.

Alig volt ott néhány percig, mikor a kis szalon rejtekajtaja kinyílt és Lucenay asszony lépett be, zöld kasmir sálba burkolva, fején egyszerű fekete bársonykalap.

Ennek a megjelenésnek magyarázata az, hogy Florestan találkát adott másnapra a hercegnőnek, akinek külön kulcsa volt a kis kapuhoz, amely az üveg-házba nyilott. A hercegnő erre jött be, mint rendesen, de mikor a grófot nem találta, egyszerűen felment az emeletre. Bátran ment fel, mert azt hitte, hogy a gróf kiadta a parancsot, hogy nincs otthon senki számára. Szerencsétlenségre Badinotval volt valami fontos tárgyalása és elfelejtkezett a találkáról. Mikor a grófnő belépett a dolgozószobába, szemtől-szembe találta magát Florestan apjával.

Nem tudott elfojtani egy sikolyt.

— Klotild, — kiáltott a gróf ijedten.

— Klotild, maga itt! szinte fájdalmasan hangzott ez a kiáltás, itt a fiamnál!

Most végre felismerte Lucenay, hogy kivel áll szemközt. Apjának régi barátja volt az öreg gróf.

A helyzet olyan világos volt, hogy a hercegnő nem is próbált kifogásokat felhozni.

— Istenem, ne szidjon össze! Maga olyan régi barátom, emlékezzék vissza, husz év előtt kedves kis Klotildjának nevezett.

— Igaz, így hívtam, de...

— Mindent tudok előre, amit mondani akar, ismeri az elvemet! Ami van, van... ami lesz, lesz...

— Óh Klotild!

— Kiméljen meg szemrehányásaitól. Engedje inkább, hogy a viszontlátás örömről beszéljek. Annyi emlék éled fel bennem. Először, mikor tizenöt éves voltam... aztán az apám!... Óh, milyen szép a fiatalság!

— Mert apja barátom volt...

— Óh igen, vágott a szavába a hercegnő, emlékszik, mennyire szerette önt? A *zöldszalagos embernek* hívta mindig. Maga azt szokta mondani: „Elkényezteti Klotildot, vigyázzon!” — és apa megcsókolt ilyenkor.

— „Meghiszem, hogy elkényeztetem, sietnem kell, mert nemsokára elragadja tőlem a világ és a társaság fogja kényeztetni“ — mondta. Drága apám! Milyen jó barátot vesztettem el benne. Lucenay szép szemébe könny csillogott. Igazán úgy örülök, hogy viszontlátom, — mondta melegen a grófnak, olyan kedves emlékeket ébreszt bennem.

A gróf meglepve bámulta Klotild zavartalan, bátor fellépését.

— Ha régóta van már Párisban, nem szép, hogy nem keresett fel, annyit beszélünk volna a multról, mert tudja, hogy már abban a korban vagyunk, amikor különösen kedves azt mondani régi barátoknak: — Emlékszik?

— A gróf szigorúan szakította félbe: — Ahelyett, hogy a multról csevegnénk, beszéljünk inkább a jelenről. Fiam minden percben hazajöhet és...

— Nálam van a kiskapu kulcsa és csengéssel jelzik, ha a nagykapun jön be. Erre a jelre épp oly titokzatosan eltűnök, mint ahogy jöttem. Mennyire fog örülni magának! Milyen régen elhagyta!... Nekem kellene valóban szemrehányásokat tennem.

— Nekem?

— Természetesen! Ki vezette, támogatta a világban? Ezer dologban szükséges az apa tanácsa. Nagyon helytelen volt... Itt elnevette magát a hercegnő. Vallja be, hogy a helyzet egész különös, én tartok erkölcsi prédikációt önnek!

— Valóban különös... Most eljöttem a fiamhoz, de mint a fiamnak, ebben a korban már nincs tanácsra szüksége.

— Mit akar ezzel mondani?

— Tudja, miért irtózom a világtól és Páristól, — mondta a gróf kinos, kényszeredett arccal, nagy dolognak kellett tehát Augersben történnie, hogy ide jöttem, Le kellett győzőm minden ellenszenvemet, hogy

igénybe vegyek mindenkit, aki felvilágosítást adhat valamiben, amihez nagy érdekek fűznek.

— Óh, — mondta a hercegnő nagy szívélyességgel, — kérem, akkor rendelkezék velem. Van-e pénzre szüksége? Lucenay hercegnek nagy hitele van. Parancsoljon velem és a hozzám tartozókkal. Mindig számíthat ránk.

— Tudom és nem is utasítom vissza támogatását... de...

— Kedves Alceste, mi nagyvilági emberek vagyunk, tegyünk is úgy. A hely, az idő mellékes. Beszéljünk az ön dolgairól.

Ezt mondva, a hercegnő a kandallóhoz ült, a világ legszebb lábát, amely most jéghideg volt, feltámasztva, hogy átmelegedjék.

Hiába volt olyan rideg embergyülölő a gróf, nem tudott ellenállani a hercegnő bájos egyéniségének és szinte elfelejtette, hogy fiának kedvesével beszél.

— Talán nem tudja, Klotild, hogy már nagyon régen Augersben lakom.

— Tudom.

— Augersbe mentem, mert ott lakott egy rokonom, Fermont, aki mellém állott, mikor a nagy csapás ért, heutaszt velem Európát, hogy a bűnöst megtaláljuk és segéd volt a párbajnál.

— Tudom. Kegyetlen párbaj volt! Apa elbeszélte. Szerencsére Florestannak sejtelve sincs az egészről. Nem tudja azt sem, miért vitta.

— Azt akartam, hogy tisztelje anyját. Fermont karjaim között halt meg Augersben, néhány év múlva. Feleséget és leányt hagyott hátra. Derék, kedves embereket, akiket szeretnem kellett minden embergyülöltem mellett is. Sokszor beszélgettem velük nagy vesztségünkről, soha tisztább, nemesebb nőket nem láttam. Nemsokára újabb csapás érte szegény Fermont-

nét, fivére, aki pénzét kezelte, öngyilkos lett, körülbelül nyolc hónapja. Feljött a szerencsétlen asszony Párisba, mihelyt kétségbeesése kissé csillapult. Nem-sokára meghallottam, hogy eladják szerény berendezésüket és a befolyt pénzzel adósságokat fizetnek. Nyugtalanított ez a hír, érdeklődtem és megtudtam, hogy a legnagyobb nyomorban vannak. Ha valamiben segítségükre lehetnék, boldog volnék. De nem kaptam semmi hírt róluk. Csak most láttam, mennyire szívéhez vannak nőve. Feljöttem én is Párisba, hogy érdeklődjem utánuk.

— Nos !

— Tegnap kaptam levelet Anjouból, nem tudnak semmit. Felkerestem a Fermontné fivérének lakását, ott azt mondták, hogy a Saint Martin-köruton laknak.

— És ez a cím ?

— Jó volt, de szerencsétlenségre már elmentek onnan, de nem tudják hová. Erre ide jöttem. Azt gondoltam, hogy Fermontné talán fiamhoz fordult, ha már nem irt nekem. Halvány remény, de bele kellett kapaszkodnom.

— Furcsa volna, ha ezek ugyanazok lennének, akik iránt Harvillené érdeklődik.

— Kik azok ?

— Az özvegy, akiről ön beszél, még fiatal, arca nemes. Lánya tizenhat éves és szép, mint egy angyal.

— Valóban. De honnan tudja ?

— És Klárának hívják ?

— Az Istenért, mondja meg, hol vannak ?

— Sajnos, nem tudom.

— Nem tudja ?

— Így történt: Harvillené, az én társaságomhoz tartozó hölgy, eljött egyszer hozzám és kérdezősködött, nem ismerek-e egy özvegy asszonyt, akinek Klára nevű leánya van és a bátyja öngyilkos lett. Azért kérdi, mert egy levélre írva látta: — Irni Lucenay herceg-

nőnek, a levél első fogalmazvány volt és nyomorát írta le valakinek benne a szerencsétlen asszony.

— Önnek akart írni... de miért?

— Nem tudom. Nem ismertem.

— De ő ismerte önt, ötlött hirtelen eszébe Saint Remynek.

— Honnan?

— Ezerszer hallott tőlem önről beszélni, nemeslelkű apjáról, szerencsétlenségében önre gondolt.

— Valószínű.

— És Harvillené hogyan jutott ahhoz a levélhez?

— Nem tudom! Csak azt tudom, hogy Harvillené nyomozott utánuk.

— Akkor önre számítok Klotild, hogy bemutasson Harvillenénak. Még ma szeretném látni.

— Lehetetlen. Férje szerencsétlenség áldozata lett, elsült kezében egy fegyver, amelyről nem tudta, hogy meg van töltve. Rögtön szörnyethalt.

— Borzasztó.

— A grófnő azonnal elutazott, hogy első gyász heteit apjánál töltse.

— Klotild, könyörgök, írjon neki még ma. Irja meg, hogy mindent szeretnék tudni a dologról, egyetlen vágyam, hogy barátom családját támogassam és megosszam velük, amim van.

— Mindig a régi, nemes és szolgálatrakész. Még ma írck neki. Hova címezze a választ?

— Asniéresbe, poste restante.

— Furcsa, miért lakik ott? miért nem Párisban?

— Gyűlölöm Párist, az emlékeim miatt. Régi orvosomnak van egy kis háza Asniéresben, télen nem lakik ott, ő ajánlotta fel, hogy lakjam benne, itt tartózkodásom alatt. Elfogadtam.

— Asniéresbe fogok írni önnek. Még egy részlet adhatok talán, amit Harvillenétől tudok, annak az asszonynak a szerencsétlenségét egy jegyző okozta,

akinél letétben volt egész vagyona. A jegyző letagadta a betétet.

— A nyomorult! Hogy hívják?

— Ferrand János, — mondta a hercegnő és alig tudta visszatartani nevetését.

— Milyen különös maga, Klotild. Nincs ennél szomorubb dolog a világon és mégis nevet!

Lucenay hercegnő a jegyző szerelmi vallomására gondolt és ez ingerelte nevetésre.

— Bocsásson meg barátom, furcsa ember ez a jegyző, olyan különös dolgokat beszélnek róla. Ha becsületes hirnevét is csak úgy érdemli meg, mint a *szent életű* jelzőt (erre pedig tudom, hogy nem szolgált rá), akkor a világ legutolsó embere.

— Hol lakik?

— A Sentier-utcában.

— Meglátogatom. Azt hiszem, ez egészen összevág egy gyanummal.

— Miféle gyanuval?

— Hajlandó vagyok azt hinni, bizonyos gyanukok alapján, hogy a szerencsétlen asszony bátyja mérénylet áldozata. Megölték.

— Szent Isten! És mi kelti ezt a gyanut?

— Hosszu volna mindazt most elmondani. Most eltávozom. Ne felejtse el, mit ígért nekem!

— Elmegy... apéül, hogy Florestant megvárná?

— Nagyon kinos volna ez a találkozás. Csak azért vettem magamra, mert reméltem, hogy valami nyomra vezet. De most már felesleges... Isten önnel.

— Milyen kegyetlen!

— Nem tudta eddig?

— Tudom, hogy fiának sohasem volt nagyobb szüksége az ön tanácsaira.

— Hogyan? Nem gazdag, boldog?

— De igen, de nem ismeri az embereket. Vakon

pazarol, mert nagyielkü és hiszékeny, félek, visszaélnék jószágával. Ha tudná, milyen nemes! Soha sem mertem beleszólni kiadásába, költségeibe, de ön, ön megtehetné...

Lucenay hercegnő nem fejezte be.

Florestan hangja hallatszott hirtelen. Sietve benyitott a szomszédos szalonba és oda szólt valakinek...

— De hiszen ez lehetetlen!

— Mondom, — hangzott a Badinot válasza... — mondom, hogy négy órán belül letartóztatják. Mert ha nem kapja meg a pénzét azonnal, panaszt emel és tudja, mit jelent egy ilyen hamisítvány... gályarabságot, szegény grófom.

A BESZÉLGETÉS.

El lehet mondani, milyen pillantást váltottak egymással, Lucenay hercegnő és Saint Remy arra, hogy *a gályarabság, szegény grófom!* A gróf elsápadt. Egy székhez támaszkodott, térdei remegtek. Nevét, tiszta, becsületes nevét meghurcolják! Fellángoló haragjában olyan vadul ment a másik szoba ajtaja felé, hogy Lucenay hercegnő megfogta kezét. — Ártatlan, esküszöm, hallgassa végig nyugodtan, mondta.

A gróf megállott. Szeretett volna hinni a hercegnőnek. Hogy újabb áldozatokat csikarjon ki a nemeslelkűségében vak hercegnőtől, azt mondta Florestan, hogy egy nyomorult rászedte hamis váltóval és most bűntársnak tekinthetik, mert forgalomba hozta, jóhiszeműleg. Lucenayné tudta, hogy Florestan pazarló, könnyelmű, de képtelennek tartotta valami aljasságra vagy jellemtelenségre. Kétszer segítette már ki nehéz körülmények között nagyobb kölcsönökkel, a gróf mindig azt mondta, hogy kétszerannyival tartoznak neki és hamarosan megadja az egész összeget. Florestan

így mondta és Lucenay hercegnő egy percre sem kételkedett szavában. Meg volt győződve róla, hogy ha apja végighallgatja a beszélgetést, bebizonyosodik fia ártatlansága.

— Ismétlem, az a Petit Jean nyomorult gazember, azt mondta, nincs más váltó a kezében, csak amiket tegnap és tegnapelőtt kifizettem. Ezeket láttam, három hónap múlva jártak volna le, fizetendőik Adams és Társánál.

— Igen, igen, hallatszott a Badinot érdes hangja, tudom, kedves gróf, hogy ügyesen eszelte ki a dolgot. Csak akkor fedezték volna fel hamisításait, mikor már jó messze van, ... de túlságosan ravasz akart lenni.

Éppen most az ideje, hogy ilyeneket mondjon, — kiáltott indulatosan Florestan. — Nem maga hozott össze azokkal, akik forgalomba hozták a váltót.

— Lássuk csak, kedves mágnás uram, — felelte hidegen Badinot, nyugodtan! — Ön rendesen kereskedők aláírását hamisítja, ez nagyon rendben van, de ebből még nem következik, hogy barátait kellemetlen bizalmaskodással kezelje. Ha ilyen mérgesen beszél, a faképnél hagyom, aztán másszon ki, ahogy tud.

— Eh! lehet is megőrizni az embernek hidegvérét ilyen körülmények között? Ha igaz, amit mond, hogyha ma csakugyan panaszt emelnek ellenem, végem van!

— Ezt mondom, ha csak nem menti meg újra bájos, kékszemű védőangyala.

— Az lehetetlen!

— Akkor nyugodjon bele! Kár, mert ez az utolsó váltó és rongyos huszonötezer frankért... déli éghajlat alá menni, Toulonba, igazán nem érdemes.

— Istenem, mit tegyek? Itt már semmi sem az enyém. Nincs husz frank a zsebemben.

— Barátai?

— Már mindenkinek tartozom, aki csak adhatott

kölcsön, azt hiszi, olyan ostoba voltam és mostanig vártam, hogy hozzájuk forduljak.

— Igaz... De beszéljünk nyugodtan, csak így juthatunk valami okos megoldáshoz. Az előbb meg akartam magyarázni, miért volt túl ravasz, de nem hallgatott meg.

— Hát beszéljen, ha azt hiszi, hogy segít vele.

— Foglaljuk röviden össze a dolgot. Ezelőtt két évvel azt mondta, „Vannak száztizenháromezer franknyi, hosszú lejáratu váltóim, kedves Badinot, számíttassa le őket.“

— Nos... és ?

— Várjon csak... Meg akartam nézni a váltókat, valaki azt mondta, hogy ezek hamisak, ámbár az aláírás kitűnően van hamisítva. Nem gyanusítottam, az igaz, ilyen gyakorlott írásművészettel, de minthogy behatóan foglalkoztam vagyoniával, mióta nincs vagyona, tudtam, hogy teljesen tönkrement. Az én kezem ment keresztül az írás, amely szerint lovai, istállója, berendezése a Boyeré és Edwardé... Jogosan csodálkoztam tehát a nagyösszegű váltókon.

— Kiméljen meg csodálkozásától, menjünk tovább.

— Már folytatom. Elég gyakorlatom van és elég óvatos vagyok ahhoz, hogy ne ártsam bele magam közvetlenül ilyen dolgokba. Egy harmadikhoz utasítottam tehát, aki épp oly világosan látta a dolgokat, mint én.

— Az lehetetlen! Nem fogadta volna el a váltókat, ha tudja, hogy hamisak.

— Mennyi pénzt adott önnek arra a száztizenháromezer frankra ?

— Huszonötezer frank készpénzt, a többiről kötelezvényt adott.

— És mit ér ez a kötelezvény ?

— Tudja jól, hogy semmit... De kaptam mégis huszonötezer frankot.

— Milyen fiatal maga még, kedves gróf! Minthogy száz aranyat kellett kapnom öntől, ha elintézem a dolgot, nem mondtam el mindent a harmadiknak, azt hitte, hogy még van vagyona és tudta, hogy imádja önt egy nagyon gazdag asszony, akinek óriási befolyása van és nem hagyná önt bajban. Az illető kockáztatott természetesen nagy veszteséget, de épp annyi esélye volt a nagy nyereségre. És jól számított, mert már leadott ön száznyolcezer frankot, hogy visszavásárolja az ötvenötezer frank névértékű hamis váltót és tegnap harmincezer adott a másodikért. Honnan vette ezt a harmincezer frankot tegnap? Vigyen el az ördög, ha sejtem is! De látja, hogy ravaszabbra talált, mint amilyen maga és huszonötezer frankért százötvenezer frankot fizetett.

— De miért mondta, hogy ezt az utolsó váltót eladta?

— Hogy ne ijessze meg önt. Azt is mondta, hogy a többi forgalomban volt, ha az elsőt kifizette, következett a második és a harmadik.

— Nyomorult!

— Kiki magáért! De beszéljünk hidegvérrel. Ez azt bizonyítja, hogy Petit Jean (és nem tudom, szent hírneve dacára nincsen-e benne Ferrand is), szóval, ez azt bizonyítja, hogy Petit Jean erre az utolsó váltóra spekulál, számítva arra, hogy barátai nem hagyják önt törvény elé kerülni. Most nézzen utána, van-e olyan barátja, akit nem aknázott ki, mert ha három óra múlva nincs meg a huszonötzer frank, be van kasztlizva.

— Ha ezerszer mondja is ugyanazt...

— Talán megpróbálja még egy utolsó aranytollat huzni ki a nagylelkű hercegnőből.

— Mondtam már, hogy ez lehetetlen. Huszonnégy óra alatt kétszer megválni!

— Hogy magának tetszik, boldog halandó, megkísérli a lehetetlent is!

— Már megkísérelte a lehetetlent, mikor kicsikart százezer frankot a férjétől. De ilyen csodát kétszer nem lehet megcsinálni. Eddig nem lehetett panasza rám, kedves Badinot, mindig bőkezű voltam. Mindig találtam módot arra, hogy megjutalmazzam, aki szolgálatot tesz nekem. Csak legyen túl egyszer ezen az ügyön, újra lélegzethez jutok és meg lesz velem elégedve.

— Petit Jean épp oly hajthatatlan, mint amilyen meggondolatlan ön.

— Én...

— Próbálja meg még egyszer megmozgatni barátnőjét, vagy pedig szomorú sorsa beteljesedik. Mondja el, hogyan áll a dolog, mondja meg, hogy maga hamisító.

— Sohasem tennék ilyen vallomást.

— Jobban tetszik, ha holnap megtudja az egészet az ujságból?

— Még van három órám: megszökhetem.

— Pénz nélkül? Hová? És ha ezt az utolsó hamis váltót visszakapja, milyen előnyös helyzetben lesz. Ígérje meg, hogy beszél még egyszer a hercegnővel.

— Az ördögbe is, fenékgig igyam ki ezt a szégyen poharat.

— Csak rajta! Jó szerencsét! Legyen gyöngéd, heves, elragadó. Én elmegyek Petit Jeanhoz és ott talál három óráig... később már nem. A feljelentést négy óráig lehet megtenni.

És Badinot elment.

Mikor az ajtó becsukódott, Florestan felkiáltott:

— Gyalázat, óh, Istenem... Istenem... Istenem.

Mindketten mozdulatlanul hallgatták végig ezt a

rettenetes beszélgetést. Nincs toll, amely ecsetelné fájdalmukat. Az aggastyán égnek emelt kezekkel mondta. És ennek a férfinak áldozta fel magát, jó hírnevét! Ezért tett szemrehányást nekem, hogy nem törődtem vele.

A hercegnő lehajtotta fejét. Rettenetes volt ez a lecke. Nagy szerelme, önfeláldozása egy pillanat alatt mély megvetéssé változott. Jéghidegség váltotta fel még előbbi nagy szerelmét. Megvetette, lenézte a gazembert, megszűnt létezni számára, a tisztesség egy volt az ő szemében a lét vagy nem lét kérdésével. Csak öreg barátját sajnálta!

— Bátorság, barátom — biztatta a kétségbeesett embert... — tudom, mit kell tennem!

Mintha mély kábultságból ébredt volna fel, hangoosan, hogy a szomszéd szobában is meghallhatták, felkiáltott.

— És én is tudom, mit kell tennem!

— Ki van ott, — kérdezte ijedten Florestan.

Lucenay hercegnő nem akart találkozni a gróffal és hirtelen eltávozott a kis ajtón. Florestan mégegyszer kérdezte, ki van ott, de választ nem kapván, benyitott. Szemben találta magát a gróffal. Nem ismerte fel apját, akit a hosszú szakáll teljesen elváltoztatott és fenyegető hangon kérdezte:

— Mit keres itt, kicsoda ön?

— Ennek az asszonynak a férje, — mondta a gróf, — felesége arcképére mutatva.

— Apám!

A gróf összefont karokkal, villámló szemekkel állott fia előtt, a megtorlás élő szobra.

— Apám, itt volt egész idő alatt?

— Itt!

— Hallott mindent?

— Minden.

— Borzasztó, — kiáltott fel Florestan — és kezébe temette arcát.

Néhány percig siri csend volt. Florestan bizakodni kezdett jó szerencséjében. A sors most idevezérelte apját, ez jó jel, gondolta.

— Apám, nagyon szerencsétlen vagyok, — kezdte aztán — éppen ilyen pillanatban lássam viszont, ennyi év után! Milyen bűnösnek tarthat, de engedje meg, hogy mindent megmagyarázzak! Hallgasson meg!

Saint Remy nem felelt. Arca hideg maradt. Florestan nem tudta, mennyire tele van lelke megvetéssel, gyűlölettel, különben nem is kezdett volna bele a védekezésbe.

— Megengedi apám, hogy kimagyarázzam magam, — kezdte Florestan félénken.

Apja hallgatását beleegyezésnek vette és folytatta.

— Mikor az a szerencsétlenség ért, hogy elvesztettem anyámat, aki annyira szeretett engem, még husz éves sem voltam. Nagy vagyonnak ura lettem, a pénzszerzésről sejtelmem sem volt, de hozzászoktam a pazarláshoz, fényűzéshez. Szerencsétlenségemre, mert ez vitt a romlásba, nagyon szerettem a szépet. Elszédültem. A nagyot, szépet, harmonikusát kerestem mindenben, művésze lettem a költekezésnek. Bámultak, dicsérték mindenütt és a siker megszedített.

Beszéd közben mindinkább elmúlt arcának ravasz, nem őszinte kifejezése. Szemei ragyogtak, arca lázasan égett. Apja arcát kutatta tekintete. Mintha kissé meglágyult volna. Növekvő lelkesedéssel folytatta:

— A divat alkotója és bírálója lettem. Idéztek, utánoztak, bámultak, irigyeltek. Párisban, a világ legelső társaságában... Európa legszebb asszonyai versenyeztek zártkörű estélyeimért, amelyeknek hire túlszárnyalt minden hasonlót. *Divatkirálynak* neveztek... ez mindent megmagyaráz

— Értem... majd a gályarabságban is kitalálhat valami raffináltan különöset, abban, ahogy láncait viseli... ez majd divattá válik... à la Saint Remy, fogják mondani... és az én nevem *Saint Remy*!

És elhallgatott, kezébe hajtva fejét.

Florestannak szüksége volt minden önuralmára, hogy erre a sértésre ne válaszoljon.

— Sajnos, nem büszkeségből idézem fel a multat, apám, ... mert az a mult, a sikerek okozták romlásom. Ez a fényes helyzet messze túlhaladta vagyoni viszonyaimat és ... elkábultam. Nem számoltam. Vagyonom el kellett hogy tűnjön rövidesen, nem törődtem vele. Megrészegedtem! A nap hőse voltam és az akartam maradni. Ha tudná apám, mit jelent a tömeg bámulata, csodálata.

— Tudom! A multkor nagy tömeg csodálkozva nézett egy szép fiura, hasonlított is önhöz. Asszonyok, férfiak állták körül...

— És az a férfi...

— Éppen elfogták, egy hamisító volt.

— Óh! Apám, nem sajnál? Nem tagadom hibámat, csak magyarázni szeretném, hogyan jutottam ide! Nem tudtam megállani az áramlat közepén. Sodort magával és hagytam magam sodorni. Behunytt szemmel vetettem bele magam a forгатagba. És eljött a rettenetes nap, mikor először nem volt pénzem. Meglepődtem. De az enyém volt istállóm, lovaim, berendezésem. Ezzel kifizettem adósságom. Maradt hatvan-ezer frankom. Ekkor tettem az első lépést a bűn útján! Olyan adósságokat csináltam, amelyeket nem tudtam kifizetni. Uzsorások kezébe estem, tisztességes emberből iparlovag lettem, de még nem voltam bűnös... Haboztam. Öngyilkos akartam lenni. Párbajban akartam megöletni magam.

— Óh! valóban? — mondta a gróf gunyosan.

— Nem hiszi, apám?

— Vagy nagyon korán, vagy nagyon későn volt már!

Florestan meg akarta hatni apját öngyilkossági kísérletével. Valami zöld folyadékos üvegcsét vett elő egy fiókból.

— Egy olasz sarlatán adta ezt a mérget.

— És magának volt szánva a méreg?

Florestan megértette apja szavának horderejét.

— Nagyon lesülyedtem, apám, de annyira mégsem! Magamnak szántam a mérget!

— És gyáva volt?

— Bevallom, megborzadtam ettől a gondolattól... Reméltem, hogy összeköttetéseimmel, fiatalságommal majd csak kimenekszem valahogy. Nagy akaraterő ébredt bennem és a Gerolsteini hercegségben attasénak neveztek ki. Sajnos, rövidesen a kinevezés után olyan rossz helyzetbe kerültem, gyűlölt ellenfelemnek tartottam nagyobb összeggel, hogy rettenetes gondolatom támadt... Bűnre vetemedtem! Látja apám, nem tagadok, nem szépíték semmit. Két ut maradt nyitva és elszántam magam mind a kettőre. A második, hogy lábai elé borulok és kérem, mentse meg fiát! Esküszöm, hogy elmegyek Afrikába, katonának és ott keresem a halált... Huszonöt éves vagyok... az ön nevét viselem, van bátorságom mindkét uthoz.

A gróf felállott.

— Nem akarom, hogy a nevem meg legyen becsületenitve, — mondta hidegen.

— Óh apám! — és Florestan apja karjaiba akarta vetni magát, de az jéghidegen lecsillapította felbuzdulását.

— Három óráig várják önt?

— Igen és most két óra.

— Menjünk a dolgozószobájába, adjon tollat, papírt.

— Tessék, apám.

A gróf leült fia íróasztalához.

*„Kötelezem magam, ma este tíz órakor
kifizetni a fiam huszonötezer frank tartozását.*

Saint Remy gróf.”

Hitelezője pénzt akar, fenyegetései dacára újabb határidőt fog erre adni, menjen ezzel a kötelezvény-nyel bankáromhoz, Duponthoz, Richelieu-utca 7.

— Apám... sohasem...

— Várjon ma este tíz órakor, elhozom a pénzt, legyen itt a hitelezője.

— Igen, apám. És holnapután elmegyek Afrikába. Meglátja, hogy nem vagyok hálátlan.

— Nem tartozik nekem semmivel. Mondom, hogy a nevemet nem fogják mégegyszer meghurcolni, — mondta röviden a gróf, és botját, kalapját kezébe véve, az ajtó felé indult.

— Apám, nem nyujt kezét?

— Ma este tizkor itt leszek, — mondta a gróf és elhuzta kezét.

A gróf elment.

— Meg vagyok mentve, — kiáltott fel Florestan... Egyelőre! Majd csak találok valamit! Hátha sikerül?... Nagy fáradságomba került, amíg meghatottam ezt a kemény embert... Ha nem derül ki a dolog, megtartom a pénzt! A sors küldte most ezt a mentőt!... Fussunk a hitelezőnkhez.

Csengetett Boyernak.

— Miért nem mondta meg, hogy apám itt van. Hogy lehet ilyen hanyag!

— Kétszer akartam szólni a gróf urnak, mikor haza méltóztatott jönni, de a gróf ur intett, hogy ne zavarjam, kétségbe lennék esve, ha gróf ur hanyagsággal vádolhatna.

— Jól van! Mondja Edwardnak, hogy fogja be rögtön Orient, nem — Plomest a kis kocsiba.

Boyer tiszteletteljesen meghajolt. Mikor éppen ki akart menni, kopogtak.

— Szabad, — mondta Florestan.

Egy második inas lépett be, kezében arany tálcával, Boyer féltékenyen vette ki a tálcát az inas kezéből és mélyen meghajolva, átnyújtotta gazdájának.

Elég nagy, fekete pecsétekkel leragasztott boritéku levél volt a tálcán.

Az inasok félreállottak és Florestan kibontotta a levelet. Huszonötezer frankról szóló utalvány volt benne a kincstári bankhoz, minden szó írás nélkül.

— Szerencsém van ma! Megvagyok mentve, még pedig alaposan! Bolond is voltam, hogy egy percig is kételkedtem jó csillagzotamban. Klotild! Ez csak Klotild lehet! De honnan tudta meg? Jó Klotild! Mindig ugyanaz! nagystilű, mint egy királynő. És milyen szép! Kár, hogy ennyire jutottunk!

— A kocsi előállott, gróf ur! — jelentette Boyer.

— Ki hozta ezt a levelet?

— Nem tudom, gróf ur!

— Majd megkérdezem lenn. De mondja, senki sincs a földszinten?

— Nincs már senki gróf ur!

— Nem csalódtam. Klotild várt rám és elment.

— Ha a gróf ur olyan jóságos volna és két percnyi kihallgatást adna.

— Beszéljen, de sietve!

— Edward és én megtudtuk, hogy Montbrison ur be akar rendezkedni... Ha a gróf ur olyan szives volna és felajánlaná a házát így felszerelve, istállóval együtt... ez nagyon jó alkalom lenne Edwardnak és nekem, hogy lebonyolítsunk mindent és a gróf ur jól megindokolhatná most ezt az eladást.

— Igaza van, Boyer! Én is jobb szeretem így.

Meglátogatom Montbrisant, beszélek vele. Melyek a feltételei ?

— A gróf ur meg fogja érteni, hogy ki akarjuk a lehető legjobban használni az alkalmat...

— És nyerni akarnak az üzleten ! Természetes ! Nos... az árát !

— Az egészért kétszázhatvanezer frankot, gróf ur.

— És mit nyernek emellett ?

— Negyvenezer frankot körülbelül.

— Szép. De rendben van. Meg vagyok elégedve önökkel. Ha végrendeletet csináltam volna, körülbelül ugyanannyit hagytam volna önre és Edwardra.

A gróf kiment, először 'hitelezőjéhez, aztán Lucenay hercegnőhöz. Sejtelve sem volt, hogy a hercegnő végighallgatta beszélgetését Badinetval.

A VIZSGÁLAT.

A Lucenay palota a Saint-Germain előváros legszebb épületei közé tartozik, pazar építkezési módja csak ezen a helyen lehetséges, ahol a föld nem drága.

Ugy kilenc óra körül, ugyanezen a napon, fényes hintó hajtott be a kitárt kapun és megállott a széles előcsarnoklépcső alatt. Egy fiatalember szállott ki a kocsiból és sietve haladt fel a néhány lépcsőn. Saint Remy gróf volt ez a fiatalember. Miután végzett hitelezőjével, akit kielégített apja kötelezvényével, Lucenay hercegnőhöz ment.

A nagy sietségén, mellyel ajtót nyitottak neki, az alázatos hajlongásokon, mellyel az inasok serege fogadta, meglátszott, hogy a palota valóságos urát üdvözlik benne. Azonnal jelentették megérkezését a hercegnőnek.

Sohasem volt ragyogóbb a gróf, mint ma. Diadal-maskodott az életen és ez a diadal meglátszott arcán.

Kéjelgett a hiuságban, egy utolsó pillantást vetett a tükörbe, meg volt elégedve megjelenésével. A lakáj kitárta az ajtót és jelentette: Saint Remy gróf.

A hercegnő bosszankodott és csodálkozott. Azt hitte, a gróf megmondta fiának, hogy ő is jelen volt a beszélgetésnél. Fel volt háborodva Florestan látogatásán. Ideális, romantikus fogalmai voltak a szerelemről, Florestan már eljátszotta becsülését, nem számíthatott többé szerelmére sem. A hercegnő estélyre készült és nagyon elegánsan volt öltözve. Florestan bizalmasan, mosolyogva lépett eléje. — Klotild, milyen jószágos ön, — mondta meleg hangon, — mennyire...

Nem fejezhette be.

A hercegnő leült. Arca, magatartása, tekintete olyan megvetést árultak el, hogy Florestannak torkán akadt a szó. Minthá nem is ugyanaz a nő lett volna, aki tegnap.

Végre elmúlt az első meglepetés és megszólalt Florestan újból:

— Az Istenért, Klotild, mi az? Még sohasem látalak ilyen szépnek és mégis...

— Ez már sok, — kiáltott fel a hercegnő annyi megvetéssel, felháborodással, hogy Florestan szótalanul bámult el újra.

— De Klotild, megmondja hát végre, hogy mi baja? Mi lelte? Mit csináltam?

A hercegnő válasz helyett végigmérte tetőtől talpig, úgy, hogy Florestannak arcába szökött a vér. Dühösen mondta:

— Tudom, hogy brutálisan szokott szakítani. Azt akarja?

— Furcsa feltevés. Tudja meg, hogy ha egy lakájom meglop, nem szakítok vele, hanem elkergetem.

— Asszonyom!

— Végezzünk röviden, — mondta a hercegnő

nyersen, — jelenléte kellemetlen, — mit akar? Nem kapta meg pénzét?

— Tehát igaz, azt a huszonötezer koronát...

— Ugy-e megsemmisítették utolsó hamisítványát is? Családjának becsületét megmentették. Minden rendben van... most távozzék.

— Óh, higyjé el...

— Sajnálom nagyon a pénzt, sok derék embert segíthettem volna vele, de apjára gondoltam, az ő becsületére és az enyémmre.

— Tehát ön tudott mindent, Klotild? Most már csak a halál marad hátra, szavalta Florestan szónoki pózban.

A hercegnő felnevetett.

— Istenem, sohasem hittem volna, hogy a becsületenség ilyen komikus lehet.

— Asszonyom, — kiáltott Florestan eltorzult arccal.

Az ajtó szárnyai széttárultak.

— Montbrison gróf, — jelentette az inas.

Florestan alig tudott erőt venni magán.

Montbrison nem volt több tizenhét évesnél. Csinos, rózsás, kellemes megjelenés. Állát finom, pelyhedző szakáll árnyalta, nagy, barna szemei még félénken néztek a világba, a legideálisabb cherubin arcot mintázhatták volna le róla.

A gróf elég gyenge és merész volt ahhoz, hogy maradjon.

— Milyen kedves magától, Konrád, hogy rám gondolt ma este, — mondta a hercegnő a legnyájasabb hangon és kezet nyújtott vendégének.

Montbrison megrázta unokanővére kezét, de a hercegnő tréfásan mondta: — Csókolja meg, magán keztyű van.

— Bocsánat, — mondta a fiatalember — és ajkához emelte a szép kezét.

— Mit csinál ma este, Konrád ?

— Semmit. A klubba megyek.

— Világért sem, kísérjen el minket a férjemmel együtt Seunevalékhoz. Fogadónapja van ma.

— Boldog lennék, ha szolgálatára lehetnék, kedves rokon.

— Őszintén szólva, nem szeretem, hogy annyit jár klubba már. Jól fogadják, sőt ünneplik majd a társaságban, keresse fel sűrűbben.

— Szívesen.

— Én szívesen vállalom, hogy bevezessem. Hiszen nagyon jó lábon állok magával.

— Boldogan, örömmel megyek, kedves rokon.

Le nem lehet irni Florestan néma dühét. A fiatal hercegben utódját látta, a hercegnő megvetése módfelett bosszantotta és teljesen tehetetlennek érezte magát. Bele kellett kötnie Konrádba.

A hercegnőt bosszantotta, hogy Florestan nem távozik, rá sem nézett. Montbrison úgy el volt foglalva a hercegnővel, hogy észre sem vette a grófot.

— Bocsánat, uram, — mondta — ezer bocsánat, hogy nem vettem észre. A herceg nagyon sajnálta, hogy udvariatlan volt és a hercegnőhöz fordulva mondta: — Remélem, kedves rokonom, kiment a grófnál, amiért teljesen lefogatattam magam ön által.

— Csak hagyja, Konrád, — mondta a hercegnő — nem érdemes mentegetőznie.

Konrád azt hitte, hogy a hercegnő nem szereli a ceremóniát, jókedvűen mondta :

— Nem folytatom, mert unokanővérem megtiltja. Látja, már kezdődik gyámkodása.

— Kezdődik, de nem áll meg itt, legyen meggyőződve, kedves uram, erről jut valami eszembe, ajánlanék önnek valamit.

— Nekem ?

— Önnek. Én elutazom neamsokára a Gerolsteini

követségre, ott attasé leszek. Nem venné ön át teljesen felszereli palotámat *is* és istállómat. Milyen pikáns volna, ugy-e hercegnő?

A gróf erősen hangsúlyozta az *is* szócskát.

— Nem értem, uram.

— Majd megmagyarázom, miért nem fogadhatja el ezt az ajánlatot, Konrád!

— Miért nem, kedves hercegnő?

— Mert amit el akarnak adni önnek, azt már eladták másnak, kedves Konrád, érti, ugy meglopnák, mint egy vadonban.

Florestan ajkait harapdálta dühében.

— Vigyázzon asszonyom, — kiáltott.

— Hogyan! Fenyegyet? És itten? — kiáltott Konrád.

— Ugyan, ne törődjön vele, — mondta a hercegnő — hidegvérrel és nyugalommal nyulva egy cükorka után az asztalon lévő bonbonierbe, — a gróf ural nem lehet dolga tisztességes embernek. Ha kívánja, megmondom miért.

Nagy jelenet fejlődött volna ki, ha a szárnyasajtó ki nem nyílik és be nem lép Lucenay herceg, szokása szerint vadul, lármával.

— Hogyan, már készen van kedvesem, — mondta feleségének. — Csodálatos, meglepő! Jó estét Saint Remy, jó estét, Konrád. A legkétségbeesettebb ember áll önök előtt. Se nem eszem, se nem iszom, se nem alszom. Az a szegény Harville! Milyen szerencsétlenség. Nem térek magamhoz.

Lucenay herceg kétségbeesetten dobta magát egy karosszékre.

Konrád és Saint Remy lecsillapodhattak ezalatt, Lucenay nem vett észre semmit.

Lucenay hercegnő nem jött zavarba soha, most is csak azért szólt, mert már nagyon terhére volt a Florestan jelenléte:

— Ha akarja, mehetünk, bemutatom Konrádot Seunevaléknak.

— Nem, nem, nem! — kiáltozott Lucenay és a párnákat kezdte csapkodni, felesége nagy rémületére.

— Mi az? mi baja? Hogy megijedtem.

— Nem, kiáltott fel a herceg, hirtelen felugorva, nem tudom megszokni azt a gondolatot, hogy Harville meghalt. És maga, Saint Remy?

— Borzasztó, — mondta a gróf — és Konrád tekintetét kereste, de ez elfordult tőle.

— Az Istenért, ne gyászolja Harvillet ilyen lármásan és főleg ne ilyen különös módon. Csengessen a kocsier.

— Borzasztó! Három napja még csupa életerő, egészség, — mondta Lucenay, miközben meghuzta a csengőt és ma mi maradt belőle, semmi — semmi, semmi!

Három nagy rándítás kísérte háromszoros felkiáltását, úgy hogy a csengőzsinór leszakadt, ráesett egy égő gyertyatartóra, eltört egy bájos sévresi porcelláncsészét, feldöntötte a gyertyákat, azok meggyújtottak egy perzsaszőnyeget, amit Konrád ügyesen eloltott a lábával. Két inas jelent meg ebben a percben rémülten, a nagy cesznetéstől. A herceg még ott állott, kezében a leszakadt csengőzsinórral, a hercegnő nevetett a nagy pusztitáson és Konrád is mulatott a furcsa összevisszaságon, csak Saint Remy maradt komor.

— A hercegnő kocsiját, — mondta a herceg, akit cseppet nem hozott zavarba az ilyen nagyon is gyakori jelenet.

Klotild kissé lecsillapodva, így szólt:

— Igazán, csak ön tud megnevettetni ilyen szomorú alkalmakkor.

— Szomorú, — mondja — rettenetes, borzasztó, siralmas! Tegnap óta csak arra gondolok, családom

hány tagját láttam volna szívesen holtan Harville helyett. Első sorban is Emberval öcsémet, aztán az ön Mérinville nagynénjét. Vagy ragaszkodik hozzá?

— Örült.

— Komolyan, husz embert odaadnánk egy barátért, ugy-e Saint Remy?

— Természetesen.

— Ez megint a régi história a szabóval. Ismered, Konrád?

— Nem én, bátyám.

— Egy szabót akasztásra ítélnék és csak ez az egyetlen szabó volt a vár egész környékén. Mit tesznek a lakósok? Elmennek a bíróhoz. „Bíró ur, — mondják — csak egy szabónk van, de három suszterünk, nem volna mindegy önnek, ha inkább a cipészt akasztatná fel.“ — Érted, Konrád?

— Értem, bátyám.

— És ön, Saint Remy?

— Én is.

— A kocsi előállott, — jelentette az inas.

— De miért nem tett ékszert, — kérdezte a herceg feleségétől.

Saint Remy összerezsent.

— Ha egyetlen egyszer eljön velem társaságba, megtehetné volna a tiszteletemre, hogy felvegye ékszerreit. Mert gyönyörű briliántjai vannak a hercegnőnek, látta-e Saint Remy?

— Óh, a gróf ur jól ismeri őket. A karját, Konrád!...

Lucenay Saint Remyvel követte a grófot, aki magánkívül volt dühében.

— Ön nem jön velünk, Saint Remy?

— Nem mehetek.

— Látja, Seunevelnét is szívesen feláldoznám, sőt a férjét is, ő is a listámon van.

— Miféle listán ?

— Akiket szívesen láttam volna meghalni Harville helyett.

Montbrison ráadta az előszobában a hercegnőre kabátját, a herceg ezalatt odafordult öccséhez :

— Minthogy velünk jössz, Konrád, mondd kocsisodnak, hogy kövessen minket kocsiddal, ... hacsak ön is nem jön, Saint Remy, akkor ön adna nekem helyett és elmondanék egy érdekes történetet.

— Köszönöm, — mondta Saint Remy szárazon — nem kísérhetem el.

— Akkor viszontlátásra. De hát összevezett feleségemmel ? Kocsira ült, anélkül, hogy köszönne önnek.

Valóban, a hercegnő könnyedén felszökkent kocsijára.

— Bátyám ? — kérdezte Konrád — tiszteletteljesen megállva a kocsi előtt.

— Csak ülj fel ! A herceg Saint Remy fogatát nézte.

— Az alerani lovak ezek ?

— Azok.

— És a hatalmas Edward ! Milyen jól fest ! Ez aztán jó házból való kocsis. Csak az ördögös Saint Remy tudja, mi a jó.

— A hercegnő és öccse várják önt, — mondta a gróf keserűen.

— Az igaz ! — milyen neveletlen vagyok ! — Viszontlátásra, Saint Remy... Ah ! el is felejtettem, ha nincs jobb dolga, ebédeljen holnap velünk. Dudley lord gyönyörű fácánokat küldött, óriások. Ugy-e eljön ?

És a herceg feleségéhez sietett.

(Folytatása következik.)

Saint Remy egyedül maradt, látta a kocsit elmenni. Dühösen ült fel sajátjába, mérges pillantást vetve hajdani diadalai színhelyére, ahonnan most csufosan elkergették.

— Haza, — szólt oda nyersen a kocsisnak.

Amint hazaérkezett, Boyer lenn várta és azt mondta :

— A gróf ur fenn van, várja önt

— Jól van !

— Egy ember is van még fenn, Petit Jean ur.

— Jól van, — mondta Florestan — és felment, hogy apjával találkozzék.

— Bocsánat apám, hogy megvárakoztattam.

— Itt van az ember a hamis váltóval ?

— Itt van, lenn vár.

— Hivassa fel.

— Florestan felhivatta Boyerrel hitelezőjét.

— Milyen jóságos ön, apám, hogy nem feledkezett meg ígéretéről.

— Sohasem felejttem el ígéreteimet.

— Milyen hálás vagyok. Hogyan bizonyítsam be hálámat !

— Nem akartam, hogy nevemet megbecstelenítsék... És nem is lesz.

— Nem lesz ! Esküszöm, hogy nem lesz ! — Mondta Florestan.

A gróf különösen nézett fiára.

— Nem, nem lesz, — ismételte. — Soha többet !

— Szívből mondhatom én is, — erősítette a fiatal gróf. — Apja egy szót sem szólt. Fel és alá sétált a szobában zsebre tett kezekkel. Feltűnően sápadt volt.

— Petit Jean ur, — jelentette az inas.

— Hol van a váltó ?

— Parancsoljon, gróf ur !

— Ez az, — kérdezte a gróf fiától.

— Ez az apám.

A gróf elővett zsebéből huszonöt darab ezer frankost és átnyújtotta fiának. — Fizesse ki, — mondta.

Florestan kifizette és nagy megkönnyebbüléssel vette át a váltót.

Petit Jean gondosan eltette a pénzt és köszönt.

Saint Remy kikisértte, Florestan ezalatt darabokra tépte a váltót.

— Legalább megmarad a Klotild huszonötezer frankja... De hogy bánt ma velem! Hallatlan!... Vajjon mit beszélhet apám Petit Jeannel.

Kétszer csattant a kulcs egy zárban, erre összerázkódott Florestan.

Apja belépett.

Még sápadtabb volt.

— Ugy tetszik, hogy valaki bezárta szobám ajtaját, — mondta Florestan.

— Igen, én zártam be, — felelte a gróf.

— Ön apám? De miért?

— Mindjárt megmondom.

A gróf úgy ült le, hogy fia ne mehessen le a rejteklépcső felé.

Florestan nyugtalan lett. Figyelmesen nézte apja sápadt arcát és elrémült.

— Mi baja, apám?

— Ma reggel azt gondolta, hogy apám nem hagyja megbecsteleníteni nevét, fizetni fog... ha elkábitom egynéhány megbánó szóval.

— Óh, azt hiszi, hogy...

— Ne szakítson félbe. Nem csapott be. Magában nincs szégyenérzet, el van romolva szive közepéig. Nem volt soha egy becsületes gondolata sem. Csak addig volt becsületes, amíg pénze volt, aztán jöttek az aljaságok, csalások. Ez még csak első szakasza életének, még gyönyörű ahhoz képest, amit várhatunk.

— De megváltozom, apám, esküszöm!

— Sohasem fog megváltozni. A társaság, amely-

ben eddig élt, kitaszítja és tovább fog sülyedni, a végén gyilkos lesz.

— Gyilkos? Én?

— Az, mert gyáva.

— Voltak már párbajaim, bebizonyítottam...

— Mondom, hogy gyáva! Inkább a gyalázatot választotta, mint a halált. Ez nem mehet így tovább, nem akarom, hogy így legyen! Végezni kell! Éppen jókor jövök, hogy megmentsem nevem a jövőben legalább a szégyentől.

— Hogyan, végezni? Mit akar ezzel mondani?

Ebben a pillanatban kopogtak az ajtón.

— Ki kopog?

— A törvény nevében, nyissák ki!

— Hát ez nem az utolsó hamis váltó volt? — kérdezte a gróf és erősen csuklón ragadta fiát.

— Esküszöm, hogy az!

— A törvény nevében nyissák ki, — ismételte a hang.

— Mit akarnak?

— Rendőrbiztos vagyok. Saint Remy urat briliánslopással vádolják. Boudoin ékszerészárusnak tanui vannak... Ha nem nyitja ki uram, kénytelen lesznek betörni az ajtót.

— Már tolvaj?... nem csalódtam, — mondta a gróf halkán. Meg akartam ölni, de elkéstem.

— Megölni?

— Elégge megbecstelenítették már a nevem, végezzünk. Két pisztoly van itt, löjje föbe magát... vagy ha nem, én lövöm agyon és azt fogom mondani, hogy öngyilkos lett, hogy a szégyentől meneküljön. És a gróf bámulatos hidegvérrel elővett két pisztolyt a zsebéből, átadta fiának az egyiket, — mondván: — Rajta! Végezzünk, ha nem gyáva!

A gróf, mintha vaskapcsokkal fogta volna fiát,

hiába próbált kimenéskülni, végre Florestan hátracsett halálsápadtan a félelemtől.

— Apám, — kiáltotta!

— Meg kell halni!

— Megbántam!

— Késő! — Hallja, már zörgetik az ajtót.

— Jóváteszek mindent.

— Mindjárt bejönnek. Lőjjek?

— Kegyelem!

— Az ajtó enged!... te akartad! A gróf Florestan melléhez nyomta a fegyvert. Florestan érezte, hogy nincs menekvés: — Igaza van apám, — mondta hirtelen. Elég volt. Adja ide a revolvert! Meglátja, hogy nem vagyok gyáva... De legalább egy vigasztaló, szánakozó szót, bucsuzzunk el!

Florestan halálos sápadt volt.

A gróf habozott átadni a pisztolyt.

— Hátha az én fiam, — gondolta! Eh! akkor még inkább tartozom ezzel az áldozattal.

Az ajtó nagyot reccsent.

— Apám, bejönnek... Óh, érzem, a halál jótétemény... Köszönöm, köszönöm... adja a kezét legalább!

Léptek hallatszottak a szomszéd szobában.

Florestan szívére helyezte a pisztolycsövet. A pisztoly elsült, abban a pillanatban, mikor a gróf berohant a szalonba, a rendőröknek intett, hogy álljanak meg.

— Meghalt, — mondta a gróf — elrejtve arcát, meghalt!... Így van jól! Jobb, mint a szégyen.

— Uram, — mondta a biztos szomoruan, kimélje meg egy gyászos látványtól magát, hagyja el a házat.

— Igaza van, — ami a lopást illeti, mondja meg a károsultnak, hogy jelentkezzék Dupont bankárnál.

— A Richeileu-utcában, ismerem jól.

— Mennyire becsülik a briliánsokat?

— Körülbelül harmincezer frankra, aki felfedezte a lopást, ilyen értéket mondott be.

— Ezt még ki tudom fizetni. Jöjjön az ékszerész holnapután a bankárhoz.

A rendőrbiztos meghajolt.

A gróf kiment.

A rendőrbiztos mély megilletődéssel ment át a másik szobába. Meghatottan vette félre az ajtófüggönyöket.

— Senki... — kiáltotta megdöbbenve. Semmi nyoma a tragikus eseménynek.

Aztán meglátta a rejteklépcsőre vezető ajtót. Oda futott. Be volt zárva.

— Erre menekült el!

Valóban a gróf szívére helyezte ugyan a pisztolyt, de aztán nagyon ügyesen ellőtt a karja fölött és eltűnt.

Hiába keresték mindenfelé, nem akadtak Florestan nyomára. Mialatt apja a rendőrrel beszélt, lefutott a titkos lépcsőn, a budoáron át az üvegházba és onnan az utcára.

A BUCSU.

Másnap megható jelenet játszódott le a Szent-Lázárban, a letartóztatottak sétája közben. Violaszál egy padon ült a fedett udvaron, amelyet az Énekesnő padjának neveztek már el. Csendes megegyezéssel átadták neki kedvenc helyét mindig, a vízmedence mellett.

Harvilléné ígéretében bizva, azt várta, már két napja, hogy elhagyhassa a börtönt. Nem kételkedett ugyan jóltevője ígéretében, de hozzá volt szokva, hogy üldözze a szerencsétlenség és nem bizott szabadulásá-

ban. Bánata, szégyene egyre nőtt itt, ebben a környezetben.

Sőt újabb kinok származtak lelkében a Rudolf iránt érzett óriási hálából. Attól félt, hogy hálája, imádata szerelemmé fejlődik megmentője iránt.

A grófnő ígérete után átszellemült boldogsággal gondolt arra, hogy viszont fogja látni Rudolfot.

De semmi sem lett belőle. Szive fájdalmasan összeszeszorult. Egyre Harvillené gögös, kutató pillantását látta maga előtt, mikor Rudolfot rajongva dicsérte előtte. Akaratlanul is kiolvasta a grófnő szive titkát és attól félt, hogy elárulta magát is.

De Violaszál eltúlozta érzelmeit. Az annyiszor kétségbevont vér szava szólalt meg nála és mikor megtudta, hogy a Rudolf leánya, rögtön megértette nagy vonzalmát és bámulatát.

Violaszál nagyon szomorú volt. Ott ült a medence melletti padon, egy darabig varrt, aztán letette munkáját és elgondolkozott. Mondanunk sem kell, hogy a gyermekkelengyén dolgozott, melyet rabtársnőivel együtt felajánlott Szentjánosnak. A szegény, szerencsétlen most is ott ült Violaszál lábainál.

Le nem lehet irni, milyen áldásos befolyást gyakorolt rá a szelid Violaszál.

— Nem pihen még ilyenkor sem, — kérdezte most rajongó tekintettel jóltevőjétől, az alaktalan nő.

— Nem adtam pénzt a gyermekkelengyéhez, munkával váltom meg az én részem.

— A magá részét, Istenem! Hiszen mindent magának köszönhetek.

— Ugy-e kisüt a nap! Milyen jó! Szeretni kell a napot, mert jó.

— Még jobban a megteremtőjét, Istent. Őt kell imádni.

— Igen, igen! Aki adja a jót. Hát nem magának

köszönhetem, hogy mind jók most hozzám a társaim ? Pedig milyen rosszak voltak.

— Istennek köszönhetünk mindent.

— Óh, maga tett jót velem.

— De Isten teremtett ilyennek, neki kell hálálkodnunk érte.

— Lehet, . . . ha mondja. De nem maga mondta, mikor meg akartak verni, hogy „a gyermekét is megveritek“. Megvédte a gyermekemet, ezért szeretem.

— Violaszál odanyújtotta a kezét.

— Derék dolog, ezt már szeretem !

— Milyen szép keze van, mint a virág. És a csunya nő tisztelettel emelte ajkaihoz Violaszál kezét, aztán letérdelt eléje és rajongó tekintettel bámulta.

— Milyen szép, Istenem ! Az én gyermekem csunya lesz, mint én ! Óh bár inkább hozzá lenne olyan jó, mint hozzám. Csak azt kívánom !

— Imádkozzék, Isten megsegíti.

— Szívesen imádkozom, ha ezzel örömet szerzek magának. Óh, ki mondta volna, mikor a Farkas megvert, és mindenki csak ütött, hogy valaha ilyen jó dologom lesz. Milyen erős, nagy leány a Farkas és milyen rossz !

— De később aztán jó volt magához.

— Szeszélyes.

— Valaki, aki az ő börtönéből jött, azt mondta, hogy egészen megváltozott. Szomorú, nem veszekedik, egy szót sem szól. Még azt is mondják . . . . . szinte lehetetlen, hogy sirni látták.

— Szegény !

— Én miattam akart elmenni innen, megbántottam akaratlanul.

— Hogyan bánthat meg valakit egy ilyen angyal ! Ebben a pillanatban belépett Armandné, a felügyelő.

— Jó hirt hozok gyermekem, — mondta Viola-
szálnak.

— Mit?

— Nem feledkeztek meg magáról barátai. Most kapta meg az igazgató ur a szabadonbocsátási rende-
letét.

— Óh, milyen hálás vagyok!

— Egy öreg nő vár magára. De előbb még be-
szélni szeretnék magával, de egy kis dolgom van a mű-
helyben, várjon rám.

Violaszál majdnem elájult örömében. Félig alól-
tan rogyott le a padra.

Annál jobban kétségbeesett idéetlen társnője, majd-
nem a haját tépte.

Violaszál most összeborzongott arra a gondolatra,
hogy a Bagoly és az Iskolamester megeskették, hogy
nem mondja el jöltevőinek szomorú sorsát. De aztán
megint a boldog viszontlátásra gondolt és felderült
arca.

Most eszébe jutott társnője.

— Nem lehetnék valamiben segítségére? Én már
elmegyek.

A szegény, szerencsétlen asszony megremegett és
zokogásban tört ki.

— Elmegy! Istenem! és soha... soha többé nem
láthatom.

— Mindig emlékezni fogok barátságára.

— Istenem, Istenem, mennyire szerettem! Jó
szerencsém volt, örömöm, mindenem! És most vége!

— Mindig visszaemlékszünk egymásra.

— A maga nevét fogja először megtanulni gyer-
mekem.

— Látja, magáért nem tehetek semmit, de a gyer-
mekéért azért tehetek. Ha elválhat tőle, elveszem.

— Elválni a gyermekemtől! Soha!

— De hát hogyan akarja becsületesen felnevelni?

— Dolgozni fogok érte, hogy becsületes kenyeret egyék, — mondta a szerencsétlen asszony büszkén.

— De ki fogja gondozni gyermekét, amíg maga dolgozik? Nem volna jobb, ha valami derék, falusi emberekhez adná oda. Meglátogatná néha, talán ott is találna munkát és egészen a közelében lehet egyszer.

— De elváljak tőle!

— Gondoljon inkább gyermeke boldogságára.

Armandné visszajött és félbeszakította az elbeszélést. A szegény fogolynő lerogyott a padra, úgy zokogott szabaduló társa után.

Mikor a többiek is megtudták, hogy az Énekesnő kiszabadul, mind örömmel jöttek hozzá és melegen bucsuztak el tőle.

A felügyelő is szívélyesen engedte utnak.

— Megszerettük mindnyájan magát és sajnáljuk távozását. De maga boldog lesz, mert magasrangu emberek érdeklődnek a sorsa iránt.

— Ugy-e önnek köszönhetem ezt a kegyet.

— Én jártam közre, de örülök is, hogy sikerült. Csengő szólt most az épületben.

— Vissza kell már mennem, — mondta a felügyelő. Isten önnel!

Meghatottan csókolta meg egymást a két nő.

— Vezessék a kisasszonyt az öltözőbe, — adta ki a parancsot a felügyelő. Néhány perc múlva parasztlánynak öltözve hagyta el a házat Violaszál, Szerafin asszonnyal együtt.

A Martial családhoz kellett elszállítani, megbeszélés szerint.

EMLÉKEK.

Ferrand könnyen érte el a Violaszál kiszabadítását, egyik befolyásos kliense révén, mondván, hogy **egy megtévedt leányról van szó, akit bezártak a Szent-**

Lázárba, ott még jobban elzüllik, a többi fogoly között. Nagytekintélyü emberek kötötték a lelkére ennek a leánynak a sorsát. Még arra kérte Ferrand, hogy az ő nevét ne említsék meg az egész eljárás alatt. A börtönben mindenki azt hitte, hogy Harville grófnő szabadította ki!

Szerafint nagyon meglepte a fiatal leány szépsége, akit nem látott gyermekora óta.

— Nos, kicsi kisasszonykám, — mondta Szerafin édeskés hangon — nagyon boldog lehet, hogy kiszabadult.

— Bizony, boldog vagyok. Ugy-e, Harville grófnőnek köszönhetem?

— Valóban neki. De kissé későn van már és hosszú utunk van még.

— Nem a Bouqueval-majorba megyünk, Georgesnéhez?

— Persze, hogy oda. De egy kis meglepetés vár még magácskára, — mondta — hogy eloszlassa minden gyanuját. Lenn vár a kocsink. Menjünk!

Szerafin elbucsuzott az irnokoktól és az őr leki-sérte őket a kapuig. Az utcán egy fiatal lánnyal találkoztak, aki éppen a foglyokat jött látogatni

A fiatal lány Kacagógerle volt.

A két lány örömmel üdvözölte egymást, nagyon összebarátkoztak a fogságban. Kedves látvány volt a két bájos, üde lány, amint egymás nyakába borulva örültek a viszonzlátásnak.

— Hogy örülök neked!

— Milyen meglepetés! Milyen régóta nem láttuk egymást.

— Falun lakol? — kérdezte Kacagógerle, Violaszál falusi ruháját nézve.

— Igen, egy idő óta, — mondta Máriavirág szemlesütve.

— És valakit meglátogattál itt?

— Igen... igen! — mondta a szegény lány pírulva.

— Jó szivedről rádismerek! És most hazamész falura megint? Persze, messze Páristól? Mindig szeretted a falusi életet! Mikor olyan sokáig nem láttalak, azt gondoltam magamban, az a jó kis lány nem is Párisba való. Ki tudja milyen boldog valahol. Csak az nem szép, hogy sohasem adtál hirt magadról. Ugy-e jó embereknél vagy?

— Óh igen!

— De miért nem értesítettél?

— Olyan hirtelen mentem el Párisból, nem volt időm.

— Óh! nem haragszom! Ugy örülök, hogy látalak. Igazad is van, hogy elmentél innen. Nehéz az élet a magában álló lánynak. Elbuknak mind.

— Menjünk, menjünk, kedvesem, sietnünk kell, — mondta Szerafin.

— Óh csak néhány percig még! Olyan régóta nem találkoztunk.

— De már késő van nagyon! No de nem bánom! Adok még tíz percet.

— Beszélj magadról, még mindig olyan nevetős, vidám vagy, — kérdezte Máriavirág.

— Boldog és vidám voltam eddig... de most...

— Van valami bánatod?

— Mindenkinek van körülöttem, így aztán van nekem is.

— Túlságos jó vagy.

— Most is egy szegény leányhoz jövök, akit ártatlanul vádolnak, Morel Lujzának hívják, egy tisztességes munkásembernek a lánya, aki megbolondult a nagy szerencsétlenségben.

Erre a névre összerendezte Szerafin asszony és figyelmesen kezdte nézni Kacagógerlét. Most jobban figyelt a lányok beszélgetésére is.

— Szegény asszony, örül, képzelem, hogy nem feledkeztél meg róla.

— Óh ez még ~~sem~~ minden. Milyen messziről jö-
vők most! Egy másik börtönből.

— Honnan?

— Férfi-börtönből. Sirni szeretnék, úgy sajnálom ezt a szegény Germaint. És olyan furcsa dolog történt velem,

— Micsoda?

— Szegény Germain olyan szerencsétlen, hogy együvé zárták egy csomó züllött emberrel, hogy sem nem eszik, sem nem alszik, napról-napra soványabb lesz. Hát gondoltam, beviszek neki valami csemegét. Tudod, semmi különöset, csak éppen krumplipürét készítettem, azt nagyon szerette és beletettem a csészembe, gondoltam, talán megjön a kedve az evéshez. Mikor mondtam, hogy magam készítettem a krumplit és meglátta a csészémet, elkezdett sirni, én meg vele zokogtam, ahelyett, hogy vigasztaltam volna.

— Jól estek bizonyára azok a könnyek neki.

— Bár tudtam volna elállítani őket. Szomszédom volt azelőtt, kedves, jó fiu, olyan jó barátságban voltunk, mint a testvérek. Kérdeztem, mit hozzak most be neki, egy Walter Scott regényt kért, Ivan Ivanhoét. Annyiszor olvasta fel nekem esténkint.

— Azért kérte bizonyára, hogy felidézze a kelle-
mes emlékeket.

— Persze. Nem is kölcsön kérte, de meg akarja vétetni. Pedig ő is olyan szegény, mint mi. Erre is sirva fakadtam. Látod, így tudom vigasztalni szegényt. Szerafina nagyon fülelt.

— És mit követett el ez a szegény fiu?

— Az? semmit. Egy vén gazember jegyző üldözi, ugyanaz, aki feljelentette Lujzát. Az a gonosz ember egészen rávetette magát a két emberre. De türelem, majd... majd...

Szerafin édeskés hangon mondta:

— Kedveseim, már késő van! Nem csodálom, hogy érdeklí a dolog, engem is érdekel! Hogy vannak ilyen rossz emberek is! Borzasztó! És hogy hívják azt a jegyzőt?

— Ferrandnak!

— De miért mondta, hogy csak türelem? Talán van valami magas pártfogójuk?

— Sajnos nincs. Csak én érdeklődöm irántuk. Ki lenne olyan nemeslelkű, hogy fáradna az érdeklükben?

— Van elég ilyen ember, — mondta Máriavirág. — Én is ismerek ilyet. És meg vagyok róla győződve, hogy felkelthetem az érdeklődését Lujza és Germain iránt.

— Jó kis lány vagy Violaszál, — mondta Kacagógerle!

— Légy nyugodt, mindent megteszek, hogy felhívjam rájuk a Rudolf figyelmét.

— A Rudolfét? Én is ismerek egy Rudolfot.

— Talán nem ugyanaz! Barna, kis bajusza van!

— Igen! Nagyon kedves. Szép az alakja.

— Igen, igen! És kereskedelmi utazó.

— Honnan tudod?

— Mondta. Ott lakik mellettem.

— Nem, akkor nem ugyanaz, — mondta Violaszál. — Akit én ismerek, olyan nagy ur, olyan fenkölt lélek, hogy csak imában szeretné az ember kiejteni a nevét.

— Akkor igazán nem ugyanaz! Nem nagy ur, még azt is megigérte, hogy félkeféli a szobámat.

Violaszál elgondolkozott. Talán mégis ugyanaz a személy a kettő. Látta ő már Rudolfot úgy beszélni, mint a csárda vendégeit.

— Hol lakol Kacagógerle?

— Temple-utca 17.

— Ezt jó tudni, — gondolta Szerafin. — Ha beledugja ez a kicsike az orrát olyasmibe, amihez semmi köze, majd megtanítjuk.

— Beszélj te is Rudolfnak rólam, én is beszélek rólad, — mondta Violaszál. — Majd meglátjuk, ugyan-e egy személy-e ?

— Jól van. És ha beszéltem vele, irok neked. Irj te is. Itt a címem. Ezt is az a szegény Germain csináltatta nekem ! — Mondta Kacagógerle és átadott egy nyomtatott névjegyet.

— Szereted ?

— Mindig szemrehányást teszek magamnak, hogy mostanig vártam a szerelemmel, amig börtönbe került.

— Szegény kis lány !

Szerafin asszony már eleget tudott.

— Menjünk, menjünk, — mondta — nagyon késő van.

— Rossz arca van ennek az asszonynak, nem tetszik nekem, — mondta Kacagógerle halkán — aztán hangosan hozzátette : — Jöjj el okvetlen hozzám, ha Párisban leszel. Várlak !

— Hogyne ! Isten veled !

— Isten veled !

A két fiatal lány összecsókolózott, aztán elváltak. Kacagógerle bement a börtönbe, Violaszál kocsira ült Szerafinnal és elhajtattak a Szajna partjára.

Az ut nem volt hosszú. Nem messze a kutatók szigetétől állottak meg.

— De hiszen ez nem a Bouquevali-ut, — mondta Violaszál.

— Csak annyit mondhatok, hogy jóltevői küldték velem és rosszul esne nekik, ha nem teljesítenék kívánságukat.

— Óh, ha ők küldték önt, akkor egy szavam sincs. Mondja, hogy van Georgesné ?

— Nagyon jól.

— És Rudolf ?

— Ó is.

— Ismeri Rudolfot és mégsem s ólt bele, mikor az előbb róla beszéltünk.

— Mert megvan az utasításom.

— Rudolf adta ?

— Milyen kíváncsi ez a kis kisasszony, — nevette Szerafin.

— Igaza van, bocsássan meg, hogy annyit kérdezek. Hiszen ugyanis megtudok nemsokára mindent.

— Valóban, egy negyedóra múlva helyben vagyunk.

A folyó partján haladtak, kellemes, enyhe idő volt. Violaszál tele tüdővel szivta be a friss levegőt és arca színesebb lett.

— Óh de boldog vagyok, hogy beszélhetek Rudolfal! Megkérem, hogy pártfogolja azokat a szegény embereket. De nézze, milyen gyönyörű a sziget ott a fűzfákkal.

— Örülök, hogy tetszik, mert éppen oda megyünk.

— Oda ?

— Igen! Meglepi? De hátha ott találja barátait, akik ünnepelni akarják kiszabadulását. Az még nagyobb meglepetés lesz!

— Lehetséges? Georgesné és Rudolf ?

— Kicsikém, ne beszéltesen olyasmiről, amiről nem szabad!

— Óh de boldog vagyok! Viszontlátom őket!

— De ne siessen úgy, elful a lélegzetem.

— Akarja, hogy karonfogjam. Az ut nagyon lejtős itt.

— Köszönöm! Én bizony már nem vagyok ilyen könnyed és fiatal.

— Támaszkodjék jól rám. Ne féljen!

— Köszönöm, így nagyon kellemes!

— De nem értem, miért várnának itt és nem a majorban!

— Ne kíváncsiskodjék! Még elárulom a meglepetést!

Igy haladtak, Szerafin asszony és áldozata, kedélyesen beszélgetve, a cél felé.

A CSOLNAK.

Éjjel nagyon szomoru volt a sziget, ahol a Martial család lakott, de a ragyogó napsugaraknak fénye derűt hozott a rémes szigetre is. Jegenyék és fűzfák szegélyezték, veteményes- és gyümölcsöskert huzódott a parttól befelé. Zölddel befutott kis kalyiba állott a fe. épített kőpart mellett, előtte lugasszerűen épített lécfal, szőlőnek. Nyáron asztalokat és székeket raktak ki ide. A kert közepén emelkedett a Martial család háza. Egyik végében fáskamra és padlás kiugró szárnyat képeznek, e fölött a háznak egyik ablaka vasgerendákkal van lezárva.

— A kikötőhelyen három csolnak ringott.

Miklós próbálgatta az egyikben, hogy jól működik-e a szelep.

Egy padon állva, Lopótök kémlelt a messzeségbe.

— Nem jön még se öreg, se fiatal, — mondta, — úgy lesz, mint tegnap. A bolondját járatják velünk. Ha nem jönnek egy félóra múlva, el kell mennünk. A Vörösakar terve jobb.

— Igazad van! Ménkü csapjon az öregbe!

— Vöröskarnak szüksége is van ránk, ők egyedül semmire sem mennek.

— Persze. Mert Vörösakar kívül kell, hogy maradjon lesben és Szakállas nem elég erős, hogy elbánjon a gyémántügynőknővel.

— De hiszen azt mondta a Bagoly, hogy az Is-

kolamester is ott van *szállásban* nála, abban a pincében.

— Nem abban, egy másikban, amit ellep a viz, ha megárad.

— Moroghat ott a pincében! Vakon, egyedül!

— Sötét van ott, ha nem volna vak, sem látna.

— Ha elénekelte az összes románcait, szépen unhatja magát.

— Azt mondja Bagoly, hogy patkányokra vadászik.

— Te, ott is van egy, aki agyonmérgeződhetik, — mondta Lopótök — az ablak felé mutatva.

— Eh! alszik!... Ma reggel óta nem mozdul és a kutyája is csendes.

— Talán megfojtotta és megette. Két napja megörülhetnek az éhségtől és szomjuságtól.

— Az ő bajuk! Martial még sokáig maradhatott volna, ha tetszik neki. Ha meghal, azt fogják mondani, beteg volt! Semmi baj!

— Azt hiszed?

— Persze! Anyánk beszélt Férrotval, aki csodálkozott, hogy Martial nem megy halászni, mondta, hogy beteg, ágyban fekszik, nincs semmi remény! Elhitte.

— De nem hálnak meg olyan egyszerűen.

— Mit akarsz? Másképp nem megy. Martial dühös és erős, mint egy bika! Nem lehetett volna másképp megközelíteni, most leszögeztük az ajtaját, az ablaka rácsos, hát nem csinálhat semmit.

— Kiemelhette volna a rácsot, ha nem vágta volna fejszével a kezére, amíg te elhoztad a vasakat.

— Jól mulathattál!

— Szerencsére nincs kéménye a szobának.

— És az ajtó erős. És a kezei össze vannak zúzva! Különbben átfurta volna a padlót!

— Ugyan, menj! — Ki nem menekülhet! Olyan biztos koporsó ez, mintha le volna ólmozva.

— És ha majd Farkas kijön a börtönből és keresi az emberét?

— Keresd! — mondjuk majd.

— Ha be nem zárják a gyermekeket, azok kifesztik az ajtót! Ferenc olyan, mint egy kis ördög, mióta gyanítja, hogy elkezeltük a bátyját.

— De ők nem maradhatnak a szobában, amíg elmegyünk a szigetről. Az ablakuk nem rácsos, kimászhatnak.

Kiáltás, zokogás hallatszott most a ház felől. Az özvegy halálsápadtan integetett a konyhaablakból Miklósnak.

— Ferenc lármázik biztosan! Felmegyek, megnézem, mi baj, te csak maradj itt.

Miklós benyitott a házba. A kis Amandine térdén állva könyörgött kegyelemért bátyjának, Ferenc villogó szemekkel állott, fejszével kezében és kiabált, az özvegy a pinceajtót kinyitotta és odamutatott, hogy Miklós zárja be a szerencsétlen gyermeket.

— Engem nem dugtok oda. Azt akarjátok, hogy éhenhaljunk mi is, mint Martial.

— Anyám, az Isten szerelméért, hagyjon a szobánkban. Abban a sötét lukban félünk.

Az özvegy türelmetlenül nézett Miklóstra és a pincére mutatott.

— Ha valaki hozzámnyul, ütök, és a fejsze vág, — kiáltotta Ferenc kétségbeesetten.

Miklós nem mozdult. Az anyja mérgesen vállonragadta és lökött egyet rajta.

— Mi hasznom belőle, ha megvág. Ma este szükségem van a kezemre, — mondta Miklós — de érezte, hogy a gyermekeket biztonságba kell helyezni, amíg ő távol lesz.

Egy nagy abroszt látott meg, azt hirtelen felkapta

és a kis fiu felé dobta olyan ügyesen, hogy elborította a fejét. Egy pillanat alatt felkapta és bevitte a pincébe. Amandine ekkor felugrott és szó nélkül követte bátyját.

Az ajtót bezárták.

— Martial az oka, hogy ezek a gyerekek olyanok velünk, mint a dühös kutyák.

— Csendes a szobája, ma reggel óta. Egészen csendes.

— Jól tetted anyám, hogy azt mondtad Férotnak, hogy beteg.

— Itt járt Vöröskar, amíg én Asniéresben voltam?

— Itt, anyám.

— Nincs bizalmam hozzá!

— Ugyan anyám! Olyan kitünő dolgot ajánlott. Harminc-, negyvenezer franknyi drágakő is szokott lenni annál az asszonynál.

— És amíg ti benn végeztek vele, Vöröskar künn marad, — mondta az özvegy aggodalmaskodva.

— Hát hol legyen?

— Miklós, Miklós! — Itt a két asszony, — hangzott künnről.

— Hamar anyám, itt a kendője, jöjjön le.

Az özvegy fekete tüllfőkötőt vett fel, beburkolóztott egy nagy kendőbe és bezárva a konyhaajtót, eldugta a kulcsot egy ablaktábla mögé, aztán követte fiát.

Hosszu pillantást vetett az elzárt ablakra. — Ő az oka! Csak ő!

— Látod, egy öregasszony és egy parasztlány van ott! — mondta Lopótök.

— Igen, igen, — megismerem a kövér asszonyt! Hát most beszéljük meg jól a dolgot. Az öreget és a lányát beveszem a csolnakomba. Te követsz messziről. És ügyelj, hogy jól evezz, hogy egy ugrással a csolnakban teremhessek, mihelyt az enyém elsülyed.

— Ne félj, — ugy-e nem először evezek ?

— Nem félek, hogy belefutok, jól uszom, de az asszonyok belémcsimpaszkodhatnak és semmi kedvem, velük együtt vizet nyelni.

— Az öreg int a zsebkendőjével, itt vannak a parton.

— Jöjjön velem, anyám, akkor a két nőnek eszébe sem fog jutni félni. És te ugorj a másikba. Aztán fiam, rajta! Keményen evez. Nesze, rakd zsebre a horgom. Éles, mint a tű, talán jó lesz valamire.

A két csolnak csakhamar vizen volt. Nemsokára ki is kötöttek ott, ahol a két nő állott. — Mondja, hogy Georgesné vár minket, — sugta oda Szerafin. Aztán hangosan mondta :

— Elkéstünk, fiam ?

— Bizony el, jó asszony, Georgesné többször kérdezősködött utánuk.

— Látja, kedves kisasszonykám, Georgesné várja.

A szegény, fiatal lány szive összeszorult az özvegy és Lopótök gonosz arcától, de erre a szóra megnyugodott.

— Hogy fog örülni az a jó asszony, — mondta Szerafin. — Madj Miklóshoz fordult : — Minden áron el kell sülyeszteni a kicsit. Ha felszínre jön, nyomjad alá.

— Jól van. És maga ne féljen, ha jelt adok, csak fogja meg a kezem. Egyedül fog alábukni a kicsike és ügyet sem vetve a Violaszál bájos szépségére, oda nyujtotta a kezét.

A fiatal lány rátámaszkodott és belépett a csolnakba.

— Magán a sor, jó asszony, — mondta most Szerafinnak.

És neki is kezét nyujtott.

Ösztönszerűleg visszahúzódott Szerafin és azt mondta :

— En inkább a kisasszony csolnakjába megyek.
 — Annyi baj legyen, — mondta Miklós — miközben szemhunyoritva intett Lopótöknek.

Szerafin elhelyezkedett a másik csolnakban.

Miklós erős evezőlökéssel megindította a csolnakot és nagy lendülettel evezni kezdett. Ugyszintén Lopótök is.

A két csolnak lassanként távolodott a parttól.

A VISZONTLÁTÁS ÖRÖME.

Kévéssel azután, hogy Violaszál elhagyta a börtönt, a Farkas is kiszabadult. Tekintettel jó magaviseletére és mert olyan szépen viselkedett a szerencsétlen asszonnyal, akit Violaszál pártfogolt, kegyelemre ajánlották Armandné és az igazgató. Így aztán előbb szabadult ki, mint ahogy ideje letelt. Egészen megváltozott most ez a romlott, fegyelmezetlen, vad leány. Violaszál hatása alatt megborzadt multjától. Visszavonulni az erdőbe Martiállal, ez volt minden vágya, ábrándja. Szenvedélyesen szerette Martiált, neki akarta szentelni ezután egész életét.

Ilyen jó befolyással volt rá Violaszál.

Amint kiszabadult, egy gondolata volt csak, találkozni *emberével*, ahogy ő szokta mondani. Remélte, hogy megtalálja a kutatók szigetén, de ha nem, ott vár rá, amig jön. Körülbelül egy negyedórával előbb érkezett a parthoz, mint Szerafin és Violaszál.

De mert Martial nem járt arra csolnakjával, egy öreg halászhoz fordult, aki a hid mellett lakott. A Farkas zöld szövetrohát viselt és vörös kazsmirsált, boglyas haja széjjelröpült túll főkötője alatt. Sietve öltözött, türelmetlen volt, hogy meglássa Martiált.

Nemsokára megérkezett a halászkunyhóhoz.

Az öreg, ősz Férot apó ott javitgatta hálóját az ajtó előtt. Már messziről kiáltott Farkas :

— A csolnakját, hamar, Férot apó.

— Jó napot kisasszony, maga az! Rég nem járt erre.

— Rég, rég, de a csolnakját! hamar.

— Sajnálom, de ma igazán lehetetlen.

— Miért?

— Elvitték a csolnakom Saint-Quenbe. Nincs itt sehhol egy csolnak, az egész parton.

— Istenem! Ilyen pechem van!

— Igazán sajnálom, hogy nem vihetem át, mert bizonyára még rosszabbul van...

— Kicsoda?

— Martial.

— Martial!!! Az emberem beteg!

— Nem tudta?

— Martial?

— Hát persze! De elszakítja a zubbonyom, maradjon veszteg!

— Beteg! Mióta?

— Két vagy három napja.

— Az nem igaz, megirta volna!

— De igen beteg ahhoz, hogy írjon.

— Biztos, hogy a szigeten van?

— Elmondom. — Ma reggel találkoztam az özvegyasszonnyal. Rendesen, ha meglátom az egyik oldalon, átmegek a másikra, de...

— De az emberem! Hol van az emberem?

— Várjon csak! Négyszemközt az asszonnyal nem kerülhettem ki a beszélgetést. Félek tőle, olyan rossz arca van. — Már két napja nem láttam Martialt. Mi van vele? — kérdeztem. — Elment a városba? Erre vasvilla szemeket vetett rám, majd felnyársalt.

— Nos! és?

— Maga jó leány, nézze, magának elmondom, hogy van, mert Martial derék ember, kár lenne.

hogyha valamit csinálnának neki, az a gazember öccse, vagy a boszorka anyja.

— Jaj, már nincs türelmem! Mondja az Istenért!
Mi van hát?

— Nem mondja el senkinek, amit mondok?

— Nem, nem!

— Becsületszavára?

— Becsületszavamra. De meghalok.

— Hát először is Martial egyre rosszabb viszonyban van családjával. Sajnálom is, hogy nincs itt a csolnakom, mert azok ugyan át nem viszik magát.

— Tudom, tudom, de hát mit mondott az asszony?

— Ne zavarjon össze. Én azt mondtam, már két napja nem láttam Martialt, mi van vele? Erre az asszony gonoszul néz rám és azt mondja: *Beteg a szigeten, olyan beteg, hogy nem lesz jobban.* Azt mondom magamban, hát ez hogy lehet? Három napja, hogy... de hova fut?

A Farkas nem hallgatott tovább az öregre. Veszélyben tudta Martialt, rémülten, fejvesztetten kezdett futni a Szajna mentén.

A sziget közelebb feküdt a folyó bal partjához, mint a jobbhoz, ahol Szerafin és áldozata csolnakra szálltak. A Farkas a balparton volt.

A sziget partja teljesen elfedte a két folyópartot egymás elől, úgy, hogy a Farkas nem láthatta a többiek csolnakbaszállását, viszont ezek sem láthatták a Farkast. A doktor háza, ahol Saint Remy lakott, közel feküdt ahhoz a helyhez, ahol a Farkas volt. A Farkas ösztönszerűleg arra futott, amerre a sziget közelebb feküdt a parthoz, de lehetetlennek találta mindenütt a megközelítést.

A jegenyék és füzek között látszott a ház teteje, melyben talán haldoklik Martial. Mikor ezt meglátta a Farkas, ledobta kendőjét, ruháját és alsószoknyában a vízbe vetette magát. Egy darabig keményen lépdelt

a sekély vízben, aztán erős tempókkal uszni kezdett. Vad küzdelem kezdődött a hullámokkal. Hosszu haja kibomlott és mint valami sörény lobogott körülötte. Izzó szemeit a háztetőre szegezte és ez adott erőt az emberfölötti küzdelemhez. Fehér karjai csak úgy szeltek a vizet.

Egyszer csak kétségbeesett halálordítás hallatszott a sziget másik végéből. A Farkas megremegett. Megállott és hallgatózni kezdett. Még egy kiáltás, gyengébb, fohászszerű, aztán néma csend.

— Az emberem! — kiáltott fel és kettőzött erővel szelte a vizet.

A gróf és az orvos látlák az uszó alakot, csak a parton követték. Ők is meghallották a rettenetes halálkiáltást. — Ez a szerencsétlen belefulladás! — kiáltotta a gróf.

De az aggodalom hiába volt. A fiatal lány úgy uszott, mint egy fóka. Nemsokára partot ért és a merészség meg lőn jutalmazva. Felkapaszkodott a partra, a kiálló nagy cölöpök segítségével, mikor egyszer csak egy parasztruhába öltözött nőt pillantott meg a cölöpök felé uszva.

Egyik kezével a cölöpökbe fogózott, a másikkal hirtelen megkapta az uszó alakot, de olyan szerencsétlenül, hogy alámerült egy pillanatra. De a Farkas teljes erejéből visszarántotta, karjaiba kapta és kimászott vele bámulatos ügyességgel a partra. Nem is ismerte fel, kit mentett meg.

— Bátorság, bátorság, — kiáltották át az orvos és a gróf. Átmegyünk az asniéresi hidon és magukért jövünk csolnakon.

A Farkas nem hallotta meg ezeket a szavakat.

Miklós és Szeráfin nem láthatták, mi történik a sziget másik felében.

Azt hihették, hogy az Énekesnő elmerült végleg, **mikor eltűnni látták.**

Néhány perc múlva egy másik testet, igazi holttestet sodort magával a víz, anélkül, hogy a Farkas megláthatta volna. A Szerafin hullája volt. Mikor Miklós elvégezte a maga dolgát, erősen meglóditotta a másik csolnakot és mikor megingott a szerencsétlen aszszony, beledobta a vízbe.

— — — — —
A Farkas lihegve, kimerülten térdelt Violaszál mellett és vizsgálta, ki az, akit megmentett.

— Az Énekesnő, — kiáltott fel meglepve.

A nagy izgalomban el is felejtette Martialt.

Sápadtan, mereven feküdt előtte a szegény lány, mint egy halott.

— Az Énekesnő! Milyen véletlen. Most meghálálhatom azt a sok jót, amit velem tett, ha csak meg nem halt! De nem! nem! még lélegzel! Óh! megmentettem! De Martial, talán meghalt már azóta!

Felkapta az alélt leányt és a ház felé futott, azt remélte, hogy bármilyen gonoszak is, segítenek Violaszálon.

Lopótök, Miklós és az özvegy már nem voltak a közelben, akkor elmentek a Vöröskar tervében segídezni.

Egy tanuja is volt a borzasztó jelenetnek Ferrand személyében, aki a bokrok közé bujva leste áldozatainak kimulását és most megnyugodva távozott.

A gróf és a doktor áthaladtak a hidon, arra számítva, hogy találják ott egy csolnakot.

Mikor a Farkas a házhoz ért, legnagyobb meglepetésére üresen találta. Rettenetes sejtelmek voltak és tele torokból kezdett kiáltozni: — Martial!

Semmi válasz! Elrémülve a nagy csendtől, elkezdett a ház körül keringeni, mint valami vadállat. Néha nagyokat kiáltott: — Martial. Emberem, ott vagy? Emberem!!!

Megkopogtatta az ablakokat, az ajtót, a falat.

Most valami tompa zajt hallott a házból.

A Farkas megremegett!

— Az emberem meghallott! És újabb kétségbeesett kiáltásba kezdett.

Néhány gyenge kopogás felelt a Martial szobájából.

— Meghallott, ott van! Be akarok menni! Be fogok menni! Ha a tiz körmömmel kell, hogy szétszedjem a házat, akkor is, — mondta magában a Farkas.

Megpillantotta a hosszú létrát és megfogta, hogy a Martial ablakához vigye. Ekkor egy kulcs esett ki a létra mögül.

Gyorsan megpróbálta, a kulcs nyitotta az ajtót.

A konyhában a gyermekek orditozása ütötte meg a fülét. A pince felé futott, a kulcs az ajtóban volt, az özvegy ott hagyta, azt hívén, úgy sem megy senki be a házba, amíg távol van.

Egy pillanat alatt kimászott a két gyermek a sötét lyukból.

— Óh a Farkas! Mentse meg Martialt, meg akarják ölni, — kiáltott Ferenc.

— Nem sebesítették meg?

— Nem hiszem.

— Éppen jókor jövök. El is felejttem az Énekesnőt! Amandine, rakj tüzet hamar! Te Ferenc, vezesd ide be azt a szegény, fiatal lányt, künn van, kimentettem a vízből. Egy fejszét, feszítő vasat, hamar! Betöröm az emberem ajtaját.

— Itt van ez a nagy fejsze, de nagyon nehéz, — mondta Ferenc.

— Igen nehéz, csak add! és a Farkas pehelykönnyűséggel forgatta meg a súlyos szerszámot.

— Négyesével rohant fel a lépcsőn, még vissza kiáltva: — Fussatok a szegény lányért, ott fekszik a lugasban.

Egy szökkenéssel a Martial ajtaja előtt termett.

— Bátorság, emberem! — és felemelte a súlyos fejszét. Egy csapással bezuzta az ajtót.

— Be van szegezve az ajtó, huzd ki a szegeket, — mondta Martial gyenge hangon.

A fejszével, a körmeivel, véresre tépett ujjaival látott most munkához a Farkas és kihuzta a szegeket. Végre kinyilott az ajtó. Martial sápadtan, véres kézzel rogyott a Farkas karjaiba.

— Végre megtaláltalak! Végre! Martial mozdulni sem tudott a gyengeségtől. Már-már teljesen elhagyta ereje. A Farkas szemeibe könnyek tolultak. Simogatta, becézte jegyesét, mint valami kis gyermeket.

— Hogy vagy Martial? Én vagyok itt, a Farkas.

— Jobban, — felelte gyenge hangon.

— Istenem, mit adjak, vizet, ecetet?

— Óh! levegőt, friss levegőt!

A Farkas egy csapással bezuzta az egyik ablak-táblát.

— Ah! lélegzelek végre! A fejem szabad! Nélküled meghaltam volna, bátor, hős Farkas!

— Ugyan! Hogy vagy?

— Jobban! Mintha sirból kelnék ki.

— De mi történt veled?

— Lopótök és Miklós nem mertek megtámadni, hát beszegezték az ajtómat, a testvérem fejszével ütött a kezemre.

— Szörnyetegek! És az anyád azt hiesztelte, hogy halálos beteg vagy.

— Ne is beszélj róluk. De te vizes vagy és alsószoknyában!

— Tudtam, hogy veszélyben vagy, nem találtam csolnakot...

— És átusztál?

— Igen. De mutasd a kezed, hadd csókoljam meg! Bántottak és én nem voltam ott!

— Óh, te bátrak-bátra!

— Nem irtad ide fel: Halál a gyávákra. A Farkas karjára voltak tetoválva ezek a szavak.

— Drága! Reszketsz, fázol!

— Nem a hidegtől.

— Menj, vedd fel a Lopótök kabátját.

— De...

— Akarom!

A Farkas egy pillanat alatt belebujt a Lopótök kabátjába.

— Szinte megfulladtál miattam!

— Ellenkezőleg, megmentettem egy leányt a vizbefulástól.

— Hol van?

— Lenn, a gyermekek ápolják.

— És ki az a lány?

— Képzeld, a legkedvesebb társam a börtönből.

Óh szeretnék kérni tőled valamit Martial, de nem merem.

— Ezek után, amit értem tettél?

— Éppen azért, úgy nézne ki, mintha bért kérnék ezért.

— Légy őszinte velem. Látod, nekem nincs senkim, csak te. Most már nem élhetnék úgy, mint azelőtt. A gyermekeket nem hagyhatom el, apjuk kell, hogy legyenek és el kell mennünk.

— Messze Páristól?

— Messze! Te is velünk jössz!

— Óh Istenem, éppen ezt akartam kérni. Óh, milyen boldog vagyok! Óh ez a boldogság sok!

— Mit akartál?

— Elmenni veled az erdőbe! És nem az emberem leszel, hanem a férjem. mert enélkül nem kapunk állást.

— Miféle állást?

— Erdőőr leszel.

— És ki szerzi?

— Annak a fiatal lánynak a pártfogója, akit megmenteltem.

— De hát kicsoda az a lány?

— Nem tudom. Együtt voltunk a börtönben, ott bizalmasak lesznek egymáshoz az emberek. Beszéltem rólad neki és ő mondta, hogy segít rajtunk. Sokat beszélgettünk. Sok mindenre tanított. Ő szerezte ki olyan szépen a mi jövőnket is!

— Óh, csak álom az egész! Kár is beszélni róla. Csak fellegvárok!

— Nem, nem! Az Énekesnő annyira bizott magában.

— Ha csak téged kell elvenni, akár holnap meglehetne az állás, mert te a feleségem vagy már, mintha összeesküdtünk volna.

— És te a férjem. Óh, milyen jó azt mondani, a férjem!

— De mi itt fecsegünk és lenn egy halálos beteg van.

— Amandine és Ferenc mellette vannak. De menjünk le hozzá.

GRIFFON DOKTOR.

Amandine és Ferenc a tüzhely mellé vitték Violaszálat, mikor megérkeztek Saint Remy és az orvos, a Miklós egyik csolnakján.

Az orvos gondos ápolás alá vette az alélt leányt.

— Nos? — kérdezte a gróf.

— Alig ver a pulzusa, de különös, hogy az arca nem kékes, mint más vízbefulónál.

— Milyen szép. Alig lehet több, tizenhét évesnél, — mondta a gróf. Van valami remény?

— Nagyon kevés. A végtagjai egészen hidegek.

Most leérkezett Martial. Az orvos meglepődött sápadtságán.

— Ki ez az ember ?

— A férjem, — felelte a Farkas.

— Jó és bátor felesége van, — mondtá a gróf.

— Óh igen, jó és nem ismer félelmet a feleségem.

Megmentette az én életem is.

— Nézze a kezeit, — mondta a Farkas. — Szegény ember.

— Nyissa ki a kezét és csukja be, — szólt az orvos — figyelmesen vizsgálva a sebesültet.

Martial nehezen engedelmeskedett az orvos rendelésének.

— Nem súlyos a sérülése.

— Nem lesz nyomorék a férjem ?

— Nem.

— És az Énekesnő is életben marad ?

— Milyen szép, mint egy angyal, — jegyezte meg

Martial.

— Nem tudom még, — mondta a doktor. — De itt maradhat-e ?

— Itt ? — De hiszen itt gyilkosok vannak.

— Hallgass ! Hallgass ! — kérlette Martial.

— Rossz hírű ez a ház, — mondta halkán az orvos a grófnak.

— Ez a fiatal nő nem maradhat itt, — mondta Martial — mi is elmegyünk innen örökre.

— Óh milyen boldogság, — kiáltottak a gyermekek.

— Mit tegyünk ? Messze nem lehet szállítani, de az én házam közel van, oda elvihetnök, a kertész és a lánya kitünően fogják ápolni. Én is meglátogatom mindennap.

— Óh, milyen jó ember !

— De ez a lány meg is érdemli, — mondta a Farkas lelkesedéssel.

— Ismeri, — kérdezte a gróf.

— Ismerem, egy angyal !

— És hogyan került a vizbe ?

— Nem tudom, uram.

— Nem parasztlány.

— Nézze csak szép kis kezeit, — mondta a gróf.

Valami titok lappanghat itt.

— Menjünk, vigyük a csolnakba, — mondta az orvos.

Egy félóra múlva az orvos házában feküdt, még mindig eszméletlenül, Violaszál.

Martial elment Párisba Ferenczel és Amandinnal, a Farkas nem akart elválni Violaszáltól, amíg jobban nincs.

A kutatók szigete elhagyatott maradt.

A FÉNYKÉP.

Seyton Tamás, a Mac-Gregor Sarolta bátyja, türelmetlenül sétált a köruton, mikor jönni látta a Bagolyot.

A rettenetes öreg asszony fehér főkötőt viselt és nagy vörös köpenybe volt burgolva. Egy hegyes törbukkant elő a szalmafonásu kosár oldalából, ez a gyilkos szerszám az Iskolamesteré volt. Tamás nem vette észre, hogy a Bagolynál fegyver van.

— Űti a hármat a Luxemburgban. Pontos vagyok, remélem !

— Jöjjön, — mondta Tamás — és előre ment. Elhagyatott házhelyeken mentek keresztül, egy kis utcán átvágtak a Cassini-utca felé, ennek közepén megállott, kinyitott egy kis ajtót és intett a Bagolynak, hogy kövesse. Sűrű fákkal beültetett uton át mentek pár lépésnyire : — Várjon, — mondta Tamás és elűnt.

— Csak ne töltesse itt velem sokáig az időt. Öt-
tor Vöröskarnál akarok lenni Martialékkal, hogy meg-

kólintsam az ékszerést. Hát a gyiklesöm ! Nézzünk oda, kidugta az orrát ! Ijedt mozdulattal dugta be egészen a kosárba a tört. — Harmincezer frank ! Szép kis dohány ! Ezen jól megosztzkodunk. Most jobban járok, mint azzal a kutya jegyzővel. Hiába fenyegettem meg, hogy elárulom, hogy az ő házvezetőnöje adatta át nekem az Énekesnőt. Kidobott. Nem adott pénzt. Na nem baj. Táncol még ő is ! Majd irok névtelen levelet azoknak ott a majorba ! . . . De jönnek ! Ez az a sápadt, kicsi nő, aki férfiruhában volt a korcsmában.

Sarolta megvetéssel és undorral nézett a Bagolyra, mint ahogy az ő rangjabeliek néznek az ilyenfélékre, akiket cinkosul vagy eszközül szemelnek ki.

Tamás már megelégette nővére bűnös cselszövényeit és kijelentette, hogy utoljára segít neki és összehozza a Bagollyal.

Sarolta álnok módon akarta hatalmába keríteni Rudolfot, há' érzelmekkel nem ment semmire. Be akarta bizonyítani, hogy gyermekük él. Egy árva lányt akart a gyermek helyébe csempészni, Ferrand segítségével, aki nem ment bele a játékba, hanem elhatározta Violaszál megöletését. De Sarolta nem csüggedt el.

Egy kis hallgatás után megszólalt.

— Maga elszánt, ügyes és tud hallgatni ?

— Ügyes, mint egy majom, elszánt, mint a kutya, néma, mint a hal, ilyen a Bagoly, ha szükség van rá, az ördög teremtette ilyennek, hogy szolgáljon neki, — mondta az öreg asszony vidáman. — Azt hiszem, pompásan elláttuk a kis falusi lány baját, aki most ott ragadt a Szent-Lázárban két hónapra.

— Nem róla van szó . . . másról !

— Parancsára, asszonyom . . . Csak pénz legyen a végén, aztán minden megy.

— Nem ismer szerencsétlen parasztembereket ? Valami nagyon szegény népséget, — kérdezte Sarolta

— Van annyi, mint a rostalika, lehet válogatni bennük.

— Egy szegény árva kellene nekem, aki egész kis korában vesztette el szüleit. Tizenhét éves legyen, kellemes arcu, szelid lány.

A Bagoly csodálkozva nézett Saroltára.

— Nem lehet nehéz ilyen árvát találni.

— Hát az Énekesnő ! Az éppen magának való.

— Miféle Énekesnő ?

— Az, akit Bouquevalból vittünk el.

— Mondom, nem róla van szó.

— De hiszen az Énekesnő éppen az, akit keres. Tizenhét éves, szép, szelid. Vegye magához, mikor kijön a Szent-Lázárból. Éppen hat éves volt, mikor az a gaz Ferrand nekem adta ezer frankkal, hogy megszabaduljon tőle. Tournemine adta át, aki most gályarab.

— Ferrand adta át ? A jegyző ? Sarolta hangja remegett az izgalomtól.

— De hát miért gyullad így be, kisasszonykám ? Egyszerű dolog. Tíz éve annak, hogy egy régi ismerősöm azt mondta :

— Elvállalsz egy kis lányt, akit el akáznak tüntetni ? Ha él, ha hal, mindegy. Ezer frankot kapsz. Azt csinálsz a gyermekkel, amit akarsz.

— Tíz éve ?

— Tíz.

— Szőke gyermek volt ?

— Szőke.

— Kékszemű ?

— Az !

— Ez volt a majorban ?

— Ót raktuk dutyiba.

— Isten, a te utaid beláthatatlanok, — mormogta Sarolta égre emelt szemekkel. El sem tudom hinni. Túl szép volna !

Aztán hirtelen az öreg felé fordult: — Jöjjön velem, — mondta.

A sétány végén lépcső vezetett egy gazdagon butorozott dolgozószobába. Sarolta bement, a Bagolynak intett, hogy maradjon künn, aztán csengetett.

Belépett egy szolgál.

— Nem vagyok itthon senkinek! Sarolta most előretolt egy reteszt, hogy biztosan, háborítatlanul lehessen. A Bagolyt behívta.

Sietve kinyitott egy íróasztalfiókot, kivett egy kis ébenfadobozt és letette az asztalra. Egész csomó ékszersert dobott le az asztalra, Bagoly elkáprázott a rubintok, smaragdok, gyémántok tömegétől.

Tör volt nála, egyedül volt és könnyen menekülhetett. Pokoli gondolat villant át agyán! Mint egy tigris, közeledett kiszemelt áldozatához, de meg kellett állnia. Sarolta hátrafordult egy kis medailonnal a kezében.

— Ez volt az?

A Bagolyt meglepte a nagy hasonlatosság.

— Ez az! A szép göndör haját mindjárt levágtam és eladtam.

— Ráismer bizonyosan? Ne csaljon meg?

— Mondom, hogy rá! A Bagoly egyre közelebb lépett Saroltához.

Sarolta nem érzett semmi lelkiismeretfurdalást, hogy gyermeke ilyen emberek között töltött ő miatta tíz évet. Nem érdeklődött a gyermek múltja iránt, csak egy gondolat töltötte el, végre beteljesül életének büszke célja. Már látta fejen a fejedelmi koronát.

A Bagoly már egészen mellette állott, a tört úgy állította fel a kosárban, hogy egy-kettőre kiragadhassa, már csak pillanatok kérdése volt az egész.

— Tud irni? — kérdezte Sarolta.

— Nem, nem tudok.

— Diktáljon, én majd irok. Mondjon el mindent, hogy jutott a gyermekhez.

Sarolta íróasztala elé ült, tollat vett a kezébe és intett a Bagolynak, hogy jöjjön melléje.

Az öreg szeme felragyogott !

Most ott áll mellette, Sarolta a papir fölé hajolt, írásra készen.

— Én majd hangosan olvasom és maga javítsa ki, ha jónak látja, — mondta.

— Igenis, — válaszolt a Bagoly — élesen figyelve Sarolta minden mozdulatát. Aztán jobb kezét észrevétlenül a szatyrába mélyesztette, hogy a tört megragadja.

— Kijelentem, hogy ...

Sarolta most hátrafordult :

— Milyen időtájt adták magának ki a gyermeket ?

— 1827 februárjában.

— És kicsoda ?

— A Ferrand jegyző gazdasszonya, Szerafin asszony adta át Tournemine Péternek, az most gályarab. A grófnő irni kezdett :

— Kijelentem, hogy 1827 februárjában egy ...

A Bagoly előhuzta törét, már felemelte, hogy áldozatába szurja, mikor az újra visszafordult. A Bagoly gyorsan rátámaszkodott Sarolta karosszékére és föléje hajolt, mintha az írást nézné.

— Elfelejtettem annak a nevét, aki a gyermeket átadta magának.

— Tournemine Péter, most Rochefortban gályarab.

Sarolta hangosan ismételte.

— „Tournemine Péter nevű, jelenleg rocheforti gályarab, átadott nekem egy gyermeket, akit őrá egy gazdasszony bízott. A gazdasszony ...“

A grófnő nem fejezhette be. A Bagoly csendesen letette szatyrát, rávelette magát a grófnőre és egy furia

gyorsaságával megragadta nyakát, leszoritotta fejét az asztalhoz és jobbkezevel két válla közé mártotta a tört.

A grófnő még csak nem is kiálthatott, olyan gyorsan folyt le az egész. Ülve maradt, fejjel az íróasztalon. A toll kiesett kezéből.

— Ez megvan! Megkapta a magáét, ez sem beszél többet, — mondta a rettenetes boszorkány.

Gyorsan bedobálta szatyrába a sok drágakövet, ékszert, nem is nézett vissza, hogy lélegzik-e még áldozata, kinyitotta az üvegajtót, kifutott a kertbe és künn kocsiba ült, Vöröskarhoz hajtatott.

A RENDŐRBIZTOS.

A Vérző szívhez címzett korcsmában még nem jelent meg a Martial család.

Bradamanti elkísérte Harvillené anyósát Normandiába. A kis Sánta pedig visszajött apjához. Most fenn ült a lépcső tetején, hogy jelezze majd Martialék érkezését. Vöröskarnak titkos tárgyalása volt egy Borel Narcisz nevű rendőrrel. Ez a Borel negyven éves lehetett, piros arcu, éles tekintetű, erős ember, teljesen betervált, hogy könnyen maszkirozhassa magát.

Most éppen nagyon élénken beszélgetett Vöröskarral.

— Azzal vádolják magát, hogy kétszinű játékot űz és részese egy nagyon veszedelmes bandának, de hogy büntetlenül garázdálkodhassék, hamis utasításokat ad a rendőrségnek. De vigyázzon magára, ha egyszer elcsipik, nincs irgalom!

→ Sajnos, tudom, hogy gyanusitanak ilyesmivel, elég borzasztó nekem, de remélem, hogy ma végre bebizonyítom ártatlanságom.

— Majd meglátjuk.

— Nem értem, hogyan kételkedhetnek bennem. Nem adtam-e a kezébe Martial Ambrust, azt az ördögi fajzatot.

— Igen, de ha nem volna egy órával előre a rácsapás idejét, rosszul járok. Felkészülve fogadott így is Martial, látszott, hogy elő volt készítve rá. Csak véletlen, hogy a karomba kaptam a golyót és nem a szívembe.

— Csak nem képzeled, hogy én értesítettem volna Martialt? De ma meglátja, milyen hűséges segédje vagyok.

— Félek, hogy csak mulat rajtunk. Sohasem vezet igazi nyomra.

— Hátha máma éppen rávezetem? Akkor sem bizik még bennem?

— Dehogyan nem!

— Biztos az, hogy magának nem volt semmi szerepe a dologban?

— Becsületszavamra, nem! A Bagoly ajánlotta, hogy csábitsuk oda az ékszeresnőt, mert megtudta, hogy nagyértékű ékszert hord néha magánál. Én belementem azzal, hogy Martialékat és Szakállast is vonja bele, hogy az egész bandát a kezére játsszam.

— És az Iskolamester, aki mindig a Bagollyal volt?

— Az Iskolamester, — csodálkozott Vöröskar.

— Igen, igen. Egy megszökött gályarab. Nem tud róla semmit?

— Semmit, — mondta Vöröskar ártatlan arccal, a saját pincéjébe elzárt emberről.

— Őt gyanúsítjuk egy újabb gyilkossággal és hat hét óta semmi nyoma. Magának tulajdonítják, hogy eltűnt.

— Mindig ez a gyanúsítás!

— Szegény ember, szívből sajnálom!

— Hiába csufolódik. Ma bebizonyítom, milyen hű

emberük vagyok. Olyan fogást csinálhat, hogy csoda! Jól teszi, ha két embert vesz maga mellé, mert a leggyávább is megvadulhat, ha veszélyben van.

— Két emberem a kis szobában lesz, amellet, ahova az ékszerésznőt viszik be. Az első kiáltásra ott leszünk, én az egyik ajtóban, ők a másikban!

— Siessen, mert minden percben jöhetnek.

Éles fütty vágta el a beszélgetést. A megbeszélte jel volt.

Vöröskar kinézett az ablakon.

— Már itt a Bagoly! Most már hisz nekem, biztos ur?

— Ez már valami! De majd meglátjuk!

A rendőr eltűnt egy kis ajtón.

A BAGOLY.

Még égtek a szemei, ki volt gyulva az arca a jól végzett munka fölötti örömében.

A kis Sánta falábon ugrálva követte le a lépcsőn. Az utolsónál rálépett az öreg ruhájára, úgy, hogy az megbotlott, elvesztette az egyensúlyt, előre esett és kiejtette kezéből értékes szatyrát. Egy arany karperec gurult ki belőle, nem kerülve ki a kis Sánta éles szemét. A Bagoly dühösen rontott a Sántára, de az sajnálkozó arccal kérdezte:

— Megütötte magát?

Bagoly nem is felelt, megragadta a fiu üstökét és dühösen arcularapta. Csak úgy bugyogott a vér belőle.

Különös. A kis Sánta egy mukkot sem szólt.

Megtörülte arcát és azt mondta erőltetett nevetéssel:

— Jobb szeretném, ha máskor nem csókolna meg olyan erősen,

— Te rossz majom, miért léptél erőszakkal a ruhámra ?

— Esküszöm, hogy véletlen volt ! Sokkal jobban szeretem én magát, semhogy ilyet tegyek, hiába ver, harap, én hü maradok magához.

— Hát ha most ártatlanul haraptalak meg, tedd oda, ahol megérdemelled. Ma nem haragszom senkire. Hol az a gazember apád ?

— A házban. Hivjam ki ?

— Nem. Martialék itt vannak ?

— Még nincsenek.

— Akkor van időm lemenni az öreg vakhoz. Beszédem van vele.

— Az Iskolamesterrel ? — kérdezte a Sánta — és alig tudta leplezni ördögi örömét.

— Hát neked mi bajod vele ?

— Mért kérdi ?

— Mert olyan furcsa arccal mondtad.

— Valami furcsára gondoltam.

-- Mire ?

— Vihetne neki legalább egy csomag kártyát, hadd szórakozzék egy kicsit. Csak a patkányokkal játszik harapósdit és mindig ő nyer. A végén már unalmas.

Bagoly nevetett.

— Te majomfióka ! Nem ismerek nálad romlottabb fickót. Menj, hozz gyertyát és segíts kinyitni az ajtót, én egyedül nem tudom.

— Azt már nem. Igen nagy sötétség van ott lenn !

— Mi az ? Te olyan romlott vagy, mint egy felnőtt és mégis félsz ? Menj... hozd hamar a gyertyát és mondd meg apádnak, hogy mindjárt visszajövök, a vakkal beszélek a házasságunkról... te leszel a vőfély és ha jó vagy, te hozod a harisnyakötőmet.

A kis Sánta duzzogva ment gyertyáért.

A Bagoly gyorsan belenyult szatyrába, megtapo-

gatta kincseit. Azért akart lemenni, hogy elrejtse, nem, hogy újabb áldozatában gyönyörködjék.

A kis Sánta megjött a gyertyával. Lementek az alacsony terembe, ahonnan a jól ismert csapóajtó vezetett a pincébe, mely majdnem Rudolf koporsója lett egyszer.

Mikor leértek a lépcsőn, a kis Sánta megállott.

— Én nem megyek tovább! — mondta.

— Hát a pinceajtó?

— Nem megyek! Félek!

— Gyere, mert ha megfoglak, rosszul jársz.

— Ha fenyeget, itt hagyom!

— Maradj, te majomfajzat! Ha jössz szépen, kapsz valamit.

— Igy már igen! Látja, hogy szeretem, mindent megteszek magáért.

A gyertya halvány, lobogó fénye alig világította meg a sötét folyosót. A végén félhomályba meredt a nehéz vaspántos ajtó. Letették a földre a gyertyát és nagy nehezen sikerült kinyitni. Nehéz, dohos szag áramlott ki a barlangszerű oduból. Félelmes volt az állatias ordítás, amely kihangzott belőle.

— Óh! Óh! A kis gyilkos köszön a mamájának, nevetett a Bagoly.

Lement néhány lépcsőn, hogy elrejtse szatyorát.

— Éhes vagyok! Mit akartok? Úgy pusztuljak el, mint egy vadállat?

— Éhes vagy kicsikém, szopd az ujjad. Láncsörgés hallatszott, aztán nehéz sóhajtás.

— Vigyázz, vigyázz, bibi lesz a lábacska, mint a bouquevali majorban. Szegény kis apám. — Mondta a kis Sánta.

— Igaza van, — maradj csendesen kis gyilkosom! A lánc és a jegygyűrű erős, Micou apó adta őket. te öreg, vak ember, de a te hibád. Miért hagytad,

hogy álmodban megkössenek. Aztán lehoztak ide, hogy friss maradj, szépségem!

— Kár, el fog rothadni, — mondta a kis Sánta. Ujabb láncsörgés hallatszott.

— Ej, ej! kis gyilkos! úgy ugrálsz, mint egy cserebogár.

— Repülj, repülj, cserebogár. Iskolamester férjed lesz már! — énekelte a kis Sánta.

A Bagoly felnevetett. Már eldugta szatyrárt egy kis mélyedésbe a lépcső falába és azt kérdezte: — Látsz, kis gyilkos.

— Nem lát, — mondta a Sánta.

— Igaz! Hát hallasz, kis gyilkos? Kár volt, hogy nem hagytad, hogy levitriolozzam az Énekesnőt. — Aztán még a lelkiismeretedről is beszéltél, ma még csak az kellett volna, hogy el is árulj! Hogy belénk harapj...

— Na hát csak harapjon beléd, mert éhes, — kiáltotta hirtelen a kis Sánta és jó erősen hátbalökte az öreget. Bagoly előreesett, nagyot káromkodva. Hallatszott, hogyan gurul le a lépcsőkön. — Ks... ks... ks, tied a Bagoly, ugorj rá, hamar, kacagott bele a sötétbe.

Aztán megfogta a szatyrot és felfutott a lépcsőn, vadul orditva:

— Ez aztán jobb lökés volt, ugy-e? Máskor nem harapsz meg! Azt hiszed, nem állok bosszút?

— Megvan, megvan! — kiáltott fel az Iskolamester.

— Oszd ketté, ha megfogtad! És megállott a legfelső lépcsőn.

— Segítség! — Hangzott a Bagoly éles hangja.

— Köszönöm kis Sánta! Köszönöm! Szinte fel-schajtott az Iskolamester az örömtől. Megbocsátok minden rosszat neked! Itt a jutalmad, most hallhatod énekelni. Hallgasd csak! A Bagoly haláldala.

— Nagyszerű. Itt vagyok a felső páholyban.

A kis Sánta leült a legfelső lépcsőre, magasra tartott gyertyával, hogy megvilágítsa a borzalmas jelene-
tet. De a világítás nem volt elég erős, semmit sem le-
hetett látni a pince mélyébe. Vad, hangtalan birkózás
folyt a két ember között. Csak lihegés, erős fujtatás
hallatszott a sötétből.

A kis Sánta most lábával ütötte a türelmetlen em-
berek dobogó ritmusát, hogy kezdődjék már a komé-
dia. — Fügöny! függöny!

— Megvagy! megvagy! — mormogta az Iskolame-
mester.

— Hangosabban! Nem hallom!

— Hiába marod a kezem, tartalak, tartalak! Nem
szabadulsz fel! Most hallgasd!

— Kis Sánta, hivid az apádat, segítség! Menj,
hozz segítséget, neked adom az egész szatyor ékszer-
t. Ott van egy kő alatt.

— Milyen nagylelkű! köszönöm! Hát nincs már
nálam a szatyrod? Adj jó meleg pogácsát, akkor hi-
vom az apámat. És egyre rázta a szatyrot.

— Szánj meg és...

Nem tudta folytatni. Ujabb csend. Ugy látszik, be-
tömte a Bagoly száját.

— Látod, — mondta csendesen az Iskolamester
— most nem zavarsz a kiáltásoddal. Nem akarok
mindjárt végezni, eleget szenvedtem miattad... kint,
kínért. Először beszéljünk. Nem lesz kellemes ne-
ked, ugy-e? Lassu haldoklás lesz.

— Azt már nem! Nem azért adtam! Verd el jól,
de megölni nem engedem. Nekem kell az én Baglyom!
Nem engedem, hogy tönkre tedd, hívom apát!

— Csak hadd! Azt kapja, amit megérdemel. Jó
lecke lesz. Tanulhat.

— Akkor jó!

— Beszéljünk, Bagoly, kezdte az Iskolamester
csendes hangon. Látod, mióta ott álmodtam Bouque-

valban olyan szépet, hogy majd megőrülök tőle, azóta egészen megváltoztam! Irtózom a kegyetlenségeimtől, egész multamtól. Az még semmi, hogy nem engedtem megkínozni az Énekesnőt, nem tudod, mi az, egyedül lenni. Ide bedobtál, ebbe a pincébe, amely sirom is lesz talán, egyedül vagyok az örökös sötétségben és gondolkozom. Rettenetes! Minden beteljesült rajtam, amit az a nagy ember megjósolt. „Visszaéltél erőddel és a gyengébbek martaléka leszel!” Így van! „Egyedül maradsz bűneiddel, és a multaddal és megbánod bűneidet!” Így van! Már nem vagyok olyan bűnös, mert örülök, hogy téged megbüntethetek, te szörnyeteg! Boldog vagyok, hogy lassan, biztosan végezhetek veled. Ugy-e furcsa? Egy belső hang sugja, hogy ha előbb kerültél volna hatalmamba, sokkal kevesebb vér folyt volna. Érted?

— Nagyon jó! Jól játszol, öreg! Ez mind vicc, ugy-e?

— Csak vicc — mondta az Iskolmester tompa hangon. — Látod Bagoly, meg kell hogy magyarázzam neked, hogyan bántam meg lassánként mindent bűnömért. Te köszivü, neked borzasztó lesz ez a magyarázat, de meglátod belőle, hogy milyen kegyetlennek kell lennem hozzád áldozataid nevében. Olyan boldog vagyok, hogy a kezeim között vagy végre, a vérem forr, lüktet a halántékom, mintha elhagyna a józan eszem, biztosan lesz rohamom... de annyi erőm és időm legyen csak, hogy rémessé tegyem neked a közeledő halált.

— Rajta, Bagoly! Hol marad a válasz? Mondd barátodnak a péknek (az ördögnek), hogy rugjon — kiáltott a kis Sánta.

— Hiába viaskodsz, hiába haraptad csontig az ujjaimat, tartalak, kitépem a nyelved, hanem ha mozogsz egyet! Beszéljessünk csak. Eleinte dührohamok fogtak el itt egyedül, mindig egyedül a sötétben, tehe-

tetlenül. Es megjelentek előttem a Roule-utcai öreg... a vizbefult asszony, a marhakereskeedő és te lebegtél a kisértetek fölött. Rettenetes volt. Vak vagyok, de áldozataim arcát világosan látom, néha megszánnak a rémképek, elhalványulnak, eltűnnek. Akkor úgy érzem, mintha nehéz álomból ébrednék. Fáradt vagyok, összetört és... képzeld... nevetni fogsz... sirtam... hallod... sirtam! Nem nevensz?

A Bagoly tompa, elfojtott nyögést hallatott.

— Hangosabban, nem hallom — biztatta a kis Sánta.

— Sirok, mert nagy kinokat állok ki a rémképek miatt. És ha ezek elhagynak, akkor jön a megbánás, az összehasonlítás. Ha tisztességes ember maradtam volna! Ha nem követtem volna el az első bűnt. Milyen boldog, megelégedett, nyugodt, szeretett, tisztelt lehettem volna! Talán ezek a kinok jóváteszik sok bűnömet.

— Vigyázz öreg, ezt a szerepet ismerjük már Moépard szokta játszani. Ne utánozd.

— Csodálkozol, hogy így beszélek, Bagoly? Sohasem mentem volna keresztül ilyen változáson, ha tovább is elkábitanak a véres izgalmak, de egyedül... vakon! Rettenetes megbánás, fájdalom zudul rám. Csak akkor nyugszom meg, ha gyermekkoromra gondolok. Oda menekülök.

Az Iskolamester hangja ellágyult.

— Látod, már csillapul dühöm, már nem forr a várem, ha gyermekkoromra gondolok.

— Nagyszerű, — tapsolt a kis Sánta — ezt jól csináltad!

— Nem, nem az én dolgom megbüntetni téged. Ne szálljon rám még a te véred is, elég volt a bűnökből. Mert ez is gyilkosság volna, bűn.

Az Iskolamester kissé gyengébben fogta a Bagolyot, úgy, hogy ez kezét hirtelen kirántva, keblébe

nyult a töréért, mellyel Sarollát leszurta és hirtelen beledöfte az Iskolamesterbe. Fájdalmas hörgés hangzott fel a pince sötétjéből.

— Ah, éreztem a fogad, te vipera! — kiáltotta dühtől remegő hangon. Elméje mintha elborult volna, ordított, tajtékzott, tombolt. — Jönnek a rémek, újra itt vannak. Nem, nem akarom látni! Te se lássad. Ne láss! Légy vak, mint én.

Rémséges sikoly hagyta el a Bagoly ajkait. Ez még jobban megvadította kinzóját.

— Énekelj, énekelj! Bagoly! Már nem látsz, boldog vagy! Nem látod a három kísértetet. Én látom! Oh milyen hidegek!

Az Iskolamester egészen megőrült. Mint egy vadállat tépte, marcangolta áldozatát. Lábbal taposta, tompa ütések hallatszottak, éles sikolyok, pokoli nevetés.

Aztán hörgés, haldoklás... és csend lett. Nemsokára léptek hallatszottak. Fény áradt be a nyitott ajtón.

A kis Sánta megdermedt a rettenetes, borzalmas jelenettől, ott állott az utolsó lépcsőn és várta, hogy mi lesz. Rendőrök hatoltak be a pincébe. Borel Narcisze jött le az embereivel. Mind elborzadtak az iszonyatos látványtól. Az Iskolamester egy nagy köhöz volt láncolva. Haja égnek meredt, szakálla hosszan lógott le, arca ijesztő volt, ruhái rongyokban hullottak le róla, vér csurgott kezeiről, ruhájáról, a lábainál ott feküdt holtan a Bagoly, iszonyuan szétroncsolt fejjel.

Nagy küzdelemmel lehetett csak kitépni kezéből az áldozat összemarcangolt testét. Végre sikerült felvinni őt is az ivószobába.

Ot voltak megvasalva Martial Miklós, az anyja és testvére és a Szakállas. Abban a pillanatban fogták el őket, mikor elhurcolták az ékszerésznőt, hogy megfojtsák.

A szegény ásszony egy másik szobában pihente ki izgalmaikat.

Az Iskolamester a földön feküdt, karját kissé megsebezte a Bagoly, lihegett, fujt, mint egy fáradt bika, de nem volt eszméletnél.

Szakállas lehajtott fejjel, sápadtan állott, vad tekintetet vetve jobbra-balra. A megtestesült bűn képe volt ez az ember.

Lopótöknek leesett a főköttője, sárga gyér haja tincsekben hullott nyakába, inkább düh, mint levertség látszott rajta. Megvetéssel nézte bátyja kétségbeesését, aki összerogyva ült egy széken. Térdei remegtek, fogai vacogtak, félelem ült ki arcára és rettenetesen nyögött. Az anya semmit sem veszített nyugodt, vakmerő megjelenéséből. Felemelt fejjel állott a falhoz támaszkodva, ez a szobor nem árult el semmilyen izgalmat.

De mikor meglátta Vöröskart, ösztönszerűleg eltorzultak vonásai. Mint egy furia, villogó szemekkel, kipirult arccal, összeszorított ajkakkal a gyülölködés élő szobra lett.

A rendőr kihallgatta részletesen Vöröskart, jegyzőkönyvet vett fel és megelégedetten dörzsölte a kezét. Jó fogást csinált! Hálásan nézett Vöröskarra, aki szintén megláncolva állott a többiek között. Nagyon rosszul érezte magát, remegett, eltorzult az arca, siránkozott, csókolta fiát a kis Sántát, akit nem nagyon hatott meg az egész jelenet.

— Borzasztó, hogy el kell hagynom ezt a drága gyermeket, — jajgatott egyre. — Mi vagyunk a legszerencsétlenebbek, Martial anyó, mert elválasztanak gyermekeinktől.

Az özvegy már nem birt magával.

— Tudtam, hogy te árultad el a fiamat, nesze te Judás, — és arcul köpte — eladod a fejünket, szép halált láthatnak majd... igazi Martial halált.

— Igen... nem esünk össze a vesztőhelyen.

— Ez a gyáva ez szégyent hoz ránk — mutatott az özvegy megvetőleg fiára.

Néhány perc múlva elszállították őket kocsin a Saint Lázár-börtönbe. Az Iskolamestert az örültek házába, a három férfit a Forceba.

BEMUTATÁS.

Néhány nappal a rémes események után Rudolf a Temple-utcába ment.

Rudolfnak egyetlen célja volt leleplezni a Ferrand álnokságát. Ezért elhozatta egy német börtönből a néger Dávid feleségét, egy gyönyörű szép, rettenetesen romlott teremlést, akit Grün báró részletesen kitanított.

Ceciliát beajánlotta Rudolf Szerafinnak, Pipeletné útján, Morel Lujza helyére. Szerafin beszélt is Ferrandnak erről, meggyilkoltatása reggelén. Rudolf most azért jött, hogy a dolog iránt érdeklődjék.

Nagy meglepetésére Pipelet még ágyban volt, tizenegy órakor és Anasztázia mellette állott.

Figyelmesen nézte férjét, aki mélyen aludt. Mikor hátrafordult, észrevette Rudolfot.

Örömmel üdvözölte.

— Alázatos szolgája lakókirályom! két nagy izgalom van a házban és ráadásul Alfréd fekszik.

— Mi baja?

— Mindig ugyanaz, borzasztó, hogy utána veti magát az a szörnyeteg. Megint itt járt. Egészen megőrjiti azt a szegény embert.

— Cabrion?

— Az.

— Ördöge van!

— Magam is azt hiszem, hogy az ördöggel cím-

borál. Tegnap is, amig Ferrandnál voltam, de ott is nagy ujságok vannak.

— És Cecilia ?

— Várjon, lakókirályom, ne zavarjon össze. Előbb elmondom, mi van itt. Tegnap elfogták Burette anyót.

— Az öregét, aki kölcsön adott zálogra ?

— Azt. Ugy látszik, furcsa foglalkozása volt, gyujtogató, fosztogató, a jó Isten tudja mi minden. A legrosszabb a dologban, hogy elfogták legjobb lakónkat is, Vöröskart, a jóbartáját. Nagy az izgalom a házban.

— Vöröskart is elfogták ?

— El ! A korcsmájában. És az egész Martial bándát, ha nem jönnek idejében, megfojtják az öreg Mathieunét, az ékszerésznőt. És a Bagoly meghalt.

— Ez megérdemelte a sorsát, szegény Violaszál legalább meg van bosszulva.

— Ennyi ujság van itt és még hozzá Cabrion ! Láttam, hogy elfogták Burette anyét, megtudtam, hogy Vöröskar se jön haza, azt mondtam az öregemnek : „Fuss öregem a háztulajdonoshoz és mondd ezeket meg neki !“ El is ment és egy órá mulva visszajön, de hogyan ! Sápádtan, mint a viasz, és szuszogva, mint egy bivaly.

— Mi baja volt ?

— Mindjárt elmondom. Tudja, hogy tiz lépésnyire van egy fehér fal. Szegény öregem ránéz véletlenül a falra és mit lát ráírva nagy betűkkel ? *Pipelet—Cabrion*. Ez már dühbe hozta szegényt. Tiz lépésnyire mit lát megint a Temple kapuján *Pipelet—Cabrion* ugyanigy összekötőjellel írva. Tovább megy. Minduntalan látja felírva ezt a két nevet. Majd elsülyedt. Azt hitte, mindenki őt nézi. Az egész köruton végig, lépten-nyomon ott van ez a felírás. Mindenfelé ott látja *Pipelet—Cabrion*. Végre megérkezik a háztulaj-

donoshoz. Az nem ért meg egy szót sem a beszédéből, olyan zavart. Hazajön más uton. És ott is.

— Mindenütt *Pipelet*—*Cabrion*.

— Eltalálta. Elmondja nekem a dolgot, én megnyugtatom, ahogy tudom és elmegyek Cecilia kisaszszonnyal a jegyzőhöz. Alig fordulok ki a sarkon, úgy látszik itt leselkedett a nyomorult, ideküld két furcsa alakot. Égnek mered a hajam, ha rágondolok. De beszéljek a jegyzőről. Kocsin mentem Ceciliával, úgy, hogy ön kívánta. A szép német parasztruha volt rajta, mert még nem volt ideje másikat csináltatni. Mondhatom, sok fiatal lányt láttam már, de meg sem közelíti egyik sem a Cecilia szépségét. A tekintete valami különös. Alfréd csak nem szoknyahős és elpirult, mint a paprika, mikor először meglátta. Azt mondja, hogy eszébe jutottak a Bradamanti összes rémmeséi a vadakról.

— De maradjunk a jegyzőnél.

— Igen, igen! Ugy hét óra tájt érkezünk meg Ferrandhoz. Mondom a portásnak, hogy kik vagyunk és mit akarunk. Erre felsóhajt a portás és azt kérdi, tudom-e mi történt Szerafin asszonnnyal? Mondom, hogy nem. Jaj, egy másik izgalom!

— Micsoda?

— Szerafin belefult a Szájnába, miközben kirándult egy rokonával.

— Télen kirándult?

— Igen. És belefult a vízbe. Nem kár érte. Mióta olyan rossz volt Lujzához, nem állhattam.

— És Ferrand?

— A portás először azt mondta, nem hiszi, hogy beszélhetnék gazdájával, de bejelentett és néhány perc múlva értünk jött. Átme gyünk az udvaron egy földszinti szobába. Csak egy kis gyertya világított. Ferrand ott ült és szivarozott. Még sohasem láttam. Milyen

csuf ember! Rettenetes. Ez sem kellene nekem, ha trónt kínálna is.

— A jegyzőt meglepte Cecilia szépsége?

— Lehet is azt látni zöld szemüvege mögött? Olyan, mint egy sekrestyés. De nagyon megnézte a Cecilia szép ruháját. Gyönyörű lábai vannak. Gondoltam magamban, most csinállok egy mestervágást, mert igaz, hogy elég, hogy az egyik akarja, hogy a másik is akarja és meg kell szabadítani az én lakókirályomat német rokonától. Hát azt mondom, hogy: „Bocsánat, uram, ha a hugom falusi ruhájában jött ide, de nincs más és nincs miből másikat csináltatni. És nem is érdemes, csak azért jöttünk, hogy megköszönjük a jegyző ur jóságát, hogy Szerafin asszony ajánlatát el méltóztatott fogadni, de nem hiszem, hogy megfelelne.“

— Nagyon jól van!

— „Miért ne felelne meg?“ — kérdi a jegyző.

— „Mert honvágya kezd lenni, már is szeretne hazamenni, az első napja, hogy itt van.“

— „És maga megengedné ezt?“

— „Uram, igaz, hogy a rokoni vagyok, de már husz éves, tudja, mit tesz.“

— Erre Cecilia elkezd sirni és belémkapaszkodik. Félt a jegyzőtől.

— „Eh, ebben a korban még szót kell fogadni“, mondja a jegyző nyersen. Egyre mormogott. „Nem lehet visszaengedni, hogy kolduljon Németországban, elzül-lik!“ Már bekapta, gondolom magamba, most már megy magától.

— „Nagy teher nekem ez a leány“, mondom én, „mit kezdjek vele? Ilyen nagy leányt a nyakamra küldeni.“ Erre Cecilia megint pityeregni kezd. „Isten küldte ezt a leányt a maga útjába, bűn volna kitenni a züllésnek, ha megigéri a huga, hogy szorgalmas lesz és soha, soha el nem megy, akkor felfogadom, mert sajnálom.“

— „Nem, inkább hazamegyek“, mondja Cilike sirva.

— Jól ki van tanítva, — gondolta Rudolf. — És mit mondott Ferrand?

— „Nem arról van szó, amit maga szeretne jobban, kedvesem, hanem ami jobb volna magának. Itt tisztességes házba lesz, az ég nem hagyja el, ha szorgalmas, jól dolgozik és nem hanyagolja el a vallást. Ha a nagynénje igazán szereti, kapni fog az ajánlatom után. Ez a ház szigorú és szent ház. Eleinte kevés fizetést fog kapni, de később, ha jól viseli magát, többet.“

— Helyben vagyunk, gondolom, te öreg szivtelen! A házvezetőnőd meghal és még csak fel sem emlited. „De ha Cilikének honvágya van“, mondom.

— „Majd elmulik. Hozza el holnap este ilyenkor az unokahugát és mindjárt itt is maradhat. Az első időben husz frankot kap havonként és ellátást.“

— „Uram, adjon öt frankkal többet“.

— „Most nem, majd később, he meg leszek elégedve. De soha ki nem mehet és senki sem jöhet hozzá.“

— „Hát ki jönne hozzá? Csak engem ismer Párisban és nekem örködni kell a házban. És hogy ne menjen ki, hagyja így, parasztruhában, nem fog merni kimenni az utcára.“

— „Igaza van. Különben is tiszteletreméltó az otthoni viseletéhez ragaszkodni.“

— „Nos, szánd rá magad, leányom“, mondom a siró gyermeknek. „Jó helyed lesz, tisztességes házban, amelyet nem találsz mindennap. Ha nem fogadod el, csinálj, amit akarsz, én nem szólok bele a dolгодba.“

— Erre Cecilia nagyot sóhajt és szomorúan mondja, hogy marad, de ha két hét múlva nagyon rájön a honvágy, akkor mehessen haza.

— „Világért sem tartom erővel“, mondja a jegyző

és lehet elég cselédet kapni. Holnap jöjjön vissza a nagynénjével.“

— Cecilia egyre sirt, elfogadtam helyette a negyven sous felpénzt és elbucsuztunk.

— Nagyon jól van. Nem felejttem el, mit ígértem, ha elhelyezi azt a szegény leányt.

— Várjon holnapig, lakókirályom, hátha meg gondolja magát még Ferrand.

— Nem hinném. De hol van Cecilia?

— Fenn a kapitány szobája mellett. Nem mozdul ki, az ön utasítása szerint. A kapitány! Erről jut eszembe, szép legény lehet az is. Azt mondta, hogy ha *Vincentné* címre jönnek levelei, küldjük utána a *Monday-utca* 5 alá. Asszonynevén irat magának a jómadár.

Panaszos nyögés hallatszott.

— Szegény öregem felébredt. Megengedi...

— Természetesen... de még volna egynehány kérdezni valóm.

— Nos, hogy vagy öregem? Itt van Rudolf ur, mindent tud és szívből sajnál.

— Rettentes, uram. Mindenütt rám mered ez két név összekötőjellel írva! Uram! Rettenetes!

— Ezt már tudja. Mondd el inkább, hogyan jár-tál azzal a két alakkal?

— Minden, amit eddig tett semmi ehhez képest, uram! Nem is tudom elmondani, ugy szégyelem magam.

— A feleségem elment, — kezdte kinosan Pipelet — én itt maradtam, keserűséggel eltelve tíz ujjabbszégyen miatt. Az asztalnál ültem és huszadszor talpaltam meg a cipőmet, mikor egy asszonyt látok bejönni. Felállok tisztességtudóan és köszönök. Ekkor belép egy második asszony. Mindketten nagy köpenybe soltak burkolva. Felállok újra és köszönök. Akkor...
ah uram, nem tudom elmondani...

— Mondd csak, öregem, mi férfiak magunk között vagyunk.

Akkor... lehull a köpenyegük és mit látok, — mondja Alfréd fülig pirulva — két nimfát, vagy szirént, csak fügefalevelék takarták őket,¹ fejükön is fügefalevéلكoszoru. Megmerevedve állottam, akkor felém rohan mindkettő, mintha megakarnának ragadni.

— Haszontalanok — mondja Anasztázia felháborodva.

— Az én szeméremérzésem kikelt ellenök és mozdulatlanul ülve maradtam a széken. Akkor táncolva felém lejt a két szirén, én mindjobban megmerevülök és megölelnek. Erre a szívem megáll, az egyik szirén leveszi a kalapom, még mindig táncolva és a másik uram, levágja a hajam tövig, mindig táncolva. Cabrionnak! Cabrionnak! énekelték. Szemem véletlenül az ablakra téved és ott látom a Cabrion ördögi pofáját, nevetett a szörnyeteg, nevetett... Most már csak az van hátra, hogy elhagyjam Franciaországot... az én drága hazámat, ahol olyan boldogan éltem.

— De most már békén fog hagyni, öregem, már megkapta a haját.

— Ki tudja, mit akar még tőlem!

Kacagógerle megjelenése véget vetett a siránkozásnak.

— Ne jöjjön be, kisasszony, ágyban fekszem — kiáltott ki a szemérmes Pipelet, miközben nyakig betakarózott.

— Éppen önhöz készültem, kedves szomszédnőm. Ne felejtse el elkísérni Ceciliát, kedves Pipeletné — mondta Rudolf és kiment.

Kacagógerle egyre sápadtabb, soványabb lett.

Cabrion táncosnő barátjánál trikóban, ballustrájában.

— Hogy örülök, hogy találkozunk végre, Rudolf ur. Sok mondani valóm van.

— Hogy van, arra feleljen legelőször. Nagyon sápadt. Ugy-e sokat dolgozik?

— Oh dehogy, nem a munka árt, hanem a sok szomorúság. Szegény Germainért sokat busulok.

— Még mindig nagyon levert.

— Levertebb, mint valaha. És akár mivel próbálom vigasztalni, minden ellenem fordul.

Könnyek tolultak Kacagógerle szemébe.

— Mondja el, mi történt.

— Egy könyvet vittem be a multkor, hát sirva fakad szegény, a szép esték jutottak eszébe, amikor együtt olvastunk a kandallónál.

— Vigasztalódjék, együtt olvasnak újra nem-sokára.

— És nem tudja megszokni szörnyű környezetét. Barátságtalan velük, egyre többet szenved. De másról is akarok beszélni! Az Énekesnőről.

— Az Énekesnőről? — csodálkozik Rudolf.

— Tegnapelőtt a Saint Lázár előtt találkoztam vele. Egy öreg asszonnyal jött ki.

— Az lehetetlen!

— Egész biztos, hogy ő volt

— Téved.

— Dehogy. Igaz, hogy parasztruhában volt, de mindjárt megismertem. Sápadt volt ugyan, de szép, szelid az arca.

— Párisban van és én nem tudok róla? És mit csinált a Saint Lázárban?

— Amit én, meglátogatott valakit. Tehát ismeri ön az Énekesnőt?

— Ismerem.

— Akkor önről beszélt.

— Rólam ?

— Igen. Elbeszéltem neki a Lujza és a Germain esetét és az Énekesnő azt mondta, hogy ismer egy nagylelkű embert, akit meg fog kérni, hogy tegyen valamit az érdekükben.

— Ő az, persze, hogy ő.

— Nagyon csodálkoztunk, képzelheti, mikor rájöttünk, hogy van közös ismerősünk. Sokáig beszélünk róla, hogy a két Rudolf ugyanaz-e ?

— Nagyon meglep, hogy Párisban van. Sietek, el kell mennem, ha itt van. Legyen nyugodt, Germain és Lujza kiszabadulnak. És a szegény Morel hogy van ?

— Jobban. Vannak világos pillanatai.

— Csak ne dolgozzon túl sokat ! A madarai nem énekelnek, ha maga nem énekel.

— Bizony már régóta hallgatunk mind a hárman.

— Viszontlátásra.

Rudolf el nem tudta képzelni, hogyan jutott az Énekesnő Párisba ? Sietett sürgönyözni Bouquevalba, mikor a háza elé ért, egy kocsit látott megállani. Murph érkezett vissza Normandiából, ahol Bradamantit kellett lefegyvereznie.

MURPH ÉS POLIDORI.

Murph arca ragyogott.

Mikor leszállott a kocsiból, átadott két pisztolyt a Rudolf emberének, levetette hosszú kabátját és követte Rudolfot lakosztályába.

— Jó ujság, jó ujság ! Orbigny meg van mentve. A nyomorultak le vannak leplezve. Éppen idejében indított utnak. Egy órai késedelem és már megtörtént az új büntény.

— És Harvillené ?

— Egész boldog, hogy apja szeretetét visszanyerte

és hogy hála az ön tanácsainak megmentette a biztos haláltól.

— Tehát Polidori...

— Megint méltó cinkostársa volt Harvilléné anyjának. De milyen szörnyeteg ez az anya! Milyen hidegvérű, merész. Ön sokszor hálálkodott nekem hűséges odaadásomért...

— Barátságodért, kedves Murph.

— Nos hát ez a barátság keményebb próbára nem lehet téve, mint ott.

— Hogyan?

— Szénégetőnek öltöztem, gyalog vándoroltam, de ez mind semmi volt ahhoz képest, amit kiállottam ezzel a pokoli Polidorival, amig együtt utaztam vele.

— Hogyan? Polidorival?

— Igen! Visszahoztam. Inkább egy kigyóval ütem volna együtt, mint ilyen emberrel.

— Hol van most Polidori?

— A Veuves sétányi házban, biztos őrizet alatt.

— Nem ellenkezett?

— Egy cseppet sem. Mondtam, hogy választhat. Vagy rögtön átadom a rendőrségnek, vagy velem jön a lakásomra és a foglyom lesz. Nem habozott.

— Arany ember vagy, öregem. De beszéld el az utazásod.

— Nagyon egyszerű. Pontosan követtem mindenben utasításait. Most is, mint mindig, megmentette a derék, becsületes embereket és elbuktak a gazok.

— Ne hizelegjen, Sir Walter!

— Jól van. Átadom elsősorban a Harvilléné levelét.

Rudolf nagy érdeklődéssel olvasta:

Fenség!

Azok után, amikkel önnek tartozom, most még apám életét is önnek köszönhetem.

De beszéljenek a tények, azokból megtudhatja, a hálának milyen újabb drágakövét helyezte szívébe.

Megértvén az utasítások fontosságát, melyeket ön Murph által adatott nekem, sietve elmentem Aubiersbe. Murph közel Párishoz csatlakozott hozzám. Nem tudom miért, az összes szolgák, az egész személyzet nagyon gyanus volt nekem. Egy régi arcot sem láttam: senki sem ismert. Miután megneveztem magam, azt mondták, hogy apám már néhány nap óta súlyos beteg és mostohám Párisból hozott orvost, kétségkívül Polidort.

Azonnal apámhoz akartam menni, érdeklődtem egy régi komornyikja után, akit nagyon szeretett. Elment, hangzott a válasz. Az intéző lakosztályomba vezetett és azt mondta, bejelent mostohámnak.

Az volt az érzésem, hogy jöttem nagyon kellemtelen az egész személyzetnek. Minden szomorú, sötét volt a kastélyban. Nagyon nyugtalan voltam. Lányomat és nevelőnőjét elhelyeztem szobámba és apámhoz indultam, mikor mostohám bejött. Dacára nagy fégyelmezetségének, látszott rajta, hogy rémületbe ejtette érkezésem.

— Orbigny ur nem várja önt, — mondta — olyan gyenge, hogy egy ilyen meglepetés végzetes lehetne. Azt hiszem, jobb, ha nem mondjuk meg, hogy itt van, nem is tudná, mire magyarázni érkezését...

— Nem is engedtem befejezni.

— Nagy szerencsétlenség történt, — mondtam — Harville meghalt, végzetes szerencsétlenség áldozata, nem maradhatok Párisban ilyen körülmények között és gyászom első idejét akarom apámnál tölteni.

— Özvegy lett, — váratlan szerencse — kiáltotta mostohám dühösen.

— Tudja, hogy ez a nő kényszerített bele ebbe a szerencsétlen házasságba, bosszúból.

— Félek, hogy ön is ilyen váratlan szerencsére vágyik, azért jöttem ide, — feleltem elég vigyázatlanul. — Látni akarom apámat!

— Most lehetetlen, — mondta elsápadva — veszedelmes lehetne ránézve a nagy meglepetés.

— Miért nem értesítettek, ha olyan súlyos beteg az apám? — kérdeztem méltatlankodva.

— Orbigny ur akarta így.

— Nem hiszem! Majd meggyőződöm róla magam, — mondtam kifelé indulva.

— Nem türöm, hogy ön bemenjen hozzám. — Mondtam, hogy az lehetetlen.

Nagyon kényes volt a helyzetem. Nem akartam megijeszteni apámat, de ez a máskor ily nyugodt nő olyan izgatott lett, amikor meglátott, hogy gyanut keltett.

Azonkívül Polidori kinozta halálra szegény anyámat. Ez döntött.

— Azonnal apámhoz megyek, — mondtam határozottan.

És hiába ragadta meg karom, kihuztam magam és kimegyek. Másodszor is megfog, kisiklom, most még határozottabb érzés üzött apámhoz.

Uram, sohasem felejttem el azt a látványt, amely elem tárult. Apám szinte a felismerhetetlenségig sovány, sápadt, egy nagy karosszékből ült, mellette állott Polidori és éppen valami sötét folyadékot készült beleönteni egy csészébe. Hosszu, vörös szakállal még borzalmasabbá tette kinézését. Olyan hirtelen léptem be, hogy meglepetését nem tudta eltitkolni. Összenéztek mostohámmal és az üvegcsét a kandallóra tette, ahelyett, hogy a csészébe öntött volna belőle. Valami megmagyarázhatatlan ösztön vezetett, hogy első dolgom volt megragadni az üvegcsét.

Mindketten rémülten néztek rám, ebből láttam, hogy helyesen cselekedtem. Apám ingerültnek látszott. Ugy éreztem, hogy most segítségre van szükségem. Csengettem és azt mondtam a belépő inasnak, hogy néhány dolgot, amire szükségem van, a vendéglőben felejtettem, a komornyikom tudja hol, hozza el őket. Sir Walter Murph már tudta, hogy ha ezt üzenem, szükségem lesz rá.

Most nyugodt lettem.

— Mit jelentsen látogatása, Klementin, — kérdezte apám gyenge, de ingerült hangon. — És mihelyt megérkezik, elveszi az orvosságos üveget? Hogy magyarázza meg ezt az örületet?

— Menjen ki, — mondta mostohám a beteg-ápolónőnek.

— Nyugodjon meg, kedves barátom, tudja, hogy a legkisebb izgalom árt önnek. Minthogy leánya az ön akarata ellenére jött ide, nyujtsa a karját, átvezetem a kis szalonba, azalatt az orvos megmagyarázza neki, milyen bolondság, amit tesz. És jelentős pillantásokat vetett cinkostársának. Egyedül akart hagyni Polidorival, hogy az vegye el tőlem az üvegcsét erőszakkal.

— Igaza van, — mondta apám mostohámnak. — Menjünk innen.

Megmagyarázom mindjárt, apám, mi hozott ide ilyen hirtelen, bejelentés nélkül. Tegnap óta özvegy vagyok és tudom, hogy az ön életét veszély fenyegeti.

Apám meggörnyedve, kinosan járt. Most hirtelen megállott.

— Mit jelentsen ez?

— És ki veszélyezteti Orbigny ur életét? — kérdezte mostohám?

— Igen, igen, mondja meg, ki, — tódította Polidori,

— Ön uram és ön asszonyom.

— Borzasztó, — kiáltott fel mostohám.

— Beh bizonyítom, hogy igaz, amit mondok.

— De hiszen ez rettenetes vád.

— Én elhagyom azonnal ezt a házat, ahol így mernek beszélni velem, — mondta Polidori.

Ugy látszik, érezte a veszélyt és jónak látta volna megszökni. Ebben a pillanatban kinyílott az ajtó és benyitott Murph.

— Nagyon jó, — szakította félbe az olvasást Rudolf. — Villámként sujthatott arra a gazemberre megjelenésed.

— Eltalálta fenség! Halálsápadt lett. Azt hitte, rémlátás üldözi. De folytassa fenség a levelet.

— Polidor szinte megkövült. Mostohám majd elájult, szegény apám kénytelen volt leülni egy karosszékre. Sir Walter bezárta az ajtót és elállotta a másik kijárást, hogy Polidori ne menekülhessen el.

— Bocsásson meg, gróf ur, hogy így bejövök engedély nélkül, de az ön érdeke parancsolja. Sir Walter Murph a nevem. Ófensége, a gerolsteini nagyherceg tanácsosa vagyok, amint ez a nyomorult, aki reszket látásomon is, megerősítheti.

— Igaz, — hebegett Polidor rémulten.

— De mit akar, uram?

— Azért jött, hogy velem együtt leleplezze a bűnösöket, — mondtam apámnak.

Aztán átadtam Sir Walter Murphnak az üvegcsét és hozzátettem: — Elég szerencsésen megakadályoztam, hogy Polidori ebből adjon be apámnak.

— Megelemeztem vegyéssel ezt a folyadékot, gróf ur és ha bebizonyosodik, hogy lassan ölő mérreg, akkor elhiszi, hogy leánya jókor jött az ön megmentésére.

Szegény apám hol mostohámra, hol az orvosra nézett, arcán halálos félelem ült. Arcát kezébe te-

mette és felkiáltott: — De hisz ez borzasztó, alávalóság! Álom ez?

— Nem, nem álom, — kiáltotta merészen mostohám. — Igaz, hogy így akarják elüldözni ön mellől, aki önnek szentelte egész életét. Menjünk innen, nem maradhatunk ilyen emberek között. Talán nem lesz olyan merész a lánya, hogy visszatartsa önt akaratára ellenére.

— Igen, igen, menjünk, — mondta apám is izgatottan. Nem akarok többé semmit hallani. Megmérgezik az életem, nem fogok soha vigasztalódni!

Apámon látszott a nagy kétségbeesés. Szerettem volna minél gyorsabban végetvetni a kínos jelenetnek. Sir Walter kitalálta gondolatom. — Csak még egy szót, — mondta. — Gróf ur, ha önt kétségbe fogja ejteni, hogy csalódott feleségében, másfelől meg fogja vigasztalni leányának áldozatkészsége és odaadó szeretete.

— Ez már túlmegy minden határon, — kiáltott mostohám. — Miféle alapja van az ön gyanusításának? Ha talán Polidor ur *tévedésből* más szert adott be, ez azt bizonyítaná, hogy én cinkosa vagyok?

— Igen, a bizonyítékokat akarom hallani. Vesünk végett ennek a kínos jelenetnek.

— Nem jöttem bizonyítékok nélkül, — mondta Sir Walter. Aztán Polidorihoz fordulva, németül mondott neki néhány szót, mire ez a legnagyobb zavarba jött.

— Mit mondtál neki? — kérdezte Rudolf.

— Körülbelül azt, hogy elmenekültél a büntetés elől a nagyhercegségből és a Temple-utcában lakol Bradamanti álnév alatt. Ismerjük alávaló mesterséged. Megmérgezted a gróf első feleségét, három napja jött érted Orbigny né Párisba, hogy megmérgezd az urát is. Ófensége Párisban van és nála vannak az összes bizonyítékok. Ha mindent bevallasz enyhébb büntetést

remélhetsz. Eljössz velem Párisba, ott biztos helyre teszek, amíg őfensége elintézi kiadatásod. Vagy pedig azonnal küldök a szomszéd városba rendőrért, házkutatást rendeznek nálad és a francia törvény ítélkezik fölötted. Választhatsz.

A nyomorult egészen megtört és abban a reményben, hogy enyhébb lesz a büntetése, így szólt :

— Kérdezzen, mindenre felelek, ami erre az asszonyra vonatkozik. Amig Polidorival beszéltem, Orbignyné arca egészen eltorzult. Nem értett ugyan németül, de látta barátján, hogy a dolga rosszul áll.

— És a gróf ?

— Leirhatatlanul izgatott volt. Hideg verejték ütött ki homlokán.

Rudolf folytatta a levél olvasását.

— A néhány pillanatig tartó német beszélgetés után Sir Walter így szólt : — Most válaszoljon, ugy-e ez a nő — és mostohámra mutatott — idehivatta önt a gróf ur első nejének betegágyához.

— Igenis, — mondta Polidori.

— Hogy iszonyatos tervét végrehajtsa. És ön elég könnyelmű volt, hogy halálössá tegye rendeléseivel az Orbignyné lényegtelen baját.

Apám fájdalmasan felsóhajtott.

— Hazugság, aljas rágalom, — kiáltott mostohám.

— Csend asszonyom, — parancsolt rá Murph. Aztán ismét Polidorihoz fordult. — Igaz-e, hogy három nap előtt önért ment őnagysága Temple-utca 17 alá, ahol Bradamanti álnév alatt él.

— Igaz.

— Nem ajánlotta-e önnek őnagysága, hogy jöjjön ide és ölje meg Orbigny grófot ?

— Sajnos, nem tagadhatom, így volt.

Erre a lesújtó nyilatkozatra apám felállott és

villámló szemekkel mutatott ajlót mostohámnak, aztán felém tárta karját.

— Szerencsétlen anyád nevében, bocsáss meg. Sokat szenvedett miattam, de esküszöm, hogy nem tudtam, milyen bűn dönti sirba. Mielőtt még megakadályozhattam volna, apám térdre borult előttem.

Mikor Sir Walterrel együtt felemeltük, alélt volt. Sir Walter karonfogta Polidorit, mostohámnak meg azt mondta: — Asszonyom, jó lesz, ha egy órán belül elhagyja ezt a házat, különben átadom az igazságszolgáltatásnak.

A nyomorult rémülten ment ki a szobából. Mikor apám magához tért, azt hitte, rettenetes álom volt az egész. Kénytelen voltam elmondani, hogyan ébredt gyanu bennem anyám korai halálakor. Azt is elmondtam, mennyire üldözött mostohám és mi volt a célja, mikor összeházasított Harvillal.

Amilyen elvakult, gyenge volt apám ezzel a nővel azelőtt, olyan kegyetlen lett most. Alig tudtam lebeszélni arról, hogy fel ne jelentse és ne csináljon botrányt. Engem akart megbizni, hogy elkergessem a háztól, azt mondtam, Sir Walter elvállalja talán. Beleegyezett.

— És én beleegyeztem örömmel, boldogan büntettem meg a gonoszságot, — tette hozzá Murph

— És mit mondott az asszony?

— Harvillené olyan jóságos volt, hogy még évi járadékot is könyörgött apjától ennek a romlottlelkű nőnek. Száz aranyat akart adatni, de én ellene szegültem. Már az is könnyelműség, hogy nem adták át a bíróságnak. Huszonöt aranyat állapítottunk meg egyszer és mindenkorra. „És mit dolgozzam én, miből éljek, egy Orbigny grófnő“, — kérdezte tőlem merészen. — „Az az ön dolga“, — mondtam. Legyen betegápoló, nevelőnő, de azt tanácsolom, hogy bujton el és szerény legyen. mert ha valaki érdeklődni

talál a grófnál, akkor ön rosszul jár. Legyen Péterné, Pálné és bánja meg, ha tudja, bűnét. — „És a házassági szerződésünk? Csak nem képzeli, hogy lemondok jogaimról?“ — „Csak pereljen, Orbigny gróf valószínűleg felsorolja az okokat, melyek miatt nem tartja szükségesnek betartani a házassági szerződés pontjait.“

Egy negyedóra múlva utban volt a romlott teremtés a szomszéd városka felé.

Rudolf megint tovább olvasta a levelet.

„Apámat könnyen rávettem, hogy hagyja el még aznap Aubierst és utazzunk együtt Fontainebleauban. Jót fog tenni neki a levegőváltás és az is, hogy elhagyja ezt a szomorú emlékü házat. Rögtön hívtam egy orvost a szomszéd városból, az nagyon helyeselte tervem. Megvizsgáltatta apám az üvegcese tartalmát. Lassan ölő mérge volt benne, amely néhány nap alatt minden nyom nélkül sirba viszi áldozatát. Egy óra múlva indulunk apámmal és leányommal.

Mindezt, ami történt, önnek köszönhetem, az ön tanácsainak és segítségének.

Isten önnel, fenség. Képtelen vagyok szavakban kifejezni mindazt, amit érzek, a szívem nagyon tele van, nagyon sok érzés dul benne, nem tudnám sehogyse szavakba önteni őket.

Orbigny-Harville.

„Még egyszer sietve írok, hogy jóvátegyek valamit, amit elfelejtettem. Ön nemes lelkével arra biztatótt, hogy a Szent-Lázár börtönben látogassam meg időnként a rabokat, egy szerencsétlen fiatal lányt találtam ott, aki iránt ön érdeklődik. Angyali jósága, mély vallásossága, általános bámulatot keltettek a felügyelőnkben. Az Énekesnőt így hívják ott, remélem, kiszabadul azonnal, mihelyt ön megtudja,

hogy hol van. Majd elmondja a szerencsetlen, milyen sajnálatos körülmények között jutott a börtönbe, ahol mindenki megszerette.

„Engedje meg, hogy emlékezetébe idézzem két szerencsétlen pártfogoltamat még, azt az anyát és lányát, akiket Ferrand kifosztott. Mi van velük? Tud valamit róluk? Az Istenért, igyekezzék nyomukra akadni, hogy mikor visszatérek, kifizethessem adósságaikat.“

— Az Énekesnő nincs már a Bouquevali-majorban, fenség?

— Épp az előbb mondta valaki, hogy látták kijönni a börtönből. Egész zavarban vagyok. Vajjon miféle újabb szerencsétlenség érte a szegény Violaszálat? De hova mehetett, mi van Georgesnével?

— Türelem, fenség! Ma este még megtudja, mi történt vele. Holnap azzal a nyomorult Polidorival kell értekeznie. Azt mondta, hogy fontos közlendői vannak, de csak egyedül fenségednek.

— Rettenetes nekem ez a találkozás, mert nem láttam, mióta... Rudolf kezébe temette arcát.

— Fenség, miért tenné meg, amit az az ember kíván. Majd kiveszem belőle, amit kell.

— Igazad van, mert még élesebben kínoznának az emlékek, melyek... amelyek vigasztalhatatlanul belémvésődtek apám és szegény kiss lányom halála. Mennyire szerettem volna. Milyen boldoggá tett volna bájos, kedves, jóságos egyénisége. Elfelejtette volna velem mindazokat a lelkiismeretfurdalásokat, amelyek születéséhez tapadnak.

— Fenség, látom, egyre jobban mardossa és a hiábavaló kin.

— Egy vallomással tartozom neked, derék barátom. Mélységes vonzalommal viseltetem egy nemes, nagyszerű asszony iránt. Szívemben újra kinyílt a szerelem és mióta ilyen gyöngéd érzelmek ébredtek ben-

nem, még jobban vágyódom leányom után. De a rosszakat is jobban gyűlölöm ezóta. Mind ellenszenvesebb lesz Sarolta, mert ez a rossz anya elhanyagolta gyermekünket, rossz kezekre bízta, mikor merész terveit tönkretette házasságom, azt hiszem, ő az oka szerencsétlen gyermekünk halálának. Mikor hirtelen megismertem Sarolta jellemtelenségét, azonnal el kellett volna hogy vegyem leányomat tőle. Előre tudhattam, hogy a grófnő csak rossz anya lehet. Az én hibám... az én hibám az egész.

— Fenség, a fájdalom túlzottá teszi. Azután a tragikus eset után ön nem halaszthatta el utazását.

— Igazad van. Nem hallottál semmit Sarolta grófnőről?

— Nem. Mióta majdnem eltette lábálól Harville-nét kétszer is, nem tudok róla semmit.

— Ráfekszik a lelkemre ez a tudat, hogy itt van. Alig várom, hogy visszautazhassam Németországba. De még dolgom van itt. Teljesítenem kell egy szent fogadalmat, melyet lelkem megnyugtatósáért tettem. Azt a gaz Ferrandot le kell lepleznem, Georgesnének vissza kell adnom fiát és mihelyt segitettem mindazoknak sorsán, akik rászorultak segítségemre, vissza utazunk hazámba és legalább nyugodt leszek.

— Főleg, ha sikerül lelepleznie Ferrandot.

— A cél szentesíti ugyan az eszközt, de azért sajnálom, hogy Ceciliát belekevertem.

— Itt van már?

— Megérkezett.

— Még mindig olyan szép?

— Azt mondják, gyönyörű. Tekintete démoni.

— Soha romlottabb lélek nem viselt ilyen csodaszép külsőt.

Egy szolga lépett be. Két levelet hozott.

— Ezt Georgesné írta.

— Mi van az Énekesnővel?

— Valami sötét gonoszság áldozata megint. Hirtelen eltűnt a majorból és mikor Georgesné éppen írni akart nekem, megjelent nála egy idegen lovas azzal, hogy én tudok a dologról és néhány nap múlva visszahozom Violaszálat. De ő mégis irt.

— Különös.

— Vajjon Sarolta grófnő nincs benne a cselszövényben? — kérdezte néhány pernyi csönd után Murph.

— Sarolta?

— Igy akarta bajba hozni Harvillenét is!

— Igazad lehet. Azt hitte, ha tönkretesz mindenkit, akit szeretek, hamarabb nyer meg újra magának. Küldje el Grünt azonnal a grófnőhöz. Mondja meg, hogy ismerem cselszövényeit, tudom, hogy ő szöktette meg Violaszálat és ha nem ad azonnal felvilágosítást, könyörtelen leszek iránta, a bírósághoz fog fordulni Grün.

— Azonnal kiadom a rendeletet Grün bárónak. De engedje meg, fenség, hogy kibontsam ezt a levelet, marseilli levelezőm írja. Anjouba kellett átsegíteni a szegény Késelőt.

— Nos, elment?

— Valami furcsa történt.

— Micsoda?

— A szegény ördög utolsó pillanatban azt mondta, hogy neki haladéktalanul vissza kell térnie Párisba.

— Különös.

— Elég nagy összeg pénzt bocsátottunk rendelkezésére, csak éppen annyit fogadott el, amennyivel visszautazhatott Párisba.

— Akkor majd megmagyarázza ő maga, hogy miért változtatta meg szándékát. De most menjen Grün Sarolta grófnőhöz.

Egy óra mulva visszajött Grün báró küldetéséből. A máskor oly nyugodt, hideg diplomata egész zavart és izgatott volt.

— Mi baja, Grün báró? Látta a grófnőt?

— Oh fenség!

— Mi az?

— Készüljön el fenséged a legszomorubbra

— Mi baj?

— Mac-Gregor grófnő...

— Meghalt?

— Nem, de súlyos beteg, törzsurás érte.

— Borzasztó, — mondta Rudolf sajnálkozással, dacára annak, hogy gyűlölte Saroltát. — És ki követte el ezt a bünt?

— Nem tudják, fenség. Betörték a grófnőhöz és sok ékszert vittek el.

— Hogy van most?

— Majdnem reménytelen az állatpota, fenség. Bátyja kétségbe van esve.

— Menjen mindennap el, kedves Grün báró és tudakozódják hogyléte felől.

Murph azalatt a Szent-Lázárban járt és visszaérkezett ő is. Rudolf elmondta a tragikus hirt.

— És az Énekesnő?

— Tegnap óta szabadon, azt hiszik Harvillené pártfogásából.

— Ez lehetetlen. Harvillené arra kért, hogy én tegyek valamit érte.

— Meg kellene tudni annak a nőnek a nevét, akivel kijött a börtönből.

— Tegyen meg mindent, kedves Murph, ne kíméljen költséget és fáradságot lépjen érintkezésbe Badinotval és tudjon meg mindent, kedves Grün.

— Fenség számíthat buzgalmamra.

— Jó, hogy visszajön a Késelő, sok felvilágosítást adhat talán.

— Sohasem felejttem el, hogy neki köszönhetem az életem — mondta Rudolf.

AZ IRODA.

Már elmúlt néhány napja, hogy Cecilia Ferrand szolgálatában állott. Ferrand irnokai éppen villásreggeliznek az irodában és csodálatos dolog, a régi sovány főzelék helyett pompás, hideg kappan, friss kenyér, hollandi sajt állott az asztalon, sőt három üveg bor is diszelgett, ilyen volt most az étkezés. Az irnokok türelmetlenül várták az irodavezető megérkezését, mert nélküle nem lehetett hozzáfogni a pompás lakomához.

— Ez a kappan sem gondolta, mikor a világra jött, hogy irnokok fognak lakmározni belőle.

— De a főnök sem gondolta soha, hogy egyszer kappant ad az irnokainak.

— Mert ez a kappan a miénk!

— Ne beszélj, te ugrifüles, neked ismeretlen, idegen ez a fajta állat.

— És a francia irtózik az idegentől.

— Isten nyugtassa meg szegény Szerafint, mióta meghalt, megszabadultunk az ő örökös pancsaitól.

— És negyven soust ad a főnök ki most személyenként a reggelire.

— Hallatlan!

— Nincs még egy iroda Párisban, ahol így reggeliznének az irnokok.

— Szerafinról jut eszembe, mit szólnak az urak a helyetteséhez?

— Még nem láttam.

— Én sem.

— Lehetetlen meglátni, mert a főnök vadabbul őrzi, mint valaha az udvari pavillont.

— De én láttam.

— Hogyan ?

— Hol ?

— Milyen ?

Hangzott a sok kíváncsi kérdés.

— Nagy ?

— Kicsi ? Öreg ? Fiatal ?

— Bizonyára nem olyan szép, mint szegény Lujza volt.

— Csak a főköötjét láttam. Furcsa főköötő.

— Elzászi.

— Nézzünk oda !

— Min csodálkoztok, *a felhevült macska fél a hideg viztől.*

— Milyen összefüggés van a közmondásod és az elzászi főköötő között ?

— Semmilyen.

— Akkor miért mondod ?

— Mert : *jólét helyébe jót várj és a gyík az ember barátja.*

— Erre rájött a bolondság !

— *Az nevet legjobban, aki utoljára nevet, mert pontosság, királyi erény.*

— Szépen hangzik nagyon !

— Én azt hiszem, a főnökünket egyre jobban elbutítja a babona.

— Csak babonából ad nekünk negyven soust reggelire.

— Valóban, meg kellett, hogy bolonduljon.

— Vagy beteg.

— Néhány napja nagyon szórakozott. Két napig sem néz felénk néha.

— És az irodafőnök sem ül itt annyit.

— Azért kell most éhesen várnunk rá.

— Germain szegény mennyire csodálkoznék, ha tudná, milyen lucullusi lakomát fogyasztunk itt el.

— Azt mondaná Germain, hogy a főnök ivott.

— Minket lakomáz, azért hívott.

— Chalamel, inkább mondj közmondásokat, mint rimeket!

— Komolyan mondom, a főnök beteg. Arca beesett, sápadt, a szemei vörösek.

— A multkor egy aktát adok át neki, lehajtott fővel ült, levette szemüvegét, szemei csak úgy tüzeltek. Egy szót sem szólt. Sokáig nézte, a végén azt mondja: „Rendben van.“

— Nem olvasta el az aktát?

— Hacsak visszafelé nem tud olvasni, fordítva tartotta.

— A multkor meg keresték. Bejelentem, hogy itt van, akit ide rendelt. Meg sem mozdult. Közeledem hozzá, megfogom a vállát.

— Aludt?

— Nem. De nem találnátok ki mit láttam?

— Mit?

— Könnyeket?

— A főnök sirt?

— Igen! Annyira dühöngött, hogy én sirni láttam, hogy rámkialtott: „Menjen ki, menjen ki“ és sietve megigazította a szemüvegét.

Végre megjött az irodafőnök, nagy örömmel és sok szemrehányással üdvözölték.

— Nem a saját hibámból várattam önöket, — mondta az irodafőnök — bocsássanak meg, de a főnök igazán megbolondult!

— Azt már mi is mondtuk.

— De azért csak együnk nyugodtan.

— Miből gondolják, hogy baja van?

— Már csak abból is, hogy negyven soust ad személyenként a villásreggelihez.

— De ez még semmi ahhoz képest, ami most történt.

— Mondja el, micsoda?

— Hogyne, hogy amíg én beszélek, önök mindent megegyenek. Majd csak azután.

Nagyon gyorsan fogyott el a reggeli, talán a kíváncsiság is siettette az étkezőket. Azután örül küldték ki az ugrifülest, hogy a főnök rájuk ne csaphasson.

Ekkor elkezdte az irodavezető :

— Előre kell bocsátanom, hogy néhány nāpja már a portás is nyugtalankodik a főnök egészsége miatt. Gyakran sétál éjjel a kertben órákig. De a dologra térek. Az előbb a főnök dolgozószobájába megyek, néhány aláírás miatt. Mikor a kilincsre teszem a kezem, úgy rémlik, hogy hangokat hallok benn. Mintha elfojtott sikolyok törnének elő. Azt hittem, valami baj van és némi habozás után benyitok.

— Nos ?

— És mit látok, a főnök térdel a szobában, kezeibe temeti fejét és rákönyököl egy karosszékre.

— Milyen ostobák vagyunk mi, hiszen tudjuk, mennyire vallásos. Imádkozott.

— Furcsa imádság ! Nyögött, sóhajtozott, néha felkiáltott Istenem, Istenem ! Aztán mintha megakart volna szagatni ruháit, szétnyitotta ingét és egész jól láttam egy vörös bőrtárcát acél lánccon függni. Akkor már nem tudtam, menjek, maradjak. Végül is ott maradtam a legnagyobb zavarban.

— Különös.

— A főnök ekkor hátra néz, a fogai között egy régi, kockás zsebkendőt tartott, pápaszeme a karosszéken maradt. Igazán még sohasem láttam ilyen arcot. Olyan volt, mint valami elkárhozott. Visszahökölök megrémülve. És ...

— És még akarta fojtani ?

— Nem találta el ! A nyakamba borult és azt mondta : *Olyan szerencsétlen vagyok !*

— Szép komédia !

— Olyan szívszaggató, panaszos hangon mondta, hogy megsajnáltam.

— Hiszen olyan hangja van, mint egy rekedt macskának.

— Mégis! „Uram“ kezdtem, de ő a szavamba vágott: *Hagyj kérlek! Ugy megkönnyebbül az ember, ha kibeszélheti magát valakivel.*

— Tegezte? Akkor fizet egy pohár bort!

— Azt hittem összetéveszt valakivel, vagy félrebeszél. „Nyugodjék meg, uram“, mondtam, „én vagyok!“ Ekkor ostobán bámult rám. Szemei üresek voltak. *Ki az, mit akar?* kérdezte és egyre simogatta a homlokát, mintha el akarta volna kergetni a felhőket róla. Mikor magához tért, összeráncolta homlokát és fenyegetően mondta:

— Mit keres itt? Régóta van már itt? Az ember nem is lehet egyedül? Kémekkel vagyok körülvéve? Mit mondtam, mit hallott? Mondja, mondja gyorsan!

— Semmit sem hallottam, — feleltem, ebben a pillanatban nyitottam be, az aláírását kérem.

— Adja ide, — mondta és egyiket a másik után írja alá, olvasatlanul, vagy hat darab aktát, amiket máskor átböngészett kétszer is. Észrevettem, hogy írásközben néha megállott, mintha elgondolkozna.

— Talán Szerafint sajnálja.

— Ugyan, éppen ő sajnál majd valakit.

— Eszembe jut, a portás mondta, hogy többször jártak itt a plébános és a vikárius és nem fogadta őket.

— Én csak azt szeretném tudni, mit dolgoztatott asztalossal, lakatossal a pavillonban?

— Három napig dolgoztak.

— Egy este butorokat hordtak be.

— Talán furdalja a lelkiismeret, mert bezáratta Germaint.

— Van is neki lelkiismerete!

— Szegény fiu, jó társaságba jutott. Olvastam,

hogy azokat a rablókat, akiket most elfogtak egy kores-mában, beszállították az Erődbe.

— Szegény Germain. Hogy érezheti magát közöttük ?

— Morel Lujzának is akadtak közülök társai. Azt mondják, egy egész zsvány család került most hurokra, anya, fia, lánya.

— Talán ezek ölték meg Mac-Gregor grófnőt is. Az egyellen, aki iránt a főnök érdeklődik. Tegnap is elküldött, kérdezzem meg, hogy van ?

— Nos ?

— Változatlanul. Súlyosbitja a dolgot az agyhártyagyulladás.

— Láttad, hogy hol követték el a merényletet ?

— Óh, dehog. Nem engedtek be !

— Uraim ! Jön a főnök, — kiáltott az őrszem.

A fiatalemberek sietve munkához ültek és lázasan körmöltek, míg az ugrifüles egy aktatartóba rejtette a kappan földi maradványait.

Ferrand lassu léptekkel haladt keresztül a szobán, haja csapzott volt, arca feltünően sápadt, izgatottnak és feldultnak látszott. Szótlanul ment tovább, nyitva hagyta maga mögött az összes ajtókat és lement a másik lépcsőn.

A KÁROS SZENVEDÉLY.

Éjszaka van.

A mély csendet csak a szél sivitása és az eső csapkodása töri meg. Ferrand szobájának komor hangulatát még fokozza a zord idő. Egy elsőemeleti hálószobában, amely egészen ujonnan van butorozva, kellemes tűz ég a kandallóban, előtte fiatal nő áll. Különös ! Az ágygal szemközti ajtón egy kis rács van, amelynek fedele kívülről nyitható. A szobában félhomály dereng.

Ez a pompás berendezés a jegyző házában, nagy változást jelent. Cecilia, a kreol nő, szépségének teljében úgy áll ott, mint valami szobor. Minden vonala szobrász vésőjére méltó. Válla, csipője, lábai tökéletesek.

Tükörben nézi magát. Kivágott spencert visel, amely előnyösen emeli ki karcsu derekát, hófehér nyakát és keblét. Fejét tarka kendővel kötötte át, dúsfürtű, hollófekete haja gazdagon omlik alá vállára.

Aki egyszer meglátta arcát, nem felejtheti el. Fekete, villogó szemei, skarlátpiros ajkai, szabályos, finom orra, vékony, hajlott szemöldöke az érzékiség legszebb festményét is fölülmulja.

Párducra emlékeztett hajlékony termete, a délvidéki szépségek tipikusságával.

Ez a veszedelmes párduc, aki vérszomjas tigrissé változott, ha szenvedélyről volt szó, most ide merészkedett a farkasverembe, mint Ferrand cselédje. Egy züllött ember tette először tönkre a lelkét, aztán szabad folyást engedett férfitaló tehetségének, de rájöttek kalandjaira, leleplezték és életfogytiglani fogságra kellett volna ítélni. Talán a régi Rómában lehettek ilyen hetérai a királyoknak.

És különös, ez a romlott nő szívesen vállalkozott arra, hogy eljátsza a platonikus szerelem szerepét Ferrandnál, mikor Grün báró elmondta neki a Morel Lujza esetét és örömmel adta oda magát eszközül, hogy kegyetlenségeit megbosszulja.

Ferrandot főleg tekintete igézte meg. Első látásra tűzbe hozta és majdnem az ő letbe kergette.

Azt hitte, hogy könnyen élhet majd vissza az elhagyott leánnyal, Szerafin, a veszedelmes cinkos már nem élt, Violaszál sem fenyegette többet (legalább ő azt hitte), mint élő tanuja első bűnének, Sarolta grófnő is halálán volt, egyszóval, minden a legjobban állott.

Mohón fogadta házába Ceciliát, akinek szinte mágnesez hatása volt az olyanfajta emberekre, mint Ferrand.

Sok vétkének bűnhődése volt természetében a leküzdhetetlen érzékiség, melyet valósággal felkorbácsolt Cecilia.

Cecilia az orránál fogva vezette a kemény, ravasz, kegyetlen Ferrandot, állandóan reménnyel kecsegtette, de nem nyújtott semmiféle örömet a megkinzott embernek. Grün báró kioktatta, elmondta részletesen a szerencsétlen Lujza történetét és Cecilia tudta, mihez tartsa magát. Első este kijelentette, nagy remegve, hogy nagyon fél a *rablóktól*, de azért elszánt és nem hagyja magát. „Hogyan tud védekezni, — kérdezte“ a jegyző, mire Cecilia éles, kis tört huzott elő kendője ráncaiból és megvillogtatta a Ferrand szemei előtt.

Mikor felkisérté hálószobájába, ugyanabba, amelyben Lujza aludt, sirva jelentette ki, hogy nagyon fél és csak egy széken fogja tölteni az egész éjszakát, mert nincs zár az ajtón. Ferrand már egészen meg volt bűvölve, de nem akarta elsietni a dolgot és az első napokban nyers, tartózkodó volt. Megígérte, hogy másnap megcsináltatja a zárat, de Cecilia valóban nem feködt le.

Másnap reggel felment hozzá, hogy beavassa házi-teendőibe. Nappal még sokkal igézőbbnek, szebbnek találta és fejvesztetten dadogott néhány bókot gyönyörű termelére.

— Nézzen jól meg, — mondta Cecilia kacéran, — parasztlánynak nézek-e ki, mért parasztruhába vagyok öltözve ?

— Mit akar ezzel mondani ?

— Nézze meg ezeket a kezeket ? Durva munkára valók-e ?

És megmutatta finom, fehér, jól formált kezét.

— Hát ez a láb cselédnek a lába? És kidugta bájos, elragadó lábait. A jegyző le nem tudta venni a szemét róla.

— Azt mondtam a nagynénémnek, amit akartam, nem ismeri a multamat, elhihette, hogy szüleim halálával cselédsorsra jutottam, de ön, remélem, nagy emberismeretével tisztában van velem, kedves mester!

— De hát kicsoda ön?

— Az az én titkom. Kénytelen voltam elhagyni Németországot és Párisban akartam maradni egy ideig a legnagyobb titokban. Nagynéném azt tanácsolta, lépjek be önhöz, mondta, hogy itt egyedül leszek, nem mehetek ki soha. Gyorsan belementem. Nagynéném el találta, amit óhajtottam. Ki keres itt engem?

— Bujkál? És ki élől?

— Ez az én titkom.

— És mi a szándéka?

— Ha nem bókol nekem, kedves mester, talán sohasem tettem volna ezt a vallomást. Hallgasson meg. Pillanatnyilag elvállaltam a cseléd szerepét és a legjobb szándék van bennem, hogy hűségesen, jól megfeleljek feladatomban. De a legkisebb udvarlásra, közeledésre — itthagynom. Nem álszeméremből. Nézzen rám, láthatja, hogy távol áll tőlem az eféle. Eközben olyan meleg pillantásokat lövelt a jegyzőre, hogy az majd elszedült.

— Nem, nem vagyok prüd, — mondta mosolyogva, fehér fogait villogtatva. — De legyen igazságos... Az ön alázatos szolgálója nem akarhat mást, minthogy becsületesen megfeleljen kötelességének. Most tudja a titkomat, legalább részben. Túlságos szépnek talál arra, hogy önt szolgáljam? Inkább akarna rabszolgám, mint gazdám lenni? Őszintén szólva, nekem kellemesebb lenne, de azzal a kikötéssel, hogy nem teszem ki a lábam a házból és ön atyai jószággal viseltessék irántam, ami nem gátolhatja meg abban, hogy

bókokat ne mondjon, ez lesz jóságának, gyöngédségének jutalma ?

— Az egyetlen ?

— Az egyetlen, ha csak az ördög belém nem bujlik. De hiszen ez lehetetlen, mert ön mindig mellettem lesz és mint szent ember, elüzi. Nos, hát válasszon. Én szolgáljam-e önt, vagy ön engem ? Nem szeretem a homályos, burkolt helyzeteket. Határozzon, vagy elmegyek innen, megkérem a nagynénémet, keressen más helyet. Ne nézzen kalandornőnek. Nem is vagyok szegény, látja, ez az erszény tele van aranyakkal, briliánsokkal, de a világ minden pénzén sem vásárolhatnék biztosabb menedéket, mint az ön háza. Nos, hát határozzon. Látja, a kezébe adtam magam, megmondtam, hogy keresnek, mert tudom, érzem, nem árulna el még akkor sem, ha tudná, hogy kik keresnek.

Ferrand egészen zavarba jött erre a vallomásra. Valami csapda ez az egész mese ? El akarja vétetni magát vele ez a kalandornő ? Vagy ki akarja rabolni cinkosával ? Ferrand elhárította magától ezt a gondolatot. Már hatott a méreg, vad, leküzdhetetlen szenvedélyt gyújtott benne a Cecilia szépsége, kacérsága. Már az a tudat is jól esett, hogy amíg nála lesz, senki másé sem lesz.

Beszéde, modora, amellett tanuskodtak, hogy valóban nem prüd. Valami halvány remény derengett Ferrandba. Hátha sikere lesz ?

Elhatározta, hogy vendégeül tekinti Ceciliát, más cselédet nem fogad fel a külszin miatt, ő majd kiszolgálja Ceciliát is és saját magát. Ételt hozatnak a szomszéd kifőzőből, irtókainak pénzt ad, hogy hozassanak maguknak, amit akarnak. Azonkívül berendeztetett egy szobát Ceciliának és nem fogadta el, hogy ő fizesse. Ez is elég fokmérője már nagy szenvedélyének.

Ettől kezdve valóságos pokol lett a nyomorult

ember élete. Rabszolgája, inasa lett Ceciliának. Egy fedél alatt összezárva éjjel-nappal vele, képtelen volt kikutatni sötét titkát és képtelen volt minden közeledésre. Cecilia tudta, hogy altatószert adott be Lujzának. Csak vizet ivott és maga válogatta meg ételeit, szobáját. Megtámadni büntetlenül pedig nem lehetett. Erős volt, ügyes és fegyver volt nála. Néha úgy tett a mestiz nő, mintha meghatotta volna Ferrand gondoskodása, kedves volt hozzá és színes szavakkal festette le a kéjt, az örömet, amit adhatna neki.

Ferrand ilyenkor úgy érezte, hogy elhagyja józan esze. Álmatlan volt, beteg, étvágytalan.

A bünhődés felért bünei nagyságával. Szenvedett, kinlódott határtalanul, ordított néha, mint egy vadállat, néha sirt, jajgatott és nem volt egy perc nyugalma.

— — — — —

Cecilia éppen fésülködött a tükör előtt. Lépteket hallott és hátrafordult és nyugodtan folytatta éjszakai toaletjét. Kihuzta kebléből a törtszűrt és kivette bőrtokjából, figyelmesen vizsgálva éles, hegyes pengéjét. A törtszűrt hegye mérgezett volt. Cecilia egyszer kipróbálta Ferrand előtt, megkarcolta vele kutyájának orrát és az néhány perc múlva kimult. A törtszűrt a kandallóra tette. Kendője meztelenül hagyta vállát és keblét.

Mély sóhaj vont a magára figyelmét. Mosolygott, miközben ujjjára csavarta göndör fürteit.

— Cecilia, Cecilia! — hangzott panaszosan.

— Hogyan, kedves mester, ön ott van?

— Oh milyen szép így!

— Úgy találja? Ez a kendő ugy-e jól illik hajamhoz?

— Napról-napra szebbnek találom.

— Nézze, milyen fehér a karom!

— Menj, té szörnyeteg — kiáltott Ferrand dühösen.

Cecilia hangosan nevetett.

— Nem bírom már tovább! Igen sokat szenvedek! Szeretnék meghalni, csakhogy akkor nem látbatom önt. Inkább szenvedek, csakhogy láthassam.

— Csak nézzen, arra való az a kis ablak. Így legalább kellemesen elbeszélgethetünk. Igazán nem is terhes egy cseppet sem ez a nagy elzárkozottság. Olyan jó gazdám ön! Látja, ilyen vallomásokat merek tenni zárt ajtón keresztül.

— Ezt az ajtót nem akarja kinyitni? Pedig látja, milyen alázatos vagyok. Ma bemehettem volna magával és meg sem próbáltam.

— Ennek két oka is van ám! Ismeri a töröm és tudja, hogy ha megszegi ígéretét, azonnal elhagyja házát az ön alázatos szolgálója.

— Szolgálóm! De hiszen én vagyok a maga rab szolgálója! Akit lenéz, kinevet!

— Az igaz!

— És nem hatja ez meg?

— Szórakoztat. Olyan hosszú az idő, főleg az éjszakák.

— Nyomorult!

— Komolyan mondom, olyan változáson ment keresztül az arca, megjelenése, mióta itt vagyok, hogy hizelegve érzem magam. Nem nagy diadal, de itt nincs más!

— És ezt csak így messziről hallgassam végig!

— Soha kedvesebbet nem mondtam magának! Nem is láttam még olyan komoly férfiban, mint amilyen maga, ennyi szenvedélyt. De egy férfiszépség sem tudna ilyen örültül szeretni, az mindig épp annyira szereti saját magát, mint a másikat és úgy érzi, hogy kinja neki minden jutalom. Mig ön hálával, elragadtatással fogadna engem karjaiba. El sem lehetne képzelni mennyeyobb gyönyört. Csak arról kellene meggyőzőn, hogy komolyan szeret.

— Ugy-e csufól, mindig, könyörtelenül?

— Nem. A magány néha különös gondolatokat ébreszt.

— Ne biztasson! Mondja inkább, hogy soha, akkor el tudnám kergetni, megtudnám gyűlölni!

— Hallgasson rám!

— Megint valami keserű tréfa?

— Nem, ismerje meg legalább az életét annak, aki iránt ilyen vendégszerető. Egy derék katona leánya vagyok, a Pipeletné bátyjáié. Nagyon jól neveltek. Egy gazdag ember elcsábított, azután faképnél hagyott. Akkor, hogy elkerüljem apám haragját, elhagytam szülőföldemet. — Most elnevette magát Cecilia. — Jól mulat ezen a történeten? Nem egészen új, ugy-e? Egyelőre elégítse ez ki kíváncsiságát.

— Oh tudtam, hogy megint csak gunyt üz belőlem. Mit tegyek, hogy meghassam? Már egészen kiforgatott egész valómból. Az emberek nem ismernek rám. Nem látja, milyen végzetes rám nézve ez a szenvedély? Mit adjak magának? Aranyat? Áldozatokat hozzak? Beszéljen! Mit csináljak?

— Mit kezdjek most a maga arányaival? Ebben a szobában kevés hasznukat vészem. Nem valami találékony ember?

— Nem tetszik a szobája? Csak szóljon egy szót.

— Minek az? Még ha valami imádott férfivárnék ide égő szerelemmel! Akkor kellene arany selyem, bársony, illatszer, hogy méltó kerete legyen kábitó szerelmeknek, — mondta Cecilia olyan hangon, hogy Ferrandba felforrt a vér.

— Itt lesz a világ minden pompája, csak egy szavába kerül.

— Felélesleges! minek?

— Igaz, — mondta a jegyző keserűen — ilyen csunya embert, mint én, nem lehet szeretni. Gunyol játszik velem és nincs erőm elküldeni.

— Ne siránkozzék mindég. Nem állhatom az ilyen férfiatlanságot. Tíz napja van már összezárva egy elhagyatott házban egy fiatal nővel...

— De ez a nő megvet, utál... bezárkózik!

— De hát győzd le az utálatot, üsd ki a tört a kezéből, nyisd ki az ajtót, amely elvált... akkor tehetetlen lenne.

— És akkor?

— Szenvedélyed ereje...

— De tudok-e én szenvedélyt ébreszteni?

— Légy energikus, hogy elfelejtsem öregséged, légy erélyes, elfelejtem csufságod, légy félelmes, elfelejtem, hogy visszataszító vagy.

Villogó szemekkel mondta ezeket Cecilia, olyan volt, mint egy ugrásra készülő tigris.

— Beszéljen, beszéljen, — könyörgött Ferrand — még sohasem láttam ilyen szépnek.

— Mindent lehet, amit az ember akar. Minél nehezebb elérni valamit, annál mámorosabbá tesz a siker. Áldozatokat kell hozni, merni kell, mint a tigris, gyorsnak és elszántnak kell lenni. Hogy az aszszony érezze, nincs az a vágya, nincs az az áldozat, amit meg nem hoznának érte.

— Igen, igen, megteszek mindent! — lihegte Ferrand. — Nincs vagyoni, becsület, amit oda ne dobnék!

— Igazán? — kérdezte Cecilia és bársonyos ujjai-val először simogatta meg Ferrand szőrös, csontos kezét a kis ablakon át.

— Igazán? Az öreg tigris lecsapna?

— Hogy az enyém légy! minden bűnt elkövetnék. Cecilia most visszahuzta kezét.

— Menj, menj, csunyább vagy, mint máskor, nem nézhetlek!

Hirtelen elment az ajtótól. Ferrand nyögött és kiáltozott:

— Cecilia, gyere vissza, megleszek mindent, amit akársz! A tigrised leszek.

— Nem, nem gazdám, — mondta Cecilia egyre eltávolodva — és hogy legyőzzem a kísértés ördögét, inkább énekelek. Hallod, hogy fúj a szél? Milyen zivatar tombol. Két szerelmes be jól meghuzódhatna a kandalló mellett!

— Cecilia, jöjj vissza!

— Nem, nem, később, majd ha elmúlt a veszély... Ez a lámpa sérti a szemem, valami édes bágyadtság nehezül pilláimra... izgatott vagyok... a félhomály jobban illik az ilyen hangulathoz.

Cecilia eloltotta a lámpát, csak a tűz fénye világította meg a szobát, levette gitárját és elkezdett szerelmes dalokat énekelni. A szerelmes asszony: Virág, virág, mindenütt csak virág, a szerelmes asszony szerelmesét várja. Oltsuk el a lámpát, szerelmesem jobban szereti szemem tűzét, virágok illatánál jobban szereti testem illatos melegségét. Szempillái hunyva maradnak csókjaim alatt. Oh jer, jer angyalom, keblem dagad, vérem forr. Oh jöjj, oh jöjj!

Inkább mondta, mint énekelte a mámorító szavakat, halk, kábitó gitárpengetés kíséretében.

Ferrand szemei rátapadtak a gyönyörű képre, ajkai vonaglottak, szinte magánkívül lihegte:

— Kegyelem, Cecilia, kegyelem, elvesztem a fejem, megőrülök!

— Hallgassa meg a második szakaszt, gazdám:

Ha itt volna ifju kedvesem és megérintené remegő vállam, meghalnék a gyönyörtől. Ha itt volna és haja megérintené halovány orcámat, égnék a pirtól, arcom kigyulna. Ha itt volnál lelkemnek lelke, szikkadt, szomjas ajkaim nem ejtenének egy szót se. Ha itt volnál éltem élte, nem én kérnék kegyelmet, haldokolva, akiket úgy szeretek, ahogy téged szeretlek, azokat megölöm.

Angyalom jöjj, keblem dagad, a vérem forr, oh jöjj, oh jöjj!

Vad szenvedéllyel mondta el a második szakaszt.

Le nem lehet írni azt a tekintetet, amellyel Ferrand minden mozdulatát kísérte.

— Oh halált, halált arra, akit így szeretsz! A vágyonom, az életem adom egy boldog pillanatért!

Cecilia felállott és ismét az ajtóhoz közeledett.

— Látod, újra itt vagyok, feltüzelttem saját magamat is dalomon. Mondd, megtennél mindent értem? Szeretsz?

— Akarsz aranyat?

— Van nekem.

— Vegyelek feleségül?

— Van férjem.

— Van ellenséged? Megölöm!

— Nincs.

— De hát mit tegyek, az Istenért?

— Ostoba vagy! Találd ki! Látod, már olyan hangulatban voltam, hogy szerettelek volna! De nem, nincs benned erő!

— Ne menj el, Cecilia! Ne menj el! Mit tegyek?

— Találd el! Ha annyira szeretsz, miért nem sugja meg a szenvedélyed, *szent ember!* Jó éjszakát!

— Ne menj el, hallgass meg! Már tudom!

Ferrand elszédült egy pillanatra aztán örömujjongva kiáltott fel.

— Már tudom! Bebizonyítom, mennyire szeretlek! Várj egy percig. Leteszem a kezedbe a becsületed, a tisztességem!

— A becsületed, a tisztességed?

— Ha egy olyan titkot mondok neked, ami a vérpádra vinne, akkor...?

— Tréfálsz, *szent ember!*

— Nem vagyok *szent ember.*

— Becsületességed?

- Hazugság!
- Istenfélelmed?
- Hazugság!

— Csak dicsekszel azzal, hogy démon vagy! Nincs ember, aki olyan ügyesen ravasz, pokolian mérész volna, ennyire becsapni az egész társadalmat.

— De igen, de igen, én az az ember vagyok! — kiáltott Ferrand nagy büszkeséggel.

— Ne mondd, mert megőrjitsz! János, János! Cecilia izgalomtól ziháló mellett, szinte visitva beszélt.

— A fejemet egy símogatásodért. Akarod?

— Végre! Ez már szenvedély! Nesze, vedd a tört.

— A félelmes jószág kirepült a kis ablakon, Ferrand a folyosó sarkába dobta.

— Cecilia, hiszel nekem?

— Hogy hiszek-e? — Forrón szoritotta meg Ferrand kezét. — Hiszek! Mert látom a szemed. Megbűvöl a tekinteted! Ez a nézés kell nekem, János! Szeretem... a szemeidet!

— Cecilia!!

— De igazat beszélj!

— Oh majd meglátod!

— Olyan vagy, mint a dühös tigris. Hyennek akarlak! De igazat mondj!

— Sok bűnt követtem el!

— Annál jobb, hiszek szenvedélyedbe, ha elmondod mindeniket.

— És ha mind elmondom?

— Egészen a tied leszek! Neked fogom énekelni én tigrisem: Jőjj, oh jőjj!

Cecilia egészen közel ment a kis ablakhoz, úgy hogy Ferrand érezte forró leheletét.

— Az enyém leszel, én a te tigrised! Tied a becsületem, tisztességem, mindenem. Ha akarod, lehull a fejem.

— A fejed ?

— Igen. Hallgass rám. Ezelőtt tíz évvel rám bíz-
tak egy gyermeket és százötvenezer frankot velem. El-
hagytam a gyermeket, holtak nyilvánítottam hamis
halotti bizonyítvánnyal és megtartottam a pénzt.

— Úgyes dolog és merész. Ki hitte volna rólad ?

— Tovább ! Gyülöltem a pénztárosom, egy este
kivett tőlem néhány aranyat, amit másnap visszaadott,
azzal vádoltam, hogy nagy összeget lopott el. Elhitték.
Börtönben ül. Most a kezében van a becsületem.

— Szeretsz, János ? Szeretsz ? Így kiadod titkai-
dat ! Nem leszek hálátlan, add ide homlokod, amely
mögött annyi pokoli gondolat született.

— Oh, ha a vérpadot látnám, sem riadnék vissza.
Hallgasd tovább. Az elhagyott gyermeket megtalálták,
utamba akadt, megölettem.

— Hogyan ?

— Néhány napja... az asniéresi hid mellett. Egy
Martial nevű ember ölte bele a Szajnába, szelepes
csónakkal.

— Oh te pokoli szörny ! Elrémitesz és mégis...
szenvedélyt gyújtasz bennem. Milyen hatalmad van ?

— Hallgasd tovább. Egy ember százezer tallért
bízott rám, csapdába kergettem, főbelöttem és bebizo-
nyítottam, hogy öngyilkos lett és letagadtam a pénzt.
Most már kezében az életem ! Nyisd ki !

— Imádlak, János, imádlak !

— Jöjjön ezer halál, szembe nézek veled. Igazad
van, fiatal leszek. Oh gyönyör ! Oh élvezet ! Nyisd ki
az ajtót, dobd ki a kulcsot.

Cecilia kinyújtotta a kulcsot.

— János, megőrülök !

— Végre az enyém vagy ! --- szinte bömbölt,
mint egy állat, de az ajtó nem engedett. Be volt re-
szelve belülről.

— A reteszt ! a reteszt ! ...

— De ha megcsalsz! Ha csak kitaláltad mind-ezeket, hogy becsapj!

A jegyző megdöbbsent. Már vágyainak parádicsomában érezte magát. Hirtelen melléhez nyult és kihuzott egy bőrtárcát.

— Nesze, ezzel leüthetheted a fejem.

— Add ide, tigrisem! — És egyik kezével kihuzta a reteszt, a másikkal megragadta a tárcát.

De Ferrand csak akkor adta át, mikor látta, hogy az ajtó enged a nyomásnak. Csakhogy az a nyílás alig volt féllábnyi. Lánc fogta össze a kilincs magasságában a két ajtószárnyat. Ezt az előre nem látott akadályt kétségbeesett erővel tépte ketté Ferrand.

Cecilia gyorsan, mint a gondolat, megfogta a tárcát, fogai közé szorította, kinyitotta az ablakot, ledobta az udvarra kabátját és épp oly ügyesen, mint merészen, lekuszott egy előre odakészített kötélhágcsón, le az udvarra. Magára kapta kabátját és villámgyorsan a portás páholyába futott, meghuzta a kötelet, kinyitotta a kaput és egy kocsi ugrott, amely már készen várta a sarkon. Már a köruton volt, mielőtt Ferrand észrevette volna szökését.

Mikor vállát neki feszítve elszakította a láncot Ferrand, nem láthatta, hogy az ablak nyitva van és a mestiznő megszökött. Beront a szobába és nem lát senkit. Akkor a hold világosságánál észreveszi, hogy az ablak nyitva, ott himbálózik a kötélhágcsó és a kapu is tárva-nyitva. Egy perc alatt megértett mindent. Hirtelen leereszkedett ő is ugyanazon az uton, ki az utcára — de sehol senki! Nyoma veszett. Csak a kocsi robogását hallhatta még messziről.

Ferrand megkövülve állott kapujához támaszkodva. Mozdulatlanul maradt ott sokáig, mereven.

Mikor megához tért kábultságából, lassu, bizonytalan lépésekkel ment a kertbe, a hosszú főuton végig

a fészkerhez. Vél-tlenül megbotlott egy nyitott gödörbe. Gyermekeének sirjához vitték önkénytelenül léptei.

Fogvacogva, remegő térdekkel, verejtékes homlokkal rogyott le a sir mellé.

AZ ERŐD.

Semmi sötét, félelmes, vagy börtönszerű nincs ebben az épületben, amely a Roi de Sicile-utcán van. Egy nagy udvar közepén fák, körül pázsit, hóvirág, ibolya dugja ki gyöngye fejecskéjét, a falon szőlő fut, a rácsos ajtó a rabok sétahelyére vezet.

A nagy épület egészen kaszárnyaszerű. A földszinten nagy fűtött, tágas és szellős termekben tartózkodnak nappal a rabok. Az emeleteken vannak a nagy hálósobák. Ragyogó tisztaság mindenütt.

Egészséges, jól ápolt minden, mégis végtelen szomorúság, levertség fogja el lakóit. Testileg, lelkileg összetörnek. És ami legborzasztóbb, a bűn fertőjébe kerülnek mind, mert nincs meg az elkülönítés. Egyik elrontja, megfertőzi a másikat. Kész gonosztevők kerülnek ki innen, ha kis bűnösökként jöttek is be.

Martial Miklós már régóta ismerte a börtönök levegőjét. Itt volt apja, nagyapja és nemrégén bátyja sokáig.

Most már egész nyugodt az árca, annál izgatottabb a látogatója, Micou apó. Mint orgazda nagyon is érdekelve volt Miklós összes lopásaiban.

— Hogy van, Micou apó? — kérdezte a betyár.

— Szolgálatjára, kedves fiam, mihelyt hozzám küldte azt a kiszabadult foglyot, rögtön eljöttem.

— Hát miért nem tegez? Lenéz, mert bajban vagyok? — kérdezte Miklós gunyósan.

— Nem nézek én le senkit, fiam.

— Hát akkor csak tegezzen!

— Jól van, — mondta Micou apó sóhajtván. Nem volt nagyon inyére most ez a barátság. — Mindent elintéztem, amit kértél.

— A dohány.

— Letettem az irodába két fontot.

— Jó?

— A legjobb.

— És a sonka?

— Négy font kenyérrel ott van az is. Egy tucat kemény tojással és egy szép fej hollandi sajttal együtt.

— Ez már barát! És bor?

— Hat üveg lepecsételt, de csak egyet kapsz naponta.

— Az is jó.

— Remélem, meg vagy elégedve... fiam!

— Meg én és meg is leszek mindig, mert ha ez mind elfogy, hoz másikat Micou apó, há jó vagyok.

— Hogyan, azt hiszed...

— Hogy két, három nap múlva megújítja ajándékát.

— Vigyen el az ördög, ha megteszem. Elég egyszer!

— Nem szép, hogy elutasít engem, Micou apó, milyen jó kövér almot vittem én magának.

— Hallgass, szerencsétlen!

— Nem én, elmondom a kíváncsinak is (bíró), hogy képzeld, Micou apó...

— Jól van, jól, hozok be mindent, amit akarsz, ha ez elfogy!

— Nagyon szép. De ne felejtse el, hogy az anyámnak és testvéremnek kávé kell a Szent-Lázárban.

— Még azt is! Hát tönkre akarsz tenni?

— Ahogy gondolja! Elmondok én mindent a kíváncsinak.

— Hát legyen a kávé! Vigyen el az ördög, megátkozom a napot, amelyen megismertelek!

— Én meg éppen most kezdek örülni az ismeretségnek.

— Remélem, nincs más parancsod ?

— Mondd meg anyámnak, hogy csak akkor reszkettem, mikor lefogtak, most már nem remegek.

— Megmondom. Ez minden...

— Várjon csak ! Elfelejtettem kérni két jó meleg harisnyát. Nem akarja, hogy meghüljek ?

— Szeretném, ha felfordulnál !

— Jó ! Köszönöm, majd az is meglesz. Addig is legyen jó dolgom. Ha megkurtítanak, mint apámat, legalább élvezzem addig az életet.

— Szép életed van itt !

— Ugy mulatok, mint egy király. Ugy ünnepelek, mint soha, mióta tudják, hogy az öreg Martial fia vagyok.

— Megható.

— Minekünk is megvan a nemességünk, csakugy, mint a hercegnek, grófoknak.

— A tieteket a hóhér adja.

— Nem is a plébános. Van itt egy pár magasrangu közöttünk. De van egy Germain nevü, aki lenéz minket, az vigyázzon a bőrére !

— Germain ? Arról már hallottam. Bozontos és a Nagysánta szinte kelepcebe kerítették, mert elárulta őket. Annak még elintézzük a baját.

— Akkor jó, nem lesz gondom rá. De már nem tartóztatom, Misou apó ! Majd hirt hoz anyámról !

— Jól van.

— Oh el is felejtettem ! Vegyen nekem egy szép kockás sapkát, az enyémet nem lehet már viselni.

— Tán viccelsz.

— Komolyan mondom, kell a sapka nekem !

— De hiszen tönkre teszel !

— Nem erőltetem! Micou apó! Tegye, ahogy jónak látja!

— Jól van, jól. De többet ne kérj tőlem semmit!
Rosszkedvűen ment el az öreg és Miklóst visszavezették a börtönbe. Abban a pillanatban lépett be Kacagógerle.

Künn zuhogott az eső.

— Csuf idő van, kisasszonykám, sziv kell ahhoz, hogy ilyenkor kijárjon az ember, — mondta az őr.

— Az ember arra gondol, hogy milyen örömet fog szerezni.

— Nem is kérdezem, hogy kit tetszik keresni.

— Persze. És hogy van Germain ur?

— Már sok foglyot láttam, de olyan, aki mindig ilyen szomorú legyen, soha.

— Kétségbeejtő.

— Mondtam, beszélje rá, hogy legyen barátságos a társaival. Hamar kész valami rossz, hiába a nagy felügyelet.

— Már kértem, de hiába. De miféle veszély lehet itt?

— Egy verekedés egy-kettőre kész! És gyűlölik őt.

— Sajnos, akkor vége!

— Tanácsolja neki, hogy legyen barátságos, beszélgessen velük.

— Nehezére esik ez nagyon!

— Két rossz közül a kisebbet kell választani. De majd vigyázunk rá! Most értesitem, hogy itt van a kisasszony. Legalább örül. Kivezetem a folyosóra, ott jobban beszélgethetnek és csak egy rács választja el egymástól, nem kettő.

— Milyen jó ön! Köszönöm!

Az őr bement és Kacagógerle türelmesen várt Germainre.

VADECET

Szakállas mellett egy negyven-negyvenöt évesnek kinéző rab ült. Sápadt, sovány arca értelmességet és ravaszságot árult el. Széles, nagy szája majdnem teljesen fogatlan volt. Gobert lett volna a becsületes neve, azonban barátai és ismerősei Vadecetnek hívták. Valamikor hüvészkedéssel kereste meg kenyerét, később pénzhamisításért hosszabb ideig el volt zárva, fogságából csak nem régen szabadult ki, azonban betöréses lopás vádjára miatt megint elfogták.

Fogsága alatt meséi tették népszerűvé. A hosszú téli estéket érdekes, tarka elbeszélései rövidítették meg. Élénk képzelőtehetsége segítségével kalandos történetek bonyodalmain vezette át figyelő fogolytársait.

Vadecetet a társalgóba szólították. Szembe vele a rács másik oldalán egy körülbelül harmincöt éves, szelid, sápadt arcú, kopoltasan, de tisztán öltözött asszony keservesen sirt.

Vadecetet szeretetteljesen, azonban némi türelmetlenséggel szemlélte.

— Ugyan Janka, ne gyerekeskedj, éppen tizenhat év óta nem találkoztunk, vedd le szemedről a zsebkendőt és ne sirj, különben nem ismerhetlek fel...

— Fivérem... szegény fivérem... nem tudok beszélni... megfulladok!

— Milyen különös vagy. Mi lett?

Az asszony, Vadecet nővére, szüntelenül tovább zokogott még egy ideig, aztán erőt véve magán, letörülte könnyeit és csodálkozva nézett fivérére:

— Még kérdezed, hogy mi bajom van? A börtönben látlak viszont... pedig tizenöt évet itt töltöttél már!

— Igaz! Éppen ma van hat hónapja, hogy ki-

szabadultam... Nem kereshettelek fel, mert ki vagyok tiltva a főváros területéről!

— És megint visszakerültél... mit követtél el? Miért távoztál Beaugencyből, ott felügyelet alatt voltál!

— Azt kellene kérdezned, hogy miért kerültél oda...

— Igazad van!

— Először is kedves Jankám, vedd úgy, mintha megölelnék és megcsókolnálak... ha nem volna köztünk ez a rács... úgy amint illik egy testvért, akit az ember egy örökkévalóság óta nem látott! És most csevegünk. Rabságom alatt megismerkedtem egy Nagysánta nevű fogollyal, ez ajánlotta, hogy menjek Beaugencyba, mert ott lakik egy kiszabadult rab, aki a szabadságolt foglyokat egy ólomfestékgyárba helyezi el, ahol kitűnően űzetik őket, azonban két-három hónapon túl igen kevés ember bírja ott ki a munkát... ólommérgezésben elpusztulnak!

— Te miért választottad ezt a veszedelmes foglalkozást?

— Mihez kezdtem volna? Mikor a pénzhamisítás miatt elítéltek, bűvészkedéssel foglalkoztam, mint-hogy ezt a mesterséget a börtönben nem folytathattam és annyi erőm sem volt mint egy bolhának, játék-készítésre fogtak. Pompás fakardokat és olyan élesen szóló trombitákat készítettem, hogy két ezred katonaságot is meg lehetett volna örjíteni velük... Három vár közt választhattam volna... képzeletemben már hallottam a lakosság aprájának, nagyjának turlütuzását az én trombitámmal, rosszul jöttem volna ki. Láztónak néztek volna a környéken.

— Istenem, te mindig nevensz!

— Jobb, mintha sirnék. Mikor beláttam, hogy a bűvészkedés épp oly kevésbé jövedelmező, mint a trombita, folyamodtam a beaugencyi ólomfestékgyárba felügyelői állásért. Veszettül meg lehet itt bete-

gedni, de mégis csak megél az ember valahogy, amíg meg nem hal. Nem vagyok sem elég erős, sem elég ügyes a lopáshoz. Akkor egyszer is csak véletlenül tettem.

— Ha ügyes és erős volnál, sem lopnál. Alapjában nem vagy te gonosz.

— Azt hiszed?

— Persze. Abba a szerencsétlen pénzhamisításba is csak úgy belesodortak.

— Igen, a lányom. De tizenöt év ilyen közös lakásban, az mégis csak megdolgozza az embert, még ha olyan hófehéren ment volna be, mint egy új pipa. Mikor kijöttem gyáva voltam a lopáshoz.

— És elég bátor voltál, hogy egy halálos mesterseget válassz. Látod, rosszabbnak mutatod magad, mint a milyen vagy.

— Azt hittem, hogy erősebb leszek a betegségnél. Nem tudom miért, az volt az érzésem, hogy fityyet hányhatok a betegségnek és ott fogok megöregedni.

— Mikor kiszabadultam, arra gondoltam, hogy a pénzem elfogy, pedig még külön is szereztem azzal, hogy esténként meséltem a szobában.

— Anyánk is úgy szerette, ha meséltél, emlékszel?

— Szegény asszony! Soha sem sejtette, hol vagyok?

— Nem. Haláláig azt hitte, elmentél a szigetekre.

— Mit akarsz! Apám az oka minden bajomnak. Csak arra nevelt, hogy csepüt rágjak, tüzet nyeljek, bizony nem hercegek és grófok társaságába jutottam hanem a legrosszabba. De most csak eszem a pénzem. Mert tizenöt évi kalitka után élvezzi az ember a szabadságát. Ide egy garast sem hoztam már magammal. Megkértem Bozontost a Nagysánta barátját, hogy alkalmazzon a gyárba, ott ő felügyelő. De nincs már gyár. Tizenegy ember halt meg tavaly és bezárták a gyárat. Itt állok megint, keresek munkát, de gyenge

vagyok, tolvajnak, börtönkórónak, gézenguznak neveznek mindenütt, munkát senki sem ad, pénzt még kevésbé. Erre eljövök Párisba, gyalog, koldulva, mint a kivert kutya, bujkálva a csendőrök elől. Szerencsésen megérkeztem Auteuilig. El voltam csigázva, agyon éhezve, az öltözetem sem valami fényes, amint láthatod. Kinálkozik végre egy alkalom... akár milyen gyáva vagyok, nem tudtam ellenállni.

— Elég, elég — vágott közbe a testvére, mert félt, hogy az őr meghallja.

— Félsz, hogy meghallják? Ne félj semmit. Elcsiptek rögtön, nem tagadhattam. Tudom, mi vár rám. Tiszta a számadásom.

— Istenem, milyen hidegvérrel beszélsz róla.

— Mit érek vele, ha jajgatok is? Szóval megérkeztem Auteuilbe és gondoltam, hogyan jussak be Párisba? Leültem egy kerítés mellé, már leszállott az éjszaka. Addig gondolkoztam, amíg elaludtam. Hangokra ébredek fel. Egész sötét volt. Egy férfi és egy nő beszélgettek a kerítés tulsó oldalán. — Ugyan ki lophatna meg, nem hagytuk már százszor is magára a házat? — Igen, de akkor száz frank sem volt a ládánkban. — De ki tudja azt, te számár. — Az igaz! Ezt a jó alkalmat nem szalaszthattam el. Várom, amig messze mentek, aztán körülnézek. Vagy husz lépésnyire egy parasztház állott. Ez lehet az a ház. Azt mondom magamnak: Bátorság, öregem nincs itt senki, éjszaka van, még kutya sincs. Kopogok az ajtón, semmi válasz. Ez felbátorít. Kinyitom a botommal a zsalut, bemászom az ablakon, még van egy kis parázs a kályhában, az eléggé világít. Látok egy ládát, kinyitom egy kis zörgetéssel, egy csomó fehérnemű közt, harisnyába dugva látok egy csomó pénzt. Zsebre vágom és kiugrom az ablakon. Tlárd ki hova? Az éjjeli őr nyakába. Ez aztán szerencse! A hold világított. Látott kiugrani az ablakon, nyakon csip, három olyannal is

elbirt volna, mint én. Még a kezembe volt a harisnya a pénzzel, elveszi és bekisér Auteuilbe. Egy csomó utcakölyök, csendőr csallakozik hozzánk. Végre megérkezünk. Bevallok mindent, a károsultak is eljöttek. Aláírom a jegyzőkönyvet. Simán megy minden. És...

— És újabb börtön?

— Ne ijedj meg! Nem börtön.

— Hát mi?

— Az ügyvéd azt mondta, hogy mert visszaeső bűnös vagyok, legalább tizenöt, husz évi gályarabság vár reám. És ráadásul szégyenpad.

— Te olyan gyenge vagy, belehalsz!

— És ha az ólomgyárba mentem volna?

— De a gálya!

— Ez legalább szabad levegőjű börtön. Mindig kíváncsi voltam a tengerre, most meglátom.

— De a szégyenpad! Istenem, szegény bátyám.

— Janka, légy okos. Egy rossz negyedóra, nem olyan rettenetes. És a tömeg? megszoktam azt én már. Mintha ott se lennének.

— Így vigasztalta szegény ember a testvérét, nem cinizmusból, de látszólagos egykedvűséggel, hogy megnyugtassa.

— Husz évi gályarabság, szegény bátyám! — siránkozott egyre a szegény nő.

— De hát nyugodj meg, Janka, kényszermunkához igen gyenge vagyok. Mondok majd meséket, mint a börtönben, a főnökeim szeretni fognak, a társaim becsülni. A bor ki van töltve, le kell inni.

— Ha irtál volna nekem, elrejtettelek volna Párisban, amíg munkát találsz.

— Jobb szerettem volna tele marokkal érkezni meg hozzád. Látom, te sem jársz hintón. Mi van a férjeddél, gyermekeiddel?

(Folytatása következik.)

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

1052 Budapest, Széchenyi u. 6-8.

